ANUL X. -SERIA II-a. -No 539

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 5 Aprilie 1931

BIBLIOTECA CENTR. a „ASOCIAŢIUNII" SIBIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897, CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

P. Carp şi „trecuta mărire" a Iaşilor

(Pe marginea lui „Ioan Vodă cel Cumplit")

Se cunosc relaţiunile duşmănoase dintre B. P. Hasdeu şi junimistul P. P. Carp, atât sub raport politic cât şi literar-ştiinţific.

Carp a criticat principiile lui Hasdeu despre dreptul român şi economia politică; i-a condamnat atitudinea anti-boerească în politică; a criticat pe „Răzvan şi Vidra" şi pe „Ioan Vodă cel Cumplit".

După ce-l combătuse pe Hasdeu în 1865 într'o scrisoare semnată cu pseudonimul „P. Bătăuşul", P. Carp publică o a doua epistolă deschisă cătră Hasdeu în „Revista Dunării" (din 1 Ianuarie 1866).

In ea Carp se ocupă mai pe larg de „Ioan Vodă cel Cumplit".

Recunoscând autorului „un talent însemnat de prozator", Carp constată că: „talentul d-tale a putut să alunece a scrie o carte,... al cărei merit istoric însă e mai mult decât îndoelnic".

Carp îi contestă lui Hasdeu: obiectivitatea; iubirea şi respectul ştiinţei, a cărei deviză e adevărul; iubirea de oameni.

„Aţi arătat atât de puţină obiectivitate, d-le Hasdeu, încât fiecare linie din cartea dv. ne pare dictată de ură şi de patimă".

„Imprejurarea că istoricul nu a putut uita pe jurnalist, v'a fost fatală, d-le Hasdeu. Ea v'a orbit într'atâta, încât aţi necunoscut şi pe Ioan Vodă şi mijlocul social, în care a trăit".

„Ioan Vodă n'a fost nici mai mult nici mai puţin decât un aventurier, un condotier, viteaz şi genial ca mai toţi condotierii, a cărui singură ţintă însă era tronul iar nu binele Moldovei, şi a cărui singure mijloace erau tirania şi cruzimea".

„Ioan Vodă e în ochii d-tale un domn naţional şi democrat, pentrucă a prigonit pe boeri şi pe călugări".

Carp arată ce important a fost rolul călugărilor pentru menţinerea sentimentului religios, „care mai mult decât oricare a contribuit a ne da puterea trebuincioasă pentru apărarea vetrelor noastre în contra cotropirii turceşti, încât Ioan Vodă, clătinând temelia acestui aşezământ, ameninţa însăşi naţionalitatea noastră; uitaţi că ideile democratice nu pot fi folositoare decât acolo, unde thiers-état puternic ştie a neutraliza aspiraţiunile despotice atât a unei clase cât şi a unui om. In timpul lui Ioan Vodă eliberarea poporului de jos de sub jugul aristocraţiei clericale şi laice nu poate avea consecinţă decât de a pune pe acel popor sub jugul tronului şi, dacă e chestiune de jug, prefer jugul a 1000 la jugul unui singur".

In concluzie Ioan Vodă rămâne pentru P. Carp: „nimic alta decât un ambiţios viteaz şi un războinic genial".

Şi, observă P. Carp ironic: „multe pagine din cartea d-tale au locul lor în foaia Aghiuţă, iar nu într'un op serios de istorie".

Ceeace ne interesează în special în această critică judiţioasă, este patriotismul local, moldovenizmul lui Carp, jicnit de un pasagiu cuprins în Ioan Vodă cel Cumplit.

In capitolul II, § 7 al cărţii lui Hasdeu, unde este vorba de mutarea capitalei Moldovei (Suceava) la Iaşi, stă scris: „Strigat-au oare Sucevenii contra Iaşilor în 1572 precum strigă acum [1]) Ieşenii contra Bucureştilor?"

Aceste rânduri ironice ale lui Hasdeu au avut darul să trezească în P. Carp coarda duioasă a ptriotului moldovean, care răspunde cu aceste rânduri poetice, elegiace, care închee recenzia critică:

„Vorbind despre mutarea capitalei dela Suceava la Iaşi, exclamaţi cu o crudă ironie „Strigat-au oare Sucevenii contra Iaşului [2]) la 1572, precum strigă acum Ieşenii contra Bucureştilor?", — zic crudă ironie, căci în adevăr e crudă de a bănui Ieşenilor plângerile lor. Putem cere dela om să-şi îndeplinească datoria, chiar când împlinirea ei ne impune sacrificii dureroase; nu putem însă să-i facem o crimă, că aruncă o căutare jalnică asupra celor pierdute.

„Când Chamisso, după mulţi ani de exil revine să revadă locul naşterii sale, castelul, în care îşi încercase primele pasuri şi în care frumoasa această lume deşteptase primul său surâs, a dispărut şi el nu găseşte decât un plug, care silenţios dar binefăcător taie brazde pe locul vetrei părinteşti. Poetul binecuvintează plugul, totodată însă o lacrimă curge din mişcatul său ochiu.

„Aşa şi noi Ieşenii, d-le Hasdeu, binecuvântăm Unirea, ce ca plugul din poezia lui Chamisso dă rodire iubitei noastre patrii; să ne fie iertat însă a da o lacrimă târgului, ce ne-a văzut născând şi care în puţină vreme nu va fi decât palidul reflex al trecutei sale măriri.

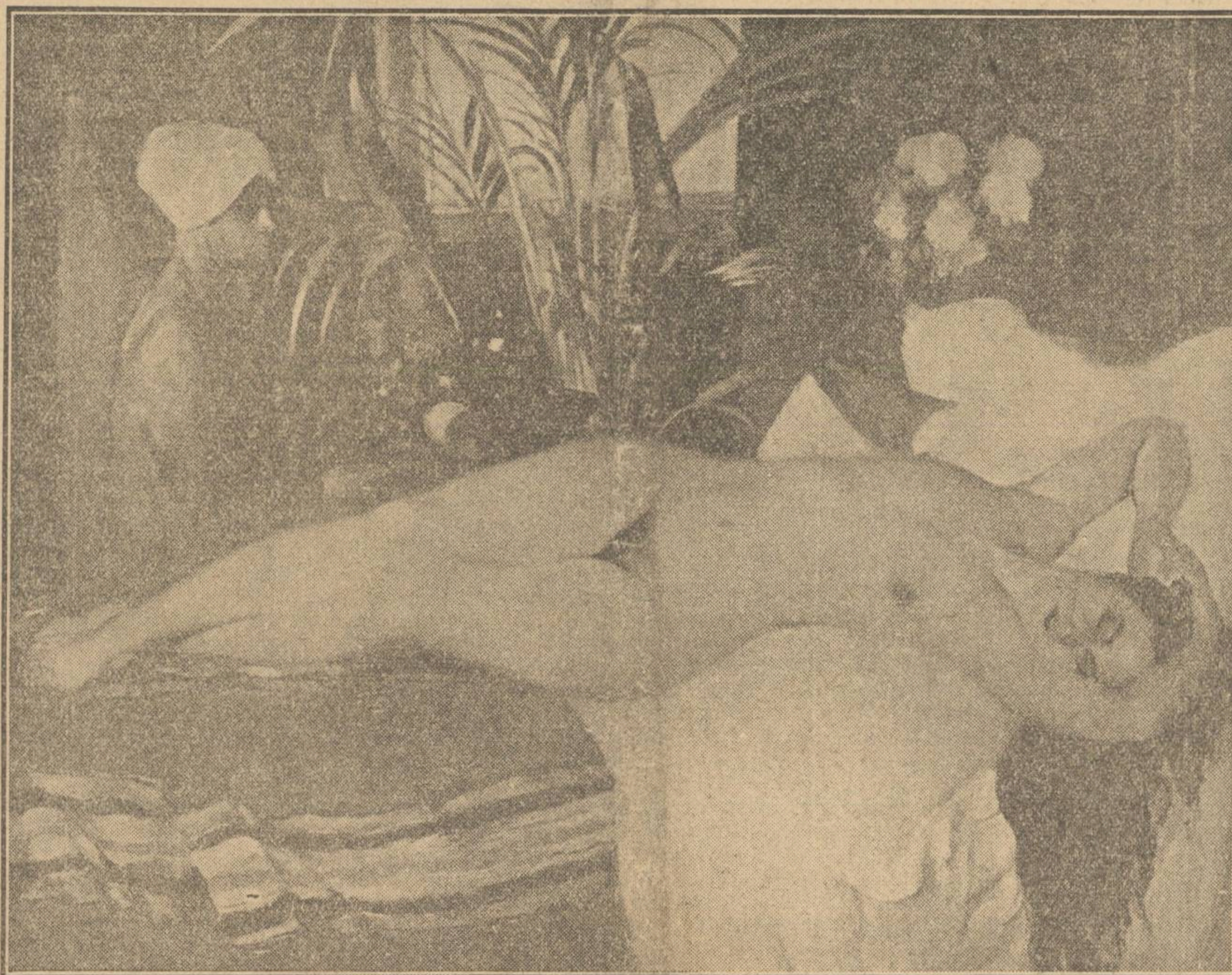
„A interpreta însă această lacrimă ca o manifestare antiunionistă, este o insinuaţiune insultătoare, ce noi toţi moldovenii o respingem şi de care v-aţi fi ferit, dacă aţi fi avut mai multă iubire şi mai multe cunoştinţe de natura omenească".

Intre cântăreţii apusei măriri a Iaşilor de altădată se cuvine să punem şi pe Petre Carp!

LIVIU MARIAN

1) Prima ediţie a lui Ioan Vodă e din 1865.

2) Moldoveanul Carp făcând citatul din Hasdeu înlocueşte forma „Iaşilor" cu „Iaşului".

Otimann — Odaliscă

Amintiri de teatru

de V. MAXIMILIAN

Caraghiozlâcul recent cu mutatul Operei române, când la Lyric când la Teatrul Eforiei, mi-a adus aminte de aşa numita Societate Lyrică Română. Ceiace s'a întâmplat cu Opera, s'a întâmplat întotdeauna cu cântăreţii români, cei mai oropsiţi dintre artişti.

Şi aceasta numai din cauză că Opera Română n'a putut nici până acum să-şi aibă un local propriu fără de care ori ce încercare de a se face ceva serios, e zădarnică. Acei care au voit să reînfiinţeze Opera Română, trebuiau să nu piardă din vedere o vorbă românească, care spune în primul rând: „Lac să fie că broaşte se găsesc". Nu vreau să fac cu asta nici o aluzie răutăcioasă la vocea cântăreţilor. Dimpotrivă, vreau numai să dovedesc, că dacă până astăzi s'ar fi construit un teatru pentru Operă, am fi avut şi mai multe elemente şi nici Statul, nici conducătorii Operei şi mai cu seamă cântăreţii, n'ar fi trecut prin emoţiile de deunăzi, când toată presa anunţa că Opera Română a rămas fără local.

Dar cântecul acesta (mă exprim astfel fiindcă e vorba de operă) cântecul acesta referitor la situaţia cântăreţilor români, e foarte vechi. Pe vremuri, Opera Română se producea în Teatrul Naţional, trei luni în fiecare an, alternând reprezentaţiile de muzică cu reprezentaţiile de teatru. Din amestecul artiştilor acestor două genuri, au eşit deseori excelente reprezentaţii de operetă, care nu odată au salvat situaţia financiară a ambelor genuri. Totuşi Opera stinghe-rea, indispunea drama, şi pe conducătorii ei, care spuneau că ar avea mai multe drepturi asupra localului, întrucât pentru ei se construise clădirea Teatrului Naţional. Din pricina acestor fricţiuni, aproape în fiecare an se vorbea de încetarea activităţii Operei Române, mai cu seamă că fiind nevoită să joace numai trei luni, în casă străină, nu putea să reziste cheltuielilor. Aşa că după o existenţă sâcâită de 17 ani, în anul 1902 se hotărăşte în sfârşit desfiinţarea acelei opere care dăduse cântăreţi ca: I. Dimitrescu, Gr. Gabrielescu, Darclée, Theodorini, Nuovina şi atâţia alţi. Aceştia avuseseră însă buna inspiraţie şi norocul să se expatrieze la vreme, astfel că la desfiinţarea Operei Române se găseau în plin succes pe scenele din străinătate. Cei care rămăseseră în ţară, artişti de valoare ca: Băjenaru, Aurel Eliade, basul Teodorescu, Mara D'Asty şi alţii îngrijoraţi de soarta lor, văzându-se pe drum, strâng un număr de elemente care promiteau şi pornesc la lucru, sub conducerea maestrului Ştefănescu, stăruind în menţinerea Operei şi înfiinţând „Societatea Lyrică Română".

Această societate urma să joace operă şi operetă într'un teatru particular. Deocamdată se închiriase în acest scop, Teatrul Edison, devenit mai târziu „Teatrul Modern".

Deşi eram încă în conservator, membrii fondatori ai acestei societăţi, prin reprezentantul lor, mi-au oferit şi mie un loc de societar, botezându-mă „basul comic" al Societăţii. Eu şi bas! Dar, în sfârşit, dacă nişte cântăreţi îmi spuneau că sunt bas, eu trebuia s'o cred. Mai cu seamă că şi tenorul Klain era calificat tot de bas. Apoi onoarea de a fi societar, alături de nişte artişti, pe care-i ştiam şi de care nu mă puteam apropia decât numai până în galeria Teatrului Naţional, — pentru onoarea aceasta aşi fi primit să fiu şi soprană. Imi era egal numai să-i aud de aproape şi să cânt şi eu alături de marii noştri cântăreţi.

Există însă alt proverb românesc: „Găina care cântă seara, dimineaţa n'are ouă". Proverbul ăsta şi se aplica de minune, pe vremea aceia, nouă cântăreţilor. Seara cântam dar dimineaţa, ouă, adică parale: ioc!

Astăzi aşa, mâine aşa, entuziasmul începuse să ne scadă la toţi şi cu el începuse să scadă rău de tot, şi încasările.

De speriaţi, domnii membri fondatori, văzând că nu primesc nici-un ban, în schimbul muncii lor, începură să părăsească Societatea, unul câte unul, fie pentru un timp mai îndelungat, fie numai pentru câte-o seară, cântând ori pe unde li se oferea angajament. Din această pricină, reprezentaţiile se schimbau cel mai devreme în ziua, dacă nu chiar în seara pentru care erau anunţate. Singura reprezentaţie care se juca sigur era opereta: „Nitouche". Opere ca: „Maria de Rohan", „Traviata", „Favorita" sau „Lucia de Lamermoor" erau înlocuite cu „Nitouche". Gospodăria Societăţii Lyrice Române, pornită slab chiar de la început, mergea din rău în mai rău.

Aşa fiind, rândurile cântăreţilor de operă începură să se rărească tot mai mult. Tenorul renunţase fără părere de rău la titlul de societar şi se angajase aiurea. Şi când asta? Tocmai când opera „Lucia de Lamermoor" era gata să fie reprezentată. Spre a se salva situaţia, maestrul Ştefănescu, după multe cercetări, a aflat că la Galaţi, se găsea o trupă de operă italiană şi că în această trupă există un tenor admirabil numit Del Coco. Imediat expediază agenţiei Kaufmann următoarea telegramă: „Trimite Del Coco, cântă Bucureşti mâine Mercuri Lucia".

Până seara a şi venit răspunsul: „Del Coco soseşte Mercuri dimineaţa repetiţie".

Bucurie mare pe noi, se tipăresc afişe cu Del Coco, marele tenor de la Scala din Milano. Se dau ştiri la ziare; totul e pregătit şi Societatea Lyrică Română se credea salvată pentru mult timp.

In dimineaţa reprezentaţiei, vedem un tip înalt, cu o căciulă de oaie, un surtuc de maşinist şi cu nişte cizme lungi până peste genunchi, care se plimba prin faţa teatrului Lyric. Era Del Coco. Il invităm în sala de repetiţie, se fac prezentările de rigoare şi, până la sosirea orchestrei, maestrul Ştefănescu se aşează la pian să treacă odată cu artiştii partitura de muzică.

In „Lucia de Lamermoor", după două pagini, vine partea baritonului. La replică, şi cu voce plină, încep să cânte în acelaşi timp baritonul Eliade din dreapta pianului şi Del Coco din stânga.

— Aşteaptă, — îi spune maestrul Ştefănescu lui Del Coco, — îţi fac eu semn când începi.

Apoi reia intrarea baritonului.

Eliade şi cu Del Coco, la replică, încep din nou amândoi.

— Pardon, — îi spune Eliade pe italieneşte, — partea asta o cânt eu.

— Vă înşelaţi, — îi răspunde italianul, — eu o cânt.

— Nu, — interveni maestrul Ştefănescu, — dumneata cânţi mai târziu; asta-i partea baritonului.

— Tocmai, partea mea, — răspunde Italianul.

— Cum?

— Nu joc eu rolul baritonului?

Am rămas trăzniţi.

— Mă rog, d-le, — întrebă maestrul, ca aiurit, — nu eşti d-ta Del Coco?

— Da, eu sunt.

— Atunci cântă rolul tenorului.

— Cum o să cânt, dacă sunt bariton?

— N'avem nevoie de bariton, d-le. Nouă ne trebuie tenor.

— Bine dar atunci de ce m'aţi chemat pe mine?

Şi zicând acestea, scoase telegrama din buzunar, în care scria clar:

„Trimite Del Coco, cântă Bucureşti Miercuri „Lucia".

Săracul, ce era el vinovat dacă telegrama nu fusese lămurită. Seara tot publicul, care venise să audă pe marele tenor de la Scala din Milano, în „Lucia" a fost obligat să vadă nu ştiu pentru a câta oară opereta „Nitouche", salvatoarea tuturor situaţiilor încurcate şi a tuturor răguşelilor.

In asemenea condiţii de administraţie şi cu piedicele ce i se puneau chiar de către fondatorii ei, Societatea Lyrică Română abea îşi ducea zilele, şi asta datorită numai câtorva dintre artişti, care nu o părăseau, fiindcă nu-i chema nimeni în altă parte. Printre aceştia eram şi eu. Trecuse aproape şease luni şi nu primisem decât 72 lei, adică partea de societar clasa I-a ce mi se cuvenea pe tot acest interval. In aşteptarea unor timpuri mai bune din cauza atâtor lipsuri, simţeam cum devin tot mai subţire şi la trup şi la voce. Vocea mea de bas era în primejdie să se transforme. Conducătorii Societăţii, dându-şi seama desigur că li se evaporează „basul comic", au hotărît să-mi dea un beneficiu, potrivit obiceiului de pe atunci. Obligaţiile pentru mine erau: să plătesc chiria sălii şi orchestra. Artiştii îmi jucau gratis. Erau obişnuiţi cu asta. Ziua în care trebuia să dau acest beneficiu era 26 Ianuarie, de două ori 13, prin urmare de două ori ghinion, iar teatrul în care ne găseam atunci era Teatrul Lyric. Ne mutasem din teatrul Edison de două luni pe motiv că el era pricina pentru care nu venea public la reprezentaţiile noastre. Antreprenorul ne lăsase bucuros să plecăm, cu tot contractul. De pe urma încasărilor noastre nu-şi scotea nici măcar încălzitul şi luminatul.

Personalul artistic fiind descompus, mi-a fost imposibil să găsesc o singură operă sau operetă întreagă s'o pot juca la beneficiul meu. Eram forţat să recurg la sistemul reprezentaţiilor „coupé". Am făcut deci un program dintr'o operetă într'un act „Lischen şi Fritzchen", actul al II-lea din opereta „Inima şi Mâna" şi actul I din opera comică „Crispin şi Cumătra". Prin urmare, dela afiş o porneam cu stângul. In ce priveşte vânzarea biletelor, să mă bazez pe reputaţia mea sau a Societăţii Lyrice, ar fi fost o nebunie.

Am luat deci biletele la subsuoară şi am plecat în căutarea muşteriilor. Or, prietenii mei de atunci erau toţi golani ca şi mine. Alergătura mea a fost zădarnică şi am înţeles că trebuie să mă resemnez la vânzarea de seară. Era o Duminică. Totuşi, abia am putut atinge o încasare de 300 de lei exact, chiria pe care şi-a reţinut-o antreprenorul Teatrului Lyric. Cu toate acestea reprezentaţia s'a început şi a mers liniştit până după actul al II-lea din „Inima şi Mâna". Potrivit obiceiului, după acest act, orchestra a venit să-şi ia plata. Dar ia de unde nu-i. Le-am explicat, i-am rugat: nimic de făcut. Şi-au luat instrumentele şi au plecat frumos acasă, lăsându-mă în culmea disperării, tocmai când era să încep actul de operă.

Operă fără orchestră, cine a mai văzut? Cu toate astea, trebuia să continuu reprezentaţia. Am eşit pe scenă şi am anunţat publicul că orchestra nevoind să aştepte plata până a doua zi (trebuia să spun ast-fel) a plecat; de aceia, cer indulgenţă, fiindcă suntem nevoiţi să continuăm reprezentaţia cu acompaniament de pian. Vai Dumnezeule, ce-am auzit şi ce-am văzut în seara aceia, după încheierea cuvântării mele! Voiu ţine minte şi pe lumea cealaltă. Parcă se scoborâse infernul în Teatrul Liric. Huidueli, fluerături, trântiri de scaune, înjurături, mai mult sau mai puţin decente, potrivit locurilor de unde veneau, unele dela cei cu plată la adresa mea, altele dela gratuiţii cei mulţi la adresa muzicanţilor. Cu foarte multă greutate şi mulţumită numai apariţiei maestrului Şefănescu, care acompania la pian, am putut să continuăm reprezentaţia. Publicul însă devenise rece şi posomorât ca la mort. Eu eram mortul. Cântam şi mă gândeam cu groază: Dacă acum a fost aşa, ce o să fie după spectacol. Imi făceam planuri peste planuri, nu ştiam cum e mai bine: să dorm în teatru sau să sar gardul prin dos şi să fug prin Cişmigiu.

O întâmplare fericită m'a salvat. Pe la mijlocul actului I din „Crispin şi Cumătra", cumătra, adică moartea, îi dă lui Crispin, adică mie, o pungă cu bani. Cu punga în mână, amărît în sufletul meu, dar fericit în situaţia rolului, aveam de cântat: „Acum am bani,

(Continuare în pag. II-a)

Umbra

Eu nu regret că nu mă mai iubeşti
(Nu m'ai iubit desigur niciodată), —
Regret doar florile de pe fereşti
Şi muzica de plăci, automată...

De ce-mi îngheţi dar ochii, când încerc
Să mai admir alt umăr de ivoriu?
Şi pentruce mă'nconjuri cu un cerc
Indiferent, rigid, izolatoriu?

Rechiamă-ţi umbra rece de aici!
Căci subt luminile de primăvară
Vreau săruturile ce-mi interzici —
Pe orice gură caldă de fecioară.

YACASSA

sunt om bogat". Deodată, din mijlocul sălii se ridică un spectator care strigă: „Dacă ai bani, de ce nu-ți plătești orchestra?" Toată sala a aplaudat. Praful s'a ales de tot actul. Am râs noi pe scenă, a râs publicul și e știut că cine râde iartă. Astfel că reprezentația s'a sfârșit într'o veselie generală.

Beneficiul meu a fost o dată însemnată în viața Operei Române, fiindcă după scandalul din seara aceia, sfârșitul societății Lyrice era hotărât. Nimeni n'a mai încercat mulți ani în urmă reînființarea Operei. Noroc că defunctul Grigoriu a prins acest moment și a lansat cu succes opereta. Și numai astfel unii dintre artiștii Operei Române au putut să-și continue cariera. Descompunerea Operei Române, de pe vremuri, a prilejuit înființarea operetei. Descompunerea operetei a prilejuit înființarea Operei și cum istoria se repetă, am presimțirea că anumite elemente, ce nu-și mai găsesc locul în actuala Operă română vor prijelui reînființarea mult doritei operete și a operei comice. Ca în totdeauna, surprizele nu sunt excluse. Ar fi o binefacere pentru cântăreții români, cu care simpatizez de pe vremea când făceam și eu pe basul comic, pe baritonul și chiar pe junele tenor.

V. MAXIMILIAN

ALEXANDER KAJIZ

Anecdote despre Strindberg

O doamnă îi spuse într'o zi lui August Strindberg:
— D-ta susții că bărbatul suferă din cauza femeii. Nu-i adevărat! Mai curând suferă femeia din cauza bărbatului! Străbuna Eva a păcătuit — și din cauza asta suferă acum toate femeile.
— Adam păcătuise mai înainte, — răspunse Strindberg, — și ca să-l pedepsească, Dumnezeu i-a dat o nevastă. De atunci începu suferința bărbaților...

Strindberg auzi odată pe cineva spunând:
— O femee frumoasă e un înger din Paradis.
— Se poate, — ripostă el, — dar îndată ce coboară pe pământ, face în jurul ei un iad!

Strindberg nu mai era tânăr și nu se gândea să se mai însoare a treia oară. Dar se întâmplă că se îndrăgosti de actrița Harriet Bosse.
Intr'o zi îi spuse:
— Harriet, pentru d-ta aşi putea suferi cele mai mari grozăvii.
— Asta o poate spune oricine, — răspunse actrița, dar cum mi-o poți dovedi?
— Fii nevasta mea!...

August Strindberg se așeză într'o zi la masa de scris, ca să lucreze. După vreo câteva ceasuri, se ridică și sună servitoarea:
— Ce fel de hotel e aici?, — strigă el la servitoare, — oridecâteori vreau să lucrez, trebue să lipsească ceva de pe masă.
— Ce lipsește?, — întrebă servitoarea speriată.
— Un tirbușon, — răspunse Strindberg.

Odată, la Paris, August Strindberg fu oprit pe stradă de un prieten, cunoscut scriitor danez:
— Bine că te'ntâlnesc, — începu prietenul. — poți să-mi dai cei 50 de franci pe care ți i-am împrumutat?
— Când mi-ai împrumutat 50 de franci?, — întrebă Strindberg mirat, — nu-mi aduc aminte.
— Acum o săptămână când erai beat.
— Așa e, acum mi-aduc aminte, — răspunse Strindberg, — dar ți i-am dat înapoi.
— Mi i-ai dat?... Când?, — întrebă prietenul.
— Acum trei zile, când erai beat, — răspunse Strindberg.

Trad. de ALEXANDRINA CHIRIAC

Arthur Schnitzler

Arthur Schnitzler, ilustrul nuvelist și dramaturg vienez, s'a născut la 1862 în Viena. E doctor în medicină. A început să scrie literatură din 1886, și opera lui, necontenit crescută din epoca aceea, cuprinde azi numeroase piese de teatru, nuvele, romane. In mișcarea literară de atunci: „Jung-Wien", a fost desigur cel mai marcant și mai dotat reprezentant și avu norocul, chiar de la primele lui manifestări — ciclul „Anatol", în șapte tablouri dramatice — să-și cucerească simpatiile largi, iar prin piesele următoare „Libelei" (1895) și „Fiară slobodă" (1896) să-și asigure scena modernă. Piesa în ton tendențios „Testamentul" (1898) și mult jucata piesă într'un act „Paracelsus", „Camarada" precum și pasionanta piesă revoluționară „Papagalul verde" (în 3 acte), vădesc iarăși o mulțime de trăsături noui și fine ale autorului. In „A muri" (1895) și „Soția filosofului" (1898) — colecții de nuvele — se impune ca observator psihologic ingenios și ca maestru al formei.

A mai dat publicității apoi, între altele, dialogurile „Reigen", — gen intermediar între nuvelele propriu zise și piesele de teatru; piesele „Vălul Beatricei", „Drumul singuratic", „Antract" (în 5 acte), „Chemarea vieții" (în 3 acte), „Contesa Mizzi", „Tânărul Medardus", „Țara 'ntinsă"; cicluri într'un act: „Ore vii", „Marionetele"; apoi marele roman „Drumul spre libertate", etc.

Schnitzler e înainte de toate un psicholog; mai ales dramele sentimentului îl interesează, știind să le analizeze în elementele lor intime și să le urmărească în evoluția lor, cu multă artă și în acelaș timp cu multă știință, încât adesea medicul se străvede prin romancier. Creațiunile lui sunt, în genere, nu urzeli ale creerului, ci urzeli ale inimii, — ele sunt nu inventate, ci descoperite, — întunecoase și necunoscute tărâmuri sufletești.

Calitățile generale care îl caracterizează pe acest mare scriitor sunt: simțul clarității, grație, bunătate, — această trinitate care se poate numi și cu un singur nume: cultură. Gerhard Hauptmann, cu prilejul jubileului de șeaizeci de ani (în 1922) al laureatului vienez Arthur Schnitzler a rostit aceste cuvinte: „A avea simț pentru Schnitzler, înseamnă a poseda cultură, și a te simți atras de Schnitzler, înseamnă a căuta cultura".

VIAȚA LUI M. EMINESCU
de G. GALACTION
a apărut în excelenta Biblioteca Dimineața
No. 12 Prețul 8 Lei

Caleidoscop intelectual

Shaw și medicina

Trezindu-se într'o dimineață cam indispus, Bernard Shaw primește propunerea nevestei de a chema doctorul.

Doctorul, un om foarte arătos, se așează gâfâind și se plânge că din cauza scărilor și-a pierdut respirația, că are amețeli și dureri de cap. Il sfătuește pe Shaw să se mute, fiindcă stă prea sus. Shaw sare din pat, îi aduce apă și-i dă un calmant, apoi îi spune:

„Nu-s de vină scările. Mănânci prea multă carne. Fă ca mine, mănâncă numai legume și fructe. Am de două ori vârsta dumitale, dar ai văzut cum am sărit din pat? Ca un băiat de optsprezece ani! Dumneata știi să dansezi?"

— „Nu," — zice doctorul.

Shaw aduce atunci un gramofon și dansează întâi un cake-walk și-apoi un one-step.

— „Dansează așa câte un sfert de oră pe zi și să vezi ce sprinten ai să fii, n'ai să mai ai dureri de cap și amețeli. Și acum, dă-mi cinci șilingi pentru toate sfaturile mele".

— „Pardon, — zice medicul, — dumneata îmi datorezi mie două lire pentru vizită; dumneata m'ai chemat pe mine fiindcă nu te simțeai bine. Așa-s pacienții; chiamă fără nici-un rost doctorul. Cu ipohondricii ăștia eu procedez așa, mă plâng că sunt eu bolnav și atunci pacientul sare din pat să-mi vie în ajutor și uită de boală".

Shaw a râs și i-a iscălit un cec nu de două lire, ci de cincizeci, spunându-i că cu farsa lui își răzbunasc dintr'odată toți colegii, de care Shaw și-a bătut joc o viață întreagă.

Henny Porten oratoare

La congresul ținut de curând la Berlin de Uniunea feministă franco-germană, Franța a fost reprezentată de avocata Misard, o femee frumoasă și foarte talentată, a cărei cuvântare a făcut o excelentă impresie asupra extrem de numerosului auditoriu. Uniunea luptă pentru înfrățirea Francezilor cu Germanii. Din partea Germaniei a vorbit vedeta de cinematograf Henny Porten. Artista fiind foarte frumoasă și foarte populară în Germania, putea fi prin simpla ei apariție cea mai marcantă exponentă a tipului feminin german. Entuziasmul publicului a atins însă culmea când frumoasa artistă, luând cuvântul, a ținut o cuvântare extrem de clară și de interesantă, dovedindu-se astfel la înălțimea nouei sale misiuni.

Intr'o conferință bine studiată și documentată cu cifre, Henny Porten a arătat că în Germania 83% din personalul asistenței publice sunt femei. Ingrijirea bolnavilor se face în proporție de 74% de personal feminin. In comerț, industrie și meserii, femeile reprezintă un procent de 41%. Posturile conducătoare sunt ocupate în proporție de 22% de femei. (In industrii, 3425 de femei conduc câte 50 de subalterni). 1332 de femei profesează pe cont propriu medicina. Avocate sunt în Germania numai vreo 30. Mai sunt și 90 de magistrate. D-na Porten regretă că în diplomație nu e încă nici o femee, deși după părerea ei, femeia ar fi predestinată pentru această carieră. Manifestându-și sentimentele ei de înalt patriotism, oratoarea regretă că cu tot nivelul înalt cultural al Francezilor și Germanilor, nu s'a putut realiza încă o apropiere politică rodnică între cele două țări. Ea propune femeilor germane și franceze să-și întindă mâna peste prăpastia care le desparte și-și exprimă credința că înfrățirea femeilor va duce curând la nivelarea asperităților politice.

Sven Hedin la Radio

Intr'o conferință ținută de curând la microfonul din Stockholm și retransmisă de toate stațiunile germane, cunoscutul explorator suedez Sven Hedin a expus activitatea expediției întreprinse de dânsul împreună cu alți câțiva savanți în pustiul Gobi din Asia Centrală.

Expediția continuă a lucra în Vestul pustiului. Intre altele a descoperit până acum vre-o 6200 de manuscrise pe bețișoare de lemn, datând de pe la anul 105 d. Chr. Descifrarea acestor manuscrise este în curs și va lămuri probabil multe puncte obscure din istoria Chinei. S'au mai adunat vre-o 300 de idoli și 350 flamuri din temple; apoi 6 liturghii lamaiste și un mare număr de documente care lămuresc arhitectura templelor din acea epocă. Sven Hedin mulțumește guvernului chinez care-i înlesnește cu folos misiunea și anunță că în curând savanții vor începe să coordoneze imensul material strâns de expediție.

Revista celor 13

Thomas Mann, împreună cu alte 12 somități germane, Ricarda Huch, vice-președinta academiei poeților germani; vice-președintele Reichstagului; președintele academiei de științe politice; directorul institutului de ziaristică; primarul orașului Koenigsberg, etc., etc.) scot la Berlin o revistă politică cu titlul „Voi sunteți statul". Noua publicație își propune să facă dări de seamă obiective, fără comentarii. In primul ei număr, Thomas Mann scrie:

„Oricine se interesează cât de puțin de viața politică și artistică, și în genere de viața publică, are zilnic prilejul să constate — cu satisfacție sau cu revoltă — marșul triumfal al curentelor care — pornite din beznă — urmăresc nimicirea culturii și paralizarea vieții spirituale; marș care nu și-a atins încă ținta, dar care — nestânjenit de nimeni și cu o repeziciune lipsită de scrupule — se apropie cu pași repezi de această țintă; marș pe care exponenții curentelor reacționare și apologeții pseudo-literați l-au botezat revoluție — revoluție națională! Falsul acesta nerușinat exercită oarecare atracție, mai ales asupra tineretului. In mrejele lui nu poate cădea însă decât cel ce nu știe că revoluțiile se fac totdeauna *pentru* oameni, niciodată *împotriva* lor; că oricât de sângeroasă ar fi o revoluție adevărată, ea nu urmărește în fond decât realizarea unei idei nobile și generoase, niciodată un scop întunecat, dușmănos; că visul revoluției, manifestările ei tragice, deși uneori neputincioase, urmăresc un singur țel: acela pe care omul, în discernământul înăscut al conștiinței lui, îl numește cu o singură vorbă „binele" și care se poate rezuma și în cuvintele: libertate, dreptate și adevăr. Așa a fost din toate timpurile; niciodată o revoluție, care nu se intitula astfel prin fraudă înșelătoare, n'a luptat și nu va putea lupta pentru cauza minciunii, a nedreptății și a robiei".

Amintirile lui Lugné Poe

André Billy, într'un articol din „Gringoire" din 13 Martie, vorbește de apariția primului volum de amintiri ale lui Lugné Poe.

Autorul intitulează amintirile sale „Le sot du Tremplin". De ce acest titlu, va fi întrebarea tuturor?

Dacă ar fi să credem că acel prost se referă la autor, ar fi prea mult. Numai dacă Lugné Poe s'a numit așa cu oarecare ironie, din pricina dragostei sale nemărginite pentru teatru, pe care a păstrat-o neîntreruptă până la vârsta de 60 de ani.

Directorul teatrului „l'Oeuvre" n'a fost călăuzit niciodată de spiritul de sistem. Nu s'a gândit să purifice obiceiurile culisei.

El s'a servit de tot ce-a avut la îndemână, a întrebuințat, fie bune sau rele, toate materialele care i se ofereau pentru înfăptuirea operei sale.

Amintirile lui Lugné-Poe încep cu câteva pagini de critică și revoltă pentru epoca actuală. Arta teatrului — constată el — a pierdut mult. Cu toții asistăm astăzi la triumful înșelătoriei. Și totuși mai sunt oameni care să proclame dragostea lor pentru teatru. O glumă adevărată — spune Lugné-Poe. „A iubi — continuă el — înseamnă a înțelege, a trăi, a muri, a se sacrifica puțin".

„Adevărul este că cinematograful a atras către studio tinerețea, care odinioară făcea să vibreze sălile de teatru, cu entuziasmul ei.

Posibilitățile imense de care dispune filmul, au făcut ca sala de teatru să pară monotonă, iar disciplinele scenei prea reduse. S'ar putea totuși ca cinematograful să nu fi săvârșit complect căderea teatrului. In sfera spirituală paguba a fost enormă; ea va merge crescând până ce inevitabilul desgust și plictiseala vor chema pe cei atrași de studio către culisele scenei.

Lugné-Poe pomenește mai departe de profesorul său Emile Faguet, al cărui portret îl schițează foarte simpatic. El vorbește de colegi, între care distinge ca pe un bun camarad pe Condorcet.

Inceputurile teatrului condus și înființat cu luptă de Lugné-Poe se pot urmări în amintirile sale. Opera lui Lugné-Poe nu e scrisă într'un stil prea vioi și ușor, așa cum ar fi de dorit în lucrări de felul acesteia. In cele mai bune pagini însă Lugné-Poe are un accent tăios și sincer, care-i plasează cartea printre operele cele mai bune.

De altfel o critică prea severă ar fi deplasată, deoarece nu avem decât un singur volum din cele patru anunțate. — *Z. N.*

„Ingerul păzitor" al lui Anatole France

Ingerul păzitor al lui Anatole France era personificat de o doamnă, nu prea tânără, dar încă destul de bine.

Avea ochi albaștri, un ten și o carnație splendide.

Femeia aceasta, dogmatică prin temperament, sceptică prin admirație, autoritară și chiar războinică, își închinase toată ambiția și mândria lui Anatole France și operei sale. Era foarte inteligentă și ospitalieră.

Primea în casa ei pe mulți bărbați de seamă, pe care-i încuraja la discuții și controverse.

O ripostă reușită o încânta pe deplin.

Cariera materială și spirituală a lui Anatole France, crea preocupări serioase doamnei.

Scriitorul, din firea sa era neglijent, lăsător, neîndemânatic în afaceri. Lăsa timpul să treacă neîntrebuințat cu un calm de necrezut.

Pe lângă astea era total lipsit de cochetărie, așa încât doamna trebuia să se ocupe de înbrăcămintea ca și de plasamentul banilor lui Anatole France în chipul cel mai avantajos. Ea nu se oprea aci, dorea ceva mai mult pentru France, dorea ca opera lui să devină nemuritoare.

Pentru viața și opera lui Anatole France, rolul doamnei a fost covârșitor. Ea spunea adeseori:

„Oricât de frumoasă ar fi opera d-lui France, trebuie să recunoaștem tendința lui de a scrie povești pentru oamenii bătrâni". Dându-și seama de această lipsă a lui France, ea își da osteneala să-i sugereze romane trăite, observate, pasionate.

Apariția operei „Thaïs" a fost prima victorie a „îngerului", care-i urmărise de aproape înfăptuirea. Adeseori France încerca să revină la păcatele sale, dar era oprit la timp de observatoarea lui, care-l sfătuia veșnic să întrebuințeze narațiunea directă, acțiune și dragoste.

După „Thaïs" a urmat „Le lys rouge". Apariția n'a fost tocmai ușoară. Anatole France, nu numai că avea oroare să scrie această carte, dar mai era și convins că nu va reuși. Succesul obținut l-a recompensat. Totuși nu mult după succes s'a reîntors la „poveștile lui pentru domnii în vârstă". Povestirile erau presărate însă de schițe moderne, pe care le procura neobosita doamnă. In totul „îngerul păzitor" al lui France a avut o influență reală în opera marelui scriitor. De sigur ea n'a modificat fondul intelectual, nici gusturile scriitorului, dar le-a însuflețit, făcându-i astfel un mare serviciu.

Anatole France, lăsat în voie, ar fi fost un simplu adept al bibliotecii, sclavul cărților vechi, poate chiar un compilator mai mult sau mai puțin desăvârșit.

„Ingerul păzitor" a avut influența sa și 'n ideile politice aparente ale lui Anatole France.

Aparente, fiindcă a fost totdeauna greu de afirmat dacă marele scriitor a avut păreri pozitive în acest domeniu.

Anatole France a fost un ingrat. Când a ajuns la apogeul gloriei sale, când s'a văzut bogat, el a părăsit pe aceea care făcuse totul pentru dânsul. Poate, fără să-și dea seama, France ura femeia care-l împiedecase să-și urmeze înclinația naturală.

Spre sfârșitul vieții marele scriitor a fost fericit să se regăsească, atâta încât n'a ezitat o clipă de-a înlocui pe devotata doamnă cu menajera sa. De dânsa pomenea adesea France spunând:

„E o femee atât de bună".

In orice caz, ea n'a încercat să-l disciplineze, iar el a putut până la sfârșitul vieții să savureze plăcerile compilației, fără piedecă și fără grijă. —*Z. N.*

Cronica muzicală

Concert simfonic la Ateneu cu concursul pianistului Wilhelm Backhauss

Concertul de Duminica trecută, dirijat de d. Georgescu, a avut un succes strălucit, pe care-l datorim prezenței marelui pianist *Backhauss*. Execuția Concertului lui Beethoven No. 4, în „sol major", pentru piano și orchestră, a dat prilejul la un triumf cum rare ori s'a văzut la noi.

Backhauss are toate calitățile unui mare pianist și reputația sa, de mult stabilită, împiedică orice critică. Alegerea concertului lui Beethoven a fost dintre cele mai nimerite, fiindcă acest concert, scris în acelaș timp cu Simfonia a 5-a, marchează o epocă de maturitate a gândirii titanului. Religiozitatea cu care a fost cântat acest concert, a impresionat adânc sala, compusă în bună parte de amatori de muzică aleasă, ceeace a impus marelui pianist să dea ca supliment un studiu de Chopin — pentru mâna dreaptă — executat cu acel „brio", care face din Backhauss un pianist mondial neîntrecut. D-l Georgescu a dirijat la început Simfonia Jupiter de Mozart și la sfârșit „Pini de Roma" de compozitorul modern italian, *Ottorino Respighi*.

Putem spune că de câtăva vreme se relevă în Italia o muzică simfonică și descriptivă modernă, demnă de interes.

Alături de *Pizetti*, *Casella*, *Malipiero*, găsim pe *Respighi*, care se inspiră dela Debussy și dela Richard Strauss, contribuind cu toții la afirmarea unei mișcări muzicale demne de mult interes. *Respighi* este un elev al lui *Martucci* dela Bolonia și al lui *Rimsky-Korsakoff* dela Petrograd. Stabilit ca profesor de compoziție la Roma, valoarea sa a fost subliniată de excelentul nostru șef de orchestră, d. *Georgescu*, care a pus multă pasiune în dirijarea unei compoziții grea ca execuție, cum este „Pini de Roma", din care se degajează factura și inspirația — mai bine zis lipsa de inspirație — a compozițiilor moderne.

Dar alături de Mozart și de Beethoven, astfel de compoziții nu sunt gustate de marele public; ele pierd, fiindcă sunt prea încărcate și fiindcă publicul caută, pe lângă emoție, să rețină măcar o frază inspirată. In „Pini de Roma" găsim o atmosferă inspirată, chiar prea mult, la care contribue — lucru inutil dealtmintrelea — și efecte banale, ca acela de a auzi cântând paseri în culise! Totuși, compoziția lui *Respighi* are calități mari și accentele eroice finale, ale soldaților, ce apar printre pinii celebri ce brăzdează Calea Apia, ajung la un paroxism adequat temei impuse.

D. *Georgescu* merită laude pentru execuția întregului program.

I. PAL.

O VESTE SENZAȚIONALA pentru AMATORI!
A APARUT
ALMANAHUL
Radio-Radiofonia 1931
ENCICLOPEDIE POPULARA A RADIOFONIEI
scrisă de cei mai distinși specialiști

Calendarul radiofonistului
Ultimele progrese ale radiofoniei în Europa și America
Technica undelor scurte
Televiziunea, filmul sonor, gramofonul electric
Montaje uzuale de recepție
Un aparat cu 3 lămpi pe unde scurte
Construcția radiofoanelor moderne
Paraziții atmosferici și industriali
Undele electrice și viața
Expoziția de radio
Cum s'a născut T. F. F.
Marconi intim
Stenode-Radiostat
Radio și descoperirea comorilor
Lămpile baghete și fotocatodice
Omul mecanic
Invățământul radiofonic
Ce sunt undele electrice ?
Teatrul radiofonic
Muzica radiofonică
Sfaturi practice pentru amatori
Curiozități radiofonice
Parodii radiofonice
Schițe, nuvele, fantezii, humor radiofonic
Anecdote, caricaturi, desene fotografii

Un volum elegant tipărit, cu peste 300 de clișee Lei 60.

De vânzare la toate chioșcurile și librăriile. Se expediază franco contra sumei de lei 60, trimisă prin mandat poștal la administrația „Adeverul S. A.", București, Strada Const. Mille 7-9-11.

Din biblioteca dvs.
să nu lipsească
MAGAZINUL
No. 1, 2, 3 și 4, volume a 120 pagini, pe hârtie cromo, cu minunate clișee fotografice în 5 culori.
Exemplarul 40 lei

Intrebuințați numai

excelenta lamă de ras

INDISCUTABIL PAINEA HERDAN E CEA MAI BUNĂ

PLASTICA

Expoziţia V. Feodorov

Domnul *V. Feodorov*, artistul care a înzestrat teatrul românesc cu un decor de artă occidental, a deschis la „Hasefer" o expoziţie de aquarele şi uleiuri.

Pe lângă machetele pe care le-a lucrat pentru decorurile sale recente, pictorul înfăţişează un foarte original şi sugestiv ciclu intitulat „Creaţia lumii", apoi peisagii, interioare şi compoziţii fanteziste în care simţul decorativ şi viziunea modernă se contopesc în foarte vioaie şi spirituale ansambluri cromatice.

Domnul Feodorov s'a obişnuit să picteze pentru teatru, s'a depărtat de viaţa adevărată, pentru a trăi în lumea ficţiunilor teatrale. De-aceia, pictura d-sale e abstractă, imaginară, calculată în vederea efectelor de perspectivă.

Prin aceasta însă, artistul e cu atât mai interesant. Lumea convenţională din care s'a desprins o clipă spre a privi lumea reală, îl ajută să fie în acelaşi timp şi mai personal, şi mai obiectiv.

Se evidenţiază astfel o concepţie nouă de artă, însufleţită printr'o concepţie proprie de viaţă.

V. Feodorov **Peisaj**

Lumea din opera domnului Feodorov, aparent deformată, nu e decât plasticizarea unei frământări fireşti la cel ce nu poate privi viaţa decât dela înălţimea rampei.

Expoziţia dela „Hasefer" trebue cercetată de toţi iubitorii de frumos, şi mai ales de artişti. Vor avea toţi câte ceva de învăţat.

Muzeul Saint-Georges

In domeniul artei, mai mult decât în orice altă ramură de manifestări intelectuale, iniţiativa privată a luat-o întotdeauna la noi înaintea oficialităţii. E suficient să amintim că principalele Muzee din Bucureşti sunt create de simpli particulari iubitori de frumos, pe când statul nu şi-a putut organiza nici până azi o pinacotecă, — iar Muzeul de Artă Naţională e numai un simplu schelet de cărămizi.

E o datorie, prin urmare, pentru cronicarul care cercetează viaţa intelectuală şi artistică să sublinieze activitatea generoasă a colecţionarilor care pregătesc statului şi publicului cele mai de preţ şi mai frumoase daruri.

Domnul A. Saint-Georges, un vechiu şi pasionat colecţionar, a chemat oficialitatea să ia cunoştinţă de piesele strânse de d-sa în decursul anilor, — în vederea organizării unui muzeu în care materialul să fie triat, sistematizat şi pus la dispoziţia publicului.

Am răspuns unei invitaţiuni personale şi ne-am putut încredinţa de valoarea necontestată a obiectelor colecţionate de domnul Saint-Georges.

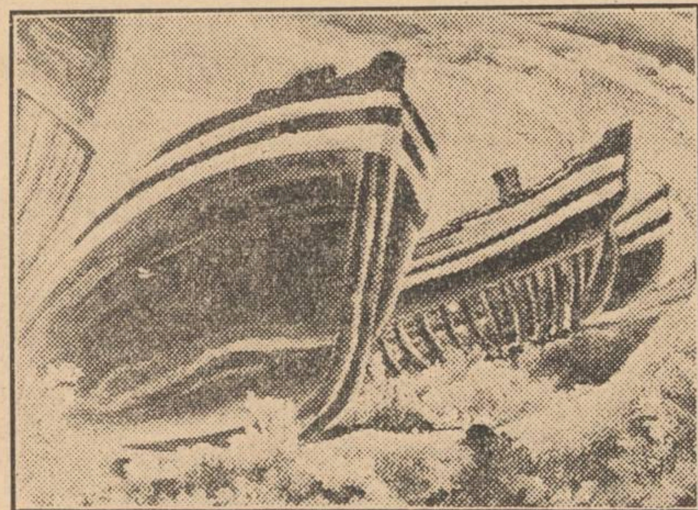
Muzeul cuprinde mai multe secţii, pe care socotim util să le prezentăm cetitorilor.

Secţia arhivelor se compune din circa 24.000 documente din secolele XV—XX (cele mai multe scrise cu litere slavone — multe chiar în limba slavonă) relative la trecutul Românilor. Parte din ele sunt scrise pe piele, au anluminuri frumoase, precum şi autografe şi peceţi dela mai toţi domnitorii, înalţi prelaţi, boeri, răzeşi şi negustori. In aceste documente se oglindeşte trecutul sbuciumat al ţărilor româneşti, obiceiurile, judecăţile, limba, şi ele conţin foarte multe date despre marile familii care au condus odinioară destinele acestor ţări. In afară de acestea, se găsesc documente istorice, politice, militare şi mult material relativ la comerţul din trecut şi la bresle.

Se găsesc deasemenea manuscrise în diferite limbi străine, în parte frumos legate, apoi muzică bisericească precum şi manuscrise ale scriitorilor şi poeţilor moderni.

O parte însemnată din aceste documente sunt transcrise de proprietarul muzeului, gata pentru a fi publicate.

In afară de peceţile aplicate pe documente, mai sunt şi altele care, împreună cu o întreagă serie de stampile, formează o secţie aparte.

V. Feodorov **Bărci**

Muzeul cuprinde o importantă colecţie de busturi ale oamenilor de seamă, apoi portrete vechi şi câteva mii de fotografii, pe muşama, pe sticlă, etc., reprezentând epoci întregi de oameni de seamă, — interesante şi pentru studiul diferitelor costume şi uniforme.

Biblioteca muzeului se compune din peste 20.000 piese din sec. XVI-XX, publicaţiuni în mai multe limbi şi în special în limba română. Multe din aceste cărţi sunt tipărite în ţările române, în tiparniţele mitropoliilor şi mânăstirilor. In bibliotecă se găsesc şi un număr însemnat de lucrări ale autorilor străini, care vorbesc despre ţările române. Se mai află tot aci şi o secţie de hărţi, începând din sec. XVI, apoi multe stampe, albume, note muzicale, unele în manuscris, o colecţie de fotografii, precum şi o importantă colecţie de vechi planuri arhitecturale româneşti.

Ţesăturile, costumele, uniformele, armele, argintăria, faianţa şi ceramica formează o secţie compusă din circa 700 piese din sec. XIV-XX.

Cabinetul numismatic se compune din câteva mii de piese şi anume: medalii, decoraţii şi insigne româneşti şi străine. Intre altele, medalia principelui Constantin Basaraba-Brâncoveanu, unică la noi în aur, medalia principesei Ecaterina Galitzin fiica domnitorului Dimitrie Cantemir, medalii din timpul domnitorilor Mihail Sturza, Alexandru Ghica, Alexandru Ion Cuza, medaliile primite de Regina Maria în 1926 la New-York, dintre care una de aur masiv, etc...

Secţia monedelor conţine monede consulare şi imperiale romane, bizantine, greceşti, numismatica Daciei vechi (adică: monedele barbarizate, bătute de populaţiile de aici după modelul tetradrachmelor din Tassos, a monedelor macedonene, monedele oraşelor autonome din Dobrogea: Istria, Calatis, Tomis, etc.), monedele vechi româneşti, începând cu sec XIV până la Regele Carol I, monedele regelui Carol I 1867-1914; monedele după moartea Regelui Carol I până azi; moneda hârtie, începând cu o colecţie completă de bilete ipotecare din 1877.

Arta veche bisericească alcătueşte o colecţie de circa 450 piese din sec. XVI-XIX şi anume: icoane de argint, lemn, pe pânză, sticlă, metal, gravuri bisericeşti, — cruci de argint, de email, cu pietre preţioase. de sidef şi de lemn, — candele de argint şi de sticlă, — paftale de argint, sidef, etc., — piese sculptate în lemn, (sec. XVI), uşi împărăteşti, un inconostas, — epitafe (dintre care unul lucrat în punct de gobelin), potire de argint, metal şi lemn, — chivote de argint, vase pentru împărtăşanii, sfeşnice, piese de fier repusat cu chipuri de preoţi, haine, patrafire, ştofe vechi brodate cu fir şi mătase, ceramică smălţuită din sec. XV dela bisericile lui Ştefan cel Mare.

Artele plastice alcătuesc o colecţie de peste 200 tablouri în ulei, miniatură, aquarele, pasteluri, aquaforte, desenuri, schiţe, studii, gravuri şi sculpturi din sec. XIX-XX.

Acestea nu formează o pinacotecă, ci ele, împreună cu o întreagă arhivă de cataloage de expoziţii, critică, fotografii, acte, scrisori, etc., alcătuesc un material documentar care va ajuta pe cercetătorii ce se vor ocupa cu istoria artelor din secolul nostru. Tot în acest scop, muzeul Saint-Georges a început să facă şi o colecţie de autoportrete ale artiştilor români.

Munca şi răbdarea domnului Saint-Georges de a strânge toate aceste lucruri de preţ merită să fie relevate.

H. BLAZIAN

Mac Constantinescu **Mască dionisiacă**

Vrajă pentru întunecimi

Du-te, vântule, şi-i bate
Rar, în poartă de trei ori,
Ia-o 'n prag de subsuori
Şi mi-o du pe căi umblat
De balaurii din nori
Pe sub bolţi învăpăiate.

Prăvăleşte, noapte grea,
Somn de stânci pe câini şi lupi,
Urletul să li-l astupi,
Ca să nu se 'nfrice ea,
Iar de-ar fi ursită rea
Tu pe dată să i-o rupi.

De-o trudeşte jar de boală,
Ploaie rece, ploaie lină,
Răcoreşte-i fruntea plină,
Ia-i în negură domoală,
De pe-a ochilor lumină,
Visul rău ca nor de smoală.

Dar de-o fi 'n zadar s'aştept,
Dor viclean de mi-o încântă
Spre cămara ei te-avântă,
Joacă-i, moarte, junghiu 'n piept.
Şi-apoi mie mi-l implântă
Scurt, să nu mă mai deştept.

M. D. IOANID

Tablete

ANONIMUL

Păduche cu psihologie, tu nici până în ziua de azi nu te-ai stârpit.

A putut imagina ta de fiară a părului creţ puturos să fie strivită de scărpinarea inventatorului şi a profetului dar a renăscut din maţele sale. Fuseseşi cu Christ pe valuri când sfintei lui tălpi i se supunea netezindu-se, marea. Erai cu Cristofor Columb în corabie. Ai fost cu Galileu până la rug — şi ai fi scăpat neatins de jar şi necarbonizat. Eşti în Guvern, în Parlament, în Spital, în Biserică, în Politică, în Societate, în Literatură. Eşti al doilea întotdeauna, acolo unde se găseşte unul şi unicul şi eşti al patruzeci şi unulea în Academie. Agent ambigen, şi mascul şi femel, te produc Universitatea, Teatrul şi Muzica. Eşti colea lângă mine şi nu te vezi. Iţi recunosc o dată firul de bale rupt şi o dată păinjenişul măturat.

Intr'o dimineaţă de April, a fost găsit în biroul lui de îndeletniciri suspecte, cadavrul unui colos, care a practicat, cu plată, meseria ta gratuită; căci în genul tău eşti desinteresat, mulţumindu-te sufleteşte cu micul excrement al unei situaţii fără localizare. Monumentala scârnăvie zăcea cu gura gelatinată la soclul casei de fier, de care fusese izbită cu gingiile şi craniul. Un rîntaş negru îi mâzgălea figura, devastată de fanatismul unui asaltator şi încălţămintea acestuia întrase în ea prin câteva găuri derivate spontan. Semenul tău profesionist era o traducere aplicată a individualităţii tale abstracte. Separase câteva rânduri de copii de părinţii lor, stricase mai multe familii, pusese câţiva oameni în puşcărie şi pe alţii îi determinase să se sinucidă. Cartierul în care funcţiona biroul acestui preparator îi aflase meseria şi salutul lui era acceptat cu tot atâta spaimă şi desgust.

Când a fost găsit zgârcit pe covor, oamenii poliţiei l-au transportat de-adreptul în cimitir şi magistraţii au interzis orice anchetă. Sfârşitul era meritat şi omorîtorul executase o sentinţă colectivă. Nevasta hoitului n'avu o lacrimă şi copiii lui n'au avut oftat.

Tu poate crezi că te deosibeşti printr'o nobleţă spirituală de acest meşteşugar cu salariu şi tarif, care serveşte de temperament egal pe un bărbat îndrăgostit de o cântăreaţă şi scârbit de căsnicie, pe o soţie sfioasă să-şi asasineze soţul direct, pe un adversar, pe un concurent. Te iluzionezi, potaie. Speţa ta e cu o jumătate de grad mai abjectă, lipsindu-i şi cinismul şi necesitatea inexorabilă care a provocat profesionistul să se instaleze, înregistrând o emblemă.

Ai încercat să te afirmi şi ai căzut. Te-ai aruncat cu intenţia să sbori şi să planezi şi ţi-ai rupt coastele orgoliului pe rând. Singură targa, pe care ai fost mişcat din locul accidentului la casa de sănătate, ţi-a oferit plăcerea negativă că pluteşti şi, clapon destinat confecţionării unui sempitern şi monoton găinaţ, tu nu te-ai resemnat încă să-ţi împlineşti rolul lângă tîrn şi coteţ. Ai îngălbenit că şoimul suia la luceafăr, te-ai cufurit acid când a cântat ciocârlia şi ghemul de ace, pe care te-a silit înţelepciunea naturii să-l înghiţi la naşcare, te-a săgetat cu crampe şi colici.

Zgârie unghia ta în lut şi izbuteşte să facă un crîmpei de mocirlă: tu doreai să taie 'n marmură reliefuri. Ca să fii, ai crezut că este de ajuns să voieşti. Altora le-a fost de ajuns: ţie nu. Mai trebuia să poţi şi nu ai putut. Ai simulat putinţa, înfumurându-ţi inexistenţa, tăcând în atitudini de creator factice, întristându-ţi fotografia, sigilându-ţi surâsul, care nu-ţi este permis nici cât florilor fără sământă, hibridizate la un polen corcit cu praf de băligar; strângând un pumn molîu şi desarticulat; pietrificând aparent o mucava, catifelând un câlţ. Chibriturile tale fără gămălie nu s'au aprins, trase pe granit şi încercate pe agată.

Eşti fără îndoială un nenorocit, dar un nenorocit fudul, pe care încă o speranţă şi o iubire de sine trădătoare, l-au oprit şi să aprobe hotărârile destinului şi să se arunce pe fereastră, în strada circulată de paşi biruitori. Şi, urmărind stolul zilelor de aur să se pogoare pe mărăcinişul prost al vegetaţiei tale, ţi s'a împuţinat şi viaţa, fără să o poţi gusta cel puţin cât un scălîmb sau cât un cocoşat.

Mediocritatea, complicată cu sugestii care nu erau pentru tine, n'a putut ajunge să soarbă nici apa limpede, nici aerul azurat nici sărutul plin. In izvor a zăcut cu burta 'n sus broasca bubată a sufletului tău; şuierul văzduhului a mirosit a emanaţiile tale; în gura fetei, care primise să te desmierde, crescuseră ghimpi. Şi ai crezut că unda pură e impură, că vântul aduce natural duhoare, că dragostea nu o cunoaşte nimeni. Timpul s'a deşirat întreg şi l-ai pierdut.

Te ustură ficatul, te înjunghie rinichiul, limba ţi-e greţoasă. Să reîncepi nu se mai poate. De ce ai căutat în cărţi, ceeace ţie cărţile îţi refuză? Ce strâmbare a minţii şi ce apucătură fără sens te-au împins să cauţi în semnele scrise şi în sâmburii cuvintelor miezurile ce ţi se ascund şi-ţi cad din pipăit? Aceste îndulciri sunt făcute numai pentru noi. Ingrata Dumnezeire a născocit privilegiul şi n'a socotit că tipografia va strămuta păduchele în afară de fiinţa lui măsurată.

Mâna ta nu mai încearcă tremurătoarea vioară: lumina îţi fuge din coarde, când le atingi. Ai apăsat o clapă şi clavecinul a zbierat. Ai pus degetul pe cobză şi cobza te-a înjurat scrâşnind. Ai dus cimpoiul la gură şi a crăpat şi te-au bătut ţevile lui peste dinţi. Şi însăş flaşneta te-a batjocorit, înţepenindu-şi manivela.

Dar ai utilizat condeiul şi singura lui inspiraţie cu putinţă. Astă seară, subt lampa ta chinuită, chemi din fantezie şi din posteritate atât cât ţi s'a cuvenit. Ultima şi singura ta carte e — o carte de adrese şi singurele tale manuscrise sunt plicul şi cartonul poştal, poema degenerată, cântecul epistolar. Astă seară, păduche, ai să expediezi opt scrisori anonime...

T. ARGHEZI

Ea a cucerit multe inimi

prin surâsul ei fermecător cu dinţi sănătoşi şi frumoşi — îngrijirea zilnică cu cea de 40 de ani experimentată şi înviorătoare pastă de dinţi

SARG
KALODONT
Dinţi frumoşi

Cronica cinematografică

„Plăcerea de a iubi"; „Ihre Majestät"; „Morocco"; „Procurorul Hallers"; „Patima iubirii".

Am văzut în aceiaşi zi două filme: unul, american, cu Garry Cooper şi Marlene Dietrich; altul, francez, cu Boucher şi mulţi alţii pe care este absolut inutil să-i numim. Şi am avut impresiunea că azist nu la două „maniere" deosebite, ci la două arte diametral diferite. Singura asemănare era că ambele se servesc de peliculă. Dar este asta o asemănare esenţială? Un volum de versuri şi un tratat de trigonometrie se exprimă amândouă prin litere scrise şi hârtie tipărită...

Ne grăbim dela început să recunoaştem că Boucher e riguros extraordinar. Nu i se întâmplă spectatorului să fie des aşa de admirativ surprins ca atunci când, pentru prima oară, face cunoştinţă cu Boucher. Acest actor are ceva atât de uman şi de personal, încât ne face uneori să ne gândim la Charlie Chaplin pe care în multe lucruri îl reaminteşte.

Dar nu-i vorba aci de valoarea personală a jocului lui Boucher (ceilalţi sunt o pură infamie), ci de stilul obiectiv al celor două producţiuni, cea americană şi cea franceză. Sunt două lumi complect străine una de alta. Două formule de artă distincte. — Şi trebue să o declarăm — adevărata artă este de partea operei americane.

Amândouă filmele sunt 100% vorbitoare. Decât, — unul e teatru cinematografiat, pecând celalt e cinematograf vorbitor. Fără cuvinte, fără conversaţii, filmul francez ar fi direct incomprehensibil. Suprimaţi cuvintele din „Maroc", şi înlocuiţi-le cu subtitluri tipărite. De bună samă filmul ar pierde. Dar s'ar înţelege exact totul. De altfel toate cuvintele vorbite, dacă le-am tipări, ar face mai puţin text scris decât de obiceiu în fostele filme mute.

Cum spuneam, Boucher este un mare actor. Şi — merit rar la un artist dramatic francez — ştie să joace şi cinematografic. Vreau să spun că, în cursul jocului său strecoară pe ici pe colo câte un efect de gesturi care-s de natură pantomimică. Fireşte, jocul rămâne în cea mai mare parte „teatru". De altminteri nici nu putea fi altfel, căci scenariul a fost făcut aşa. Dar chiar şi afară de asta. Boucher se poate „ajuta" cu câte un gest. N'ar fi însă în stare să joace numai cu gesturi, ca Garry Cooper sau Marlene Dietrich, sau în genere oricare actor mai bunişor dela Hollywood.

In tot ce face Boucher se simte efortul. Un efort învins, învins în mod strălucit. Dar impresia de caznă rămâne. Avem în faţa noastră un domn, de profesiune actor, înzestrat cu mare talent, care face ceva foarte-foarte greu, şi-l face foarte-foarte bine. Dar n'avem aşa, dintr'o dată, direct şi halucinant, pe Albert Dumontet, inginer-ceramist dela Beaune-en-Rollande, aşa cum îl avem în carne şi oase pe legionarul Tom Brown. Aci Garry Cooper nu face absolut nici-un efort vizibil pentru a intra în pielea personajului. Noi, spectatorii, trebue să facem efort pentru a ne reaminti că avem în fond de a face cu un simplu actor american şi că în realitate e vorba de un rol jucat şi nu de o viaţă trăită.

In filmul francez, ceiace ne mişcă este câte o frază abil intonată de marele actor dramatic Boucher. In filmul american nu există nici-o frază care să nu fie emoţionantă. Emoţiile — şi sunt multe — se obţin exclusiv cu mişcări, cu întoarceri, priviri, opriri, câte un pumn apăsat în perete, câte un picior suit pe scaun, cu felul de a saluta, cu felul de a fuma, de a zâmbi, de a scoate sau de a nu scoate capela din cap, etc., etc. Tot filmul „Maroc" e făcut numai din asemenea lucruri. N'are intrigă şi n'are acţiune. Sunt doar crâmpee din viaţă, care se ţin unele de altele fără a fi riguros integrate unei anecdote coherente. Nimic melodramatic. Vreţi o dovadă? Eroul e soldat în legiunea străină, venit deci, ca toţi ceilalţi, pentru a pune punct unui trecut apăsător. Şi eroina tot aşa. Ei bine nu ni se spune nimic, dar absolut nimic despre aceste trecuturi. Şi suntem profund recunoscători realizatorilor filmului pentru a ne fi scutit de asemenea foiletoneşti detalii. Prin asta, filmul capătă acea grandoare, acea puritate de linie pe care o dă întotdeauna sobrietatea.

Săptămâna trecută am văzut un film californian în care jucau Lupe Velez şi alţii. Un film cretin şi infantil. Care însă m'a încântat. Intr'adevăr. Mai întâi: toate capetele erau excelente. Al doilea: nici-o greşală de joc. Al treilea: filmul, deşi inept era film; nu era teatru sau altceva. Aşa încât am avut dreptul să-mi zic: talentul american trăeşte încă. Uneori se întrebuinţează în producţii puerile şi naive. Dar nu-i nimic. Din când în când nu se poate să nu nimerească peste un moment fericit de fecunditate. Principalul e că regisorii ştiu să ceară actorului să joace cum trebue, că actorul ştie să asculte de regisor, şi mai ales că actori, regisori, scenarişti, sunt în posesiunea adevăratei formule, adevăratei reţete a artei cinematografice.

Această reţetă germanii au avut meritul să o înţeleagă şi să o aplice, bine înţeles adăogându-i ceva specific naţional. Astfel — ca să cităm două filme deosebite între ele dar asemănătoare totuş prin aceea că ambele aplică reţeta americană — au fost „Procurorul Hallers" şi „Ihre Majestät die Liebe". Un film trist şi unul vesel, impecabile amândouă prin ştiinţa de a crea atmosferă şi de a se sluji în primul rând de imagini vizuale; impresionante de asemeni pentru ştiinţa cu care „lucrurile" sunt puse să joace alături de oameni. Taverna de apaşi din „Procurorul", localul băii de aburi sau al dancingului din „Ihre Majestät", „drumul mare" unde este „placat" baronul, băltoaca cu raţe, însfârşit toate decorurile din aceste filme dau o atmosferă puternică, subtilă, şi pătrunzătoare.

Francezii, în ultimul timp au făcut eforturi mari ca să se „pună la pagină" în materie de cinematograf. Au recurs la talente mari; au recurs la actori care, deşi-s actori esenţialmente pentru rampă, au totuş, în jocul lor şi elemente cinematografice. Mă gândesc la Boucher şi Baur. Dar — vedeţi — este foarte incomod să faci apel la „personalităţi". Căci acestea-s puţine. Pentru o artă colectivă ca cinematograful, unde îţi trebue, pentru un singur film, o populaţie întreagă, este nevoie de un oraş întreg de talente — cum e Hollywood — sau cel puţin de o „bandă" numeroasă, cum e banda care lucrează pentru filmele Mercur sau Ufa. Iată dece, chiar în cazurile excepţionale când, graţie unui Baur sau Boucher avem ceva artisticeşte făcut, în schimb asistăm la jocul lamentabil al tuturor celorlalţi actori ai filmului, care ne strică în mod penibil tot cheful.

Priviţi însă filmele americane. Unul de pildă foarte prost, cum a fost „Patima iubirii". Ei bine, nimeni nu juca prost într'însul...

D. I. SUCHIANU

Teatrul nostru: Actorii

„Un om la locul lui face cât doi" e o cunoscută zicătoare enunţată de anglo-saxoni şi tot de ei aplicată. Referitor la teatru s'ar putea spune fără exagerare: „un actor în rolul potrivit face cât zece" — fiindcă în teatru se exagerează foarte ades mai ales în sensul contrariu şi vedem zilnic leliţe cicălitoare în Juliete, juni spălăciţi şi grăsuţi în Don Juani, acrobaţi şi tenori dansând pe Hamlet şi femei cocârjate frământându-şi scheletul în roluri de „vamp". Astfel de greşeli sunt odioase şi ne vine să învinovăţim tot universul: pe Dumnezeu din cer că nu trăzneşte astfel de orori, pe electricianul teatrului că le mai pune în lumină, pe directori că le îngădue, pe actori că nu-şi dau seama de ele şi pe spectatorii care le rabdă. Şi în alte ţări se mai strecoară greşeli de felul acesta, dar mai cu îndemânare şi decenţă. Francezul vioiu, subtil şi sensibil, dar mediocru ca temperament, joacă în deosebi teatru uşor, spiritual şi fin.

Comedia Franceză are mereu în repertoriu pe Musset şi Marivaux, iar celelalte scene se alimentează bogat din opera lui de Flers, Tristan Bernard şi Sacha Guitry. Acest teatru specific francez, jucat de francezi autentici, e un deliciu şi asemenea spectacole nu pot fi niciodată egalate de ansambluri străine. Chiar dacă Iancovescu a rămas neuitat în „Cafeneaua cea mică" şi Tanţi Cutava e de multe ori o savuroasă mică pariziană, niciodată aceştia nu se vor prezenta în ansamblurile impecabile în care au jucat şi joacă un Victor Boucher, o Lavalière şi o Réjane. Să lăsăm francezilor ce e al francezilor, luând de la ei ce ni se potriveşte; — ei au inteligenţa să lase deoparte din teatrul străin — chiar bun fiind — ceea ce nu corespunde mijloacelor lor de interpretare. Sau atunci, încredinţează artiştilor străini roluri de mare anvergură dramatică, dacă au la îndemână o Rachel, o Sarah Bernhardt sau un de Max. Francezul preferă pe Bernard Shaw lui Shakespeare şi pe Ibsen îl ocoleşte. Asta înseamnă că ştie ce face. Dacă am fi şi noi lucizi cât el, ce bine ar fi!

Noi avem acest avantaj, — dacă vreţi! — asupra poporului francez: suntem un compus de rasă mai complex şi putem aborda genuri de teatru mai variate. Intru atât cel puţin ne-au servit infiltraţiunile barbare scite, gotice, slave şi turanice, că ne-au făcut accesibili formelor de artă cât mai diverse. O nemerim prost însă în alegerea interpreţilor de artă şi cum am spus mai sus, în teatru mai ales comitem astfel de stângăcii.

Actori! — citiţi vă rog şi recitiţi pasagiul din „Visul unei nopţi de vară" de Shakespeare, în care nişte meseriaşi nătângi îşi împart rolurile pentru a juca o dramă în faţa lui Teseu, ducele Atenei. Unul din ei trebuie să facă pe un leu care intră pe scenă mugind fioros. Prostănacul se teme să nu înspăimânte publicul şi atunci găseşte că e mai prudent să falsifice făptura firească a leului şi iată ce hotărăşte în tâmpenia lui: „Voiu răgi aşa de duios, precum gângureşte o porumbiţă şi cântă o privighetoare!" Delicioasă şi usturătoare satiră a interpretărilor falsificate din teatru. Să fiu director, aş transcrie în bronz acest pasagiu pe frontispiciul sau în foyerul tuturor instituţiilor teatrale şi în toate clasele de artă dramatică ale conservatoarelor noastre. Şi mai ales aş veghia să se respecte inscripţia cel puţin cât se respectă formulele: „Fumatul oprit" şi „Nu scuipaţi pe jos". Câtă premenire s'ar aduce în higiena teatrului nostru îmbâcsit de microbii inculturii şi ai prostiei. Sunt prea mulţi actori inculţi, neinteligenţi şi vulgari. Se spune că talentul se poate lipsi şi de cultură şi de isteţime. Cred totuşi — la cerere pot cita exemple — că un actor inteligent şi cult, conştient în alegerea rolului, se achită mult mai cuviincios de rol decât prostul talentat care dă năvală în pielea lui Othelo şi a Regelui Lear când temperamentul lui i-ar indica măsura, pe talie turnată, a lui Scapin sau Agamiţă Dandanache. Ah, proştii cu talent! ei fac toată dandanaua în teatru şi pentru ei, directorul teatral ar putea înfiinţa un biciu de circ sever cu care să-i bage şi să-i scoată din cuşcă numai când le vine rândul.

Voiu încerca, într'un articol viitor, să sugerez actorilor noştri fresca de roluri în care ar găsi cel mai mare avantaj să apară şi publicul cea mai mare desfătare. Dacă nu ştiu ce le convine, să-i învăţăm, dacă nu vor, să-i silim, iar dacă nu e vina lor, să lămurim a cui e vina.

ZOE VERBICEANU

Pe marea Egee *)

— In insula Thermia —

Astăzi este sărbătoarea Sf. Arhanghel Mihail şi pescarii îmbrăcaţi în haine curate, dinpreună cu toţi ai lor, trec în cârduri la bisericuţa ascunsă între stufoşii smochini de pe coastă, unde îi cheamă, de cum s'a făcut ziuă, crainicii gureşi de aramă.

Mă strecor dinpreună cu comandantul vasului prin mulţimea, care în lipsă de loc în biserică, a ocupat mai toată grădina ce se întinde dela intrare şi până la poartă. După ce examinăm un timp interiorul sfântului lăcaş, ne retragem către intrare, de unde ascultăm slujba liturghiei, al cărei caracter eminamente oriental, ne aminteşte atât de bine vechile şi tradiţionalele cântări de altă dată, care la noi se mai practică numai prin unele dintre bătrânele monastiri, pierdute în depărtările uitate ale codrilor.

Cu clar-obscurul ei sumbru şi impresionant, cu pictura irosită de vremea care n'a mai lăsat din podoaba trecutului decât câteva palide chipuri, ce par a grăi despre nu ştiu ce duios şi tainic „a fost odată"; cu fumul de tămâie, ce se înalţă liniştit din cădelniţă spre frizele săpate în groasele-i ziduri de piatră, — bătrâna ctitorie a pescarilor din Thermia pare mai degrabă un mausoleu funerar, decât un lăcaş de rugă şi închinare pentru smeritul norod al insulei...

In răstimpuri când cântările contenesc pentru o clipă, pătrunde până la noi, în pacea solemnă ce se face înăuntru, svonul depărtat al valurilor, murmurul vag al apei care mângâie ţărmul: este eternul cântec al mării, glasul singurătăţii neliniştite, străvechiul ritm al vieţii în mişcare...

* * *

Mă uit la poporul adunat în această umilă casă a Domnului.

Cei mai mulţi dintre sărmanii oameni, — chiar şi cei mai tineri, — au înfăţişări pline de tristeţă, de oboseală, de complectă epuizare. Mai toţi sunt slabi, gârbovi, cu spatele adus mult înafară, de parc'ar purta acolo un început de gheb. Ochii lor stinşi, fără strălucire, fără expresie, se mişcă pierduţi în adâncurile orbitelor, care seamănă cu nişte enorme găuri goale de cranii fără viaţă.

...Şi cum şed nemişcaţi, rânduiţi lângă perete, în semiobscuritatea bisericii, în care lumina pătrunde puţintică şi firavă prin cele câteva ferestruici aşezate tocmai sub streşini; cu capetele lor uscate şi diforme, cătând obosite spre pământ, cu feţele lor palide, — a căror galbenă piele, mată şi uscată ca un pergament, e brăsdată pe de-a'ntregul de mari şi adânci cute mobile, — bieţii pescari par mai degrabă nişte înfricoşetoare cadavre, ieşite atunci din morminte şi rânduite acolo în aşteptarea „Judecăţii din urmă"...

Ne atrage mai ales atenţia numărul mare al celor cu părul alb şi ochii cenuşii, — ale căror priviri neliniştite, ce cată stăruitor în jos, se feresc par'că de contactul cu razele soarelui.

Tocmai când nedumiriţi vorbeam între noi, încercând să ne explicăm fenomenul acesta, care ni se părea atât de puţin obişnuit, cineva de lângă mine, un individ care ne fixa inzistent, doritor parcă să ne fie de folos, — găseşte prilejul să-şi satisfacă neînfrânata-i curiozitate de a se apropia de noi şi a afla cine suntem. După ce ne întinde familiar o mână ţeapănă, spunându-ne solemn că-i „Kir didascalos", — ne lămureşte, într'o românească abia înţeleasă, învăţată pe timpul când el, demult, „a fostu gramatikos la domnili Kiriakidis to Ibraila", că aceia dintre pescarii către care privim cercetător, au înfăţişarea pe care le-o vedem, ochii cenuşii şi părul de culoarea argintului, datorită afundării în mare, la pescuitul bureţilor, fără costum de scafandru.

Intr'adevăr, cu toate riguroasele ordine ale serviciului sanitar şi ale direcţiunii marinii, care recomandă armatorilor, sub ameninţarea de grave pedepse, de a nu mai face pescuirea bureţilor decât cu vase speciale, înzestrate cu aparate moderne şi perfecţionate, — totuşi, în lăcomia lor fără seamăn, proprietarii de vase au găsit mijlocul să se sustragă sistematic dela obligaţiile ce le sunt impuse de lege.

Profitând de lipsurile şi strâmtoarea bieţilor oameni, care sub imperiul nevoilor de tot felul, convin a se îmbarca şi ieşi la mare pe orice fel de vas, — indiferent dacă oferă sau nu garanţii de siguranţă pentru viaţa şi sănătatea echipagiului, — datorită acestui fapt, o bună parte dintre sărmanii marinari fac şi astăzi pescuirea bureţilor tot în chipul primitiv şi dezastruos de acum câteva sute de ani în urmă. Iar consecinţa cea mai grabnică a acestui condamnabil sistem de muncă, e că după câteva campanii de pescuire făcută în astfel de condiţii, oamenii, atunci când nu-şi pierd viaţa, (rămânând agăţaţi printre crăpăturile stâncilor de care sunt prinşi bureţii), capătă fără întârziere diferite maladii grave, care îi îmbătrânesc înainte de vreme şi le scurtează existenţa cu zeci de ani. Dintre acestea, cele mai frecvente sunt bolile de inimă, paraliziile, pneumoniile, surzenia, albirea prematură [1]) şi albinismul [2]).

* * *

Slujba este însoţită de-o procesiune, pe care satul întreg o face după ieşirea din biserică, pe marginea mării, unde, în faţa unui altar improvizat sub un pâlc de dafini cu frunza înroşită de cele dintâi brume ale toamnei, pescarii înalţă rugăciuni către „Cel Atotputernic", care le-a ajutat să se întoarcă sănătoşi de pe mări...

Bărbaţi de toate vârstele, bătrâni neputincioşi, femei şi copii, cu toţii şed smeriţi, în atitudini de adâncă reculegere, şoptind când şi când rugăciuni pioase. Deodată se face o adâncă linişte, litaniile plângătoare au încetat cu totul, iar preotul bătrân, cu glas tremurat, rosteşte pomenirea morţilor insulei, începând cu cei demult uitaţi, cu cei străvechi, păstraţi numai în însemnările din ceasloavele mucegăite ale parohiei şi sfârşind cu ultimii dispăruţi din campania încheiată în toamnă.

Către sfârşit toată lumea îngenunche şi cu ochii înălţaţi către cer îşi împreună glasurile lor cu cel al preotului, dând astfel naştere unui cor solemn şi impresionant, care ne umple de fiori calzi.

Din mijlocul cântărilor se ridică ici colo plânsete stinse, gemete dureroase, suspine reţinute; sunt femeile şi copiii celor decedaţi de curând, ale celor ce nu s'au mai întors, ale celor pierduţi pe mări. Se disting uşor prin îmbrăcămintea lor neagră, cernită, care face un contrast isbitor cu hainele deschise, lucrate în culori vii, ale celor care sărbătoresc cu inima plină înapoierea la căminuri...

Castelul „Turnul Roşu". CONST BASARAB

*) Din volumul în preparaţie, intitulat: „CUTREERÂND MĂRILE", — *însemnări de călătorie.*

[1]) Boala se chiamă în ştiinţă „albino", individul atins de ea se distinge prin aceea că are părul alb şi ochii cenuşii.

[2]) Cei ce suferă de albinism suportă cu anevoe razele soarelui.

Marcel Proust duelist

Leon Daudet, în cartea amintirilor sale situate în cadrul Parisului, al aproape tuturor străzilor, localurilor, redacţiilor şi institutiilor lui *(Paris vécu* N. R. F. 1930), creionează în câteva pasagii figura unică a lui Marcel Proust:

„Cafeneaua- restaurant Weber era, între anii 1899 şi 1904, un local agreabil unde se reuneau în fiecare seară o sumă de scriitori, ziarişti, artişti, a căror enumerare ar cuprinde patru coloane.

Vedeai acolo pe *Forain*, ale cărui hohote de râs creau îmbulzeli în strada Regală, *Paul Souday*, tăcut şi bosumflat ca un abces rău îngrijit, plângându-se mereu de unul şi de altul că nu l-au recunoscut şi nu l-au salutat — era o farsă care i se monta, — *Curnonsky*, cu spiritul său debordant, etc.

Pe-aproape de miezul nopţii, un domn tânăr cu priviri de căprioară, înfofolit, iarna şi vara într'un palton enorm, intra cu un aer mândru şi comanda un strugure, sau două pere, sau două mere. Era Marcel Proust, care nu publicase încă decât un volum despre Ruskin şi câteva minunate pastişe după Balzac, Stendhal şi alţii, apărute în Figaro. Venea la masa noastră şi începea să-şi ciugulească strugurele sau să-şi cureţe perele, făcând complimente la toţi:

— Domnule, ah domnule, ce mult mi-a plăcut cartea d-voastră... Dar d-voastră, domnule, aţi terminat piesa aceea frumoasă?... Iertaţi-mă, doamnă, ce culoare are ziua mantoul acesta adorabil?

Intr'o seară, marchizul de Lagrenée, duelist reputat, fost diplomat, zise tare către un prieten: „Mai las-o, dreyfusardule!"

Marcel se simţi vizat şi numaidecât mă însărcină, pe mine şi pe Robert de Flers, să-i cerem socoteală lui Lagrenée:

— Inţelegeţi, domnilor, îşi închipue că iscusinţa lui în dueluri mă sperie. Dar de loc.

A insistat atât că, pentru a evita complicaţii mai mari, ne-am dus să expunem cazul lui Lagrenée care nici nu cunoştea pe Marcel Proust, nu-l văzuse niciodată, şi susceptibilitatea aceasta excesivă îl amuza. Işi ridica braţele sale de artist în scrimă: „Ce nostimadă... scumpul domn Proust... ce istorie nostimă"...

La urmă, s'a sculat şi a declarat lui Marcel că exclamaţia dreyfusofobă nu-i era câtuşi de puţin adresată.

I-am zis lui Proust:

— Altădată, când vei mai veni la Weber, pune-ţi vată în urechi şi vino deadreptul la masa mea, fără să te uiţi la nimeni.

— Dar, domnule, nu vreau să trec drept un nătâng sau un poltron.

De fapt, Marcel Proust era foarte brav şi îşi apăra prietenii.

Pe la 1896, am stat cu el vre-o zece zile la Fontainebleau. In serile cu lună, bine îmbrăcaţi, făceam plimbări lungi prin pădure şi Marcel îmi destăinuia proectele sale literare, pe care realizarea le-a depăşit. Era un jupuit de viu, bietul Marcel, şi care făcea de pe atunci, cu sângerările sale, o broderie de o fineţe şi noutate incomparabile.

La premiera unei piese de Hervieu, care fusese, cum se zice, înveselită, Marcel Proust, elogios şi afectuos ca de obicei, merse să felicite pe autor. Hervieu era iritat de insucces, cu doi ochi răi pe obrazul lui urît, cu bărbia ca o coajă de pâne uscată:

— Domnule, domnule, ce frumos a fost, făcu scumpul Marcel, dansând de pe un picior pe altul, cum obişnuia.

— Aşa, ei bine atunci, de ce ai râs?

— Dar n'am râs, făcu Marcel, uluit.

— Ba să mă ierţi, ai râs de două ori.

I-am spus lui Marcel: „A vrut să te sperie". Atunci Proust voi să trimeată martori lui Hervieu, şi cu mare greutate am reuşit să-l calmez".

D. V. Barnoschi

AHILEION-
NUDIST-
PALACE

EDITURA: CULTURA ROMÂNEASCA

COZONACI FRUMOŞI
FĂINĂ DE AUR HERDAN

ȘALOM ALECHEM

Necazuri după moarte

Scrisoare din lumea eternă, dată tiparului de Șalom Alechem

Stimate d-le Mendel Hanțeș și drag prieten!

Există oare în întregul univers o fericire egală cu aceia de a muri în seara de Iom Kippur? [1]) Treci în lumea celor drepți curat ca lacrima, căci în cursul acestei sfinte zile te-ai curățit de toate păcatele. Cred că știi, dragă prietene, că am avut deosebitul noroc de a muri subit în seara de Iom-Kippur. Moartea însă — ți-o mărturisesc sincer — nu m'a încântat deloc; căci, înainte de a fi dus spre locul veșnicei odihne, am trecut printr'un lung șir de suferințe. In primul rând, copiii, scumpii mei moștenitori, îndată ce au aflat plăcuta veste a morții lui „papa" (așa mă numeau pe când eram în viață — în special fetele) — au descins imediat la fața locului, pentru a se convinge „de visu" dacă e adevărat sau visează numai... După ce au făcut această primă constatare, au început să răscolească toate lucrurile din casă (ca polițiștii la anchete), căutând apoi prin vrafurile mele de hârtie... testamentul pe care uitasem să-l fac. Se făcu un sgomot atât de mare, că eram aproape să mă trezesc... N'am vrut însă, dintr'un sentiment delicat de paternitate, să turbur buna dispoziție a urmașilor mei și deci am tăcut chitic... ca un mort. Fiul meu mai mare, Naftulik, invocând argumentul că el este primul meu născut, striga cât îl țineau urechile că lui i se cuvine o cotă dublă din avere. Ginerii, încercând să protesteze și pledând pentru deplina egalitate a soțiilor lor față de împărțirea prăzii, au fost respinși cu dispreț de inimitabilul meu Naftulik, devenit suveran peste vasali. Lângă mine, fiicele lovite în amorul propriu de purtarea obraznică a fratelui lor față de soții respectivi, se văitau amarnic.

Am rămas totuși indiferent față de plânsetele lor și, deși auziam totul, m'am încăpățânat să nu le răspund nimic. Sgomotul din casă a degenerat apoi într'un tumult de uzină. S'au ciorovăit astfel mult timp și ,da... da..., s'au și încăerat. Soția mea de-a doua, înțelegând că din această afacere ea nu va câștiga nici o lescae, căci n'avusesem cu ea nici o odraslă, i-a păcălit pe toți: A pus mâna pe cheia garderobei și, în timp ce ăștilalți se certau, ea a scos încetul cu încetul toate hainele mai de preț, apoi puținul capital ce mai rămăsese, lăsând lucrurile baltă. Tot timpul, pe mine m'au uitat, lăsându-mă să zac pe dușumeaua rece, iar pe cap m'au acoperit cu o perdea neagră, ca să nu observ cele ce se petrec între dânșii. Eu însă distingeam foarte bine cum au răvășit toate lăzile și sertarele, fiecare luând ce-i cădea în mână. Nevasta s'a despărțit de mine fără a-mi spune măcar „la revedere", dispărând cu bruma de avere luată, la un frate al ei. Ceaușii dela „Societatea Sacră" au mâncat turtă dulce, au băut rachiu și se încinse o mare veselie... Poți să-ți închipui, frate dragă, cum mi s'a făcut inima, când am văzut cu ochii mei, ce se alege din gospodăria pentru care am muncit peste cincizeci ani, cu groază, cu suferințe și cu multe riscuri!... Câte nopți n'am dormit pentru capitalul pe care l-am agonisit cu sudoarea sângelui meu! Și acum, totul va dispărea ca vântul! Praf și scrum se va alege din toată agoniseala vieții mele! Cu aceste gânduri, stam lungit la pământ și mă rugam Atotputernicului să fiu dus cât de curând acolo de unde nimeni nu se mai întoarce. Cel puțin să nu mai văd atâtea grozăvii! Am zăcut așa până a doua zi. N'am putut înțelege deloc dece sunt ținut atâta. Dece nu mă transportă spre locul meu de „odihnă"? In cele din urmă am aflat că „Societatea" cere 2.000 de ruble taxă de înmormântare. Strigăte și proteste infernale! Nu sunt în stare să-ți descriu câtă rușine am avut de suferit de pe urma acestei jăcmăneli! Epitropul nostru dela Secția de înmormântare (îl cunoști doar pe Reb Ancel, acest falit fraudulos care-mi datorează și acuma dobânda pe 3 luni și o săptămână) m'a numit în auzul tuturora... porc, după cum singur am auzit. Copiii erau ocupați cu „împărțirea" și deci n'aveau timp să vorbească pentru mine. Dumnezeu știe, cât amar de vreme eram să mai zac pe jos de nu-mi venea în ajutor soră-mea — sărmana de ea! — care mustrându-le, le-a spus ca în primul rând să termine cu mine și pe urmă să-și împartă „prada". Atunci, m'au înconjurat din toate părțile începând să plângă și să-mi înșire calitățile de care n'avusesem habar până atunci. Ințelegeam însă foarte bine lacrimile și vorbele lor și, de necaz, am simțit junghiuri până într'a șaptea coastă... In sufragerie la mine se încinsese un adevărat praznic. Cine credea în Dumnezeu intra și-mi prezenta „salutul de adio", apoi mânca și bea până se sătura!... Te întreb acum: A meritat ca toată viața să fi culeș, să fi economisit și să fi trăit sgârcit ca un câine?! Și pentru cine? Ah! Dac'așí fi putut învia măcar pentru o clipă, i-ași fi alungat din casă cu măturoiul. Știi prea bine că în casa mea nici un om de rând nu îndrăznea să calce pragul. Și chiar Reb Ancel, epitropul, unde obișnuia să stea când venea să-și amaneteze blana pentru o sută de ruble? In sală. Și cum? Ca înaintea unui ministru! Pe când astăzi! Dar ce-mi ajută toate acestea, când nu te poți urni din loc... Cu nespusă bucurie am aflat că se fac pregătiri pentru transportarea mea în noua reședință. Atunci începu un nou ospăț! Rachiul curgea ca apa. Despre modul cum funcționarii dela „Sacra" s'au purtat cu mine, mi-e rușine să-ți vorbesc. M'au frecat peste tot și atât mi-au frământat pântecele încât erau să-mi iasă măruntaiele. M'au curățit ca pe o găină jumulită, îmbrăcându-mă cu băinuțe albe... albe. Cu chiu și vai m'au scos din casă pentru totdeauna. Eram poate mai mulțumit că nu voi mai vedea îndrăzneala odraslelor mele și rezultatele risipei avutului meu strâns cu atâta trudă. M'au dus spre locul de odihnă. Mi-au ales un loc — să-i fie de cap lui Reb Ancel, epitropul! Poți să-ți închipui cât îmi este de plăcut aici în vecinătatea unor indivizi ca Simon Franțuzul, în dreapta, cu barba rasă, el care toată viața a fost ateu. In stânga îl am pe Haim Ghețel Credinciosul, care a murit falit. Și pe mine — păcatele mele! — mă costă locul 2.000 de ruble! Dar protestările mele sunt zadarnice. Parcă mă aude cineva? Unde mai pui că toate cele de mai sus nu sunt decât fleacuri față de adevăratele suferințe pe care le îndur în lumea cea nouă! In scrisoarea ce va urma, îți voi ...ălui totul, cu de-amănuntul. Rămâi sănătos, dragă Mendel, singurul meu prieten din lumea falșului. Domnul Dumnezeu să ne ajute să ne revedem cât de curând cu inimile înveselite. Așa îți dorește cel mai bun prieten al tău. — Israel Pipuk.

In românește de A. ROSENTHAL

1) Ziua ertării păcatelor, la Evrei.

ARCADIE AVERCENCO

Ninocica

I.

Bătrânul Mișkin, șeful triajului, o pofti pe Ninocica Readovna, dactilografa, în biroul său, îi întinse două concepte și o rugă să le scrie la mașină.

Dându-i hârtiile, Mișkin se uită mai stăruitor decât altă dată la ea părându-i acum, la lumina vie a soarelui, cu totul altfel.

In fața lui se afla o domnișoară potrivită ca statură; cam grăsuță, cu pieptul bine desvoltat... Avea fața albă și frumoasă, părea serioasă, prea serioasă, numai din când în când, însă, în ochi i se iveau și jucau lumini fosforescente.

Mișkin se apropie de ea.

—Te rog, domnișoară, copiază-le... Dar mi se pare că ai prea mult de lucru.

— Dece? — răspunse mirată Ninocica; — doar pentru asta primesc leafă.

— Desigur, așa este.... Leafa e leafă, e adevărat, însă nu te doare pieptul din cauza mașinei? Mi-ar părea foarte rău, dacă pieptul acesta așa de frumos s'ar îmbolnăvi....

— Pieptul? Nu mă doare.

— Mă bucură... Nu-ți este frig?

— Dece să-mi fie frig?

— Bluza d-tale este foarte subțirică și transparentă... prin ea se vede albeața brațelor.... Ce frumoase sunt!

— Vă rog, lăsați-mi brațele în pace.

— Păpușico, un minut. De ce te sbați? Stai puțin... Te rog, această mânecă îmi pare transp....

— Lasă-mi mâna, mă doare! Ah, nerușinatule, cum îndrăznești?! Obraznicule!

Ninocica se smulse din mâinile tremurătoare, cu vinele umflate, ale bătrânului și fugi în camera unde lucrau ceilalți funcționari. Mâna, unde o ciupise, mai sus de cot, o durea îngrozitor; părul îi era ciufulit și răvășit într'o parte.

— Ah! Mizerabile, — șopti ea, — pentru această faptă n'am să te iert niciodată!

Puse repede capacul peste mașina de scris, se îmbrăcă, eși din biurou și se opri pe trotuar gânditoare.

— La cine să mă duc? La avocat!...

II.

Jazicinicov, avocatul, o primi imediat și o ascultă cu multă atenție.

— Auzi, domnule, ghiuj bătrân! Să se lege de fată! Ce mizerabil! Și acum ce vrei? — o întrebă avocatul galeș.

— Nu s'ar putea să-l trimitem în Siberia? — voi Ninocica să știe.

— In Siberia? Nu. Dar se poate să-l tragem la răspundere.

— Atunci, dați-l în judecată.

— Sigur că da. Ai martori?

— Eu sunt martoră, — răspunse Ninocica grăbită.

— Nu, d-ta ești victimă. In orișice caz, chiar dacă n'au fost martori, poate ai urme de violență?

— Firește că am. El a întrebuințat violența. M'a ciupit de mână; și acum am semne.

Avocatul se uită gânditor la bustul splendid al fetei, la buzele roșii ca cireașa, la obrajii bucălați și plini de viață. Pe unul din ei curgea o lacrimă.

— Arătați-mi mâna, — zise el. Unde-s urmele?

— Uite aici, sub bluză.

— Trebue s'o scoți.

— Pentruce? D-voastră nu sunteți doctor, ci avocat, — răspunse Ninocica mirată.

— Aceasta n'are a face. Meseria de doctor și cea de avocat se aseamănă așa de mult, încât se confundă între ele. D-ta știi ce înseamnă „alibi"?

— Nu, nu știu....

— Aici e buba. Pentru a putea stabili exact împrejurările în care s'au petrecut faptele, trebue înainte de toate, să precizez alibiul d-tale. Scoate bluza, te rog.

Ninocica se roși ca focul, oftă și începu stângace să-și descheie copcile, desvelindu-și umărul. Iazîcinikov o ajută la dezbrăcat. Când îi văzu brațul diafan, cu pielea roză, catifelată, nu se putu reține și atras ca de un magnet, atinse cu degetele gropița mică dela cot, zicând politicos:

— Mă erți, dar trebue să certific ceiace constat. Ridică puțin brațele. Ce este asta?!... Ce piept splendid ai!

— Te rog, domnule, să nu-ți permiți mai mult. Să nu mă atingi. Cum îndrăznești?

Tremurând din tot corpul, Ninocica își smuci bluza și începu să se îmbrace repede.

— De ce te-ai supărat? Trebue să mă conving eu însumi de urmele de violență....

— Ești un obraznic, — îl întrerupse Ninocica și plecă trântind ușa.

Mergând pe stradă buimacă, vorbea singură.

— Pentru ce m'am dus la avocat? Trebuia să merg direct la doctor. Desigur, el este cel mai indicat. La el trebuia să mă duc întâi, căci numai doctorul poate să-mi dea certificatul din care să se constate această faptă infamantă.

III.

Doctorul Dubiago era un om solid ca fizic, cu multă știință în meseria lui, dar cam bătrâior. Primi pe Ninocica, ascultă înduioșat cele povestite, scăpă câteva ocări la adresa șefului de triaj și a avocatului.

— Dezbracă-te.

Ninocica își scoase bluza și-i arătă umărul, rămânând cu o parte a mâinii descoperită.

— Nu, trebue s'o scoți de tot, altfel nu pot să-mi dau seama cum s'a petrecut faptul și nu pot să-ți dau certificatul.

— Pentru ce „de tot"? — zise Ninocica, fulgerându-l cu privirea. El m'a ciupit de mână, prin urmare numai mâna trebue s'o arăt.

Doctorul examină figura fetei, umerii albi ca neaua și dădu nervos din cap.

— Totuși trebue să te cercetez cu deamănuntul. Dă-mi voe să te ajut la desbrăcat.

Se aplecă apoi spre ea, pipăindu-i brațul cu pricina, încetișor, privind-o languros, dar în aceiași clipă Ninocica îi dădu o palmă și făcu să-i sară ochelarii de pe vârful nasului.

— Te rog să mă lași în pace! Doamne! Doamne!, ce mojici și obraznici sunt toți bărbații!

IV

Când plecă dela doctorul Dubiago, Ninocica tremura ca varga, de indignare și de ciudă.

— Iată salvatorii omenirii, oameni inteligenți!... Nu! trebue să-i arăt, să-i fac să iasă la iveală, să-i vadă lumea și să-i înfiereze cu pecetea infamiei pe toți acești mizerabili, farisei, care se ascund sub masca virtuții.

Eși în stradă, făcu câteva tururi, se liniști puțin, apoi hotărîtă plecă la ziaristul Gromov, care se bucura de o mare popularitate, era cunoscut de toți ca un om foarte cum se cade și serios, care întotdeauna dădea în vileag prin scrisul său faptele rele.

Ziaristul Gromov o privi la început cu răceală, dar ascultându-i povestea, rămase mișcat de pățaniile ei.

— Ha-ha-ha! — râse el, ironic, — iată oamenii care vor să vindece rănile și durerile suferinzilor! Iată cine sunt împărțitorii dreptății și apărătorii celor slabi și asupriți. Iată oamenii care au ca deviză, în viață, dreptatea! Oameni, pe care cultura și știința nu i-au cioplit deloc, au rămas bruți, sălbateci. Se hrănesc și acum cu carne!... Vă cunosc eu!

— Trebue să scot bluza? — Il întrebă Ninocica, timidă.

— Bluza? Pentru ce? — Nu-i nevoie! Dar, dacă vrei, se poate, scoate-o. Sunt foarte curios să văd aceste urme... ale culturii.

Văzându-i brațul și umărul gol, Gromov dădu din cap, clipind din ochi.

— Daa... Mâinile d-tale, domnișoară... Oare se pot expune la vedere asemenea ispite omenești?! Acoperă-te... ori, nu... stai... Ce miros suav ascund în ele? Ce ar fi dacă ași săruta această mână chiar aci, în gropiță? Ai? Hm. Nu-i așa că d-ta nu vei avea nici o pagubă, iar pe mine mă va face să simt ceva nou, misterios, care...

Dar Gromov n'a avut parte să simtă gustul nou și curios căci, Ninocica a refuzat categoric sărutarea, s'a îmbrăcat și a plecat.

Mergând spre casă îi venea să râdă printre lacrimi.

— Of, Doamne, ce canalii și idioți sunt bărbații!

V.

Seara, Ninocica stătea și plângea acasă, dar necazul nu-i dădea astâmpăr. Ea simțea nevoia să se plângă, să povestească și altora ceiace pățise. Se îmbrăcă, schimbându-și rochia și se duse puțin până la un vecin, student la științele naturale, care locuia în aceiași curte. Ihnevmonov, așa se numea studentul, era veșnic ocupat. Zi și noapte, îl vedeai aplecat, cu fața palidă, peste mormanul de cărți și cursuri, peste paginile tipărite, din care cauză Ninocica îl poreclise în glumă, studentul savant. La intrarea ei, Ihnevmonov își ridică capul în sus, scuturându-și și aranjându-și părul lung și mătăsos.

— Bine ai venit, Ninocica, — îi zise el, fără s'o privească. Dacă dorești un ceai și puțină șuncă, sunt acolo, — și-i arătă locul unde erau puse. Până iei ceva, termin și eu de citit capitolul.

— Ihnevmonov, astăzi am fost insultată, — zise Ninocica tristă, luând loc alături de el.

— Ei, așí! Cum? De cine?

— De un avocat, de un doctor și de un moș. Toți au fost niște mizerabili.

— Și cum te-au insultat?

— Unul m'a pișcat de mână până a rămas locul vânăt; iar ceilalți m'au rănit cu privirile lor. Toți s'au legat de mine.

— Ce oameni! — și întoarse liniștit pagina, continuându-și cititul.

— Pe mine mă doare, mă doare mâna, scânci jalnic Ninocica.

— Ce mizerabili! Bea ceaiul, te rog.

Ninocica luă cana, se servi singură, sorbi o linguriță, rămânând tristă și dusă pe gânduri.

— Poate vrei și d-ta să-mi examinezi mâna, ca și ceilalți, îl întrebă ea râzând.

— Pentru ce s'o examinez? Eu te cred pe cuvânt.

Ninocica tăcu, începu să-și bea ceaiul, iar el citea de zor și cu atenție, pagină după pagină.

— Mă doare grozav mâna. N'ar trebui să pun o compresă?

— Nu știu.

— Vrei să-ți arăt de unde m'a ciupit? Știu că d-ta nu ești ca ceilalți.

Ihnevmonov dădu din cap că nu:

— Pentruce să te deranjez? Dacă aș fi doctor, te-aș ajuta; dar eu sunt naturalist.

Ninocica își mușcă nervoasă buzele, se ridică si-i aruncă o privire în care se vedea și dragoste și ciudă:

— Cu toate că nu te pricepi în medicină, totuși vreau să te uiți și d-ta.

— Fie!... Arată-mi, însă nu te deranja să scoți bluza. Descheie-te numai puțin. Aici?...

— Da.

— E adevărat, se vede un semn mic, o vânătaie, dar să nu-ți fie teamă, nu-i nimic periculos, semnul va dispărea în curând. Ce oameni, Doamne!

Ihnevmonov, văzând la lumina pâlpâitoare a unei lămpi sărăcăcioase brațul marmorean al fetei, dădu din cap gânditor.

— Imbracă-ți mâneca, să nu răcești. Aici e frig. Auzind cum vorbește, inima Ninocicăi se făcu mică cât un purece.

— M'a pișcat și de picior, mai sus de genunchi, zise iar Ninocica, privind cu ochii în gol.

— Niște idioți!

— Să-ți arăt? Și fără să aștepte răspunsul, mușcându-și buzele, vroi să-i arate locul. Dar el o opri politicos.

— Dece să te deranjezi? Nu-i nevoie să scoți ciorapul. Aici e curent și poți răci! Ce folos! Nu-i așa? Doar eu ți-am spus că sunt chinez în medicină. Bea ceaiul, te rog.

Zicând acestea, Ihnevmonov se adânci iarăși în lectură, în timp ce Ninocica îl privea gânditoare, oftând și dând din cap.

— Mă duc, nu vreau să te deranjez mai mult, vorbele mele nu te lasă să citești.

— Ba deloc! — răspunse el, strângându-i mâna cu putere.

Ninocica ieși repede, se întoarse acasă și se lungi pe pat. Cu ochii pe jumătate închiși, ea rosti încă odată cu glas tare:

— Totuși... toți bărbații sunt niște obraznici, niște mizerabili și niște proști.

Trad. de PARASCHIV-LUNGU

Tragedia călătorului

Mi-au căzut ochii cândva, într'una din călătoriile mele, asupra unei fraze din Emerson:

„Călătoria este paradisul prostului...".

De-atunci mă urmărește mereu acest gând.

Călătoriile pe care le-am făcut nu mi-au adus decât plăceri superficiale. Și cunoștințele pe care le-am câștigat din acele călătorii tot superficiale au fost.

Multe țări am văzut, totuși nu cunosc nici una în fond. Mulți oameni am întâlnit, dar pe câți i-am cunoscut în adevăr? Un caleidoscop de țări, oameni și fenomene — dar adâncul lor înțeles nu l-am pătruns.

Pe toate drumurile am purtat cu mine, în bagajul meu sufletesc tristețea aspră a unei tragedii care m'a întovărășit pretutindeni: tragedia omului care se simte străin, acolo unde alții se simt acasă...

Undeva, într'un punct de pe fața globului, este un oraș. Trăesc acolo câteva mii de oameni. Fiecare cu soarta lui, cu bucuriile și durerile lui. Intr'o bună zi, nimeresc acolo eu, călătorul. Pentru mine, orașul acela nu înseamnă decât un popas întâmplător. Oamenii, și ei, niște întâlniri întâmplătoare. De aceia și purtarea mea cam tot la voia întâmplării o să fie. De ce ar fi altfel? In curând voi pleca și-i voi uita pe toți, ca și cum nu i-aș fi întâlnit niciodată.

Ei însă mă primesc uneori altfel. Pentru dânșii, eu sunt un oaspete, un om nou, un salut de pe alte tărâmuri, o corabie spirituală, care aduce cu sine o lume nouă.

— Sunt un străin în propriul meu oraș, îmi mărturisește unul.

Și se pare că omul acesta a țesut în adevăr din fibrele inimii sale o plasă străină, s'a încălzit întotdeauna lângă ai lui, dar într'însul s'a aprins o dragoste nemărginită pentru lumea largă. Dintre ai lui, nici unul nu-l înțelege. Poate că tocmai eu, noul venit, îl voi înțelege. Imi povestește multe din viața lui. Vorbește deschis. Cuvintele-i curg, ca și cum zăgazurile inimii lui s'ar fi rupt de-odată. Văzând că-l înțeleg, s'apropie de mine tot mai mult și, vorbind, simte cum inima i se ușurează. Eu oaspetele, eu străinul venit de departe i-am salvat sufletul și i-am dat o nouă putere de viață... Iar eu totuși nu mi-l pot simți atât de aproape, nu pot împărtăși cu el durerea lui solitară. Căci eu știu că în curând, foarte curând, voi pleca mai departe. Și tristețea inimii lui și povestea vieții lui, pe care mi-a încredințat-o în zadar, se va risipi în curând pe toate drumurile călătoriei mele. Ca să fiu leal cu acest om, ar trebui să rămân lângă el, să-i deviu prieten nedespărțit, să-l ajut să nu se mai simtă așa de singur — cum aș fi făcut dacă el ar fi venit și ar fi rămas pentru totdeauna în orașul meu: mânile noastre s'ar fi strâns mereu cu frățească dragoste și, poate, trăind laolaltă, am fi atins împreună pragul bătrâneții...

Dar așa? Știind că trebue să-i rămân străin, să-l părăsesc și să-l uit, apropierea lui nu mă mai poate încălzi și spovedania lui mă lasă prea rece. Undeva, într'un colț al creerului, se înregistrează o întâlnire întâmplătoare, una din multele întâlniri cu care e presărat drumul călătorului. Atâta tot. Și plec mai departe.

Alt oraș. Iar câteva mii de oameni noi și necunoscuți. Iar s'apropie de mine un om și iar trebue să-l părăsesc. O rază care strălucește o clipă — și se stinge.

Câteodată am impresia că sunt un actor, o paiață. Apar mereu în altă încarnație, într'un rol nou. Dar piesa în care joc eu, este pentru ceilalți viață adevărată: ei plâng cu lacrimi adevărate și râd cu o bucurie reală. Căci ei sunt acasă. Numai eu, unul singur, improvizez o atitudine de circumstanță. In loc de comportare liberă — gesturi de manechin. In loc de apropiere — tact. Un joc brutal și enervant.

Dar ce să fac? Să-mi creez de fiecare dată o personalitate și o simțire nouă? Să-mi încorporez destinul mereu în altă viață și să mă identific cu personagiul? Atunci acest joc străin ar deveni *al meu*, și durerea acestor străini — durerea mea. Cum voi mai putea părăsi apoi orașul acesta, pe care *trebue* să-l părăsesc?...

Dar nu întotdeauna te conduci după sfatul rațiunii. Câteodată întâlnești un om care distruge toată țesătura străină dintre el și tine. Simți că e *omul tău*. Când vorbește, ți se pare că prin gura lui se revarsă tot ce clocotea în sufletul tău... Și-ți pierzi cumpătul. Uiți că ești acolo numai un oaspete, un străin în orașul lui. O rază de dragoste îți fulgeră inima. Omul ți-a devenit scump — și împreună cu el tot orașul, cu miile lui de oameni necunoscuți. Și înainte de a-ți fi dat bine seama, stau în jurul tău și alte figuri zâmbitoare. Și te bucuri, cu bucuria pe care o aduce ființei omenești dragostea celor de care se simte aproape.

Și într'o zi, iarăși, trebue să pleci departe. Zeci de ochi te mângâe cu duioșie, mâni care tremură îți strâng mâna și glasuri iubite îți urează: drum bun. Niciodată nu-i vei mai vedea pe acești oameni. Niciodată nu vei mai auzi glasul lor...

Și dintr'odată ai sentimentul că te-ai jucat cu acești oameni, că sorbi din adâncul sufletului lor căldura iubirii și apoi îi arunci în urma ta, într'o străină și depărtată pustietate. Și când ai rămas singur la fereastra vagonului și-i simți cum se depărtează în urmă, o durere și un gând nou îți sfâșie sufletul imprudent: Doamne, mari sunt bucuriile drumurilor, dar și mai mare tristețea despărțirilor!

E tragedia vagabondajului...

ISAAC HOROWITZ

Marcel Iancu **Don Quichotte**

(Din volumul d-lui Jacques G. Costin)

Concursul „Adevĕrului literar"

Moş Dumitrache Piseru

Cu funde colorate, legate de mama în zulufii cârlionţaţi de culoare castanie şi cu şorţuleţe de muşama ale căror buzunare stăteau umflate întotdeauna de nisipul cernut, ce-l culegeam în fiecare zi, din grămada mare din fundul curţii. Un nuc la a cărui umbră se legăna mereu un scrânciob cu două scaune, alături de un hamac din sfoară pescărească... şi un coridor mic în dosul casei cu destul de multe jucării, printre care numeroşi soldaţi de plumb încălţaţi cu cizme, ce erau pricina certei noastre şi poate pricina împăcării.

Aşa îmi amintesc de casa noastră... de casa părintească unde am încercat cei dintâi paşi, de clipele nespus de frumoase când eram copil, şi când singura grijă era să fiu cuminte ca să nu supăr pe mama.

Să fi fost de vreo patru ani când într'o zi de iarnă cu puţin soare şi mult frig, eşisem prin curtea casei, pentru a da preţiosul meu concurs la isprăvirea omului de zăpadă ce se clădea de două zile. Şi îndreptându-mi ochii spre poarta casei ce era, ca şi gardul, de înălţimea unui om mijlociu, văzui un moş cu barbă înălbită, cu statură herculană şi cu umeri laţi şi drepţi în ciuda celor şaptezeci de ani ce-i purta cu mândrie.

— Moşule, nu deschide poarta că Păizan feciorul te rupe în bucăţele, îi spun eu luând-o la fugă spre uşa casei. Nu ascultam cuvintele blajine cu care mă chema spre poartă şi nici nu aveam încredere în paşii mei că mă vor duce repede, spre a nu mă ajunge moşul cu barba înălbită.

Poate după zece minute văzui pe tata intrând cu acel bătrân înalt şi spătos, în a cărui barbă ondulată şi îngrijit pieptănată, m'am jucat după un ceas fără frică.

Era moşul Dumitrache Piseru, după recomandaţia tatii, moşier bogat, fiul răzăşului Antonel Piseru din seminţie ungurească, ce stăpânea întreaga moşie a Iosupenilor din împrejurimile Cotnarului, ce mai târziu a fost împărţită ţăranilor.

Ţinându-l de braţ pe tata, îşi roti ochii întunecaţi împrejur şi apoi îi coborî în jos analizându-şi cizmele, dacă sunt deajuns de curate. Şi lepădându-şi cu încetineală bătrânească mănuşi de piele umplute cu blană de epure, începu ridicând din sprânceana albă ce se prelungea de la o tâmplă până la cealaltă.

— Aşa-i că am îmbătrânit, nepoate, şi nu mai sunt frumos şi voinic ca altădată? Am venit la tine, cred pentru ultima dată să-mi văd strănepoţii şi regret din suflet că nu voi ajunge încă vre-o câţiva ani să-i văd mergând la şcoală.

Avea moşul Dumitrache ochi înlăcrămaţi de bucurie mare şi obrazul ce-l făcea veşnic sever o gură strâns închisă sub un nas coroet, se însenină grăbit când începu din vorbă în vorbă şirul povestirilor din tinereţe.

Avea glasul gros şi puţin răguşit, iar dialectul moldovenesc amestecat cu expresii ungureşti ale românului catolic, mă făcea să-mi încordez cât se poate de mult atenţia mea de copil. Fără să vreau poate, îmi luai scăunaşul meu cu spătar şi mă alipii de genunchii moşneagului analizându-i în special mâinile ce mi-se păreau îngrozitor de osoase şi uitându-mă din când în când la acei ochi înfundaţi în orbite şi umbriţi de sprincene îmbinate cu fire de păr încărunţit. Pe fruntea înaltă a moşneagului, ca o mărturie a bătrâneţii şi a grijei, erau săpate câteva încreţituri ce se pierdeau pe la tâmple în pletele albe ce formau coroană în jurul capului, ascunzând cu grijă o cicatrice deasupra urechii stângi.

— Moş Mitrache, pentru ce ai mata semnul acesta la cap?

— M'am jucat cu Turcii de-a războiul şi ei din greşală m'au împuşcat aici". — Şi arătă rana vindecată, dând cu mâna părul la o parte. Dar în urmă i-am împuşcat şi eu pe toţi şi m'a decorat cu mărţişoarele acestea"... Şi zicând se scotoci în buzunarul vestei de catifea groasă reiată şi ne arătă trei decoraţii de mărimi şi forme diferite, ce ni le lăsă în mâna noastră să le vedem mai bine.

— Vrei să ne spui şi nouă cum ai fost la războı ? Noi avem soldaţi, dar nu se luptă, — continuă sora mea mai mică, ce ajungea numai până la capătul cizmelor maron legate cu şnururi, a moşului Mitrache...

Lumina focului răspândea nuanţe violete în amurgul din casă când povestea moşneagul de lucruri ce nu mi le-a mai povestit nimeni de atunci încoace.

— Şi după ce am luat trei asalturi cu steagul în mână, continua el, mi-am număraţ soldaţii ce rămaseră numai doisprezece şi dându-le curaj i-am îndemnat înainte. Eu m'am dus ca să-mi vindec rana şi — terminându-se războiul — am plecat acasă, după ce comandantul Piseru a fost decorat. M'am întors călare pe un cal turcesc şi aveam o barbă până la brâu, dar nu albă ca acum.

Şi întrebându-l pe tata dacă ţine minte când s'a întors el, continuă...

— Tatăl vostru când m'a văzut la poartă, s'a speriat ca şi voi acum şi şi-a dat părerea către bunelul că un negustor vine să cumpere hoştină. A plâns mult tătucul meu când m'a văzut, a vărsat lacrimi care i le-am văzut pentru prima oară, m'a îmbrăţişat ca pe un mort înviat şi a plâns iarăşi că i-a venit feciorul.

Şi moşul Dumitrache încruntându-şi sprincenele, îşi închise ochii oprindu-şi lacrimile ce îi stăteau gata să-i picure!

— Şi mi-am chemat pe Mircea, căluţul meu drag cu păr sur şi creţ, mi-am luat de pe dânsul săcuşorul cu lire turceşti şi cartuşiera, i-am dat zahăr bucăţele şi-l mângâiam ca pe singurul şi cel mai drag tovarăş ce l-am avut în timpul luptei. Săracul tata! Stătea ca de piatră şi asculta cu ochii mari cum am început să-i povestesc şi, văzându-l prăpădit, am încercat încă odată să-i dovedesc puterea mea, ce încă nu mi-o pierdusem. Am vârât capul meu sub pântecele calului şi ţinându-l de picioare, m'am ridicat cu el în spate. Mircea era nespus de blând şi înţelegător ca un copil. Cu zâmbet slab în colţul buzelor, tata m'a sărutat pe frunte. Acesta a fost ultimul sărut al bătrânului meu părinte şi, deşi a mai trăit câtva timp, n'a înţeles să mai sărute pe omul de treizeci de ani ce era copilul lui!

Şi întunerecul din casă nu-mi dădea răgaz să mă uit la moş Mitrache, ci doar să-i ascult povestea. Poate mai bine era pentru dânsul. Graiul bătrânesc şi blajin, îmi va aminti multă vreme imaginea voinicului îmbătrânit şi mâna lui caldă am simţit-o multă vreme alintându-mi obrazul de copil...

Anii au trecut grăbit deatunci şi într'una din verile ce n'au plecat de mult, când prin Cotnari am trecut pe lângă cimitirul satului am intrat să văd mormântul de un an de zile, făcut pentru Dumitrache Piseru.

Am căutat cu tristeţe să-mi readuc în faţă imaginea lui, să-l revăd încă odată, vrând parcă să desgrop amintiri ce-au fost îngropate cu bătrânul trecut de optzeci de ani!

Şi fără să vreau mi-am întors ochii umezi peste dealurile albăstrii şi, închizându-i, mi-a revenit în minte casa noastră... Casa părintească din dealul Copoului, unde am încercat cei dintâi paşi...

IRENA ZAVODNICU
Absolventă a cl. VII, Iaşi

„Aş vrea să ştiu"

V. CRISTEA - CRAIOVA.

In ce mod pot fi clasificate ştiinţele?

S'a încercat în diferite rânduri să se stabilească o clasificaţie a ştiinţelor.

Clasificaţia, care a dominat cel mai mult timp, este aceea făcută în evul mediu. In această clasificaţie, toate cunoştinţele omeneşti esenţiale se reduceau la şapte „arte liberale" grupate în două mari clase: **quadrivium,** cuprinzând aritmetica, geometria, muzica şi astronomia şi **trivium,** cuprinzând gramatica, dialectica şi retorica.

Clasificaţia medievală, importantă istoriceşte, nu prezintă însă un interes filozofic.

Cele mai celebre clasificaţii ale ştiinţelor sunt acele datorite lui Bacon, Ampère şi Auguste Compte.

Bacon clasează ştiinţele după facultăţile, care le dau naştere. Astfel, **raţiunea** ne dă ştiinţele filozofice şi teologice, **imaginaţia,** ştiinţele poetice şi **memoria,** ştiinţele istorice (istoria propriu zisă şi istoria naturală).

Clasificaţia este evident arbitrară şi insuficientă. Intâi facultăţile noastre nu acţionează fiecare în mod izolat, ci conlucrează; al doilea, aceste facultăţi sunt enumerate în mod arbitrar. Insfârşit, este nefirească aşezarea în aceiaşi clasă a istoriei civilo-politice şi a istoriei naturale.

Clasificaţia lui Ampère, întemeiată, nu pe facultăţile practice, ci pe diferenţa obiectelor este mai completă şi mai riguroasă. Filozoful francez indică diviziuni: ştiinţele **cosmologice** (ale materiei) şi **noologice** (ale spiritului), subdivizate primele, în cosmologice propriu zise (materia anorganică) şi fiziologice (materia organizată). Urmând această diviziune cu o rigoare sistematică, Ampère ajunge la 28 de ştiinţe. Deşi interesantă ca schemă filozofico-enciclopedică, clasificaţia lui Ampère a fost abandonată fiind prea complicată. Auguste Compte, părintele filozofiei pozitive, rânduește ştiinţele: a) în ordinea în care se subordonează teoretic; b) în ordinea în care s'au desvoltat istoric. El obţine astfel următoarea scară: 1) matematica, 2) astronomia, 3) fizica, 4) chimia, 5) biologia, 6) sociologia. După Compte, psihologia intră în biologie şi logica nu e decât metodologia fiecărei ştiinţe.

UN CITITOR - BRAILA.

Ce este telecinematograful?

Telecinematograful este invenţiunea de dată recentă care utilizează transmisiunea unui film cinematografic prin procedee de televiziune. Imaginele filmului, în loc de a fi proiectate pe un ecran pe loc, sunt transmise la depărtare, prin conducte electrice sau unde hertziene, graţie unor procedee analoage cu cele folosite în T. F. F.

In chipul acesta, un singur film desfăşurat la un post de emisiune, poate fi recepţionat simultan pe toată suprafaţa globului, prin instalaţii adecvate de recepţie. In locul cinematografului în diferite săli de spectacol, am beneficia astfel de cinematograful la domiciliu, fapt destinat să revoluţieze cu desăvârşire genul actual al întreprinderilor cinematografice.

Asociind telecinematograful cu radiofonia, se poate obţine filmul sonor la domiciliu.

Problema telecinematografului, subordonată, — după cum vedem — problemei televiziunii, se găseşte încă în faza cercetărilor de laborator şi întâmpină unele dificultăţi de ordin practic. Odată rezolvate aceste dificultăţi, telecinematograful va putea intra definitiv în faza utilizării practice, introducând în viaţa popoarelor o revoluţie culturală tot atât de însemnată ca şi aceea operată de progresele radiodifuziunii.

CITIŢI IN
„DIMINEAŢA"
SENZAŢIONALUL ROMAN CINEMATOGRAFIC
LA FIN DU MONDE
— SFARŞITUL LUMII —
după monumentalul film al lui ABEL GANCE
inspirat dintr'o temă a lui
CAMILLE FLAMMARION

„Naivul"
—istorie adevărată, scoasă din manuscrisele părintelui Quesnel—
de Voltaire
A apărut în *Biblioteca Dimineaţa No. 134, un volum elegant, tipărit pe hârtie velină, 140 de pagini. Preţul 12 lei.*
De vânzare la librării, depozite de ziare, chioşcuri şi debitele regiei.

FEDRA
de J. RACINE
a apărut în excelenta Bibliotecă „Dimineaţa"
No. 135 Preţul lei 12

Curiozităţi

Muncă obligatorie pentru şomeuri

La 18 Martie crt. senatul oraşului liber Danzig a votat o lege în virtutea căreia toţi cei ce primesc ajutorul de şomaj sunt obligaţi să lucreze câte patru ore pe zi pentru serviciul de întreţinere şi de curăţenie a oraşului, precum şi în serviciile de asistenţă publică.

Pentru această muncă nu se va acorda nici o retribuţie, cele patru ore de lucru fiind considerate ca o compensaţie obligatorie pentru ajutorul primit. Intreprinderile particulare nu se pot folosi de şomeuri decât plătindu-i ca şi pe ceilalţi muncitori.

Grijile parlamentarilor americani

Populaţia din Carolina de Sud (Statele Unite ale Americii) iubeşte foarte mult sportul. In călătoria lui prin America, Max Schmeling, şampionul universal al boxului, a fost invitat să ia parte la un match la Columbia. Populaţia îl aştepta cu atâta emoţie, încât până şi Camera s'a ocupat de acest eveniment. Un grup de câteva zeci de deputaţi au pus la vot rezoluţia ca Schmeling să fie invitat să ţie o cuvântare dela tribuna Camerei. Adversarii rezoluţiei au declarat însă că, fără a micşora importanţa boxului şi a sportului în genere şi fără a atinge persoana lui Schmeling, ca demn reprezentant al unei naţiuni înaintate, consideră că n'ar fi de demnitatea Camerei să-l invite la tribuna ei. Sute de sportsmeni se adunaseră în faţa parlamentului, manifestând ostil împotriva adversarilor invitaţiei. In sfârşit, propunerea a fost respinsă sub motiv că deputaţii, care doresc să-l audă şi să-l vadă pe Schmeling, n'au decât să se ducă şi să-l vadă personal. In darea de seamă a acestei şedinţe furtunoase, ziarele spun că parlamentul ar putea găsi treburi mai utile decât să se ocupe de box şi de boxeuri.

Un sindicat original

Câteva sute de persoane născute în departamentul Loirei şi purtând toate numele de Bonnée, s'au unit într'un sindicat, pentru a revendica dela guvernul englez o moştenire lăsată în 1790 de un oarecare Claude François Bonnée, mort în India engleză.

In 1730 acest Bonnée trăia într'un sătuleţ din departamentul Loire. Intr'o zi, voind să dovedească consătenilor ce puternic e, rostogoli de pe munte o stâncă de piatră; spre nenorocul lui, stânca se prăvăli pe şosea drept în capul unui jandarm, omorându-l pe loc. De frica puşcăriei, voinicul se urcă pe o corabie care tocmai pleca spre Africa şi ajunse astfel în Madagascar. Acolo, fiica regelui negru se îndrăgosti de el şi-l luă de bărbat.

La moartea regelui, Bonnée — singurul alb de pe insulă — rămase stăpân absolut peste toată populaţia şi strânse averi fabuloase. Murindu-i apoi soţia, el puse să i se construiască o corabie mare, o încărcă cu aur şi pietre preţioase şi plecă în India. Pe malurile Gangelui se îmbolnăvi şi, simţind că i se apropie sfârşitul, se opri la Calcuta şi-şi depuse acolo comorile la Banca Angliei. In decursul anilor, averea s'a fructificat, fiind astăzi evaluată la 9 miliarde de franci. Sindicatul constituit acum a angajat pe unul din cei mai renumiţi avocaţi din Paris, însărcinându-l cu facerea şi conducerea procesului.

In căutarea Atlantidei

Marele erudit american dr. Rafael Recvena, preşedintele statului Aragva din Venezuela, pregăteşte un volum — fructul unei vieţi întregi de cercetări — despre Atlantida.

Dr. Recvena a declarat ziariştilor:

„Sunt ferm convins despre existenţa Atlantidei şi că, atunci când acest continent s'a scufundat, o parte din populaţia sa, compusă din triburi înrudite cu egiptenii, s'a salvat şi s'a stabilit în Venezuela de azi. Posed dovezi sigure care vor face mare senzaţie în lumea ştiinţifică. Peste câteva luni va apare lucrarea mea care va cuprinde în amănunţime toate rezultatele săpăturilor întreprinse de mine. Volumul va apare în acelaşi timp în limba spaniolă şi franceză".

Dr. Recvena a strâns foarte multe obiecte de artă antică, scule şi obiecte din viaţa casnică, dintre care, majoritatea, au o asemănare impresionantă cu arta şi stilul egiptean. Toată această colecţie de muzeu a găsit-o în straturile pământului venezuelean.

Interesul faţă de descoperirile archeologice ale d-rului Recvena este atât de mare, încât ambasadorul american din Londra a organizat, din propriile sale mijloace, o expediţie archeologică în America de Sud cu misiunea de-a căuta dovezi pentru existenţa Atlantidei. — *D.*

Dan Băjenaru *Tărăncii*

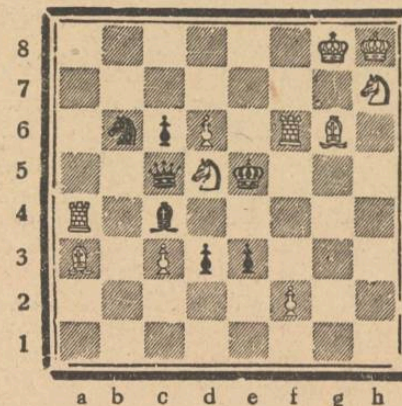
Cronica Şahului

PROBLEMA No. 359

— Din concursul nostru de probleme —

Motto : „Ileana Cosinzeana"
(inedită)

Negru:
Ré5, Dc5, Cb6, Nc4, Pc6, d3 şi é3 (7).

Alb:
Rg8, Dh8, Ta4 şi f6, Cd5 şi h7, Na3 şi g6, Pc3, d6 şi f2 (11).

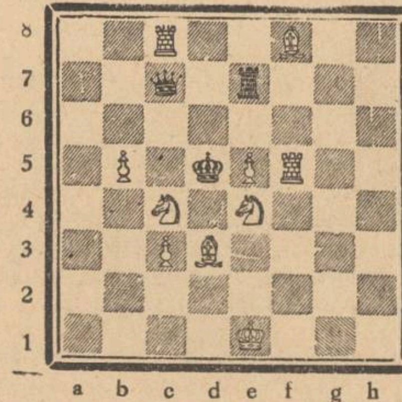
Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PROBLEMA No. 360

— Din concursul nostru de probleme —

Mottto : „Papură-Vodă"
(inedită)

Negru :
Rd5, Dc7, Té7 (3).

Alb :
Ré1, Tc8 şi f5, Cc4 şi é4, Nd3 şi f8, Pb5, c3 şi é5 (10).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 160

Jucată în matchul pentru campionatul Argentinei între deţinătorul de până acum al titlului R. Grau şi tânărul jucător I. Pleci. Acesta din urmă a obţinut titlul de campion câştigând matchul cu +4, —2, =2.

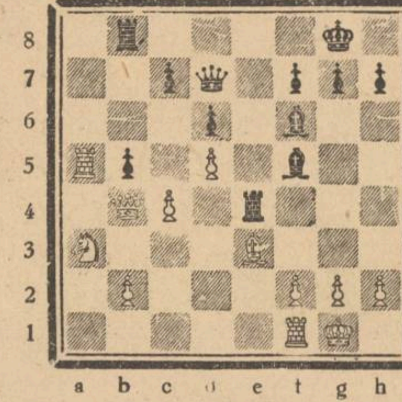
Alb: R. Gran **Negru : I. Pleci**

Partidă spaniolă

1. é2—é4, é7—é5; 2. Cg1—f3, Cb8—c6; 3. Nf1—b5, a7—a6; 4. Nb5—a4, d7—d6; 5. d2—d4, b7—b5; 6. Na4—b3, Cc6×d4; 7, Cf3×d4, é5×d4; 8. Nb3—d5, cea mai bună continuare. La D×d4, alb pierde o piesă astfel: c5!, Dd5, Né6; Dc6+, Nd7; Dd5, c4! 8...., Ta8—b8; 9. a3–a4, Cg8—f6; negru nu vrea să se supună atacului, menţinându-şi pionul câştigat, căci albul obţine un avantaj considerabil: c5; a×b5, a×b5; Ta7, Nd7; c3, d×c3; C×c3, b4; Db3! 10. Dd1×d4, Nf8—é7; 11. a4×b5, a6×b5; 12. 0–0, Cf6×d5; 13. é4×d5, 0—0; 14. Ta1—a7, alb încearcă un atac pe aripa damei; dar mai bine ar fi fost să se desvolte prin Cc3. 14...., Né7—f6; 15. Dd4—b4, Nc8—f5; 16. Cb1—a3, Dd8—d7; 17 Ta7—a5? consecvent, dar slab, mai bine ar fi fost Té1—17...., Tf8—é8; 18. Nc1—é3, la T×b5, ar fi urmat: T×b5; D×b5, D×b5; C×b5, N×c2; C×c7 Té7 cu avantaj pentru negru. 18...., Té8—é4!; 19. c2—c4, bucurându-se să câştige un pion, fără a pierde altul în schimb. Alb însă nu vede intenţia adversarului, altfel ar fi jucat

Situaţia partidei după a 19-a mutare a albului

Negru : Pleci.

Alb Gran.

Db3, apărând indirect atacul negrului. 10...., Nf5—h3! strălucit jucat: negrul ameninţă Dg4 şi N×g2. 20 Ta5×b5, Tb8—é8; 21. g2×h3, nu e nimic de făcut contra numeroaselor ameninţări; grosul armatei albe concentrat pe aripa damei nu poate interveni în timp util. 24...., Dd7×h3; 22. f2—f3, Té4×é3; 23. Db4–d2, Nf6–d4! şi alb abandonează, căci la D×d4 ar urma: Té2, Df2 (Tf2, Té1+)T×f2; urmat de mat.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Citiţi azi:
LECTURA No. 321
FLOAREA LITERATURILOR STRAINE
P. G. WODEHOUSE
INTR'UN PENSIONAT DE FETE
— Din humorul englez —
Lei 5. Scrierea compectă la chioşcari şi lib....

Cărţi şi Reviste

D. I. SUCHIANU: Curs de cinematograf (Edit. Cultura Românească, 1931)

Cinematograful este acum o artă cu trecut şi tradiţie. Totuşi, după cât ştim, nu s'a încercat până acum o lucrare cuprinzătoare şi complectă de estetică cinematografică. S'au scris monografii despre tehnica filmului, reportagii despre studio-uri, despre viaţa artiştilor, mai ales despre tot ce este anecdotă, şi anecdotă senzaţională, în cinematograf. Eseistica cinematografică este însă abia la început. Lucrările de ansamblu lipsesc.

D. D. I. Suchianu, care a creat critica cinematografică în România (depăşind simplul reportagiu şi încercând o punem la punct obiectivă a artei filmului) realizează în acest „Curs de cinematograf" o astfel de lucrare de ansamblu.

E o întreprindere originală şi interesantă. D. Suchianu ia rând pe rând toate elementele care alcătuesc filmul, dela titlu, subiect şi anecdotă până la joc şi interpreţi. In acelaş timp d-sa caută să plaseze arta cinematografică în ansamblul celorlalte arte, fixându-i limitele, expunându-i posibilităţile şi scoţând în evidenţă caracterul specific al cinematografului ca artă, calităţile lui proprii, care îl deosebesc de celelalte arte, aparţinându-i exclusiv.

In asta stă şi meritul principal al cărţii d-lui Suchianu. Stabileşte (de multe ori irevocabil) ceeace poate şi ceeace nu poate să realizeze cinematograful — şi, mai ales, ceeace nu trebue să încerce să realizeze.

Dar acestea sânt concluziile. Pentru a ajunge la ele d. Suchianu construeşte sistemul d-sale de estetică cinematografică, ocupându-se în primul rând să definească frumosul cinematografic.

D. Suchianu începe prin întrebarea: „Natura, care conţine într'însa lucruri prin ele însile comice, sau tragice, sau pitoreşti — cuprinde oare şi lucruri care să fie specific cinematografice?... Există în viaţa sufletească de toate zilele ceva care să se asemene cu cinematograful mai mult decât cu orice altceva?" D. Suchianu răspunde foarte ingenios că visul e ceeace samănă mai mult cu cinematograful. „Filmul are exact structura visului". Nu visul care se petrece în mintea noastră când dormim. Visul treaz, reveria, „căderea pe gânduri" — are structură de film. Asta dă cinematografului „o enormă importanţă; căci ne dovedeşte că filmul selectează nu momente excepţionale din existenţa noastră, ci momentele cele mai curente şi mai frequente". Aceasta este o subtilă definire a specificului cinematografic.

Mai departe d. Suchianu vorbeşte despre „alfabetul filmului". El este alcătuit „din imaginea vizuală în plină mişcare; este o curgere de forme plastice". Acest alfabet „trebue păstrat cât mai pur". Prin asta d. Suchianu ia, după cum se vede, o atitudine, dacă nu ostilă, în orice caz foarte sceptică faţă de filmul vorbitor. Argumentarea pe care o aduce în sprijinul acestei afirmaţii este, mărturisim, foarte atrăgătoare.

D. Suchianu stabileşte apoi cu exemple bine alese, „unităţile de frumuseţe" ale cinematografului, arătând cum arta cinematografică a evoluat „de la tumbă la dramă", şi cum simplul truc ingenios a devenit element de artă adevărată: „Unitatea de frumuseţe în cinematograf a isvorît din trucul comic, a devenit acrobaţie amuzată, pentru a sfârşi prin a fi simplă organizaţie de mişcări fizionomice evocatoare."

Un capitol interesant este acela unde d. Suchianu vorbeşte de „jocul lucrurilor" în cinematograf, mai cu seamă în comediile lui Charlie Chaplin şi Harold Lloyd. Sunt lucruri care joacă dependent de actori, „decorul-unealtă", „dar afară de decorul-unealtă, mai există şi lucruri care sunt mai mult decât simple instrumente, obiecte care joacă oarecum pe cont propriu". In filmele lui Chaplin de exemplu „diversele obiecte neînsufleţite: scaune, mese, frânghii, pomi, etc., îşi leapădă complect semnificaţia lor socială. Nu mai sunt instrumente de şezut, mâncat, scris, legat, etc. Şi-au pierdut, pentru moment, întrebuinţarea lor curentă; şi-au pierdut sensul lor uzual. Acum sunt simple lucruri, lucruri pure, *lucruri în sine*. N'au alte proprietăţi decât pe cele curat fizice. Proprietăţi de gravitaţie, densitate, volum, viteză, duritate, etc. De toate aceste legi lucrurile ascultă, fără replică. Şi astfel cad, sar, se sfarmă, se reîmbină, se încurcă, scapă de unde fuseseră ţinute... Jocul lor se amestecă — fără să se confunde — cu jocul oamenilor". Intr'un film cu Chaplin sau cu Harold Lloyd „subiectul e întotdeauna acelaş şi se poate exprima astfel: interferenţa între seria fizică şi seria psihică". Există, în aceste filme, „un fel de contagiune, un fel de împrumut reciproc care are loc între cele două serii puse în contact. Tumbele personagiilor înseamnă contaminarea omului cu microbul lucrurilor. Omul începe să funcţioneze şi el în calitatea lui de agregat de atomi. Iar pe de altă parte şi lucrurile, din contactul lor cu evenimentele sufleteşti, se molipsesc cu ceva din spiritul faptelor psihice".

Ca încheere d. Suchianu vorbeşte de „falsul-film". E filmul în care se face confuzia între cinematograf şi teatru. Mai ales în ultimul timp, de când cu filmul vorbitor, această confuzie apare foarte des. Dealtfel e foarte greu să bănueşti de pe acum cum se va dezvolta în viitor filmul vorbitor. D. Suchianu se fereşte să facă pronosticuri. In orice caz credem că rămâne adevărată afirmaţia pe care o face când spune că „filmul, prin esenţa lui semănând cu visul şi cu căderea pe gânduri, este în principal vizual, vorbirea rămânând un simplu accesoriu".

AL. A. PHILIPPIDE

Revista C. F. R.

Ca şi fasciculele precedente, numărul pe Martie al acestei reviste ne aduce, pe lângă articolele de specialitate, un bogat material literar.

D. G. Topîrceanu publică un nou fragment din amintirile d-sale de pe vremea când se afla prizonier în Bulgaria. De data asta, adresându-se unor cetitori slujbaşi ai C. F. R., d-sa istoriseşte păţania a doi prizonieri români care, hotărîţi să scape de mizeriile lagărului, se dau drept mecanici de cale ferată.

„In anul 1916, cam pela sfârşitul toamnei, Bulgarii aveau mare nevoie de oameni proaspeţi pe front. Poate că statul lor major hotărîse tocmai atunci un atac decisiv asupra Salonicului. Dar cum ţara lor, mică şi calică, după atâţia ani de războiu era aproape secătuită de oameni, nefericiţii noştri vecini de peste Dunăre se simţeau acum la mare ananghie. Printre alte măsuri menite să umple golurile, Bulgarii s'au gândit să trimită pe front o parte din slujitorii căilor ferate, iar în locul acestora să facă slujbă prizonierii de războiu care, în ţara lor, au fost în serviciul drumului de fier".

Printre acela care voiau să-şi ofere serviciile, povestitorul întâlneşte pe un tutovean, Dumitrache Nedelcu, mânat şi el de aceleaşi necazuri să se prezinte ca mecanic.

„— Domnule, tare te-aşi ruga să-mi spui şi mie, oare ce gândeşti c'au să facă Bulgarii cu noi când om ajunge la Sofia?

— Ce să facă? O să ne pue pe câte o maşină...

— Bine, asta ştiu eu. Vorba e, nu crezi c'au să rânduiască la început pe vreunul de-ai lor care ştie meşteşugul, să ne mai arăte câte ceva, pe ici, pe colea, cum merge treaba la maşină? Că eu, drept să-ţi spun, am cam uitat sama la şuruburi, decând n'am mai pus mâna pe ele. Ş'apoi maşinile bulgăreşti poate că nici pe departe nu samănă cu ale noastre.

— Despre partea asta să-ţi cam piară nădejdea, zisei eu, ca să-l înspăimânt. N'o să-ţi arate nimeni nimic. O să te pue pe maşină şi.. haide! Mână, băete! Nu ştii cum e Bulgarul?

Bietul om se posomorî iar la faţă şi rămase tare amărît. Mă uitam la el cu coada ochiului şi-i urmăream gândurile.

— Măi Dumitrache... mi se pare mie că n'ai fost *mehalnic*, precum zici.

— Dar d-ta?

— Eu? N'am fost.

— La drept vorbind, nici eu n'am prea fost până pe-acolo...

— Şi cine te-a scris pe listă?

— Un *starş*, care era mai mare peste *ciasovoii* noştri dela Setovracea...

A doua zi, la popasul amiezii, Dumitrache Nedelcu veni la mine cu o idee nouă;

— N'ar fi rău să te dai D-ta pe lângă Talienii iştia, să-i iei aşa cu vorba, pe departe, să-i întrebi cum merge treaba pe maşină. Poate le mai furi ceva din meşteşug. Ştii, azi una, mâine alta... şi-mi spui şi mie".

Plină de umor e povestirea călătoriei spre Sofia cu un tren Decauville. Dumitrache Nedelcu coboară la fiecare haltă, ca „să fure ceva din meşteşugul mecanicului", până ce începe a fi suspectat.

„Intr'un rând, tovarăşul meu se întoarse din excursia-i obişnuită frecându-se cu mâna la ceafă.

— Da' ce-i, Dumitrache?

— Nu mai e chip de învăţat. M'au luat *ciasovoii* la ochi... Cum se opreşte trinul, toţi stau cu ochii pe mine şi mă pândesc. Şi cum dau să mă fac spre maşină, toţi se răped la mine şi mă fugăresc din toate părţile şi m'alungă cu pumni în ceafă. De-acuma, cu atâta am rămas, cu cât am apucat a învăţa până aici"...

După un articol despre linia proectată între Vijniţa şi Kuty (numele din urmă a fost popularizat la noi de d. Tudor Arghezi) urmează, printr'o ciudată întâmplare, schiţa „Domnul din librărie" scrisă de autorul „Porţii negre". Ne e prezentat aci tipul omului care, fără să se gândească cui vorbeşte, înşiră tot felul de amănunte din viaţa lui necăjită, ca să-şi dea seama apoi că e victima unei confuzii.

Curierul literar

„La Communauté des Gueux" de F. Panferov.

După cum Gladkov a tratat în „Cimentul" uzina sovietică, Panferov tratează în romanul său satul sovietic. Fireşte, problema pe care o atacă Panferov e mult mai complicată şi mai universală. Aceiaşi problemă se pune aproape pretutindeni, odată cu pătrunderea civilizaţiei contemporane în lumea satelor. Rezistenţa ţăranilor contra maşinismului se repetă sub diferite aspecte în cele mai multe ţări. Numai că în Rusia antagonismul se desfăşoară pe o scară mai mare şi într'o formă mai brutală decât în altă parte. De aceia lucrarea lui Panferov e plină de învăţăminte.

Dela prima până la ultima pagină a cărţii sale, Panferov ne zugrăveşte lupta satului tradiţional împotriva satului de formaţiune nouă pe care îl impune statul sovietic şi pe care îl realizează o parte din sătenii mai vioi şi mai îndrăzneţi şi, desigur, mai maleabili. Cooperaţia şi tractorul înving...

* * *

„Satirikon" era cea mai bună revistă umoristică rusească dinainte de războiu. Revista a fost condusă pe vremuri de talentatul Avercenko care a murit acum câţiva ani la Praga.

Primul număr al „Satirikonului" a apărut în ziua de 1 Aprilie la Petrograd, acum 23 de ani.

La 1 Aprilie 1931 va reapărea la Paris „Satirikonul" care îşi propune să continue vechea tradiţie artistică a revistei.

Printre colaboratorii revistei menţionăm pe pictorii A. N. Benoit, V. I. Şuchaev, A. E. Iacovlev, precum şi întreaga pleiadă de artişti din generaţia nouă din sânul emigraţiei şi din Rusia. Dintre scriitori au promis să colaboreze Aldanov, Amfiteatrov, Azov, Altalena (Vladimir Jabotinski), Baliev, Kuprin, Osorghin şi alţii.

Revista apare sub conducerea lui M. G. Gornfeld.

„Catherine la Grande, inspiratrice d'art et mecène" de Louis Reau şi Georges Loukomski.

Această monografie, interesantă pentru amatorii de artă şi icoane vechi, a apărut numai în 365 de exemplare. E o carte scumpă: 200 de franci.

Interesante şi instructive sunt reproducerile din corespondenţa Ecaterinei cu Grimm, Diderot şi Falcone cu privire la operele de artă.

Ekaterina a înfiinţat celebrul muzeu din Petrograd „Ermitage", şi s'a consultat de multe ori cu cei mai buni cunoscători şi experţi pentru a dobândi pentru colecţiile ei numai opere de mâna întâia.

Louis Reau este de părere că împărăteasa nu se pricepea în chestii de artă, fiindcă ea singură afirmă acest lucru în corespondenţa ei. Autorul se lasă, însă, să fie indus în eroare de modestia Ekaterinei; scrisorile ei pline de amănunte critice dovedesc, dimpotrivă, că a fost o colecţionară nu numai pasionată, dar şi rafinată.

Volumul e foarte bogat ilustrat şi aduce, mai cu seamă în ce priveşte iconografia, multe reproduceri necunoscute până acum. Colaborarea cunoscutului pictor şi critic de artă rus, Loukomski, se reduce numai la ilustraţii. Loukomski a reprodus din colecţia sa câteva fotografii rare.

A apărut:

Viaţa Romînească

REVISTĂ LITERARĂ ŞI ŞTIINŢIFICA
Anul XXIII. No. 2

CU URMATORUL SUMAR:

Gib I. Mihăescu . . . *Deus ex machina.*
Dr. S. Irimescu . . . *Medicul de ieri, de azi şi de mîne.*
Otilia Cazimir . . . . *E amintirea... (Versuri).*
Dragoş Protopopescu *Cîtiva oameni, papagalul şi încă un om.*
D. Ciurezu . . . . . . *Amiază moartă (Versuri).*
Demostene Botez . . . *Călătorii.*
Petre Comarnescu . . *Aprecieri asupra civilizaţiei americane.*
Zoe Verbiceanu . . . *Casa cu minuni.*
D. I. Suchianu . . . . *Personajele secundare*
Al. Claudian . . . . . *Chestiunea agrară în Rusia înainte de revoluţie.*
M. Sevastos . . . . . *Cronica teatrală.*
C. B. . . . . *Cronica muzicală.*
P. Dragoş . . . . . . *Cronica ideilor (Stalin şi tovarăşii).*
P. Nicanor & Co. . . *Miscellanea (Intre partide şi tehnicieni.—Jubileul d-lui N. Iorga. — Rusia şi Europa. — „Unicul şi cel dintîi critic romîn". — Sindicalizarea cetitorilor).*

Recenzii. — Revista Revistelor. — Mişcarea intelectuală în străinătate.

PREŢUL 40 LEI

Expoziţia Colonială internaţională

va avea loc la Paris între Mai-Septembrie a. c.

„SOCIETATEA TURISTICA pentru Funcţionari şi Intelectuali" organizează pentru această mare manifestare, pentru a da fiecăruia posibilitatea de a profita de concediul său cinci excursiuni la Paris în timpul verii, cu incepere din Mai şi până în Septembrie, cu plecarea în fiecare lună.

Durata fiecărei excursiuni este de trei săptămâni.

Se vor vizita şi oraşele Budapesta, Viena, Paris 10 zile, Versailles, Barbizon, Fontainebleau, Lausanne, Montreux, Lacul Geneva, Milano, Veneţia. Vagon special de turism cu paturi şi însoţitor în tot timpul parcursului. In toate oraşele vizitările se vor face cu automobile. Hoteluri de absolut primul rang, cu pensiunea completă. In timpul călătoriei mesele se vor lua în vagon-restaurant. In preţul de participare sunt cuprinse toate cheltuelile dela Bucureşti până la Bucureşti.

Lei 25.000 cu hotelurile de primul rang.
Lei 22.000 cu hotelurile de rangul al 2-lea.
PRIMA PLECARE LA 6 MAI.

Cereţi prospecte la Secr. d. Ing. E. Erdés, Bucureşti III, calea Victoriei No. 168.

RECENZII

SERGIU DAN: Dragoste şi moarte în Provincie
Roman. Ed. „Cugetarea" Bucureşti

Dr. S. IRIMESCU: Criză de Energie şi de autoritate. Un partid al sănătăţii

Numele d-lui Sergiu Dan nu era cunoscut publicului nostru cititor până la apariţia acestui roman, care este o carte simpatică ce va avea succes şi merită să-l aibă. E povestea unei fete din provincie care duce cu ea însăşi, în convalescenţa lungă a unei boale grele şi cu fetele de vârsta ei în tinereţea, prea scurtă şi fugară, o viaţă plăcută şi interesantă. De cum intervin însă tinerii de celalt sex şi începe dragostea ea îşi pierde orice viaţă personală şi de cum începe intriga cu părăsirea ei de către Bob, măritatul cu Tom şi aventurile amoroase extraconjugale ne găsim în faţa unor situaţii extrem de banale.

Din nefericire şi sufletele sunt tot atât de banale ca şi întâmplările. Nu mai regăsim nicăiri în sufletul Corei, eroina romanului, acea rezonanţă sufletească a evenimentelor banale din strada a cărei viaţă se desfăşoară sub ferestrele ei în timpul convalescenţei, nimic din sufletul obscur al adolescenţii la pension, nimic din acea senzibilitate complexă din preajma dragostei, care licăreşte şi în sufletul eroului. Eroul de asemene este unul din acei semiromantici, adevărat în expresiunea lui, pentru că e moderat, nu face excese, ştie ce urmăreşte şi pentru că în fine este un om ca atâtia, din miile celor ce izbutesc în societatea noastră.

Inceputul romanului este excelent, are putere, deschide şi închide perspective diverse asupra trecutului, prezentului, sufletelor şi adâncimilor lor. Se simte un real talent de animator. Avem impresia că ne găsim în faţa unor suflete aţîţate şi nesăţioase de viaţă şi de intensitatea voluptăţilor ei, fie dureri, fie plăceri. Nădăjduim că vom întâlni acel patetic al sufletelor ce nu se pot împăca cu viaţa şi nu se pot resemna a intra în turma comună, care-i singurul interes într'o viaţă de baltă stagnantă ca aceia din provincie. Nu ştim până la sfârşitul romanului dacă Vlad şi Cora sunt suflete sterpe şi dacă incoherenţa lor vine dintr'o viaţă prea bogată sau prea uscată. Când Cora primeşte cea mai banală soartă a femeii burgheze, căsătoria cu necioplitul Toma, nu simţim nicăiri svâcnind un suflet care, dacă n'a căpătat fericirea, nu însemnează că nu e capabil de a o simţi. Cele două aventuri de dragoste sunt reduse la povestirea fără nici un relief a unui fapt divers în monotonia vieţii de provincie, cu tot dramatismul, puţin motivat şi de loc sugestiv al sfârşitului. Nu e nimic din acea patetică încercare de a se smulge din mâlul vieţii de provincie şi a fi oameni sub masca fantoşelor banalităţii, a lui Gib Mihăescu.

Asemene şi eroul Vlad Stroescu nu ţine de loc făgăduiala pe care ne-o dăduse prezintarea sa în perioada atât de plină de întâmplări, de umbră şi de taină la sfârşitul convalescenţei Corei, apoi în mijlocul tuturor acelor tipuri, pe care autorul izbuteşte să le pună destul de bine pe picioare, atât în viaţa de provincie cât şi în Bucureşti. Te întrebi însă de ce atâta osteneală, atâta lume pusă în mişcare dacă nu serveşte la nimic în dezvoltarea romanului. Povestea lui Vlad Stroescu, alias Bob, după ce începe minuţios, se închee brusc într'o căsătorie de bani, anunţată ca la ziar şi apoi cu aventura grăbită şi incoloră de la Poiana şi cu asasinatul acela prea puţin motivat al rusticului Tomiţă care-i pune capăt zilelor.

Ceiace e neplăcut în acest roman, care, încă odată, se citeşte cu plăcere, este tendinţa d-lui Sergiu Dan de a reproduce conversaţiile banale spre a da culoare locală şi a caracteriza tipurile. De sigur că oamenii vorbesc în felul acesta în provincie şi chiar în Bucureşti, dar oare nu e de ajuns că-i auzi în realitate, trebuie să mai găseşti platitudinea lor şi în literatură? Să nu vorbim de cât de scenele din partea a treia şi încă e destul, fără adaosul conversaţiilor judecătorului şi ale lui Tomiţă cu negustorii şi cu moşierii.

Stilul şi compoziţia romanului nu au nimic din stângăcia debutantului şi aceasta este unul din farmecele romanului „Dragoste şi Moarte în Provincie". Lectura este antrenantă, uşoară şi lectorul e mulţumit că găseşte echilibru, bun simţ şi o perfectă stăpânire a limbei de la început până la sfârşit.

* * *

„Criza de Energie şi autoritate" a domnului doctor Ştefan Irimescu este unul din acele numeroase esseuri cu care eminentul practician a cucerit de multe ori interesul şi atenţia publicului pentru planurile sale de realizări sociale şi pentru crearea acelei politici de higienă socială de care se simte atâta nevoie în lumea întreagă şi mai ales la noi.

Scrisul său îşi are drepturile sale câştigate în literatură prin felul briliant în care ştie să-şi expuie ideile şi să-şi comunice convingerile.

Broşura de faţă este unul din esseurile cele mai reuşite în serie. Se atinge punctul nevralgic al vieţii noastre de azi cu o virtuozitate şi un brio extraordinar, în mânuirea argumentului şi în aruncarea săgeţilor criticismului său, dar şi cu acea preciziune de gândire pe care numai pregătirea ştiinţifică o poate da.

Există o criză de autoritate, lucrul este în afară de orice discuţie, provocată de deformarea politicii prin politicianism, care a adus în fruntea ţării oameni nedestoinici, conducători care nu ştiu să corespundă complexului împrejurărilor sociale ca să le descurce şi să le domine.

Aceşti „ciobotari" sau mai bine zis „papugii" cu vorba jovială şi atât de trivială care se dă acestui cuvânt şi care 'nsemnează şi dedesubturile lui morale sau mai degrabă imorale, au provocat nu atât deprecierea celor care conduc, ci mai ales dezorientarea, haosul şi anarchia printre cei care sunt conduşi şi care şi-au pierdut orice încredere în aceşti conducători. Din această criză de autoritate rezultă şi o criză de energie, un fel de abulie generală, o lipsă de putere de a reacţiona. In această stare generală ori ce încercare de a lucra din partea unor oameni capabili şi cu bunăvoinţă este zădărnicită. Spiritul de gaşcă, clubul politic, apasă asupra energiilor individuale ca forţa oarbă a Destinului de odinioară. Remediul imediat al situaţiei ar fi crearea unor condiţiuni de viaţă socială care să îngădue apărarea echilibrului moral atât de ameninţat şi acesta nu va putea cu niciun chip fi garantat dacă nu se vor garanta în primul loc condiţiile de viaţă fizică, fiinţa fizică a poporului nostru atât de grav expusă prin lipsurile materiale.

Un partid al sănătăţii, adică al higienii sociale ar descătuşa de sub tirania politicianismului şi a cluburilor elementele bune care s'ar grupa în jurul unui program de realizări imediate, care ar duce la o reconstituire a ordinei sociale, în haosul în care ne zbatem.

In felul acesta Higiena socială apare printr'o extremitate ca o prelungire a unui cod elementar de higienă fizică, dar prin cealaltă extremitate ca o politică regeneratoare a rasei, a poporului român atât în ceia ce priveşte fizicul cât şi în ceia ce priveşte sufletul, ca o lărgire a vechii concepţii „Reforma Socială" şi o transformare a ei în planul ştiinţei actuale. Căci o asemene Reformă în spiritul D-rului Irimescu şi a D-rului Iuliu Moldovan nu îmbrăţişează numai unele condiţii de viaţă, ci viaţa însăşi. Este cu putinţă un asemenea partid? De ce nu?

Fabianii, un grup de intelectuali socialişti care nu puteau adera nici la marxism, dar nici nu voiau a renunţa la Reforma socială au constituit un grup de elită care reclama măsuri precise şi realizabile. Ei au căutat să impregneze opinia publică cu ideile lor şi au creiat, dimpreună cu radicalii, socialismul municipal. Ast-fel s'a realizat în Londra, Manchester, Glascow, şi în toate marile centre, organizarea transporturilor, a pieţii, a spitalurilor, a dokurilor şi a cimitirelor, care au servit şi nevoile populaţiei şi finanţele municipale şi s'a îndrumat tranziţia spre organizarea ştiinţifică şi democratică a serviciilor publice din Anglia, făcând din oraşele ei modelele de urbanism şi de instalare sanitară care ne uimesc astăzi.

Englezii au trecut de mult din faza higienii sau a politicii sociale în care ne găsim noi, construirea spitalelor moderne, a clădirilor de şcoli, a organizării carităţii şi au realizat foarte multe puncte din programul organizării sanitare, adică a politicii prin care comunitatea se ocupă în mod activ şi ştiinţific de a-şi creia cele mai bune condiţiuni de higienă consacrând în acest scop formidabile mijloace financiare din fondurile publice. Sistemul acesta s'a născut din acţiunea şi reacţiunea mutuală a practicii şi a ştiinţii. Mişcarea socială a determinat progresul ştiinţelor. Din acest progres în prima fază a evoluţiei moderne au crescut bogăţiile dar s'au prăpădit vieţele omeneşti, căci ştiinţele fizice rezolvau numai problemele mediului. Ştiinţele biologice au căutat apoi să rezolve problemele vieţii şi în fine pentru a complecta seria de cunoştinţe s'au născut şi au progresat ştiinţele sociale, care trebuie să coordoneze efortul celorlalţi. Grupările pe care le doreşte Dl. Dr. Irimescu ar avea rolul pe care l'au avut odinioară Fabianii în Anglia. Ele ar cere stăruitor ca aplicarea măsurilor de medicină socială şi de asistenţă publică să nu rămână, ca până acum, deziderate platonice şi cea din urmă şi mai neglijată preocupare a conducătorilor. In parlament, în consiliile municipale ele ar susţine pe acei care, independent de partidul lor politic, şi-ar lua obligaţia să apere justele lor revendicări.

Programul lor nu prezintă ţeluri totale şi greu de ajuns ci măsuri practice de urgenţă şi poruncitoare necesitate în mizeria şi dezordinea materială şi morală de azi. Va găsi oare glasul acestui om de bine răsunet? Aceasta e întrebarea.

IZABELA SADOVEANU

INSEMNĂRI

Cine-i Nichifor Crainic

De vre-o doi ani, o ceată de „polemişti" se înverşunează împotriva mea, gratificându-mă cu toate înjurăturile birjăreşti pe care le găsesc din belşug în educaţia lor suburbană. O scârbă elementară m'a oprit să le relevez, fiindcă, cu prea puţine excepţii, toţi aceşti cavaleri mi-au fost clienţi subt diverse forme şi deslănţuirea mâniei lor a coincidat cu momentele când le-am închis un robinet sau când le-am arătat vre-o uşă de eşire.

In *Gândirea* însă d. Nichifor Crainic, sau cum l-o fi chemând, care mi-a fost un client stăruitor, mă admonestează din nou şi nu ştiu a câtea oară, ba încă de data asta în numele „principiilor" şi „moralei" sale şi silindu-se să înlăture bănuiala că ar fi îndemnat de motive de „ură şi nedreptate" în acţiunea sa defăimătoare ţigănească.

Oricâtă repulsiune îmi inspiră acest domn, pentrucă vorbeşte de „principii" şi „morală", fie-mi îngăduit să schiţez, în câteva trăsături, fizionomia omului de principii şi moralistului Nichifor Crainic. Un portret mai amplu al „domnului" va veni la timp. Fireşte, n'am să mă explic aici cu dânsul, nici să răspund la insultele sale. Cu birjarul care te înjură fiindcă nu i-ai dat bacşişul nădăjduit, nu poţi face polemică şi nici n'ai nevoe să te explici. Il recomanzi cel mult atenţiei poliţiei de moravuri.

O prudenţă firească oprise până acuma pe d. Crainic să-şi manifesteze „morala" în *Gândirea.* Avusese obiceiul practic de-a „moraliza" prin vre-un ziar oarecare şi numai de-a încasa rezultatele „moralizării" pentru *Gândirea.* Astfel a „moralizat" odinioară, într'un ziar, pe d. Al. Lapedatu, ministru al Artelor, cu o violenţă memorabilă până ce a eşit ordonanţa de plată a subvenţiei râvnite, fireşte pe seama *Gândirei.*

Sistemul era mai productiv şi, în acelaş timp, firesc pentru o publicaţie ca *Gândirea* care, de când e gospodărită de d. Crainic, se întreţine cu bani cerşiţi, storşi sau şantajaţi din visteria Statului. Numai cinismul ţigănesc al unui moralist ca d. Crainic poate concepe o revistă susţinută cu banii Statului şi care totuş să fie canalul de scurgere a „moralizărilor" sale personale. Fiindcă nici chiar d. Crainic, în ciuda tuturor îndrăznelilor de care e capabil, nu va putea spune că şi-a sacrificat vreodată buzunarele proprii pentru *Gândirea.* Cel mult pe ale altora...

Asiduităţile moralizatoare ale d-lui N. Crainic le-am îndurat dealtfel şi eu însumi deaproape şi îndelung. Simpla lor înşirare cronologică învederează toate calităţile unui bronz excepţional.

Decemvre 1928. — Eram directorul Teatrului Naţional, numit proaspăt. Scriitorii şi artiştii mi-au oferit un banchet. Printre ei şi d. Nichifor Crainic, venit înadins ca să felicite pe ministrul prezent pentru numirea mea pe care o socotea cea mai strălucită posibilă. Până la discursuri însă d. Crainic s'a îmbătat aşa de rău că, înafară de felicitările la adresa mea, a articulat şi jicniri la adresa altora, provocând indignarea comesenilor şi o replică severă a d-lui I. Gr. Perieţeanu.

Peste vre-o două săptămâni am primit la teatru vizita aceluiaş d. Crainic. Venise să se plângă că nu i se pusese candidatura de deputat şi nu i se oferise nici o demnitate, deşi el s'a sacrificat pentru partid, susţinându-l adică prin câteva articole de ziar. Imi dădu să înţeleg, foarte subţire, că ar trebui să atrag atenţia d-lui prim-ministru asupra nedreptăţii ce se face unui partizan recent şi meritos care, după ce fusese secretar general averescan, se aştepta să i se dea cel puţin atâta... L'am consolat cum am putut dar, recunosc, n'am intervenit deloc în favoarea transfugului care se îmbulzea.

D. Crainic nu e însă omul care să se resemneze în inactivitate. Vizita şi plângerile ce mi le-a făcut mie le-a continuat şi la alţii până ce d. D. R. Ioaniţescu s'a înduioşat (amintiţi-vă articolele de elogii ditirambice pe care i le-a adresat) şi l-a ales deputat.

Fiindcă acuma guvernarea naţional-ţărănească e pe sfârşite, d. Crainic, activist neobosit, îşi pregăteşte calea pentru noui ascensiuni. Inainte de restauraţie şovăia între liberali şi averescani; pentru orice eventualitate începuse târcoale discrete pe la „Viitorul" ş linguşiri dulci pe lângă d. Goga. După restauraţie a devenit, evident, o „personalitate" la dispoziţia oricui îi va primi plecăciunile. Nu mai combate la Şeicaru, care zice că nu e bine văzut la Palat, ci la „Universul" care remarcase, nu prea demult bătaia mâncată de un anume Ion Dobre, în stare de beţie, la un restaurant de noapte, şi căruia desigur că d. Crainic nu-i va oferi nici o apologie a d-lui D. R. Ioaniţescu.

Mai, 1929. — In lipsa mea din ţară, d. Crainic îmi adresează o „morală" delicată printr'un ziar... Motivul exploziei s'a însărcinat să mi-l lămurească însuşi d. Crainic, îndată ce m'am întors în ţară. Imi mărturisi că d. Maniu l-a consultat de câteva ori, dar veşnic numai despre chestii de ziaristică şi niciodată în chestiuni culturale. Asta îl jicnea profund pe el, Crainic, specialist cultural prin excelenţă pentrucă a stat un an la Viena şi a cunoscut toate cârciumile capitalei austriace. Ca să se impună atenţiei d-lui Maniu, îmi ceru, cu discreţia dictată de împrejurări, să-i trec lui preşedenţia Societăţii Scriitorilor. I-am spus că mi-ar fi imposibil să-i fac acest serviciu după ce m'a înjurat. A înţeles sau s'a prefăcut că înţelege şi n'a mai insistat, cel puţin atunci.

Decemvre, 1929. — Fiind însărcinat cu organizarea Direcţiei Educaţiei Poporului, mi s'a propus să-l accept funcţionar diurnist, cu titlul de redactor şi cu salariu de vre-o 13.000 Lei lunar. Am acceptat, cum am acceptat şi pe alţii, indiferent de atitudinea lui faţă de mine. Dealtfel d. Crainic s'a grăbit să mă facă să ştiu că mi-e „amic". Din clipa când i-a strălucit mirajul unui nou salariu, pe lângă celelalte pe care le avea, nu mai simţea nevoia să fie consultat de primul ministru asupra chestiilor culturale.

Ianuarie, 1930. — La Educaţia Poporului am făcut repartizarea ajutoarelor obişnuite pentru revistele literare şi culturale. Am acordat *Gândirii,* adică d-lui Crainic, 300.000 Lei, suma cea mai mare ce se putea da. D. Crainic s'a prezentat la mine şi m'a rugat să-i mai dau 200.000 Lei, fiindcă în anul precedent a primit 500.000 Lei dela Ministerul Artelor. I-am explicat de ce nu-i pot satisface cererea: întreg fondul pentru ajutorarea de tipar fiind de 1.800.000 Lei, n'ar fi echitabil să dau mai mult de a şasea parte unei singure reviste. El a insistat argumentând că *Gândirea* e singura revistă vrednică de subvenţie şi că, dând oricât de mult *Gândirei,* voi fi adevăratul sprijinitor al culturii româneşti. Politicos, dar am refuzat. D. Crainic, nemulţumit, s'a adresat d-lui subsecretar de stat care însă l-a trimis din nou la mine. Din nou am refuzat.

Rezistenţa mea la rugăminte, l-a făcut să treacă la un mijloc de convingere mai potrivit cu caracterul său. A pus la cale o infamie în contra mea la Societatea Scriitorilor. Nereuşindu-i infamia, a revenit repede iarăş la rugăminţi. Iar a venit să mă asigure că mi-e „amic" şi că pe nedrept îl consider „inamic", adăogând că prin urmare ar trebui să-i mai dau 200.000 Lei pentru revistă, că nu poate concepe să iea mai puţin, etc.

Fiindcă n'a izbutit să mă înduplece, a reluat vizitele la d. sub-secretar de stat care, plictisit de atâtea stăruinţi umilite şi în necunoştinţa situaţiei reale, i-a aprobat cei 200.000 Lei dintr'un alt fond. Eu lipsisem în zilele acelea dela minister. Când am prins de veste, d. Crainic încasase banii.

Liviu Rebranu

Nu puteam admite asemenea procedeu. Era un fel de tragere pe sfoară a mea, operată de d. Crainic în dauna altora. Am expus d-lui subsecretar de stat situaţia şi deocamdată am oprit să se mai plătească ceilalţi 300.000 Lei, care încă nu fuseseră ridicaţi.

Ca să mă silească să revin asupra oprelişteí, d. Crainic, care până atunci lucrase mai mult în umbră, a început să critice la Cameră, abuzând de calitatea de deputat, însăşi instituţia al cărei salariat era. O eşire mai imprudentă i-a atras în cele din urmă avertismentul ministrului că-l va da afară dela Educaţia Poporului. Ceeace s'a şi întâmplat peste câteva zile.

După ce a fost îndepărtat dela Educaţia Poporului, d. Crainic a înţeles că a pierdut definitiv şi cei 300.000 Lei, înafară de leafa lui de 13.000 Lei pe lună pentru o „muncă" de nimic. Ce mirare deci că a fost cuprins de sentimentele cele mai drepte faţă de mine, că m'a înjurat dela tribuna Camerei, prin ziare, în revista lui păgubită, în toate cârciumile, pretutindeni, în toate felurile? Cum să nu se revolte „morala" lui când trebui să renunţe la 300.000 Lei?

Iată cât de sincer e bronzul moralizator când declară candid că nici un motiv de ură şi nedreptate nu-l îndeamnă să-şi etaleze originea, că numai principiile lui jicnite i-au stârnit furiile de şatră!

Dar poate că exploziile de admiraţie şi de insulte ale moralistului, după necesităţile momentului, s'au manifestat cu atâta variaţie numai faţă de mine care, la urma urmelor, nici nu sânt vrednic decât să servesc la înălţarea Crainicului?

Un moralist totuş trebue să înceapă cu sine însuşi. Eu sau d-ta, oameni care ne vedem de necazurile noastre, putem avea greşeli şi păcate. Când însă te ridici în două picioare şi dai lecţii de virtuţi altora, când ajungi cum ajungi chiar profesor de teologie, se cuvine să-ţi fie portul cum ţi-e vorba.

Poate oare un moralist să lingă şi să perie, rând pe rând, când are nevoe, pe Vlahuţă, pe Delavrancea, pe d-nii Iorga, Brătescu-Voineşti, Galaction, Arghezi şi alţii mulţi, şi apoi să-i înjure, rând pe rând, când nu mai are nevoe de ei?

Când a fost cinstit moralizatorul: când umplea de lături pe Mitropolitul Pimen şi alţi arhierei sau când şi-a înghiţit lăturile?

Moralist este secretarul general care acordă propriei sale reviste subvenţia cea mai grasă şi propriei sale persoane spese de călătorie de agrement în străinătate? Nu cunoaşte cumva d. Crainic pe acel secretar general filotim?

Moralist este profesorul de teologie care aleargă dela catedră la cârciumă şi pentru care beţia şi taverna sânt suprema bucurie a vieţii? Sau d. Crainic nu cunoaşte pe acel profesor de teologie?

Poate însă că d. Crainic a auzit de profesorul de teologie care, fireşte în stare de beţie, insultă doamnele în restaurante, noaptea, şi încasează senin palmele soţului?

Ce ar spune morala revoltată a d-lui Crainic despre un scriitor, om cu mai multe lefuri grase, care „împrumută" şi încă pe cuvânt de onoare 10.000 Lei dela Societatea Scriitorilor şi apoi uită să-i mai plătească, timp de zece ani, socotindu-i drept comision al unei subvenţii acordate societăţii? Nu-i aşa că acel scriitor are tot dreptul să fie foarte îngrijorat de administrarea fondurilor societăţii şi să învinuiască gospodăria care nu-i mai oferă asemenea „împrumuturi?"

Dar despre secretarul general care rezolva diferite chestii ale departamentului său prin cârciumi, la chefuri, noaptea, cu tovarăşii de beţie? Sau care socotea meritele colaboratorilor săi după capacitatea de-a rezista la chefuri şi beţii?

N'a auzit d. Crainic despre moralistul teolog care, în cabinete particulare, procură scene de exhibiţionism cu femei de stradă, oferindu-se în primul rând pe sine însuşi în spectacol?

Aş putea continua lista întrebărilor gâdilitoare, cu siguranţa că d. Crainic, matadorul principiilor şi al moralităţii altora, nu mă va deszice.

Ar fi însă de prisos. D. Crainic va continua să propage moralitatea desăvârşită, să se bată în piept cu principiile, să brigheze noui slujbe, adică noui lefuri, şi mai ales noui subvenţii. Dela cârciumă, după un chef sau chiar o orgie, se va duce direct la catedră şi va propovădui viitorilor noştri preoţi virtutea integrală. Va insulta în dreapta şi în stânga, fără nici un scrupul, convins că astfel îşi câştigă merite pentru toate înălţările.

Rezultatele de până azi îl îndreptăţesc să nădăjduiască împlinirea tuturor visurilor. Cu câteva poezioare a ajuns poet naţional, cu trei eseuri a devenit gânditor, cu articole de înjurături ţigăneşti s'a făcut pelerin politic şi deputat, cu linguşiri stăruitoare s-a strecurat profesor de teologie... Cinic, obraznic, încrezut, îndrăzneţ, când crede că a pus piciorul în şea; plecat, linguşitor, când are trebuinţă de ajutoare. Şi mai presus de toate fără ruşine, complect lipsit de simţul ruşinii.

Se zice că d. Nichifor Crainic e ţigan bulgar românizat recent. Infăţişarea îl arată într'adevăr a fi. Dealtfel numai asemenea origine ar justifica asemenea exemplar de „moralist".

Mai poate fi nevoe de vre-o concluzie?

LIVIU REBREANU

Străinii şi poezia noastră populară

Ziarul „Der Bund" care apare la Berna, publică o dare de seamă asupra unei şedinţe a Societăţii de folklor din capitala Elveţiei, şedinţă consacrată folklorului românesc.

Din producţia poetică a poporului nostru, d. Lucian Blaga, ataşatul de presă pe lângă legaţia română din Berna, a ales un mănunchiu alcătuit din cele mai caracteristice opere. Ele au fost traduse în limba germană de către d. Hermann Hauswirth, care le-a şi comunicat în şedinţa amintită, însoţindu-le cu o serie de comentarii.

D. Hermann Hauswirth e nu numai un folklorist dintre cei mai competenţi, dar şi un remarcabil cunoscător al limbii româneşti; de aceia, comunicarea d-sale a fost ascultată cu viu interes. Lectura baladelor şi doinelor, a colindelor, bocetelor şi descântecelor a putut da o idee desăvârşită despre „bogatul şi veşnicul izvor de poezie puternică şi proaspătă" care caracterizează sufletul poporului românesc.

„Cetite în mod impecabil, poeziile au dezvăluit comori de o nebănuită frumuseţe. Tonul viguros al baladei eroice, legătura cu natura, reprezentarea orfică a morţii ca mireasă a lumii şi a săvârşirii din viaţă ca o nuntă, contopirea păgânismului şi a creştinismului în înfăţişarea simbolică a frumuseţii, *Sancta Diana,* puterea de evocare a doinelor — toate acestea au ţinut încordată atenţia ascultătorilor şi au dat loc la discuţiuni aprinse, în cursul cărora vorbitorii nu şi-au putut ascunde admiraţia faţă de originalitatea poetică a producţiilor populare româneşti".

D. H. Hauswirth a mai arătat că, dată fiind poziţia geografică a ţării noastre, — între lumea mediteraneană şi orientul apropiat, — poezia populară românească poate constitui obiectul unor întinse cercetări de folklor comparat.

Comunicarea d-lui H. Hauswirth a fost complectată cu prezentarea câtorva plăci fonografice. In felul acesta adunarea a putut cunoaşte şi câteva din cântecele şi dansurile noastre populare. — *B.*

Mărunte

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevĕrului literar": manuscrise, reviste, cărţi, informaţii, etc., — a se adresa numai Joi, Vineri, şi Sâmbătă 5—6.

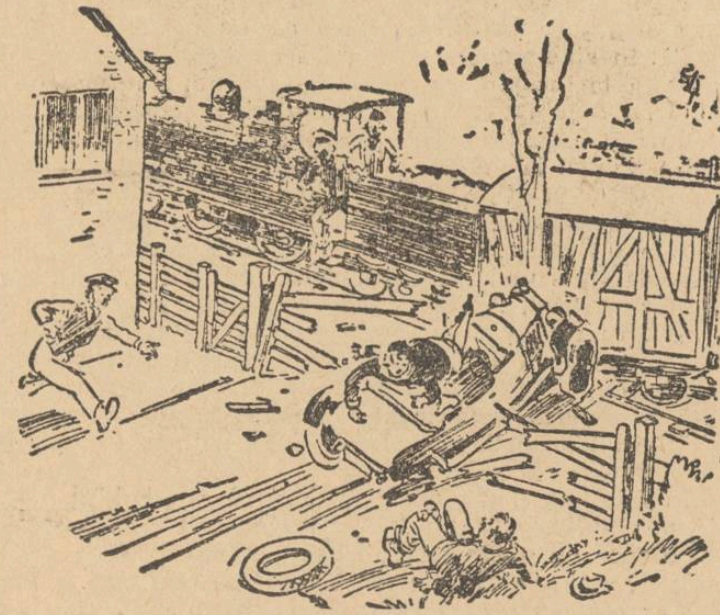
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

— In sala Mozart s'a deschis *Expoziţia Nudului,* o manifestare plastică interesantă, asupra căreia vom reveni.

— Asociaţia Publiciştilor Români, la adunarea generală anuală, a hotărît sărbătorirea d-lui Ioan Pop Florantin, care împlineşte 90 de ani, după 70 de ani de muncă rodnică şi stăruitoare pe tărâm ştiinţific şi literar. Această sărbătorire va avea loc la sediul A. P. R. din Calea Victoriei 52, (Casele Naţionale), Joi 2 Aprilie orele 6-8 seara.

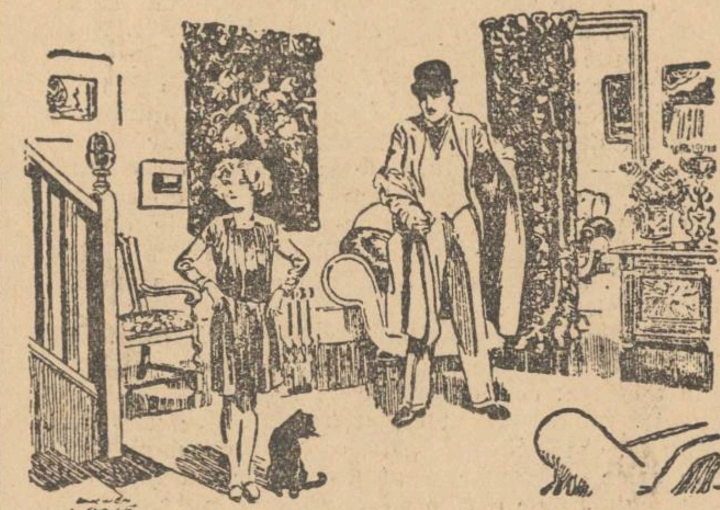
**Reportaje fotografice în culori
Curiozităţi şi nuvele extraordinare
Şi un supliment gratuit de 16 pagini
vă oferă
„Realitatea Ilustrată"
Apărută în 44 pagini. — Preţul 10 lei**

Automobilism

Femeia (cu amărăciune). — Şi când te gândeşti cà ai cumpărat automobilul — fiindcă veşnic scăpai trenul.

Copiii de azi

Odette (care n'a uitat palma primită, dimineaţa, dela tatăl ei): — Maman, ţi-a venit soţul.

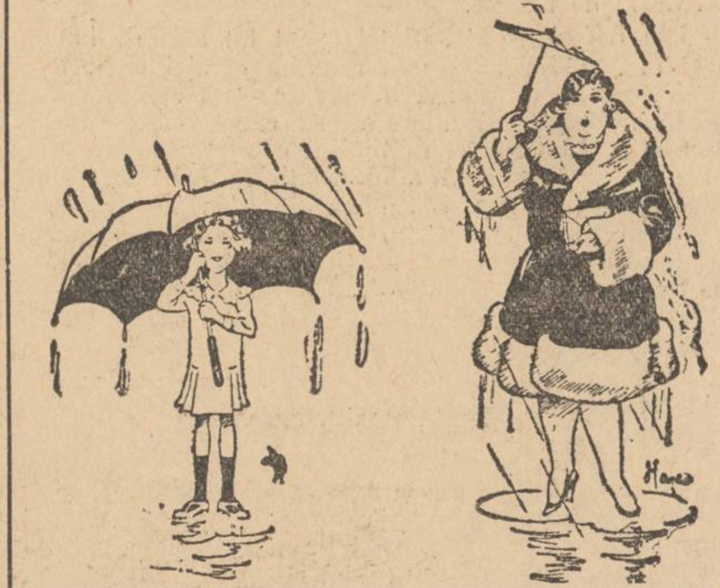
Bonă modernă

Doamna (către noua bonă): — Inainte de a te lua în serviciu, ţin să te previn că-s cam nervoasă.

Bona: — Caşi mine...

Moda practică

Umbrela pe care o aveam când eram fetiţă... . şi cea de acum.

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

ANUL X. -SERIA II-a. - No 540
Număr de Paşte
7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE
12 pagini — 10 Lei
Duminică 12 Aprilie 1931
Adevĕrul Literar şi Artistic
FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897, CONST. MILLE 1897 – 1920
FONDAT IN 1893

BIBLIOTECA CENTRALĂ

Maran atha!

„Şi iarăşi va să vie cu mărire, să judece viii şi morţii"

Era şi-atuncea plebe frământată
In lupte şi 'njosită'n umilinţi,
Călcâiul Romei n'a fost niciodată
Prielnic înăscutei năzuinţi
A neamurilor spre neatârnare,
Iar braţul ei, — pe-un nesfârşit cuprins
Poruncitor, — *vae victis!* — stătea 'ntins
Să-şi ia numai tributul cât mai mare
Şi numai să despoaie pe învins.

Dar plebea, resemnată şi blajină,
Găsea mândriei sale un suport
In veacurile pline de lumină,
In gloria trecutului ei mort;
Şi ea îşi stăpânea, tăcut, fiorul
Mâniei surde care-o frământa
Şi cu încredinţare aştepta,
Ştiind că va veni Mântuitorul
Cu 'mpărăţia Lui: — *Maran atha!*

Cum, după-o noapte neagră, aurora
Insenineazā cerul mohorât,
Aşa şi *El*, nădejdea tuturora,
In vălmăşagul vieţii coborât,
Ne-a învăţat poruncile iubirei,
Ne-a luminat cu vorba-i, ne-a 'ncălzit,
A răspândit cuvântul înfrăţirei
Şi ne-a deschis cărarea mântuirei, —
Iar noi, nemernicii, L-am răstignit.

Şi-apoi, în odioase saturnale,
Insetoşaţi de sânge şi omor,
Am pus zăgaz învăţăturii sale,
Să nu se răspândească în popor.
Mărturisirea ei era trădare
Şi-apostazie, — iar pe vinovaţi
I-am ars de vii la stâlp. Şi'n circuri oare
Nu i-a trimis ca hrană pentru fiare
Şi cel mai înţelept dintre 'mpăraţi?

De-atunci de mii de ori pământu'n spaţiu
A dat ocol şi s'a rostogolit,
Şi noi, stăpâni pe dânsul, cu nesaţiu
Oceanul şi văzduhul am robit; —
Dar totuşi, soarta bestiei umane
Nu s'a schimbat deloc din ce-a fost ieri:
Aceleaşi gânduri şi porniri profane,
Aceleaşi sfâşieri, aceleaşi rane,
Aceiaşi zvârcolire în dureri.

Nelegiuirea zi cu zi sporeşte,
Măcelul şi ruina s'au întins,
Blestemul lui Adam ne urmăreşte,
Un Cain e în fiecare ins.
Deslănţuim războaie fioroase,
Şi — fraţii — ne ucidem între noi,
Distrugem tot, — şi, pervertiţi apoi,
Vedem în crime fapte glorioase
Şi'n asasini de rând — vedem eroi.

Minciuna 'nfruntă adevăru'n faţă,
Nu mai deosebim pe buni de răi,
Morala — dela şarlatani se 'nvaţă,
Inţelepciunea — dela nătărăi.
Şi'n destrămarea asta necurmată
Ne regăsim cu sufletul pustiu:
Nici o scânteie caldă şi curată
Din focul sacru cel de altă dată
Care-l ţinea deapururi treaz şi viu.

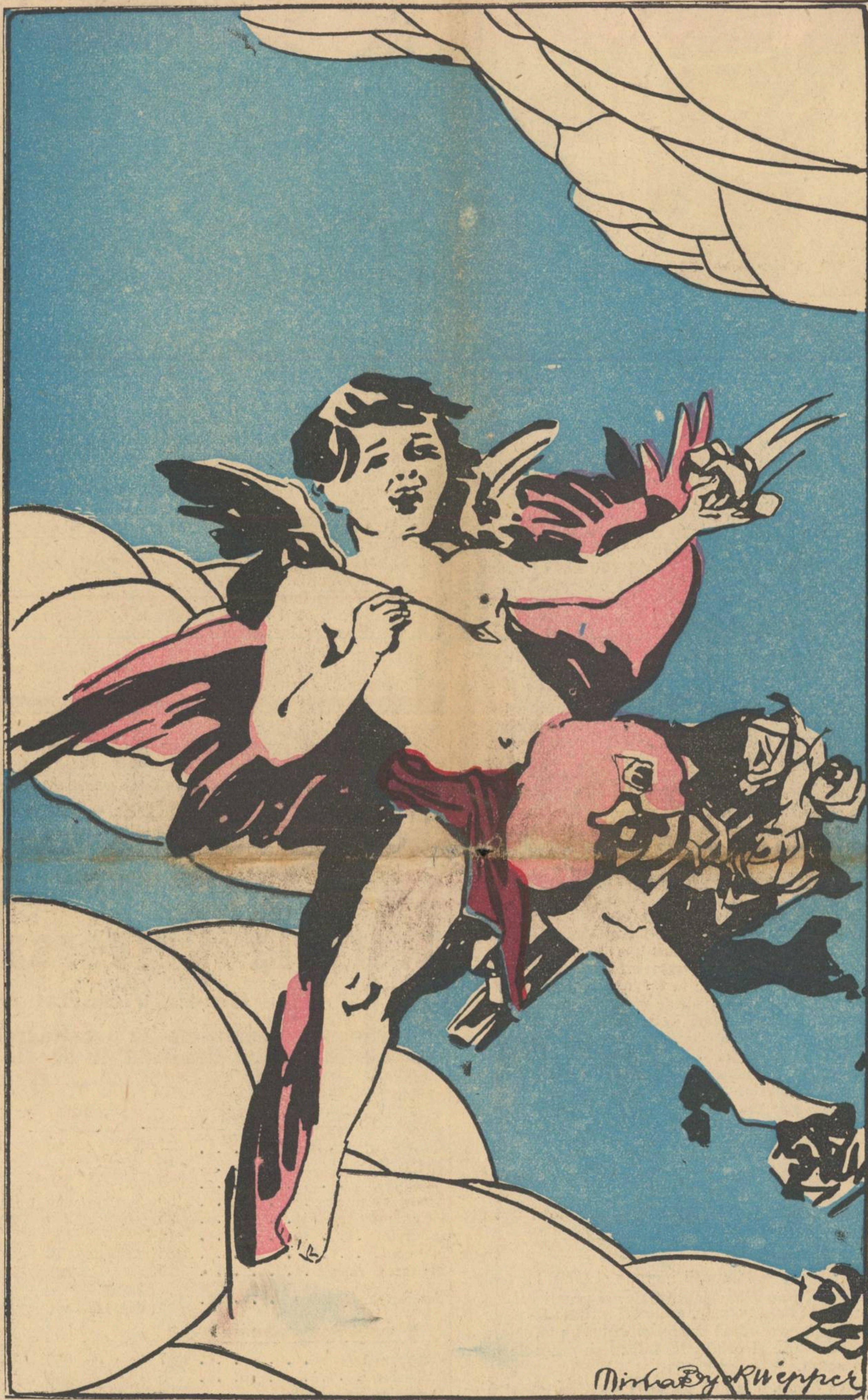
Ca într'o jalnică procesiune
Ne perindăm tăcuţi şi fără-avânt,
Cu fiecare generaţiune,
Pe drumul dela leagăn la mormânt;
Nici rostul vieţii nu-l pricepem bine,
Nici moartea nu ştim ce-i cu-adevărat.
Ne farmecă tăriile senine
Şi admirăm minunile divine,
Dar ignorăm pe Cel ce le-a creat.

Voi, toţi cari aţi avut nesocotinţa
Să faceţi omul crud şi egoist,
Voi, care-aţi smuls din suflete credinţa
Şi cuele din palmele lui Crist, —
Priviţi-vă acum isprava 'n faţă:
Ştiinţa voastră, cărei ne-am supus,
Dacă ne-a 'nstrăinat de Cel de sus,
Ne-a dat în schimb desgustul de viaţă
Şi desnădejdea 'n suflete ne-a pus.

Chiar dacă n'ar fi nici o îndoială
Că sorii ce s'aprind şi ard mereu
Urmează numai legea lor fatală
Ce nu le-a dat-o nici un Dumnezeu,
Şi că viaţa 'n chip spontan apare
Şi se transformă după timp şi loc
Pe mingile de lut ce, fiecare,
Au fost svârlite 'n hău, la întâmplare
Din praştia rotirilor de foc; —

Ştiinţa voastră, totuşi, „pozitivă"
A dărâmat şi ce nu s'a gândit...
Redaţi-ne credinţa cea naivă
In care străbunicii au trăit!
Redaţi-ne-o!... In ea găsim izvorul
Nădejdilor, puterea de-a 'nfrunta
Durerile, — şi'n ea vom aştepta
Să vie iar la noi Mântuitorul
Cu'mpărăţia Lui. — *Maran atha!*

IOAN N. ROMAN

Intre pace şi războiu[1]

„Pace Vouă"!... aşa începeau predicile blândului, divinului Isus.

„Slavă între cei de sus... pre pământ pace... şi între oameni bună învoire". Aşa predică de aproape două mii de ani Biserica Creştină.

Şi cuvântul păcii — pe care toţi îl ascultă dar nimeni nu-l urmează — se pierde fără ecou, asemenea glasului ce predică în pustiu.

Toţi ştiu ce-i *Pacea*, dar nimeni n'o preţueşte — ca şi sănătatea, — o cauţi după ce ai pierdut-o.

Toţi care cer *Războiul*, nu-l cunosc.

Cei care l-au văzut odată, nu mai cer să-l vadă a doua oara.

Se ştie cum începe un războiu, dar nu se ştie cum sfârşeşte.

Peste munţi de cadavre, peste mări de lacrimi, *Războiul Suveran* domină de veacuri omenirea. Şi ca o fatală, crudă ironie, tocmai lumea menită să sufere cere ea singură, c'o oarbă încăpăţânare, intrarea în războiu, deschiderea vastelor măcelării umane.

Dar timpul, care şterge toate, aşterne vălul uitării şi peste grozăviile războiului, căci lumea uită dezastrele oricărui cataclism.

Spini şi buruiene cresc dela o vreme, în locul florilor pe mormintele eroilor uitaţi.

Fierul plugului tae, pe câmpul luptelor de ieri, brazde umede în ţarina îngrăşată de sângele jertfelor umane.

Generaţia veche, războinică odinioară, se stinge pacinică şi pocăită. Alta nouă se ridică să-i ia locul. Tânără, clocotitoare, fără să ştie ce-i războiul, e gata la rândul ei să încerce o nouă vânătoare de oameni, cu alte arme pe care ştiinţa are grijă să le pună la îndemână. Ca o molimă se întinde nebunia colectivă, setea de sânge coprinde deodată omenirea...

...Moartea trece pe pământ... Şi în drumul ei ridică popoarele unul împotriva altuia, le aţâţă, le încaeră în turbare şi cruzime, pentru sfâşiere şi distrugere totală.

Istoria se repetă.

Alte măşti, aceeaş dramă.

Este oare războiul o fatalitate universală? Este el marea şi nestrămutata lege a naturii? Va rămâne omul veşnic sub povara ispăşirii blestemului biblic?

Şi până va rămânea un singur om pe pământ nu se va şterge cuvântul de *războiu* din cartea lumii?

* * *

De lungă vreme, de mii de ani, durează în faţa *Tribunalului Raţiunii* un proces fără sfârşit între *Războiu* şi *Pace*.

Ce trebue să credem?

De partea cui este dreptatea?

De ce nu s'a pronunţat nici până azi sentinţa?

JEAN BART

[1] Din cartea „Războiul de mâine" care va apare în curând.

Intr'o zi de primăvară

de I. AGÂRBICEANU

In văzduh tremura şi se scălda în lumină claritatea de argint a primăverii, ca un giulgiu abia văzut de fin. Musculiţe de aur pluteau în aer ameţite de soare, legănate uşor de boarea ce adia dela miază-zi. In adâncuri vinete, sus în cer, palpitau din aripi ciocârlii, şi din prunii grădinilor cântau cucii. Pe uliţi părea că arde: eşiseră copiii la joc, desculţi şi în cămăşuţe, aşa cum au iernat după cuptor.

Toată lumea părea mai uşoară, cum umbla după trebi. Ceva, greu ca plumbul, se topise în fiinţe, iar lucrurile neînsufleţite păreau înoite, întinerite.

Părintele Costan grebla, printre pruni, în grădină, şuerând, abia auzit, o doină. Cu capul gol, cu pletele negre în vânt, cu vesta descheiată, arunca departe grebla, şi aduna vârtos ogrinzii rămaşi din turiştea de peste iarnă a oilor. I se luminase sufletul de când începură a se topi zăpezile. Şi fredonarea sau şuerul unui cântec nu-l mai părăsia, părea că-i stă lipit de vârful limbei.

Deodată auzi din spate:

— Bună dimineaţa şi săru' mâna.

Părintele Costan se răsuci.

— Bună să-ţi fie inima, femee. O privi. Nu o cunoştea. Era o străină.

— Inimă bună nu mai am eu câtu-i veacul, părinte, se auzi glasul întunecat, de pe altă lume, al femeii. „Da' dumneata eşti părintele Costan?"

Străina rămase înţepenită în cizmele ei mari şi grele. Era slabă, bătrână şi pierită. Părea aiurită, cum se uita împrăştiet, înfricată.

Părintele Costan se întunecă în grabă. Simţea cum îl pătrunde ca un aer greu, ca un fluid amar care părea că se desface din fiinţa aceea amărâtă care-i stătea aproape. In toiul luminii primăverii, adiau din străină, umbrele morţii. Părintelui îi păru că în marea lumină ce-l înconjura s'a pus o pată grea de umbră, de întunerec, care-l înghiţi şi pe el. Ca şi când s'ar fi ascuns deodată soarele în nor, drept de-asupra capului său: Nu era numai umbră, ci şi frig.

— Dacă eşti dumneata părintele Costan, apoi cu dumneata am o treabă, — zise iar străina. A căzut peste noi o nenorocire.

In biruinţa primăverii femeea, cu faţa suptă şi întunecată, cu radierea de suferinţă adâncă, ce-l învăluia în unde nevăzute pe preot, părea o batjocură: o trupină putredă care n'a fost aruncată încă în vraful de ogrinzi şi de uscături pe care el, Costan, le grebla în dimineaţa aceea. Inima i se strânse. O sensaţie de neplăcere, de strâmtorare, de regret adânc, îl luă în stăpânire. Cine i-a trimis acest nor să-i alunge primăvara din suflet? Avea sensaţia că femeea poartă în ea o lume străină de tot ce era azi viaţă în cer şi pe pământ. De unde isvorâse? Cum putea exista un ochiu de glod negru într'o mare de lumină? Simţi mânie şi ură împotriva străinei.

— Am o treabă. M'a trimis la Sfinţia ta păscălierul Nicodim.

— Nu ştiu, nu cunosc! — răspunse răstit preotul.

— Mirare că nu-l cunoşti. El te cunoaşte. Şi m'a trimis să faci nişte slujbe pentru alungarea pe pustii locuri a duhului necurat.

Din glasul ei părea că trec curenţi de îngheţ în primăvara biruitoare. Da, Costan nu se mai putea înşela: privea cu ură pe femeea aceasta care adusese cu ea o lume şi o viaţă nouă să păteze, să profaneze par'că, bucuria primăverii.

— Eşti bolnavă? o întrebă cu silă şi desgust.

— Dac'aş fi eu! Şi-ar face Dumnezeu milă şi pomană dacă m'ar lua. Da' mi-i bolnav un fecior. Şi mi-i frică să nu-l ia Dumnezeu pe el, şi să rămână pe capul meu copiii lui, trei, numai cât ulcelele.

Se părea că gândul acesta o tortura de mult: o privire de groază şi desnădejde îi invie ochii de glod când pomeni de cei trei copii.

— Dacă e bolnav trebue să-l arăţi doctorilor. Rugăciunea e bună, dar Dumnezeu nu face minuni numai când voeşte Sfinţia Sa.

— Am fost pela doctori, părinte. L-am dus şi la casele nebunilor. Nime nu ştie ce are în cap. N'au vrut să-l ţină nici la casele nebunilor. Zice că dacă nu sparge şi nu face rău la nime, n'avem pentru ce-l lăsa acolo.

— Capul îl doare?

In loc de răspuns femeea îşi luă capul în mâni şi-l clătină de câteva ori la stânga şi la dreapta.

— Ce-i pe el, să nu fie nici pe pui de şarpe!

— Are vre-o rană? A fost în războiu?

— E limpede ca lacrima. N'are nici bubă nici pălitură. In bătae? Cum să fie, că-i numai de trei pe douăzeci. In bătăi era de unsprezece ani.

— Dar cum spui că are trei copii? Aşa de tânăr?

— S'a însurat, să ierţi, când a fost de optsprezece.

— Mare prostie!

— Mare! Am văzut eu îndată când am rămas cu nora şi cu doi copilaşi până şi-a făcut armata. Da' n'a făcut-o întreagă: l-au trimis acasă beteag.

— Cu durerea de cap?

— Cu nenorocirea în trup. S'a dus om şi a venit neom.

— Şi el nu ştie din ce i-a venit durerea aceea?

— Poate că nu ştie, ori nu crede. Multă vreme nu ne-a spus. Pe urmă, într'o dimineaţă, după ce l-au lăsat chinurile a zis: „Poate din bătaia aceea".

— L-am bătut?

— Intr'o noapte, nu se ştie pentru ce, un plutonier a început să-l bată în somn. Copilul era şi dela firea lui fricos, şi cum s'a trezit în bătae soră cu moartea, a leşinat. Vânătăile de pe trup i s'au cunoscut luni întregi. Acum el zice că poate din bătaia aceea i s'a tras răul din cap.

(Continuare în pag. II-a)

— Şi-l doare deseori?

— Tot a doua, mult a treia zi. In somn îl apucă, de către ziuă. Toţi sărim din pat cu sufletul la gură, de două-trei ori până dimineaţa. Şi el strigă să-l junghiem că nu mai poate răbda. Ne pică sufletul de chinurile lui, şi nu-l putem ajuta. Cu nimic nu l-am putut. Nici doctorii nu ştiu ce are în cap. Nici cei dela casele nebunilor. Aşa, mi-am pus în gând să mă duc şi eu unde merg alţi năpăstuiţi de soarte. Şi m'am dus la păscălierul Nicodim care te cunoaşte pe dumneata. A deschis cartea cea mare şi mi-a spus: „E spaimă cu întâmpinare de duh rău!" A scris apoi răvaş pe-o hârtie şi mi-a zis: „Să-l duci la popa Costan din Vale, să-i citească slujbele ce am însemnat aici!"

Bătrâna scoase din sân hârtia şi i-o întinse preotului.

— Hm! făcu el. Slujbe multe. Asta o să te coste bani, nu glumă. Şi te văd femee săracă!

— Nu suntem chiar săraci, părinte, dar desnădejdea te îmbracă şi în sărăcie. Sunt aşa pierită nu de foame ci de inimă rea. Om plăti ce se cade.

— Eu îţi spun o vorbă mai cuminte, mătuşo. Du feciorul la oraş, la un doctor bun. Cu banii ăştia de pe slujbe poţi să-ţi tămăduești feciorul, dacă mai poate fi tămăduit. Spui că nu ştie nime ce-i în capul lui. Este acolo un doctor de are oglinzi cu care vede în capul omului, cum poate vedea şi inima şi toate măruntaele din lăuntru.

Femeea nu păru mirată, ci răspunse:

— Dar duhul nu se poate vedea, părinte. Şi păscălierul mi-a spus că-i spaimă cu întâmpinare de duh rău. Asta nu se poate vedea cu nici o oglindă din lume. Numai cu puterea Crucii şi cu harul rugăciunii se poate alunga. De-aceea te-aş ruga să faci slujbele. Plătim. Cât e de plată? Şi ea scoase o năframă din buzunar şi începu s'o despăture.

— Două sute bune! — răspunse cu mânie preotul.

— Două sute? Fie şi atât. Şi începu să numere banii. Preotul se uită mirat la biletele ce i le punea în mână: erau nouă-nouţe. Dar nu erau bani. Erau nişte bilete tipărite, ca cele de lozuri.

Bătrâna numără zece.

— Două sute fac, nu? Sunt de câte douăzeci de lei.

— Cine ţi-a dat banii ăştia, mătuşă?

— Am vândut în târg o vacă, alaltăeri, că nu aveam bani de slujbe. Spunea negustorul că-s banii cei noi, eşiţi acum.

— Şi ai mulţi?

— Trei mii de lei. Da' cu mine n'am adus decât cinci sute.

Preotul se întristă adânc.

— Ai dat vaca pe nimic. Aştia nu sunt bani. E hârtie tipărită în culori.

Bătrâna se holbă:

— Bani mincinoşi?

— Hârtie goală.

Femeea îşi reveni repede, îşi făcu cruce şi zise:

— Acum ştiu că n'a minţit păscălierul şi-i duh rău la mijloc. El m'a făcut şi pe mine să nu cunosc banii cu care voiam să-l scot. Suntem pe urmă bună, părinte! O să-ţi aduc bani buni. Şi când o eşi duhul cel rău din capul băiatului, când nu va mai avea putere asupra noastră, o să vină negustorul cel blestemat să-mi schimbe banii cei răi în bani buni. Satana nu va mai avea putere nici asupra negustorului, şi el va vedea că a înşelat o femee necăjită. Suntem pe urmă bună, părinte! In trei zile îţi aduc bani buni.

Şi după ce sărută mâna preotului porni grăbită. Părea întinerită, şi un punct de lumină se ivi în ochii ei de glod.

Părintele Costan rămase multă vreme nemişcat, rězimat de-un prun, cu grebla în mână. Apoi, în silă, începu să grebleze iar. Dar în ziua aceea nu mai şueră nici o doină. Simţi frig între spete, şi în curând lăsă lucrul şi se duse în casă. Se simţea bolnav şi-i era încă ciudă pe femeea aceia care-i întunecase o zi de primăvară. Un gând groaznic îl tortura: Iată, în vreme ce el şi alţii se bucurau de primăvară, când îi venia să zboare, când îi părea că şi lucrurile din lume vibrează scăldate în lumină, există şi întunerec pe pământ. Câţi vor privi cu ochi înoptaţi în strălucirea de-afară fără s'o vadă, orbiţi de întunerecul din ei? Pentru ce, Doamne, pentru ce? — Pata de umbră pe care o simţi în grădină, creştea mereu.

Frigul dintre spete i se schimbă în febră.

— Aşa ţi se cade, zise preoteasa cu ciudă. Eşti ca un copil. Te-ai apucat să lucrezi aproape desbrăcat. Şi Dochia încă nu şi-a lepădat toate cojoacele.

I. AGARBICEANU

Reportaje fotografice în culori
Curiozităţi şi nuvele extraordinare
Şi un supliment gratuit de 16 pagini
vă oferă
„Realitatea Ilustrată"
Apărută în 44 pagini. —— Preţul 10 lei

Bine ras bine dispus
DIAMOND
DE VÂNZARE PRETUTINDENI
REPR. GRALĂ A. SCHOR S.A BUCUREŞTI STR. TUDOR VLADIMIRESCU 26

Caleidoscop intelectual

Copiii lor

Vom afla vreodată misterul obscur, al apariţiei şi zămislirii creerului de geniu, care precede opera de artă, ca ţeasta lui Jupiter scutul şi suliţa Minervei? Iată, s'au împlinit zilele acestea o sută de ani de la moartea prematură din beţie la Roma a lui August von Goethe, fiul marelui Goethe. Din câţi copii a zămislit autorul lui Faust şi al „formei originare" era singurul care rămăsese provizoriu în viaţă. Ceilalţi s'au născut cadavre, sau au murit în primele zile. După expresia stupoarei sau a muţeniei uluite timp de un secol în faţa totalei inexistenţe spirituale a fiului lui Goethe, se află şi două-trei persoane care să ia apărarea lui Auguste von Goethe şi să-l privească în tot cazul cu o simpatie oarecare. Schopenhauer, care l'a văzut în casa părintească, afirmă că era „o fire sociabilă şi nu cu totul lipsit de însuşiri: îi lipsea numai însuşirea poetică", adică tocmai ceiace ar fi putut ţine vie şi dreaptă flacăra nobleţei în stirpa goetheană. Criticul de azi, Herbert Eulenberg, urmărind indicaţia însuşirilor semnalate de Schopenhauer stărue asupra capacităţilor comerciale ale lui August von Goethe, mulţumită căruia bătrânul Goethe a văzut înmuiată cerbicea avară a urmaşilor lui Schiller şi transformată în zeci de mii de taleri de aur, după lungi tratative cu editorii şarlatani, producţia literară a unei jumătăţi de veac. Dar ţinea, în fond, marele Goethe la onoarea excepţională de a fi dat naştere unui excelent comerciant şi neîntrecut mişit?...

Nu de mult a închis ochii, aproape în acelaş timp cu mama lui, Siegfried Wagner, fiul Cosimei şi al lui Richard Wagner. Acest fiu glorios a găsit, la maturitatea de ani, (la cealaltă n'a parvenit niciodată) drept ocupaţie, teatrul muzical de la Bayreuth, unde avea menirea să ţie în regulă registrele şi să dirijeze câteodată operele tatălui său. Trebue să recunoaştem că adâncirea semnificaţiei şi artei wagneriene în ultimii ani nu la Bayreuth s'a făcut şi chiar inovaţiile de punere în scenă au avut loc aiurea. Ultimele foarte originale spectacole dela Bayreuth le-a dirijat italianul Toscanini. S'ar fi putut cere mai mult unui fiu al lui Richard Wagner?... Desigur că nu. Acei care cred că Siegfried Wagner ar fi trebuit să creeze o nouă Walhala şi alţi Niebelungi de sonoritate supra-wagneriană, nu cunosc legile hereditării geniului. Vinovat e numai Richard Wagner care dacă a creat opere pentru suflete de zei, a procreat urmaşi mai mediocri decât cizmarul din mahalaua lui.

Căminul modern

Arta nouă a mobilatului impune şi lămpilor tendinţele moderne, în acelaş timp estetice şi practice. Lampadare de forme neprevăzute, aplicaţii murale de unde lumina îmbrăţişează odaia deplin şi discret, plafoniere de dimensiuni svelte şi originale, înlocuesc greoaele lustre de până acum.

Pentru birou, o lampă formată dintr'un cilindru rotativ, orizontal, aşezat pe un susţinător de metal, permite să dirijezi raza de lumină după voinţă.

Cât costă politeţa

Un american, maniac de statistică, şi-a perdut timpul ca să constate cât pierd într'un an concetăţenii săi întrebuinţând în telegrame politeţa obligatorie a cuvântului *please* (vă rog). El a stabilit cheltuiala inutilă cu repetarea acestui cuvânt la o sumă care întrece în lei peste două sute de milioane.

E vorba, cum se vede, de o simplă formulă. Cu politeţa efectivă, americanii sunt mult mai chibzuiţi şi fac risipa cea mai redusă din lume.

Poezie refuzată

Poezia, imaginea poetică, senină şi inoportună, gonită din preocupările oamenilor serioşi, găsise, printre alte refugiuri umilite şi remunerate, o mică punte în comerţ, secţia iluziilor: moda feminină.

Asociindu-şi o titulatură spumoasă, armonios delicată, creaţiunile caselor de modă căpătau o justificare sentimentală şi un ton de vendeuză persuasivă. Care femee putea rezista unei toalete prezentată insinuant: „La divine chanson", alteia care garanta: „Tu seras aimée" sau măcar „Beauté d'un jour".

Iată că şi aceste embleme încep a lua o întorsătură practică şi realistă. Modelele prezentate la Paris ne vor sosi în primăvara aceasta lipsite de poezie.

Rochie mauve-rosée de o graţie savantă, matură, care s'ar fi intitulat mai eri *Renouveau d'amour*, încearcă să tenteze cu un profitabil *Mon second mariage*. Aceea, lilială, pe care tânăra fată o îmbrăca *Au seuil de la vie*, sau în prada unui *Doux rêve*, mai face aluzie doar la singura parte importantă în afacere: *Contrat de mariage*.

Unde este nelipsita *Vers le bonheur?* Poate voalul acela vaporos, capricios, exaltat cu garnituri neprevăzute? Totul e întitulat destul de posac, ca o obligaţie: *Rendez-vous*.

Şi satinul negru, drapat cu o supleţe moleşită? *Ivresse*... însfârşit... nu, *Ivresse d'opium*.

Rochiile de după amiază, *Thé dansant*, *Conversation*, au devenit, cum era de prevăzut, *Cock-tail party* şi *Golf en chambre* iar înfloritele şi îndantelatele *Promenade au champs*, nu se mai concep decât sub aspectul care respinge puţin, al unei mantale cauciucate şi accesorii de scafandru: *Randonnée en auto*.

„Naivul"
—istorie adevărată, scoasă din manuscrisele părintelui Quesnel—
de Voltaire

A apărut în *Biblioteca Dimineaţa No. 134, un volum elegant, tipărit pe hârtie velină, 140 de pagini. Preţul 12 lei.*

De vânzare la librării, depozite de ziare, chioşcuri şi debitele regiei.

Din Literatura Persană

— Omar Khayyam —

Savanţii şi înţelepţii cei mai iluştri au mers prin întunericul neştiinţei. Cu toate acestea, dânşii au fost făcliile epocei lor. Çe-au făcut? Au rostit câteva fraze confuze, şi-apoi au adormit.

* * *

Bea vin, vei dormi îndelung sub pământ, fără prieteni, fără femee. Iţi încredinţez un secret: lalelele veştejite nu mai înfloresc.

* * *

Retorii şi savanţii tăcuţi au murit fără să se poată înţelege asupra fiinţei şi-a nefiinţei. Ignoranţi ce suntem, fraţilor, să savurăm înainte mustul ciorchinelor, şi să lăsăm pe aceşti mari oameni să se ospăteze cu stafide.

* * *

Naşterea mea n'a adus nici cel mai mic câştig universului. Moartea mea nu-i va micşora nici imensitatea nici splendoarea. Nimeni n'a putut să-mi explice de ce-am venit, de ce voi pleca.

* * *

Daţi-mi vin! Să curgă 'n torente! Să năvălească în vinele mele! Să clocotească în capul meu! Aduceţi-mi cupe! Nu mai vorbiţi! Totul nu-i decât minciună. Cupe... Cât mai degrabă! Am şi îmbătrânit....

* * *

O, vrăjitor de inimi, ia un ulcior şi un pahar! Hai să şedem pe ţărmul pârâului. Svelt adolescent cu faţa luminoasă, te contemplu şi mă gândesc la ulciorul şi la paharul care vei fi într'o zi.

* * *

Culege toate fructele vieţei! Aleargă la toate banchetele şi alege cupele cele mai mari. Să nu crezi că Dumnezeu ţine socoteală de viciile sau de virtuţile noastre. Ai grije şi nu uita ceiace poate să te facă fericit.

* * *

Iţi va vărsa căldura lui. Te va libera de ninsorile trecutului şi de brumele viitorului. Te va scălda în lumină. Iţi va sfărâma lanţurile de prizonier.

* * *

Altădată, când mă duceam la moschee, nu spuneam nici o rugăciune, dar mă 'ntorceam bogat în speranţe. Acum, mă duc zilnic, dar m'aşez unde umbra e prielnică somnului.

* * *

Priveşte! Ascultă! Un trandafir tremură în adierea vântului. O privighetoare îi cântă un imn pasionat. Un nor s'a oprit. Să bem vin! Să uităm c'această adiere va scutura trandafirul, va duce cântecul privighetoarei şi va risipi norul care ne dă o umbră atât de preţioasă.

* * *

Din florile cerului cad petale de aur. Mă 'ntreb de ce grădina mea nu e încă acoperită cu ele. După cum cerul îşi răspândeşte florile pe pământ, tot aşa eu îmi umplu paharul cu vin ruginiu.

* * *

Aurora! Fericire şi puritate! Un imens rubin schinteează în fiecare cupă. Ia aceste două ramuri de santal. Pe una preschimb-o în lăută, iar pe cealaltă strânge-o la piept ca să ne 'mbălsămeze.

Traducere de AL. T. STAMATIAD

Librăria Universală ALCALAY & Co.

Calea Victoriei No. 27. — Bucureşti I.

Se primesc abonamente la următoarele ziare Române şi Franceze cu preţurile notate în dreptul fiecăruia. In aceste preţuri se înţeleg expediate prin poştă:

ROMÂNE

Reviste lunare	Numărul	Abonament anual
Convorbiri literare	—	500
Viaţa Românească	40	400
Gândirea	30	300
Boabe de Grâu	30	300
Cele Trei Crişuri	25	200
Indreptar	10	150
Natura	25	210
Mişcarea socială	30	300
Pandectele Române	140	(Avocaţi 1000 / Magistraţi 800)
Reviste Săptămânale		
Adeverul Literar	7	350
Excelsior	5	250
Duminica Universului	6	300
Realitatea Ilustrată	10	400

	Numărul		Abonament lunar
Curierul Judiciar	40	Avocaţi	1000
		Magistraţi	800
Pandectele Săptămânale	30	Avocaţi	800
		Magistraţi	700
Jurisprudenţa Generală	40	Avocaţi	1000
		Magistraţi	800
Dreptul	10		
Bilunare			
Jurisprudenţa Română	20	Avocaţi	300
		Magistraţi	240
Buletinul Curţilor de Apel	2[illegible]	Avocaţi	240
		Magistraţi	200
Trimestriale			
Arhiva pentru ştiinţă şi socială	160 Numărul		

FRANCEZE

Ziare zilnice				
L'Action Française	una	lună	Lei	135
Journal des Débats	„	„	„	105
L'Intransigent	„	„	„	105
Le Journal	„	„	„	105
Le Matin	„	„	„	105
Excelsior	„	„	„	135
Le Figaro	„	„	„	105
Le Temps		„	„	165
Reviste săptămânale				
Antenne	una	lună	Lei	50
Candide	„	„	„	34
La Femme de France	„	„	„	63
Gringoire	„	„	„	34
Haut Parleur	„	„	„	54
Je suis partout	„	„	„	42
Dimanche Illustré	„	„	„	30
Miroir des Sports	„	„	„	34
Monde	„	„	„	58
Mon Ouvrage	„	„	„	30
Les Nouvelles Litteraires	„	„	„	30
Presse Medicale (bi-săptămânală)	„	„	„	60
Pour-Vous	„	„	„	60
Vu	„	„	„	80
L'Illustration	„	„	„	210
Le Rire	„	„	„	60
Sciences et Voyages	„	„	„	52

Le Sourire	una	lună	Lei	76
La Vie Parisienne	„	„	„	124
Ric et Rac	„	„	„	26

Reviste bilunare		1 lună	3 luni	6 luni	1 an
Les Annales	Lei	66	198	39[illegible]	792
Conferencia	„	3[illegible]	102	204	408
Fantasio	„	48	144	288	576
Mercure de France	„	94	[illegible]82	564	1128
Modes et Travaux Feminins	„	84	252	5[illegible]4	1008
La Nature	„	68	204	408	916
Revue des deux Mondes	„	108	324	648	1296
L'Art et la Mode	„	140	420	840	1680
Monde et Voyages	„	28	84	168	336

Reviste lunare		1 lună	3 luni	6 luni	1 an
Chiffon	Lei	47	141	282	56[illegible]
Vie à la Campagne	„	48	144	288	576
Jardin des Modes	„	65	195	390	780
Je sais tout	„	46	132	264	528
Lectures pour tous	„	47	141	282	564
Nos Loisirs	„	42	126	252	504
Nouvelle Revue Française	„	45	135	270	540
La Science et la Vie	„	38	114	22[illegible]	456
Vogue	„	78	234	4[illegible]0	936

Deasemenea se primesc abonamente pentru orice fel de ziare sau reviste în ori-ce gen, specialitate şi limbă.

COZONACI FRUMOŞI
FAINĂ DE AUR HERDAN

Manual de morală practică

Schimbul de literatură, de idei și de mărfuri materiale. transporturile rapide și corespondența ne-au deprins cu importul și cu strămutarea izvoarelor de avuție dincolo de hotarul pământului nostru. Producția cere osteneală, inteligență creatoare și dragostea de viață se împletește cu dragostea de meserie, pe când importului îi este de ajuns o dibăcie superficială. Samsarul e un vehicul și trebuie clasificat, ca toată negustoria, strămutătoare de obiecte, printre mijloacele de transport.

Un orășan cu un capital în bani de două milioane, este mai sărac decât un sătean proprietar de casă și grădină, cu două vaci, zece oi și un cal în staul — și căruia îi lipsește capital de finanță. Averea celui dintâiu e arbitrară și relativ imorală. Ca să nu se știrbească, ea trebuie să fie împrumutată și exploatarea omului prin om, devenit o dobândă, introduce viața în codul civil, complică materia, o distrage, o face juridică, și, oaia, în loc să mai dea lapte și lână produce articole de lege și o intelectualitate.

Ingeniozitățile proprietarului de capital financiar depărtează pe om de tihnă, de lumină și de pământ și aparțin convenționalului și artificiului pur. O vacă se păstrează într'un grajd și se apără cu ochiul și cu ciomagul: și ochiul și ciomagul se găsesc în bătătură. Tezaurul se apără cu celelalte ingeniozități, care, din subtilitate în subtilitate, duc la o civilizație de forme și aproximații, la golirea celulei de măduvă, la scepticism, la dezabuzare, la omul-armat ca să lovească tecnicește departe. Iubirea se calculează, progenitura se cântărește și împărecherile pe sărite dau degenerescență și hibridități.

E o deosebire, ca dela minus la plus, între omul public, recrutat de lângă vite și între semenul lui, obținut exclusiv cu alambicul universității. Cel care în copilăria lui a avut măcar un miel e mai înstărit decât omul ieșit din orfelinat și bursier. Puteți gândi ce voiți dar nu i-aș da statul, să-l îngrijească, domnului cu geamantan, de la cafenea, domnului care nu are o familie, un bordei, o bucătărie, o fântână, copii, animale și flori. Mai multă încredere politică inspiră prisăcarul care a căutat 20 de stupi decât retorul a 20 de volume citate într'un discurs, de reminiscențe.

Cine crede că un Stat se conduce altfel decât o gospodărie cu mâțe și purcei, pornește din eroarea învățată în tramvai, că un ministru trebue să știe pe dinafară câteva citate latinești negramaticale și să aibă în biroul lui portretul lui Disraeli și bustul, pe clavecin, al lui Bonaparte, cu ceasornic deșteptător.

Iisus Hristos n'a voiajat niciodată în străinătate și în niciun caz, niciodată la Paris și Chamonix, unde întristații și melancolicii noștri fără motiv nu pot să trăiască dacă nu se duc de câte patru, cinci ori pe an. Revistele ilustrate îi prezintă în tricou de baie pe plaja dela Ostenda și ei nu știu în țara lor să încarce lemnele în cioacle și să le vândă pe un preț rezonabil vecinului fără pădure. Confucius a stat o viață întreagă într'un maidan cu flori și Kant n'a ieșit din mahalaua lui până la moarte. Cât privește pe Barbey d'Aurevilly, ăsta nu a știut decât o limbă, a mumă-si.

Zece cărți, doi părinți, un frate și o soră, un sfert de pogon de cartofi, un plop, un măr, o bostană, doi boi, un cal, — și apele, vântul, soarele, stelele — sunt de ajuns ca să întemeieze și să hrănească o cultură. Funia taurului, lanțul puțului și drugul porții dau sensurile pline. Floarea de cais, păinjenișul, umbra din trandafiri, lăcusta și greierul sugerează sensurile delicate. Și meșterul împreunărilor și distilațiilor, inteligența, nu lipsește.

Cerem oamenilor ce n'au și vieții ceeace nu poate să dea: cerem mărfuri de import. Vom fi totdeauna niște actori mediocri ai unei comedii inexistente în sineș, dacă vom căuta binele cu o palmă mai departe decât locul măsurat în care ne găsim. Să nu ne lăudăm că ne iubim pământul, de care invizibile rădăcini ne țin nedeslipiți. Dar să nu ne lăudăm nici că-l urîm, căci nu se poate. Dar anume plante țin în mâzga lor firea țărănei anumite din care apar — și carnea omului nu-i deosebită de carnea unui miez de pepene sâmburos. Observatorul experimental știe că subt un fel de plante se găsește apă sau tibișir. Nătângul pe Bărăgan se simte Irlandez.

Timpul nostru a fost clătinat de problemele simple ale vieții pe loc, altoite cu iluzii internaționale — și s'au ivit așa numitele reforme: toate de import. Niciunul din reformatori n'a luat punctul de plecare dela ușa lui, ca să-și mărginească punctul de parvenire la poarta vecinului de alături. Toți au venit de-andaratele, din occident, ca niște țărani plecați de-acasă cu căciulă și întorși printre vitele, care nu i-au mai cunoscut și care au râs de ei, ca dobitoacele lui Benjamin Rabier, în frac, cu joben și cu mustățile oxigenate.

Mijloacele bune se găsesc la noi: căutați-le liniștiți, ca pisica iarba ce-i trebuește ca să verse. Orice politică dinafară înlăuntru e fantezistă și aventuroasă și dovedește spiritul reprezentant-de-comerț, spiritul hotelier, spiritul restaurant-de-gară. Cu mijloacele bune se găsesc și oamenii potriviți, care au descoperit încă de mult iarba pisicii și încă de mult au vărsat ceeace trebuiau să verse.

Timpul nostru nu a fost în stare, din pricina Irlandezilor, să îmbogățească pe toată lumea, cum era de așteptat: un bordei, o vacă, un pogon, șase copii... Deslegarea pe această parte a problemei nu mai pare curând cu putință. Rămâne sărăcirea benevolă și colectivă, pentru ca fundamentul moralei și autorității să fie schimbat — și în sărăcia universală, fiecare om, cu gândul vesel și cu inima cântăreață, să-și vețuiască în solidaritate sărăcia lui fericit...

T. ARGHEZI

CUGETĂRI

La două lucruri trebuie să ne resemnăm: la injuriile timpului și la ale oamenilor.

Ne temem de toate ca niște muritori și le dorim pe toate, ca și cum am fi nemuritori.

Inainte de a dori un lucru, să vedem fericirea celor care îl posedă.

Nu ești niciodată atât de nenorocit pe cât socoți și nici atât de fericit pe cât ai sperat.

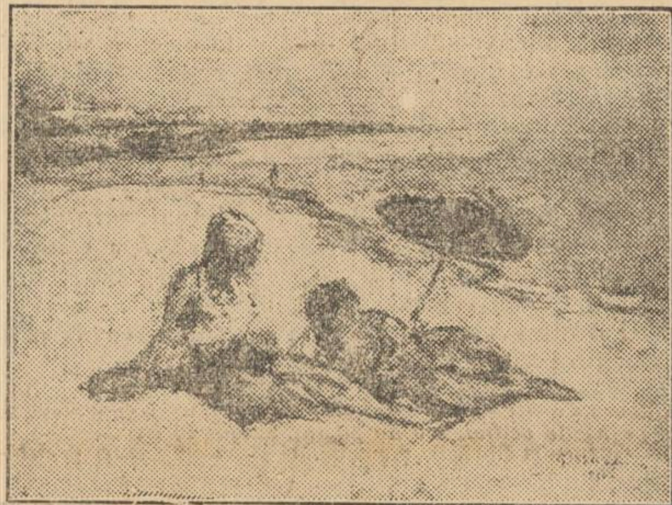
Ce slab e omul și ce crâncen e Destinul! Facem jurăminte pe care nu le ținem, și suntem fără rușine. Adeseaori, eu însumi, mă port ca un smintit. Am o singură scuză, sunt beat de iubire.

Céline Emilian — Rodia de aur

Salonul Oficial

Inaugurat cu o solemnitate deosebită, într'un cadru de mare sărbătoare a culturii, Salonul Oficial de anul acesta este poate singurul salon vrednic de interes și reprezentativ al artei românești dela războiu încoace. Și aceasta nu numai pentrucă oglindește manifestările caracteristice ale plasticei noastre contimporane, dar în deosebi pentrucă ne așează — prin tendințele și mărturiile numeroaselor și diverselor talente pozitive care ne sunt înfățișate — în ritmul înaintat al artei moderne din țările Apusului.

G. Petrașcu — Pe plajă

Intr'adevăr, se poate urmări aproape în toate lucrările expuse îndrumarea spre culoare și spre stilizarea spiritualizată. Pompierismul a dispărut cu desăvârșire. Lucrarea de inspirație adâncă și chiar compoziția de dimensiuni s'a substituit vechilor mâzgăleli academice, multicolore și pitorești până la sufocare.

Oficialitatea, firește aceia care n'a participat la organizarea Salonului și care s'a obișnuit prea mult cu atmosfera grotiștilor dela Ateneu, — n'a găsit decât ridicole obiecțiuni de... pudoare: prea se expun descoperite nudurile, și prea sunt multe..

Nu ne-ar mira ca, în urma acestei grave constatări, Ministerul Școalelor să dea o circulară prin care să interzică elevilor frecventarea expozițiilor, muzeelor de artă și trecerea prin fața statuii lui Ion Brătianu, al cărei soclu e împodobit cu personagii nude.

In felul acesta, desigur, valul de imoralitate de care se tot vorbește va fi cu desăvârșire stăvilit.

Majoritatea expozanților din anul acesta sunt tineri. De-aceia și Salonul are un aspect mai tineresc, mai viu.

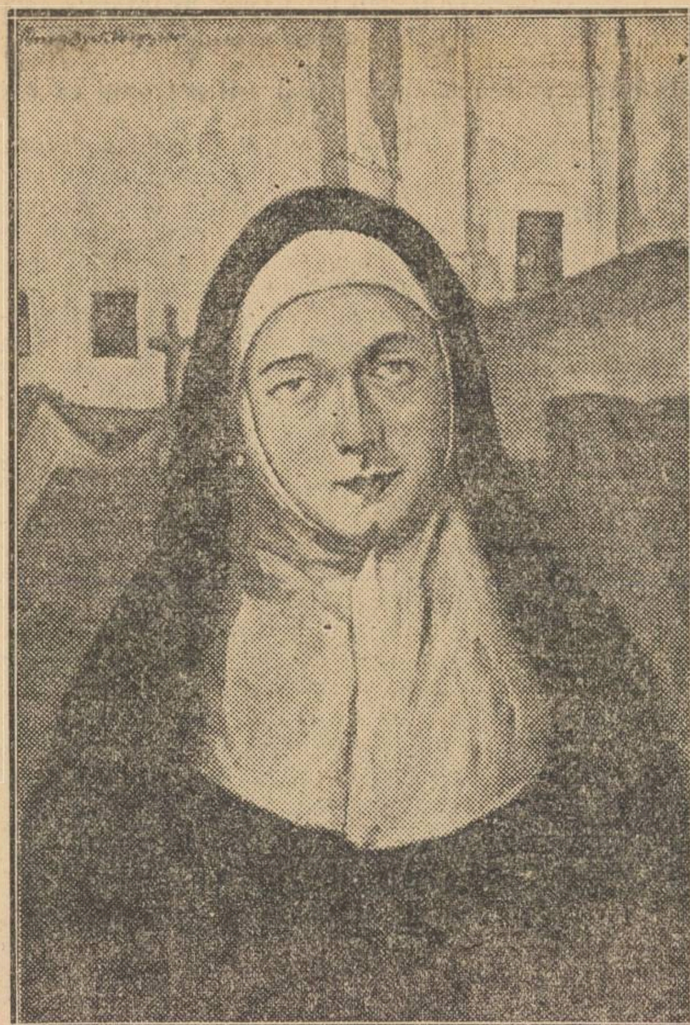

N. Stoica — Copilul cu păpușă

Chiar maeștrii consacrați expun lucrări de vibrație mai actuală, evadând parcă în chip necesar din vechile formule și tipare.

Merg astfel pe drumuri foarte apropiate ca factură generală și ca rafinament cromatic, artiștii cei mai deosebiți ca temperament și viziune plastică. Mai cu seamă în cercetarea problemelor de culoare toți se străduesc să ilustreze procedee personale. Și unii izbutesc să aducă realizări impresionante. Intre aceștia, au atras în deosebi atenția peisajele de-o remarcabilă frăgezime de colorit și de-o viguroasă stăpânire tehnică ale doamnei Micaela Eleutheriade și ale domnilor Adam Bălțatu și Lucian Grigorescu.

Dintre celelalte lucrări care merită mai mult decât o mențiune obișnuită relevăm portretul și peisajul d-lui Aurel Ciupe, cele două peisaje ale d-nei Nina Delavrancea-Dona, „Călugărița" d-nei Mina Byck-Wepper, panoul decorativ al d-nei Luky Galaction-Zambra, portretul îndrăzneț al d-lui Marcel Iancu, simfonia în galben și acordurile în oranj ale d-lui Corneliu Mihăilescu, portretele d-nei Claudia Milian, peisajele d-nei Casilda Miracovici și acelea ale d-lor Bacalu, G. Nichita, C. Vlădescu și Catul Bogdan.

Mina Byck-Wepper — Călugăriță

Lucrări bine construite și foarte îngrijit colorate expun deasemeni și d-nele Nina Arbore, Olga Greceanu, Nutzi Acontz, Cornelia Babic, Elena Barbu, Titina Căpitănescu (într'o evoluție extrem de interesantă), Lucia Demetriade-Bălăcescu, Margot Grossman, Getta Holban-Peters, Otti Nichifor, Maria Brateș-Pillat, Florența Pretorian, Merica Râmniceanu, Margareta Sterian, Maria Ullea-Pașcanu, Elena Vavilyna, Lilly Verea și d-nii Dan Băjenaru, G. M. Cantacuzino, C. C. Constantinescu, N. Enea, Ionescu-Pașcanu, Ionescu-Sin, Dem. Iordache, Iorgulescu-Yor, R. Iosif, A. Jiquidi, G. Labin, M. H. Maxy, Paul Miracovici, A. Moscu, A. Phoebus, Schweitzer-Cumpănă, T. Soroceanu, N. Stoica și Paul Verona.

Ca totdeauna, pictorii Pallady, Petrașcu, Steriadi, Bunescu, Tonitza, Șirato, Ștefan Dimitrescu, Ștefan Popescu și Cecilia Cuțescu-Storck ridică nivelul și prestigiul expoziției prin înfăptuiri definitive.

Sculptura, mai bogată decât în alți ani, e reprezentată prin operele impunătoare ca relief și dimensiuni ale d-lor O. Han, O. Spăthe, C. Medrea și Militza Petrașcu și prin compozițiile originale și expresive ale doamnelor Theodora Cernat, Irina Codreanu, Céline Emilian, Margareta Cossăceanu, Veturia Roiu, Serova Medrea și ale d-lor C. Baraschi, Boege, Mac Constantinescu, Jalea și Storck.

Ceilalți expozanți — și sunt destul de mulți — pe care nu i-am citat, nu și-au conturat încă deplin personalitatea. Cu prilejul expozițiilor personale, vom reveni asupra fiecăruia.

H. BLAZIAN

Teatrul nostru: Distribuția rolurilor

Chiar cei mai de seamă actori n'au uneori intuiția rolurilor ce li se potrivesc. *Moisi*, atât de dureros uman, prin mijloace simple, în interpretarea lui *Osvald* din *Strigoii*, a creeat un *Hamlet* inadmisibil. Când ironic incisiv, când declamator melodramatic — și aproape mereu agresiv ca un războinic — niciodată copleșit de gânduri și de probleme adânci, niciodată oprit în gest de cugetarea care taie drumul spre acțiune. Te-ai aștepta, după felul hotărât cum apare în scenă și de îndată ce cunoaște pe criminali, să taie și să pedepsească fără cruțare pe toți. Moisi nu l'a înțeles pe Hamlet și totuș l'a jucat. In fața unei juste critice și a unui public înțelegător a greșit, sau a greșit critica fiindcă nu i-a arătat greșala. In țară la noi lucrurile se petrec opus: critica nu relevează și nu laudă îndeajuns pe creatorii marilor figuri dramatice. L'am văzut — în 1924, mi se pare — pe *Ion Manolescu* jucând pe Hamlet, într'un ansamblu bine ales, la Craiova. Nu știu ce nevoi, ce necazuri, ce contracte reziliate l'au năpustit pe Ion Manolescu în capitala Olteniei, unde nu se găsește public înțelegător decât pentru o seară pe stagiune și nu la premiere, unde își rețin loji și fotolii parveniții semidocți și cuconeturile care n'au criterii acceptabile decât în arta pockerului și a mausului, iar la teatru vin zgomotos în cursul primelor acte, nu ca să asculte, să aprecieze și să învețe, ci ca să li se prețuiască farmecul după rochii și farduri și mai ales situația materială după blana de pe umăr și solitarii din ureche. Și critică de artă la Craiova, de sigur nu există, căci n'are unde scrie și nici pentru cine. De aceea creația uimitoare pe care a făcut-o Ion Manolescu în Hamlet, la teatrul Național din Craiova n'a trecut de bariera Craiovei, deși ar fi o glorie pentru arta românească să poată depăși granițele țării; nu zic ale Europei, fiindcă America e tot un fel de Oltenie, mai mare, în cuprinsul terestru sferic. Iată un rol de mare celebritate pentru Ion Manolescu și care-l îmbracă mai serios și mai potrivit decât rolul bon-vivantului cam delabrat din „Clopoțelul de alarmă" (un mare succes al d-lui Manolescu... la Craiova!) Cum Ion Manolescu revine — zice-se — la Teatrul Național din București, reluarea lui Hamlet cu d-sa în rolul prim ar asigura sieși, teatrului și publicului un spectacol de constantă și deplină satisfacție. Pentru Teatrul Național, permanența lui Hamlet în repertoriu, — dacă, mai ales, nu-i lipsesc interpreții — e o datorie mai imperioasă decât presărarea repertoriului cu Crichton-i fie cât de admirabili și cu andaluze din Sevila vulgarizate cu fals temperament de chivuțe de pe malul Dâmboviței. Să lăsăm Spaniolii în Spania lor, dacă cei care-i interpretează pe scenele noastre au bragă în loc de sânge meridional și fidea în loc de nervi. Atenție mare la distribuirea rolurilor! Altfel piesele bune sunt distruse de interpreți și aceasta nu e o greșală mai mică decât aceea de a prostitua pe marii actori silindu-i să fecundeze cu vlaga lor creatoare paiațele neroade ale pieselor de duzină. Intr'o astfel de prostituare se complace de la un timp, — de mult timp! — un puternic și complex temperament dramatic al nostru: *Iancovescu*. Te întrebi la ce i-a folosit norocul să fie remarcat de timpuriu și ajutat la prima ascensiune de marele actor și profesor, Soreanu, când n'a știut să folosească buna îndrumare și azi își risipește sângele scânteietor în transfuziuni zadarnice pentru învierea unor eroi anemici neinteresanți, născuți pentru a muri în primul scutec. De ce colorează trecător atâți lachei de Palaceuri și atâtea manechine în frac, când un șir bogat de figuri pitorești pline de sevă, din Shakespeare, Molière și Caragiale, îl chiamă să împartă egal nemurirea, de la rampa eternității? Nu-l înțeleg, nu-l admit și în orice caz mă întristează această prostituare. Și nu mai e mult,— dacă Iancovescu nu va înțelege și nu va urma sfatul, — nu va mai trece mult și masca meschină a fantoșelor sub care se ascunde i se va adapta așa de strâns pe față, încât nu o va mai putea smulge și va rămâne în fața publicului, decepționat și descurajat, o tristă paiață cu surâsul stereotip și mort. Va păți ca Brutus (cel din timpul regilor, nu cel din vremea tiraniei lui Caesar) sau ca Lorenzacio al lui Musset. Pentru trezirea conștiinței lui artistice, chiar îi recomand să joace rolul complex și tragic al tristului conspirator; s'ar răscumpăra poate pe el și ar răsplăti pe cei care tot mai cred în revenirea lui la arta adevărată. Din treaptă în treaptă, de la Cyrano și Rică Venturiano, de la Scapin și Trissotin vom avea poate bucuria să-l încoronăm pe culmea unde stă Alceste și Hamlet. Iancovescu e cel care ține în el o simfonie și se mulțumește cu sansonete. E, dacă ar vrea!

ZOE VERBICEANU

Portret

Și nici nu ești frumoasă — chiar atât...
De pildă: aluniță n'ai pe gât.
Iar buclele în lucitoare unde
N'au cârlionți. — In locul tău m'aș tunde.
Apoi și despre nas mai e de spus, —
Căci vârful prea i-i repezit în sus,
Atât la figurat, cât și la propriu.
(Nu poți să-mi dai măcar o rimă 'n *opriu)*.
Ai ochi interesanți. Nimic de zis —
Decât că știu și ei... și prea precis.
Statura ți-i înaltă, zveltă, dreaptă —
Dar parcă veșnic defilări așteaptă.
Și din senin, așa, ai chef de râs
Acolo unde-i mult chiar un surâs.
Ai două pasiuni: un film ș'o placă —
Mă port și eu ca 'n ele... ca să-ți placă.
Când buzele-mi se 'ntind ca un cornet
Spre mâna-ți cu desenul violet, —
Imi scapi printr'un vârtej de baletistă.
(Mi-așez cu ciudă colțul la batistă).
In minte-mi vin defect după defect
Și toate au același ferm efect:
Că te iubesc mai amplu, *con amore*,
Cum se iubește'n filmele sonore.

YACASSA.

Un nou roman

Dragostea lui Napoleon

o descrie minunat scriitorul *Ivan Petrușka* în romanul de mare succes *„Contesa Maria Walewska"*.
De vânzare la toți librarii.
N. B. expediază urgent si ramburs—la cerere—*„Adeverul"*, S. A. București.

Léon Daudet

Aspecte şi amintiri

Sunt născut în cartierul Marais. Am avut o copilărie fericită, luminoasă, fără o umbră, în care nu găsesc nici un gând rău, nici chiar vre-o tulburare, nelinişte, sau vre-o contrarietate, afară doar de serile când tatăl meu, însurat de curând şi care păstrase obiceiul cafenelei, venea târziu la masă. Mama nu-i făcea reproşuri, numai privirea ei, îndreptată alternativ de la el la mine, care abia-mi stăpâneam lacrimile, mustra destul.

Atunci Alphonse Daudet, ca să ne înveselească, povestea câte o anecdotă auzită de la Paul Arène, sau Bénassis, sau André Gill. Mai târziu, l-am întrebat pe tata:

— Ce plăcere aveai oare să mergi la cafenea? Nimic nu-i mai plicticos.

— Aşa era obiceiul pe vremea mea, mi-a răspuns el.

Unul din paradisurile acestea era, mi se pare, cafeneaua Suediei, pe bulevard, lângă Varietés. Paul Arène, care-şi umplea stomacul cu aperitive — de aci şi neputinţa lui de a sfârşi o lucrare — descoperise o mică berărie în strada Blondel de unde şi dânsul şi tatăl meu aduceau acasă nişte pâinişoare sărate şi tari în formă de 8.

Locuiam în strada Pavée 24, în casa Lamoignon, o clădire din secolul al XVII-lea, somptuoasă ca aparenţă, şi împărţită în mai multe apartamente incomode. La noi se reuneau aproape în fiecare Miercuri seară, în modesta noastră sufragerie, Flaubert, Zola, Turghenieff, Edmond de Goncourt, pe care eu îi numeam „uriaşii” din pricina staturei înalte a lui Flaubert şi Goncourt.

„Mamă, azi e ziua uriaşilor?”

Flaubert şi tata înviorau masa cu glumele lor, cu hohotele şi povestirile lor. Totdeauna, de la intrare, Flaubert zicea tatei:

„Bonjour, Alphonse, cum mă găseşti? Tot tânăr, nu-i aşa?”

Acest „tot tânăr” stârnea uriaşilor cascade de râs la care mă uneam şi eu din tot sufletul. Mama mă învăţase pe dinafară începutul lui „Salammbô”:

„C'était à Mégara, faubourg de Carthage, dans les jardins d'Hamilcar”.

Recitam proza aceasta frumoasă autorului care mă lua şi mă ridica în braţele lui solide şi-i vedeam atunci de aproape mustăţile „à la Vercingetorix” şi obrazul mare şi lucios.

Intr'o zi, tata spuse mamei: „Mă duc să văd cum stau cu volumul”.

Volumul acesta era *Fromont jeune et Risler aîné*, primul său mare roman. Mă ia de mână, mergem pe strada Rivoli şi ajungem pe chei la librăria Charpentier de atunci, lângă un negustor de păsări care nu s'a mai mutat. Georges Charpentier, tânăr, extasiat, strălucitor şi mustăcios deschide uşa de la biurou:

— Un succes imens, domnule Daudet. Am tras două ediţii, scoatem şi pe a treia şi facem cel puţin 20.000.

Tata era încântat. A cerut, ceiace azi ar părea fantastic, să fie plătit *în aur*. Cu buzunarele pline, ne-am întors acasă. Am urcat scările pe sărite. Mama lucra la biuroul său, lângă cel al tatei, în cabinetul de lucru.

Alphonse Daudet intră dansând şi aruncând ludovicii pe covor, unde se rostogoleau şi zornăiau cu tremurături sclipitoare. In analele familiei, aceasta a rămas să se cheme „dansul aurului”.

Charpentier era un editor cum puţini se văd. In faţa imensului succes, a rupt contractul şi a făcut altul, de patru ori mai avantajos pentru autor.

Altădată, tata mă luă cu el la *Binele public*, ca să reclame, dintr'o casă de bani recalcitrantă (deoarece era goală) costul unui foileton. Biurourile jurnalului, mizerabile, erau situate pe o stradă întunecoasă lângă Hale, la etajul al doilea. Când am intrat, uşierul dormita între o bucată de salam şi o casă de bani pe care o ghiceai goală şi care deveni aceea a lui Passajon, în *Nababul*.

— Domnii sunt în consiliu, ne zise omul, arătând o uşă căptuşită cu piele de pe care curgea o bucată.

— Tocmai bine, zise tata.

Iar mie: „rămâi aci”.

Intră hotărît, îşi reclamă dreptul; şi, cum avea o oarecare autoritate desgheţată, cu tot monoclul şi părul său lung, obţinu să fie plătit pe loc de „domnii” încremeniţi.

— Adu-ţi aminte, îmi zise tata, coborînd scara murdară, că întotdeauna trebue să reclami plata muncii tale.

Mi-am adus aminte în urmă de lecţia aceasta.

In fiecare dimineaţă, tata, sculat devreme, mă însoţea la liceul Charlemagne unde învăţam. Pe drum vorbeam de lecţiile mele, de teme, de cuvinte latineşti, etimologii franceze şi despre alte lucruri amuzante de felul acesta.

Primul meu profesor a fost Gustave Rivet, mai târziu chestor al Senatului. El mi-a predat rudimentele limbii franceze şi latine, el m'a deprins să caut totdeauna sensul general al unei teme sau versiuni, înainte de a începe traducerea literală, şi să nu trec nici odată peste o dificultate de sintaxă fără să o rezolv.

In instrucţie, totul depinde de început. De aceea, în urmă, la liceu, am fost mereu clasificat întâiul la compoziţie. Regularitatea şi silinţa mea la învăţătură şi la muncă m'a însoţit toată viaţa şi o datorez desigur şi unei oarecari înverşunări fireşti pentru tot ce întreprind, dar mai ales părinţilor mei şi lui Rivet. Astfel, deşi nu-mi plăcea matematica, toceam destul materia aceasta aridă, şi mi-am putut trece bacalaureatul în ştiinţe cu menţiunea *bine*, iar cel în retorică cu menţiunea *foarte bine*. Dau detaliile acestea nu dintr'o lăudăroşie care ar fi ridiculă, dar numai ca să spun că cel mai mare bine care se poate face unui copil, este de a-i forma silinţa la lucru.

Trad. de A. G.

Icercări asupra fenomenelor psihice anormale

de Inginer Henri Tillmann, membru al Institului General Psihic din Paris. La Şaraga. Episcopiei 3 bis, Bucureşti. Volumul lei 75. Provincie contra ramburs sau mandat. D-nii studenti plătesc lei 40 volumul.

Cochetăria şi flirtul

Am reprodus într'o serie de articole câteva din datele culese de dr. H. Van de Velde în cursul cercetărilor sale asupra vieţii sexuale şi a însemnătăţii ei în căsnicie. Distinsul medic olandez arată, în lucrarea sa „Căsnicia desăvârşită”, atenţia pe care oamenii căsătoriţi trebue s'o acorde unor chestiuni de natură psihologică şi fiziologică, fără de cunoaşterea cărora căsătoria poate constitui uneori o existenţă tragică. Fericirea conjugală se întemeiază pe o sumă de cunoştinţe ce nu se pot dobândi decât în urma unui studiu serios; şi rolul lucrării d-rului Van de Velde e tocmai să pună la îndemână aceste cunoştinţe.

Unul din cele mai de seamă capitole ale acestei lucrări e consacrat tehnicei vieţii sexuale. In viaţa intimă a soţilor, dr. Van de Velde deosebeşte mai multe faze. Dacă una din ele formează obiectul de căpetenie al căsniciei şi e cunoscută de oricine, sunt altele pe care cei mai mulţi le ignorează, deşi importanţa lor e tot atât de mare. Aci, Dr. Van de Velde dovedeşte o adâncă pătrundere a sufletului feminin, de suceptibilitatea căruia bărbatul trebue să ţină seama în orice împrejurare.

Sentimentele femeii trebuesc deşteptate într'un chip delicat şi indulgent. Sunt numeroase cazurile în care bărbaţii se plâng de temperamentul soţiilor şi nu se gândesc că cea mai mare parte din vină o poartă ei înşişi. Ei cred că prin îndeplinirea fiziologică a „datoriilor conjugale“ au făcut tot ce se cere într'o căsnicie şi omit acel joc al dragostei care înfrumuseţează apropierea dintre sexe. In viaţa intimă dintre soţi, *preludiul* constitue un stimulent psihic şi deşteaptă emoţii erotice, înlăturând impresia de brutalitate de care sunt stăpânite de cele mai multe ori femeile.

Jocurile dragostei sunt o adevărată artă, iar preludiul are o tehnică aparte pe care Dr. Van de Velde o înfăţişează punct cu punct.

Rolul de căpetenie în aceste jocuri îl au privirea şi cuvântul. Ele exprimă emoţiile psihice în acest stadiu. Factorii secundari îşi au şi ei importanţa. Să ne amintim, în această privinţă, cele spuse în capitolul „simţul mirosului şi emoţiile“. De asemenea dansul care, deşi şi-a pierdut la popoarele civilizate semnificaţia primitivă de solicitare amoroasă, e imprimat chiar astăzi şi în societatea noastră de un erotism considerabil. In deosebi, sunt dansuri populare — ca ale Ruşilor, Sicilienilor şi Tirolezilor — al căror caracter erotic e evident. Acestea îşi exercită acţiunea atât prin mimica lor, cât şi prin emoţiile transmise de muzică şi de ritm care constitue un complex de impresii vizuale şi auditive.

Alte două teme ale preludiului sunt: *cochetăria* şi *flirtul*.

Cochetăria nu e, propriu vorbind, dorinţa de a plăcea, şi în nici un caz nu-i aplicăm sensul pejorativ care i se atribue îndeobşte. Ceiace trebue să înţelegem prin „cochetărie“ în preludiul conjugal e atracţia şi alternanţa de atracţie şi de rezistenţă care reprezintă, prin multiplicarea emoţiilor ce rezultă de-aici, unul din cel mai puternice mijloace de solicitare amoroasă.

Cochetăria, exercitată de o femeie înzestrată cu distincţie şi sensibilitate, poate constitui una din cele mai frumoase părţi ale preludiului, mai ales dacă ştie să se folosească de ea cu graţie şi cu prudenţă; farmecul ei rezidă în alternanţa dintre atitudinea reţinută şi uitarea de sine. E acelaşi farmec pe care-l încercăm în muzică (atunci când compozitorii recurg, cu mare artă, mai întâi la oarecare rezervă şi trec apoi la fugă), în dramă (unde o scurtă întrerupere a acţiunii exaltă emoţia aşteptării), o resimţim în sfârşit în preludiul dragostei, mulţumită cochetăriei. Această rezervă trecătoare, voită, destinată să augmenteze emoţiile erotice, nu trebue dusă până la exces. Cochetăria exagerată poate crea un sentiment de repulsie.

In ceiace priveşte termenul *flirt*, accentuăm că nici de data asta nu ne referim la sensul său comun. Nu ne gândim la relaţiile extraconjugale pe care le practică unele cercuri mondene designând prin „flirt“ o serie de acte anormale. Semnificaţia esenţială a acestui cuvânt e „utilizarea celor mai rafinate mijloace *psihice*, în cadrul preludiului“.

Cel mai de seamă mijloc e conversaţia pe tema amorului. Efectul preludiului rezultă atunci dintr'o autosugestie şi o sugestie mutuală.

Alt element al jocurilor dragostei e *sărutul*. Şi aci trebue să facem o dstincţie. Există un sărut care n'are nimic comun cu instinctul sexual. Nu se pot atribui oricărui sărut motive erotice; se dau şi se primesc săruturi potrivit unor obiceiuri şi unor convenienţe. Există într'adevăr săruturi lipsite de orice sexualitate. Dar această categorie e mult mai restrânsă decât ne închipuim. Senzaţiile sexuale joacă în viaţă un rol mult mai important decât vrem s'o recunoaştem, şi sărutul aşa-zis „inocent“ e datorit fie ipocriziei, fie altor cauze.

In dragoste, elementul primordial al sărutului e apropierea gurilor şi participarea activă a celor doi parteneri.

Capitolul sărutului ocupând un loc deosebit în studiul d-rului Van de Velde, ne vom ocupa de el într'un articol viitor.

Şampionatul literaturii Americane

In Aprilie va avea loc la New-York un concurs neobicinuit pentru dobândirea titlului de „şampion al literaturii americane”.

După diverse încercări de antrenament, se vor întruni zece concurenţi într'un amfiteatru spaţios în care va avea loc matchul literar.

Zece literaţi vor scrie pe aceiaşi temă zece romane, în timp de trei zile şi două nopţi, în prezenţa publicului din sală.

Tema romanului se va anunţa cu cinci minute înainte de incepeerea concursului.

Concursul va decurge în următoarele condiţii: Tribunele sunt rezervate pentru spectatori. Pe scenă — zece mese şi zece maşini de scris. Autorii vor bate la aceste maşini, în tempo american, *„romanul-expres”*.

Condiţiile concursului cer ca romanul să fie de cel puţin 100 de pagini tipărite sau 30.000 de cuvinte: Ca la toate concursurile sportive, participanţii la matchul literar vor putea să aibă „menajeri” care să-i maseze, să le pregătească de mâncare, să se îngrijească de odihnă şi să le păzească somnul.

In timp de trei zile şi două nopţi nici unul din concurenţi nu are dreptul să părăsească sala. Tot aici ei trebue să doarmă în cabine deschise.

Invingătorul va obţine un premiu de 2000 de dolari. Pe lângă asta, îi se garantează un tiraj de 100.000 de volume.

Matchul literar este aşteptat cu multă nerăbdare şi cel mai viu interes. — *D.*

AU APARUT:

N. D. COCEA	TUDOR ARGHEZI	EUGEN GOGA
VINUL DE VIAŢĂ LUNGĂ	FLORI DE MUCIGAI	CARTEA FACERII
CU UN PORTRET INEDIT DE MARCEL IANCU	UN VOLUM DE VERSURI INEDITE	ROMAN 2 VOLUME de PESTE 700 Pagini
O carte de o savoare românească cum nu s'a mai scris dela Cargiale încoace.	Cu un autoportret inedit	O sinteză a Societăţei româneşti frământată de impulsiunile Orientului şi de îndemnurile Apusului, în vremea marelui război pentru Unire.

EDITURA „CULTURA NAŢIONALA“

KARL WALTER

In familie

— ...Asta voiam să-ţi spun, cred că iubeşti pe Betty şi cred că ne iubeşti pe toţi; noi ţinem la tine ca la copilul nostru; ai avut vreme, de un an de zile de când vii în casa noastră şi mănânci la masa noastră, să judeci şi să cântăreşti ce fel de oameni suntem şi ce fel de fată avem... văd eu că eşti cam timid şi fiindcă n'ai curaj s'o ceri, uite ,ţi-o dăm noi... Ştii, că fata n'are zestre; dar ce-are a face? Ea singură-i o bucată de aur. Ce să-ţi mai spun? o cunoşti doar destul de bine. E fată frumoasă, bine făcută, distinsă, destul de învăţată — ştii, mie nu-mi plac femeile prea învăţate şi nici bărbaţilor, nu-i aşa? — gospodină este, ştie de toate: găteşte, lucrează, ca o femee bătrână... E o bucată de aur; mare noroc ai avut c'ai pus ochii pe ea. De cununat o să vă cunune Comandorul, fratele lui bărbatu-meu... Ai ceva împotrivă?

— N'am nimic împotrivă, doamnă Hardel. Aşi vrea numai să vorbesc şi eu cu părinţii mei.

— Cred că nu-i nevoe. Nu i-ai întrebat nici când ai început să vii la noi în casă şi nici când ai început să iubeşti pe Betty.

— Aveţi dreptate, doamnă Hardel, dar poate tot ar trebui să-i întreb.

— Şi dacă răspunsul lor n'ar fi acela pe care-l vrei tu?

— Răspunsul lor va fi acela pe care-l vreau eu.

— Atunci ce să-i mai întrebi ? Ascultă-mă pe mine, că-ţi vorbesc ca o mamă şi nu-ţi vreau decât binele ; nu-i nevoe să mai întrebi pe nimeni. Mă duc să-i spun lui Gustav că ceri mâna lui Betty; să vedem ce zice. Ştii că bătrânul e cam curios.

Când rămase singur, tânărul, devenit subit candidat la însurătoare, îşi prinse capul în palme. Simţea în urechi şi'n creer, ca un corp tare şi supărător, vorbele doamnei Hardel.

Se gândea că e un mizerabil, un laş, n'a avut curaj să-i spună clar că el nu vrea să se însoare şi că nu pentru asta venea la ei în casă, ci venea numai aşa, fiindcă venea şi-atâta tot. Nici n'a visat vreodată să se însoare cu o fată ca Betty. Şi-ar nărui toate visurile, şi-ar sdrobi viitorul — acel viitor strălucit pe care orice tânăr de 25 de ani îl are în faţă şi nu-i trebue decât să'ntindă mâna ca să-l prindă... dacă ar vrea să se obosească.

Ar putea fugi... Dar mai bine să-l aştepte pe domnul Hardel. Lui îi va spune drept că nu poate să se însoare. O să-l roage să nu-l silească, va plânge, va cădea în genunchi, se va umili. Domnul Hardel e un om bun şi cumsecade, cu toate că nevastă-sa nu-l mai scoate din „bătrân încăpăţânat“.

Il va ruga să-i fie milă de el, de cariera lui, de viitorul lui... şi d. Hardel îi va reda libertatea.

Aşa va face.

Ridică capul.

Betty era acolo; albă, grasă, cu o carne minunată şi nasul cât un degetar.

— La ce te gândeşti ?, — întrebă ea cu înţeles.

— La tine, — răspunse candidatul cu jumătate de glas.

— Adică la noi, — preciză domnişoara.

Şi printr'o mişcare pricepută îi căzu în braţe..., Un fior îl străbătu din creştet până'n tălpi şi tot sângele i se adună la inimă... O strânse tare'n braţe şi o sărută cu patimă pe gură...

— Bravo !

Uşa se deschise brusc şi apăru toată familia Hardel, în ordinea în care-şi aveau cuvântul în marile evenimente: doamna Hardel, Niki, locotenentul de cavalerie, Piki, fetiţa cea mică, studentul în drept şi în sfârşit d. Hardel: mic, timid şi miop.

— Bravo! — strigă în cor familia la un semn al d-nei Hardel, — trăiască logodnicii !, trăiască !

Au petrecut până noaptea târziu.

La plecare, doamna Hardel a ţinut să-i spună logodnicului cât a avut ca de luptat cu „bătrânul încăpăţânat“ ca să consimtă la căsătoria asta.

— Vezi, — zicea ea, — Gustav ar fi vrut ca Betty să ia un bărbat mai copt, cu o situaţie; dar la urma-urmei n'a avut încotro şi a spus şi el: — dacă copiii se iubesc, nu pot sta în calea lor.

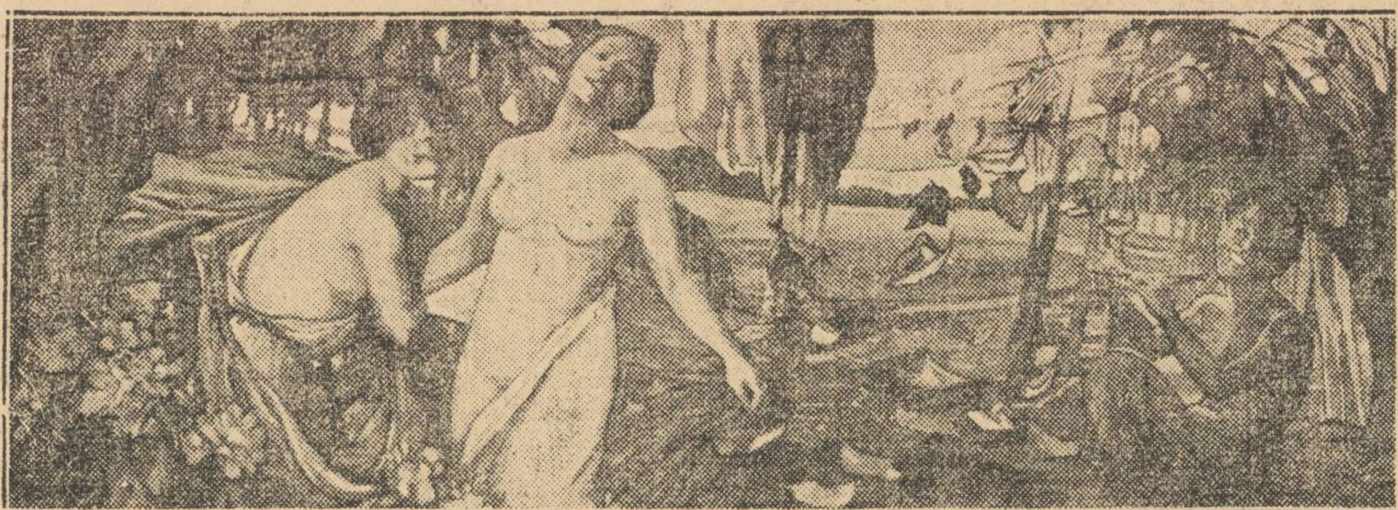
Tânărul mulţumi cu lacrimi în ochi d-nei Hardel pentru toate jertfele făcute pentru el şi o rugă să aibă grijă ca Betty să fie cuminte şi să se gândească numai la dânsul.

Doamna Hardel îl sărută pe amândoi obrajii şi el plecă fericit-fericit, plutind în al nouălea cer.

Trad. de AL. CHIRIAC

Nina Arbore — Natură moartă

Călătorii

Cannes-Marseille

Unu jumătate. Aşteptăm cu bagajele pe trotuar,— peron mic şi gol în faţa agenţiei,—sosirea autocarului Nice-Marseille. Nu vine. Umbra caselor creşte oblică, însemnând plăci regulate de marmoră neagră pe albul violent al soarelui de amiază. Vântul dinspre Super-Cannes bate violent. Marea, în port, se încreţeşte mărunt înspre larg, ca şi cum s'ar retrage respinsă de un atac în faţă. Simt creţii apei tari ca nişte muşchi încordaţi între efortul mării din larg care-i mână spre ţărm şi efortul vântului care nu vrea să-i primească la uscat. Frontul acesta de luptă se întinde dealungul plajei. Aşteptăm. O sonerie puternică sună în port plecarea vaporaşului pentru insulele Lerains. Ceasul din turnul de pe Mont-Chevalier bate două. Şi apoi vântul continuă a mătura tăcerea. E ora de acalmie. Pe stradă trecători rari spre portul mic ancorat el însuşi, — steag cu trena albastră, — de catargele iachturilor americane din Cannes.

Cu geamantanele în stradă părem nişte evacuaţi. Sau poate încercăm o evadare clandestină în ceasul acesta de linişte. In noi creşte nerăbdarea stimulată de imaginaţie, de acel neaşteptat care stă înaintea noastră, de acel „ce va fi şi cum va fi" pe care-l surprind în mine de câte ori sunt în preajma unei călătorii.

Cu ce oameni vom fi, ce vom vedea pe unde vom trece, cum e litoralul Mediteranei până la Marsilia, cum e în Marsilia; cum e figura portarului dela hotel Bristol unde sunt decis să trag, ce peripeţii vor însemna drumul?

Gândesc aşa la caleidoscopul unui drum de şase ore cu automobilul, în care se vor fixa în fiinţa mea, chipuri şi întâmplări pe care n'am să le uit multă vreme, — poate niciodată.

Autocarul galben şi întârziat a sosit. Cu un moment înainte toată configuraţia lui, cu cei care-l locuesc, cu fizionomiile lor, îmi era necunoscută. De cum îl văd, încep a mă integra în el, a mi-l apropia, a-l simpatiza. Il primesc deci cu o inexplicabilă bucurie, deslănţuită probabil de destinderea nervoasă a călătorului care aşteaptă. Şi toate vehiculele dau această senzaţie universală, începând cu tramvaiul.

Şofeurul, un marsiliez, e roş şi enervat. Probabil din cauza întârzierii. Bagajele noastre de diverse forme şi mărimi îl înfurie pur şi simplu. Ca un veritabil mediteranian, nu ascunde deloc nemulţumirea profundă pe care o simte. Bodogăneşte surd. Sentimentul meu de bucurie dispare faţă de această ostilă primire şi e înlocuită cu indignarea pentru atitudinea şofeurului, care se manifestă contra bietelor mele valize: le trânteşte una peste alta, le întoarce, le pune alături, iarăş le scoate afară şi în fine le aruncă la întâmplare. Butonii de nichel dela colţuri sar, un mâner se rupe, învălitoarea uneia se sfâşie într'un cui. E un adevărat masacru. Sunt indignat. Protestez. Chem şeful agenţiei, mă plâng.

„Şeful" îl admonestează. Şofeurul bodogăneşte o scuză frântă, însă roşeaţa lui creşte îngrijorător. Cine va mai trece pe acolo să se păzească de auto-carul cu un şofer cu buzele groase şi cu faţa roşie; — indispune!

Pasagerii din autocar, ca nişte oameni trecuţi deja prin primejdie ne privesc zâmbind cu simpatie: suntem de-ai lor. Plecăm. Şofeurul se răzbună pe maşină. Suntem bucuroşi că am deviat ţinta furiei lui sângeroase. Să facă ce-o pofti, deşi privim cu teamă la fuga cam pripită a mării şi a peisajului. Am părăsit portul şi mergem direct pe litoralul mării, pe care-l simţim în stânga, aproape, gata să lingă cu valuri mici şi zburlite, roţile autocarului. O mică greşală, şi pornim a naviga curios pe alături. Apropierea mării ne dă un sentiment de familiaritate cu ea. Suntem exact la nivelul ei, de-aceia pare mică, primitoare.

Uneori apa vine aşa de aproape de şosea că parcă am merge pe mare.

In stânga noastră „La plage du Midi" îşi presoară parcă nisipul pe o fâşie îngustă dealungul şoselei. Intr'un loc cineva a îngrădit-o într'o curte mică, a făcut o baracă cu scări şi inscripţii, a instalat panere mari, corturi, scaune, bărci: a domesticit o bucăţică de mare. Văzută de departe însă, ofensa pare minusculă. Şi totuşi în fiecare dimineaţă vine cu nerăbdare acolo o lume, care se cunoaşte care se amuză, în care uneori se ascunde o dramă, un sentiment, cine ştie....

In dreapta „Le Cannet" înalţă colina lui fermă în amfiteatru, cu vile prin verdeaţă, cu oteluri înălţate pe culmi ca să se uite cu toate ferestrele la mare, cu palmieri care fac pe evantaiurile zării, eleganţi.

Toată coasta pare ca încrustată variat cu vile, cu grădini, cu bolţi de liane, cu scări care urcă dela mare în sus spre terase păzite de lei în piatră.

Vaze mari, cu linii antice, oferă buchete de flori de oparte şi de cealaltă, la porţile de intrare.

Iar sus, deasupra, muntele creşte în fund, spre Grasse, acoperit cu pomi şi presurat cu vile izolate care sclipesc în soare, albe.

Suim spre Cornişa de aur. Ne înălţăm pe scările şoselei lucioase, în serpentină, deasupra mării. Orizontul creşte şi se îndepărtează peste discul albastru pierdut în ceaţă, acolo unde se uneşte cu cerul. Departe, un abur albicios urcă din valuri, aspru ca o coarnă şi ameninţător.

Deoparte şi de alta muntele de piatră e înroşit, cum e cărămida. Soarele măreşte aprinzând roşul acesta, îl prăfueşte şi în aer, — pretutindeni. Muntele, crescând astfel brusc deasupra mării e într'adevăr de aur, de un aur roş, bătrân, ruginit de soare. Drumul e întortochiat, cu suişuri şi scoborâşuri bruşte.

După fiecare curbă apare un spectacol nou; decorul se schimbă, se învârte ca un panou decorativ, căruia roşul terenului, mat, dă o nuanţă de vechime. Cornişa aceasta e o frântură de vaz, bronzat, cu reliefuri.

Iată după stâncă, o vilă simplă cu linii drepte, albă, ca o femeie în cămaşă eşită pe ţărm; se uită de sus drept în valuri, şi departe dealungul întregii coaste de azur.

Iată un castel care creşte întreg dintr'o stâncă, de parcă nu ar fi decât modelarea ei. O verdeaţă lucie se agaţă pe ziduri şi le cuprinde pasionat; crenelele zimţuesc marea. Zidurile cad direct în apa albastră, parcă artificială. O poartă mare lasă o deschizătură largă în zidurile austere, şi prin ea se văd defilând înlăuntru palmieri mici, flori, portocali, un parc cu o verdeaţă abundentă şi încurcată.

Un otel imens, pe-un pisc; suit pe creastă, stăpâneşte marea ca o cetate: Un restaurant, automobile, o terasă, sus. Jos, apele par nenaturale. Orizontul e departe de tot, ca un fum. Valurile nu se disting. Apele vin mugind din depărtare, revărsate în toate părţile; apele vin din cer, din fund. Te simţi înconjurat de ceva măreţ şi puternic: muntele înalt, marea...

In urma noastră Nice, Cannes, Antibes se deplasează lent, depărtând panourile lor cu golfuri, cu peninsule, cu faruri cu înălţimi sporite de un turn ca o clopotniţă. De sus, unde suntem, par ca văzute din aeroplan. Iau aspect de hartă; liniile mari s'au micşorat, iau proporţii de detaliu, de semne. Hotelurile imense apar ca un desemn numai într'un singur plan, jucării aşezate de un copil bogat dealungul plajei. Numai sus, peste tot, în fund, coama munţilor domină tot, crenelată ca un zid de cetate în ruină.

Şoseaua continuă dealungul mării parcă de frică să nu ne rătăcim. Urcăm şi coborîm pe muntele Esterei uscat şi arid, acoperit numai rar de un soi de pini chirciţi, pe unele locuri înăbuşiţi de burueni uscate. Prin văi, focul a mistuit tot, copaci şi vegetaţie, lăsând în urmă piatră înegrită şi câteva trunchiuri ca trăsnite, cu gesturi dezorientate în aer.

Mai putem privi în urmă. Acum foarte departe, insulele Lerains se văd ca două mici grădini plutitoare. Câteva vase de răsboi din escadra franceză de pe Mediterană, în larg, clipesc pe flanc, albe: lame de cuţitaş.

Coborîm brusc. Totul se închide în urma noastră, căzând după munte. Parcă întreg pământul ar fi mobil, şi uneori s'ar ridica şi alte ori s'ar cufunda în el însuşi cu toate minunile de pe dânsul.

DEMOSTENE BOTEZ

Invingătoarea la concursul

pentru menţinerea dinţilor sănătoşi şi frumoşi este preferată de milioane de aderenţi fideli de 40 de ani, pasta de dinţi

SARG KALODONT

Dinţi mai frumoşi

Titu Maiorescu

(Amintiri literare)

de ARTUR GOROVEI

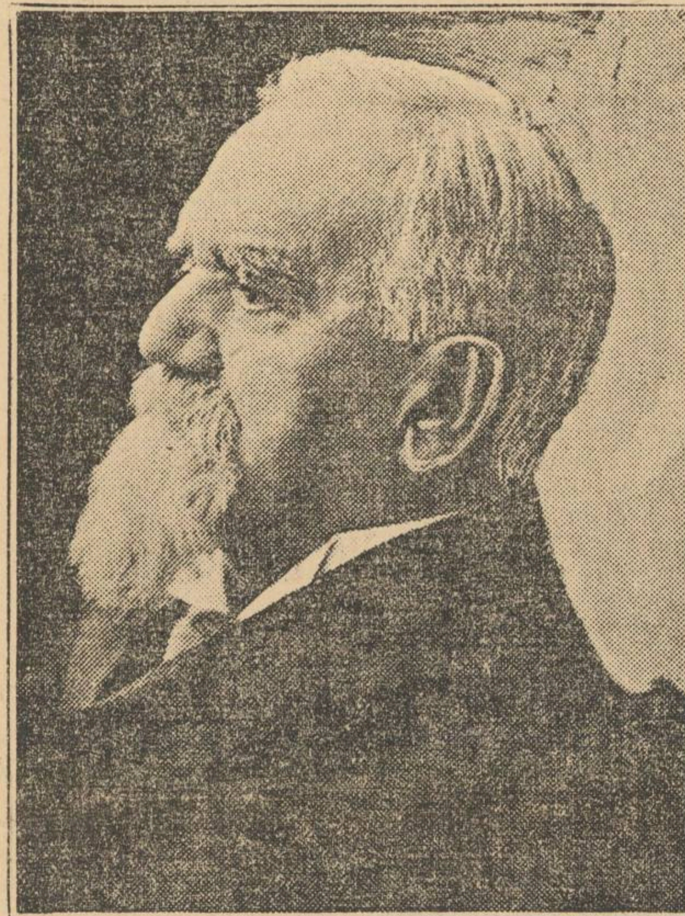
Prin 1886—87, cursurile lui Maiorescu, la Universitatea din Bucureşti, erau foarte cercetate. Sala, devenită locul de întâlnire al înaltei societăţi bucureştene, se înfăţişa ca un stup, al cărui zumzet înceta când maestrul se ivea în uşă, mândru ca un Voevod, şi înainta, cu paşii măsuraţi, în spre catedră.

Se înghesuiau, cucoanele mai ales, pe băncile menite studenţilor, care mai totdeauna loc nu găseau, şi aceasta era şi un pretext al multelor absenţe dela curs.

Veniau cucoanele să-l vadă pe Maiorescu; şi, mai drept vorbind, veniau ca să fie văzute de el. Era moda, pe vremurile acelea, o modă care nu a ţinut mult, ca lumea bună să facă impresia că e preocupată de chestiuni superioare. Filosofia lui Maiorescu a fost un prilej favorabil. Nu pricepeau nimic, mondenele Capitalei, din teoriile subtile ale profesorului aşa de apreciat; veniau la cursul lui ca să-şi etaleze toaletele, să se eclipseze unele pe altele, şi să ispitească, prin graţiile lor, pe tinerii pudraţi, în ochii cărora ţineau să treacă drept persoane instruite, culte.

„Am ascultat cursul lui Maiorescu", — era un talisman.

L-am cunoscut şi eu, ca orişicare alt student, pe Maiorescu; dar mai târziu mi-a fost dat să vin în contact cu el, în alte condiţii.

Titu Maiorescu

In 1892 am început să scot revista de folklor „Şezătoarea". Maiorescu a fost unul dintre cei întâi care mi-au spus cuvinte bune despre încercarea ce făceam. Scrisoarea următoare a fost un îndemn pentru stăruinţă pe calea începută:

Bucureşti, 30 Sept. 1893
Strada Mercur, 1.

Domnule Director,

Vă mulţumesc pentru trimiterea numerelor Iunie—Septemvrie 1893 din revista „Şezătoarea". Le-am citit şi le-am găsit şi folositoare şi interesante pentru studiile folkloristice. E cuminte şi bine chibzuită restrângerea ce şi-o pune revista de a nu da decât ceeace este în realitatea *vorbirii şi lucrării poporului, în locurile anume precisate, iar nu fantasmagorii şi declamaţii goale.*

Alăturându-vě 20 lei, vě rog să-mi trimiteţi volumul I şi să mě recunoaşteţi abonat pentru anul II şi III (de nu se va urca preţul mic al abonamentului în anul al treilea).

Cu deosebită stimă

T. MAIORESCU

D-sale
D-lui director al revistei „Şezătoarea".

Peste câteva luni am avut norocul să-l cunosc personal, să stau de vorbă cu el.

Eram judecător de ocol la Folticeni. Intr'o zi, prin luna lui Decembre, primesc o adresă dela tribunal prin care îmi dă însărcinarea să fac inventarul averei unui proprietar, mort, la o moşie din judeţ. Am răspuns că, după legea de organizare a tribunalelor, judecătorul de ocol, care este egal în grad cu judecătorul de tribunal, poate să fie delegat să aplice sigilii, în caz de moarte, iar inventarii de avere trebuie să facă magistraţii tribunalelor, întrucât legea nu dă în competinţa judecătorilor de ocol asemenea operaţii.

Judecătorul care înlocuia pe presidentul absent din localitate, s'a supărat foc, şi a făcut un raport la Minister, în urma căruia se aştepta să fiu pedepsit, chiar destituit.

Ştiind că duşmanul meu este un om răutăcios, răzbunător, şi în acelaşi timp un pasionat politician, cu legături prieteneşti între parlamentarii judeţului, pe care putea să-i asmuţe în contra mea, trebuia să mă apăr şi eu.

Ministru de Justiţie era Marghiloman, junimist ca şi Maiorescu. Era firesc lucru să caut să mă pun sub scutul lui Maiorescu.

M'am dus întâiu la Minister, şi am putut să răzbat la Excelenţa Sa, graţie unei piese de cinci lei, pe care am strecurat-o în mâna uşierului. Acesta a deschis uşa cabinetului ministerial, mi-a strigat numele, de pe carta de vizită, şi m'am pomenit în faţa lui Marghiloman, răzimat de sobă, cu mânile la spate.

N'am avut ocazie să fiu primit în audienţă de mulţi miniştri, dar nu cred să fi existat vreun altul mai gentil decât Marghiloman. Omul acesta a fost un mare cuceritor de inimi.

— Aveam de gând să te pedepsesc, mi-a spus el, după ce m'a ascultat.

Apoi am aflat dela el că a dispus să se facă o circulară, prin care se atrăgea atenţia preşedinţilor de tribunale, că judecătorii de ocol nu sunt inferiori în grad judecătorilor de şedinţă, şi nici egali cu supleanţii.

Am avut, astfel, un succes, care se răsfrângea în folosul tuturor colegilor mei din ţară, şi l-am avut fără intervenţia lui Maiorescu, la care m'am dus după audienţa mea la Minister.

M'a primit mai bine decât mă aşteptam — eram doar directorul unei reviste! — şi m'a reţinut la dejun.

Se întâmplase tocmai o zi în care Maiorescu îşi ospăta prietenii, în fiecare săptămână, şi astfel am cunoscut pe câţiva profesori universitari tineri, pe câţiva scriitori în vază pe atunci, şi pe un consilier dela Curtea de Casaţie, prieten intim al lui Maiorescu.

Am avut, la dejunul acesta, o mică decepţie.

Oamenii aceştia, pe care eram îndreptăţit să-i cred mai puţin preocupaţi de nimicurile vieţii, — erau intelectuali marcanţi — au vorbit tot timpul numai cancanuri pe socoteala colegilor lor. Calul de bătae a fost Tocilescu, arheologul, pe care l-au zugrăvit mai rău de cum făceau mahalagiii din târgul meu, când se întâlneau la cafenea şi puneau la cale pe prietenii lor, care nu erau de faţă.

Am aflat atunci că Tocilescu încasa sume respectabile, de pe la diferite ministere, pentru nişte pretinse cercetări arheologice, dar că, în realitate, subvenţiile acestea erau răsplata unor consideraţii de ordin politic. Am aflat că toată ştiinţa cu care se împăunează arheologul, era o pulbere aruncată în ochii mulţimii ignorante; că lucrările lui erau nişte plagiate îndrăzneţe; că omul acesta nu avea niciun merit, de niciun fel.

Când oaspeţii s'au împrăştiat, Maiorescu m'a poftit să mai rămân, ca să vorbim.

Am vorbit despre folklor.

Bănuind, poate, că am putut să fiu rău impresionat de convorbirile auzite în timpul dejunului, când s'au spus atâtea lucruri rele despre Tocilescu, şi parcă pentru a justifica atitudinea comesenilor, a ţinut să confirme că faptele arheologului nu se împacă tocmai bine cu cinstea.

Maiorescu înţelegea cinstea într'un mod care ar face, pe oamenii de astăzi, să-l considere, cel puţin, bizar.

Peste câteva luni am avut din nou ocazia să constat cât de scrupulos era Maiorescu în privinţa cinstei, şi cum el nu cruţa nici pe membrii partidului junimist, de dispreţul ce li se cuvinea, când avea convingerea de necinstea lor. Spre deosebire de aproape unanimitatea bărbaţilor noştri de Stat — aşa doar se socoteşte orice necunoscut, pe care combinaţiile meschine îl urcă pe un fotoliu ministerial — Maiorescu, om politic, nu se solidariza cu partizanii care, după faptele lor, ar fi meritat dispreţul lumii, sau puşcăria.

După socotinţa mea, un politician, de pildă un ministru, care fură Statul, care primeşte „sperţuri" — un cuvânt nou introdus în limbă — nu face atâta rău, ca un ministru cinstit, care protejează pe hoţi, pe sperţari, şi se solidarizează cu ei. Acel care fură el singur, poate să adune, în zilele de astăzi, câteva sute de milioane, pe când acel care lasă pe alţii să fie sperţuiţi, dăunează ţara cu miliarde.

In fapt, amândouă categoriile de astfel de bărbaţi de Stat se înscriu în aceiaşi rubrică a necinstei, cu singura deosebire în evaluarea daunei adusă ţării.

Inaintea tribunalului, unde eram şi eu magistrat, se judeca un proces între obştia târgoveţilor de Lespezi, o comună rurală, şi proprietarul moşiei Siriţelul, un oarecare Meyerhoffer, din Iaşi, unul dintre puţinii evrei care, pe vremurile acelea, avea dreptul să dobândească imobile rurale. Procesul se trăgăna de multă vreme. Maiorescu se prezenta ca avocat din partea obştei.

După cât îmi aduc aminte, procesul s'a amânat. Maiorescu, având de aşteptat câteva ceasuri, până la plecarea trenului de seară, m'a invitat să iau un ceaiu, cu el, la otel.

Am vorbit multe, dar mai cu seamă chestiuni în legătură cu folklorul. M'a întrebat, între altele, dacă eu cunosc lucrarea unui german, care a scris monografia unui sat, şi i-au trebuit două volume mari, ca să concentreze tot ce se poate spune despre un sat. Cercetări de acestea ar trebui să întreprind în revista Şezătoarea, mi-a spus Maiorescu, şi ca să pot să mă orientez, a făgăduit să-mi trimeată cartea de care-mi vorbise, ca s'o citesc.

Nu bănuiesc de loc să fi avut Maiorescu intenţia de a-mi face propagandă politică, de a încerca să mă atragă în partidul junimist, când a insistat asupra deosebirilor dintre grupările politice din ţara noastră, şi când, cu arta lui neîntrecută, zugrăvea calităţile persoanelor în intimitatea cărora el se simţea aşa de bine.

L-am ascultat, cu toată atenţia cuvenită, şi după ce şi-a isprăvit frumoasele lui argumentări, mi-am îngăduit să-i expun şi eu cele ce gândeam asupra acestei chestiuni.

Nu aşi putea să reproduc vorbele mele. A trecut atâta vreme de atunci! In rezumat, i-am vorbit cam în sensul următor: Este incontestabil că fruntaşii partidului junimist sunt personalităţi marcante, cu care ţara poate să se mândrească. Un Petre Carp, un Marghiloman, sunt figuri care vor rămânea ca pildă pentru generaţiile viitoare. Inteligenţa lor, cultura lor, onestitatea lor, considerată în cea mai largă accepţiune a cuvântului, i-ar putea aşeza în fruntea unor partide politice din orişicare altă ţară, civilizată. In mod fatal, însă, oamenii aceştia plutesc deasupra mulţimii, cu care nu pot şi nici nu se cuvine să vie în contact zilnic, şi atunci, după cum preoţii bisericii sunt reprezentanţii lui Dumnezeu pe pământ, de asemenea şi politicianii mărunţi din provincie, reprezintă entitatea aceasta care se cheamă partid politic, şi deci mulţimea judecă partidul după reprezentanţii lui, cu care se întâlneşte pe toate cărările, fără să-şi mai amintească virtuţile şefilor din fruntea partidului. La noi, mulţimea ştie că este junimist domnul X....

I-am citat un nume.

I-am amintit o persoană, pe care Maiorescu o cunoştea. Era vorba despre un domn bine situat, foarte manierat, cu care eu aveam relaţiuni destul de intime, ne spuneam pe nume, un om care mie îmi era simpatic, dar pe care mulţimea nu-l aprecia. Locuia în Bucureşti, şi apărea în oraşul nostru numai pe vreme de alegeri, ca să ceară votul alegătorilor, pentru el şi pentru amicii lui politici. Nu putea să fie învinuit de fapte necorecte, dar lipsa

(Continuare în pag. VI-a)

lui de contact cu massa electorală, îl înstrăina dela inima acelora de care el avea nevoie.

La rostirea numelui acestuia, Maiorescu mi-a răspuns:

— Ai dreptate. Nu poate să aibă simpatii. Nici eu nu-l apreciez. E un om interesat, care-și utilizează prietenii, pentru a-și învârti afacerile. Bietul Marghiloman, are multe necazuri din pricina lui. In toate falimentele mari, prietenul dumitale trebuie să fie numit sindic. Ce vrei, are și Marghiloman slăbiciuni, ca toată lumea. Nu poate să reziste la atâtea stăruinți, câte i se fac. Ai dreptate; un asemenea om nu este indicat pentru un fruntaș politic, nici în provincie.

A stat câteva clipe cu privirea în jos, apoi m'a fixat, ca și cum ar fi vrut să mă hipnotizeze, și m'a întrebat dacă am ceva indicii că ar săvârși fapte incorecte, domnul de care vorbim.

I s'a înseninat privirea când i-am afirmat că cinstea „prietenului" meu — cum îi zicea Maiorescu — nu este supusă niciunei bănueli, și că un singur lucru i se poate reproșa: e cam mincinos....

L-am condus la gară. Ne-am despărțit ca niște vechi cunoștinți, și mi-a repetat că are să-mi trimeată cartea făgăduită.

Cartea aceasta a avut un cântec, în niște împrejurări de mai pe urmă.

Dușmăniile oamenilor care fac politică nu au nici o măsură. Tot așa era și pe vremurile de când povestesc eu.

Partidul conservator, pe vremea când Marghiloman era ministru de Justiție, în 1895, se fărâmițea prin neînțelegerile dintre cele două grupuri din care se compunea, pe atunci, conducerea lui: conservatorii puri și junimiștii. Neînțelegerile din București se repercutau și în provincie.

In județul nostru fusese numit prefect un om foarte gentil, coborâtorul unei vechi familii moldovenești, cu răsunet în trecutul țării. Costea Balș, pe care-l cunoșteam de pe când eram copil, nu era un cărturar, dar avea destulă finețâ, ca să poată răsuci ițele politicei. Balș era prietenul junimiștilor, și în contra lui își ridicase capul un politician de rând, un fost client al unei închisori.

Const. Popovici, cunoscut sub numele de Răcăciuni, era deputat al țărănimii, și se trăgea în degete cu Balș.

Fiu al unui modest țăran din Litenii lui Vârnav-Liteanu, de pe Siret, Popovici fusese hărăzit tagmei bisericești. In Seminarul dela Socola, unde tatăl său l-a vârît cu multe greutăți, tânărul acesta n'a făcut nici o ispravă, și renunțând la darul preoției, a intrat slujbaș la calea ferată. Casier la gară la Răcăciuni, într'o bună zi a dispărut cu banii Direcției, pierzându-și urma. Prins, peste câțiva ani, a intrat pe mâna judecătorului de instrucție dela tribunalul Ilfov, care l-a închis, dar a scăpat de pedeapsă grație miraculoasei perimări, de care beneficiază mulți răufăcători.

De aici i-a venit și porecla de Popovici-Răcăciuni, pe care el a știut să o schimbe în renume.

Un om cu un asemenea talent, era indicat să ajungă politician cu vază, și să facă avere, să aibă vilă la șoseaua Kiselef, în rând cu boierimea Capitalei. Și, lucru ciudat, pe timpurile când democrația integrală nu revendica încă stăpânirea noroadelor, Răcăciuni se strecurase în aristocrațimea Bucureștilor, era copilul răsfățat al partidului conservator, om de casa Nababului Cantacuzin. Și tocmai el se încumeta să ție piept lui Costea Balș!

Eu îi cunoșteam pe toți politicianii dela noi, și nu aveam preferință pentru nimeni, considerați ca oameni politici. Se înțelege, însă, că între Răcăciuni și Costea Balș nu puteam să stau la îndoială, când era vorba de relațiuni sociale. Nu era nimic comun între mine și Răcăciuni, pe când celalt avea un dar deosebit de a-și întreține prieteniile. Casa lui era deschisă totdeauna; un bucătar maestru prepara mâncări delicioase și sticlele cu vin de Cotnari, din vestita podgorie dela Cârjoaia, parcă se destupau singure, fără a-și mai ținea socoteala. In asemenea condiții este lucru vădit că Balș trebuie să-și fi făcut mulți prieteni.

De sigur, el cunoștea o veche povață; știa că

C'est en dinant qu'on traite dans le siècle ou nous sommes,
Et c'est par des dîners qu'on gouverne les hommes.

La masa lui Balș ne întâlneam, adeseori, trei colegi dela tribunal: judecătorul de instrucție, judecătorul de ședință și eu, supleantul. Balș putea să creadă că i-am fi de ajutor, la vreme de nevoie.

Vremea asta s'a ivit pe negândite.

Un țăran buclucaș, fost condamnat în mai multe rânduri, pentru furturi, avea de suferit o nouă închisoare. Escortat de un jandarm, se întâlnește pe strada orașului cu deputatul, căruia începe a i se tângui. Jandarmul, intimidat de autoritatea unui deputat, îi arată mandatul de arestare pe care-l executa. Răcăciuni rupe mandatul și pune în libertate pe condamnat, pe care agentul forței publice nu mai avea cum să-l reție.

Pentru acest fapt, Răcăciuni a fost dat în judecată; judecătorul de instrucție l-a arestat, și tribunalul a confirmat mandatul.

Răcăciuni făcuse cerere de eliberare pe cauțiune.

Balș, prefectul, știa ce se petrecea la tribunal: prezidentul era de părere că ținerea în prevenție a deputatului nu mai este necesară; judecătorul de ședință voia să-i respingă cererea de eliberare. Soarta acestuia atârna, deci, dela mine.

Nepreocupat de considerațiuni politice, în judecata ce aveam de făcut, când am fost ispitit care-mi sunt intențiile, am răspuns că voiu hotărî după dovezile ce se vor face la ziua termenului.

Balș, care ținea ca dușmanul lui să rămâie în pușcărie, până la judecarea procesului, s'a gândit că Maiorescu ar putea să mă influențeze, și s'a dus la București, de l-a rugat să-mi scrie două cuvinte, în care să-mi indice dorința lui de a satisface pe prefect.

O asemenea scrisoare n'a obținut, Maiorescu, însă, i-a încredințat cele două volume ce-mi făgăduise, rugându-l să mi le aducă.

Balș putea, în modul acesta, să-mi arăte cel puțin că a dat ochii cu Maiorescu, și eu să pot înțelege restul.

Incunoștiințat de Balș că mi-a adus cartea dela Maiorescu, m'am dus la el ca să o iau. In urma unei discuții aprinse urmată între noi, ne-am despărțit, eu uitând să-i cer cartea, el uitând să mi-o dea, și astfel am rămas fără carte, și eu și Maiorescu.

Cererea lui Răcăciuni de a fi eliberat pe cauțiune, a fost admisă, făcând eu majoritate cu prezidentul. Dacă prefectul nu ar fi avut imprudența să-mi vorbească, în chestiunea aceasta, poate că deputatul ar mai fi rămas arestat câteva luni.

Acesta a fost cântecul cărților lui Maiorescu.

Prefacerile politice l-au adus, pe Maiorescu, ministru de Justiție.

Ar fi fost, pentru mine, un bun prilej să capăt o avansare în magistratură. Se vede, însă, că, pe atunci, nu eram încă pe deplin încredințat despre cinstea sufleteaască a omului, pe care-l bănuiam, poate, că ar fi păstrat vreun resentiment în contra mea, care nu-i voiu fi înțeles dorința de a satisface pe un politician, cu care era nevoit să aibă legături. Nu i-am cerut nimic ministrului, și el nu s'a gândit la mine.

Au trecut ani.

Am ieșit din magistratură și am făcut ceea ce-mi indica breasla pentru care mă pregătisem. Ca avocat, am venit iarăși în contact cu Maiorescu, pe care nu-l mai văzusem.

Procesul în care pledase el la tribunalul nostru, a lăsat pui, și mă prezentam eu acuma din partea obștiei târgoveților de Lespezi.

Aveam nevoie de niște acte. Intre altele trebuia să fac uz de procura în baza căreia se intentase prima acțiune. M'am adresat lui Maiorescu. Am primit răspunsul scris cu creion chimic:

București, 1 Mai 1904

Stimate Domnule

Nu mai posed procura târgoveților Lespezeni; trebue să li-o fi restituit la 1874, când m'am strămutat în București ca ministru de Culte.

Eu, de când am fost ministru de justiție, până la 12 Fevr. 1901 și am prezentat un proiect de lege, care oprește pe foștii miniștri de justiție de a mai fi advocați, am executat cel puțin în persoana mea, acest proiect, și am renunțat la advocatură, cerând și ștergerea mea din listă.

Cu stimă

T. MAIORESCU

Proiectul de lege depus de Maiorescu nu s'a votat. El, însă, statornic credințelor care l-au îndemnat să facă o asemenea propunere, și înțelegând cinstea într'un mod neconceput de alte minți, a renunțat la exercitarea profesiunii de avocat, așa de rentabilă pentru alți foști miniștri de justiție.

Dar... Maiorescu a fost un om...

ARTUR GOROVEI

A apărut:

Viața Romînească

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ȘTIINȚIFICĂ

Anul XXIII. No. 2

CU URMĂTORUL SUMAR:

Gib I. Mihăescu . . . *Deus ex machina.*
Dr. S. Irimescu . . . *Medicul de ieri, de azi și de mîne.*
Otilia Cazimir . . . . *E amintirea... (Versuri).*
Dragoș Protopopescu *Cîțiva oameni, papagalul și încă un om.*
D. Ciurezu . . . . . . *Amiază moartă (Versuri).*
Demostene Botez . . . *Călătorii.*
Petre Comarnescu . . *Aprecieri asupra civilizației americane.*
Zoe Verbiceanu . . . *Casa cu minuni.*
D. I. Suchianu . . . . *Personajele secundare*
Al. Claudian . . . . . *Chestiunea agrară în Rusia înainte de revoluție.*
M. Sevastos . . . . . *Cronica teatrală.*
C. B. . . . . *Cronica muzicală.*
P. Dragoș . . . . . . *Cronica ideilor (Stalin și tovarășii).*
P. Nicanor & Co. . . *Miscellanea (Intre partide și tehnicieni.—Jubileul d-lui N. Iorga. — Rusia și Europa. — „Unicul și cel dintîi critic romîn". — Sindicalizarea cetitorilor).*

Recenzii. — Revista Revistelor. — Mișcarea intelectuală în străinătate.

PREȚUL 40 LEI

FEDRA

de J. RACINE

a apărut în excelenta Bibliotecă „Dimineața"

No. 135 **Prețul lei 12**

Două cucoane la Tușnad

Doamna Stănescu nu a avut încă prilej să cunoască pe doamna Radu. Amândouă erau din București, totuși nu s'au cunoscut, cum se întâmplă așa de des în viață, într'un oraș mare. Pe urmă, după războiu Capitala s'a lărgit și și-a însutit numărul locuitorilor. Au venit foarte mulți din provincie, din toate colțurile țării ca să-și încerce norocul în București, de unde în schimb au plecat foarte puțini în alte părți. Au plecat aproape numai cei siliți de împrejurări, neavând alta ce face. Au plecat însă cu gândul de-a se reîntoarce cât mai curând. Cu aceste gânduri plecaseră; cu timpul însă s'au răsgândit și-au rămas pe unde s'au dus, apreciind viața liniștită și regulată pe care bucureștenii n'o mai cunosc.

Intâmplarea a făcut ca doamnele Stănescu și Radu să-și aleagă aceiași localitate de vilegiatură: Tușnad. Tot întâmplarea a făcut să locuiască în aceiași vilă, unde fiecare și-a închiriat cameră pentru lunile Iulie și August.

Cucoanele au plecat înainte, rămânând ca bărbații să vină mai târziu, peste două-trei săptămâni. Nimic deosebit în aceasta.

In alte vile, alte doamne sosiseră singure, numai cu copiii. Iși așteptau și ele bărbații. Lucruri de acestea sunt obișnuite.

Din prima zi s'au întâlnit fără să vrea, în ceardac, când una se întorcea dela plimbare și cealaltă eșea să se plimbe. Au făcut cunoștință, ceiace e natural între femei, mai ales când sunt vecine de cameră, că erau vecine, au aflat.

Trebue să-ți cunoști vecinul și dacă se poate să te împrietenești cu el. Nici nu-i frumos să stai alături de cineva, sub acelaș acoperiș și să nu te cunoști cu el. Mai cu seamă într'o stațiune balneară sau climaterică, unde cunoștințele se schimbă așa de des în prietenii de vilegiatură, altfel, între tineri, pot duce chiar la pasul hotărîtor în viață.

Stațiunile balneare și climaterice, pe lângă proprietățile ce au oficiază gratuit căsătorii, mai sigur decât orice agenție matrimonială; provoacă despărțiri; slujesc totdeauna cu credință amorul și-l înlesnesc foarte repede.

Asta nu dă loc la complicații mai târziu. Ce-a fost s'a trecut, odată cu despărțirea care nu-i lipsită de duioșie, de lacrimi discrete (te vede lumea de pe peron) și de speranța vagă a unei revederi la anul viitor.

La vârsta tinereții, ca și la aceia când ești în floarea vârstei, orice stațiune climaterică și balneară are efecte minunate. Doamnei i-a trecut definitiv migrena, s'a rotunjit puțin, e cum îi stă mai bine. Domnul, rămas singur acasă s'a „repauzat". N'a avut cea mai mică nemulțumire; ba dimpotrivă, numai mulțumiri și ce poftă de mâncare, de somn, de plimbări, ca niciodată! Și ferit de priviri indiscrete! Și nebănuit de nevastă!

Doamnele Stănescu și Radu au făcut cunoștință din prima zi, după cum v'am spus. Din primul moment s'au examinat fulgerător de repede. Cam aceiași vârstă, între patruzeci și cincizeci de ani; cam aceiași situație socială: un inel cu piatră scumpă purta în inelar, lângă verighetă, una — la fel și cealaltă.

— Suntem vecine, nu-i așa, doamnă? întrebă doamna Radu, mai comunicativă.

— Așa mi se pare fu răspunsul. Ca să nu rămână datoare, doamna Stănescu întrebă:

— De unde sunteți?

— Din București; și dumneavoastră?

— Tot din București!

— A, ce surpriză! Două bucureștence.

Pe urmă s'au recomandat și, cum e natural, și-au recomandat și bărbații absenți.

Din cel dintâi moment s'au găsit pe picior de egalitate, ceiace le-a ușurat primul pas spre prietenie. Restul avea să vie dela sine, din întâlnirile zilnice, din convorbirile ce aveau, din mărturisirile ce începeau a'și face una alteia, lucru cu totul obișnuit între femei.

Cele două doamne n'au făcut nici o abatere dela regula comună. După o săptămână erau prietene nedespărțite. Prânzeau la restaurant; seara luau masa în comun, în casă își făceau confidențe, de mult (asta înseamnă cinci zile din șapte acuma) nu-și mai spuneau decât Ani și Mari, își citeau scrisorile ce primeau și-și împărtășeau toate impresiile.

Aveau totuși nemulțumiri.

Ani (doamna Radu) era nemulțumită de căsătoria fiică-sa. Mari (doamna Stănescu) de a fiu-său. Despre aceasta nu și-au spus încă nimic. Și-au spus doar atât, că au o fată și un băiat căsătoriți, „fericiți". Incolo, nici una, nici cealaltă, nu vorbeau, în lungile lor convorbiri despre fată și băiat, cu toate că vorbeau despre toate, dar despre ce nu vorbesc două femei?

Ani a primit într'o zi o scrisoare dela bărbatu-său, o scrisoare care a turburat-o adânc. Nu mai putu răbda. Simți nevoia să împărtășească prietenei întreaga durere.

Au eșit la plimbare amândouă, ca de obicei, cu lucrul în mână. S'au așezat pe o bancă, într'o alee retrasă, și-au desfăcut lucrul și au început a lucra. După câteva împunsături de ac, Ani se oprește și începe:

— Vai, dragă, ce înseamnă și căsătoriile de azi, o nenorocire...

— Lume nouă, răspunse Mari.

— Dar eu nu pricep nimic, spuse Ani, punându-și lucrul de-oparte, la stânga ei. Uite ce-mi scrie bărbatu-meu.

Și îi ceti toată scrisoarea; pe urmă o reciti.

— E adevărat, spuse Ani, că am măritat-o fără voia ei, o căsătorie de convenție. De unde să știu că e un mizerabil! Se poartă prost cu ea, nici n'am văzut, dragă, așa ceva. E un om rău, cu toată lumea se ceartă la birou. E invidios pe bărbatu-meu că are treizeci de mii pe lună și el n'are decât zece. Se potrivește! Gogu e asociat la firmă, el nu-i decât un funcționar. Dragă, se poartă așa de prost, încât nici un funcționar nu-l iubește; toți îl urăsc, până și servitorul. De ce să sufere ea? Trebue s'o divorțăm. Toată familia îl urăște. Acum poftim ce-mi scrie ea (Ani citește un fragment din scrisoarea ce-i trimisese fie-sa): imposibil să divorțez cum îmi cereți. E drept că eu n'am vrut să mă căsătoresc cu el. Voi m'ați silit și am făcut pasul fără nici o plăcere.

— Asta-i drept, confirmă Ani. Noi am silit-o. Dacă nu merge, trebue s'o lăsăm așa? Nu se poate. Poftim, ce-mi scrie mai departe:

„Decând ai plecat e mai atent față de mine. Seara vine devreme acasă, mănâncă, pe urmă ne ducem la o grădină sau la cinematograf, ne întoarcem la unsprezece și jumătate acasă; niciodată n'a fost așa de gentil cu mine. Sper că în curând să se corijeze și să putem duce o viață plăcută. Cecul pe care l-am primit de la unchiul e la tata; spune că nu ni-l dă decât atunci când s'or schimba lucrurile. Nu mă grăbesc, deși ași avea multe de cumpărat. Toto (ăsta e bărbatu-său, explică Ani) e de părerea mea".

— Il vezi? izbucni Ani, ce șarlatan. Se poartă bine cu ea pân'o pune mâna pe cec, pe urmă să-l vezi! Nu știu cum o să se isprăvească. Poftim, să vezi cum termină:

„Spune că dacă divorțez se sinucide și mă ucide și pe mine. Sper că n'are să se întâmple și are să se corijeze".

— Ce zici, dragă? întrebă Ani; să se corijeze o canalie ca asta. Vrea să pue mâna pe bani, patru sute de mii de lei. De asta vine devreme acasă și se poartă bine. Ea, naivă, îl crede. Am telegrafiat imediat lui Gogu să nu-i dea cecul.

— Eu la fel ași fi făcut în locul tău, răspunse Mari. Am văzut mulți mizerabili.

— Cinci sute de mii a mâncat în mai puțin de un an, continuă Ani. Nici nu vreau să știu. Cum ajung la București o divorțez. Noi suntem vinovați de căsătoria asta. Dacă ne-a înșelat pe noi, pe ea să n'o înșele? Trebue s'o divorțăm. Pe urmă face ea ce vrea, are dreptul. Un hamal să-și iee de bărbat, nu mă opun. Voința ei. Să facă ce vrea.

Convorbirea a continuat vreo două ceasuri, cele două prietene urmând să facă tot felul de considerații asupra căsătoriei (cel mai favorit și nesecat subiect de vorbă al femeilor). In drum spre restaurant, s'au oprit la un bazar de unde au cumpărat fiecare câte un ziar, căci le citeau cu schimbul.

După dejun s'au înapoiat în vilă. Ca de obicei a intrat fiecare în camera ei, să-și facă somnul de o oră. Inainte însă, răsfoia fiecare ziarul, începând cu „Intâmplările din Capitală" (acestea ar trebui să le pună ziarele în locul articolului prim), continuând cu articolele ce vorbeau despre crime, tâlhării la drumul mare, furturi, delapidări, și altele de acest fel.

Mari era prea obosită. Cum puse capul pe pernă adormi. Ani nu putea să adoarmă până nu citea ceiace o interesa în jurnalul ei. Ceti una-alta, și deodată ochii i se opriră asupra unui articolaș scurt, tipărit cu litere mari, cu titlu răsunător: „Marile fraude dela o bancă din Capitală" (Ziarul nu dădea numele băncii). Articolașul vorbea în mod general de mari fraude la o bancă din Capitală, în sarcina funcționarului A. O. căruia la o verificare sumară ce i sa făcut, s'a constatat fraude în valoare de câteva sute de mii de lei. Funcționarul, termina articolașul, jucase în ultimul timp la curse și la un cunoscut tripou din capitală".

Ani sări în sus. Inițialele se potriveau perfect cu cele ale ginere-său. El e, nu poate fi altul. Escrocul, scrâșni printre dinți. Năvăli în camera prietenii care se trezi speriată. Luă gazeta și căută repede, întoarse foile nervoasă, parcurse titlurile și deodată găsi ce căuta. Ceti dintr'odată totul.

— S'a terminat, dragă Mari, exclamă. El e escrocul! L-au și arestat. In gazeta ta îi dă și numele. La mine numai inițialele. Eram sigură, dragă, când am cetit. Biata fiică-mea, ce bine-mi pare c'a scăpat de escroc. De-aceia venea devreme acasă, îi trebuiau banii să acopere lipsa.

Mari, din curiozitate ceti articolașul.

— Ce nenorocire, spuse.

— Nenorocire? exclamă Ani. Acuma sunt liniștită. O divorțez. Bine că scap de escroc. Mă duc să telegrafiez lui Gogu să vie cu ea aici. Ce bine-o să petrecem.

Ah, ce splendidă idee am avut c'am venit la Tușnad!...

VASILE SAVEL

Ultimele noutăți apărute

Librăria Universala ALCALAY & Co.

Calea Victoriei 27 București I

Rossner: Liane et son mari (roman)	Lei	39.—
Labic: Classe 14 (recits de guerre)	„	98.—
André Maurois: Le peseur d'âmes	„	78.—
Travieux: Ce qu'il faut connaître de l'occultisme		52.—
Lucieto: Les Pirates de Jade	„	78.—
Frédérix: Conquête (roman)	„	78.—
Giraud: Vers une internationale économique	„	117.—
Paraf: Israël 1931	„	98.—
Jouvenel: Vie de Zola	„	98.—
Henry Béraud: Emeutes en Espagne	„	98.—
Bourget Paul: La rechute (nouvelles)	„	98.—
Duvernois: Les soeurs Hortensias (roman)	„	98.—
Daudet Léon: Le Palais de Police illustré par Senep	„	195.—
Benoit: Le déjeuner de Sousceyrac (roman)	„	98.—
Glaeser: La Paix	„	108.—
de Monzie: Grandeur et Servitude judiciaire	„	98.—
Dr. Vachet: L'Enigme de la Femme	„	98.—
Paul Morand: Papiers d'Identité	„	98.—

Comenzile pentru provincie se expediază și contra-ramburs.

Abonamentele se achită anticipat.

DE SĂRBĂTORI cel mai frumos dar este O CARTE!

CATACLISMUL

Roman din Anul 2000
de UPTON SINCLAIR

Prețul 70 lei

Literatură și Știință

400 Pagini cu 20 clișee
de H. SANIELEVICI

Prețul 120 lei

Ariel sau viața lui Shelly

Viața pitorească a unui om de geniu
de ANDRE MAUROIS

Prețul 60 lei

Știi să-ți crești copiii?

Traducere de A. TOMA

Prețul 60 lei

Documentări și lămuriri politice

de C. STERE

Prețul 120 Lei

Eugène Lambal

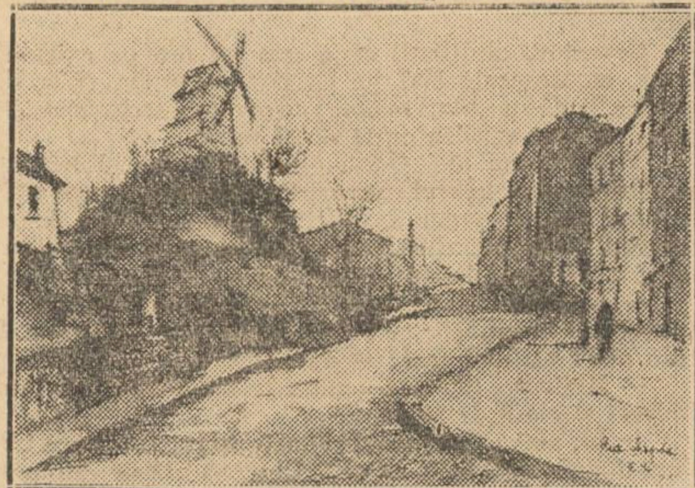
pentru Léon & Adolphe

In Montmartre, place des Abesses, între un magazin cu paste italiene și unul cu articole bisericești, era — și poate mai este — o cafenea obscură: *Café du Nord-Sud,* unde se întâlnia o serie de tipi bizari, tragici și ridiculi. Erau logodnicii unei iluzii comune și vane asupra măreției propriului lor spirit. Iși deslegau limba cu câteva *bocks*-uri, câteva *gitanes* și câteun *café filtre,* pălăvrăgind, îndelung și tacticos, despre eterna scurgere a lucrurilor, despre a patra dimensiune sau așa ceva, până noaptea târziu. Cuminți și inofensivi dealtfel, se pomeniau câteodată înflăcărându-se, gesticulând vehement: apărau cine știe ce fantoșă de idee sfântă!

Venia aici bătrânul Marcel Legay, incurabilul naționalist și șansonetistul plin de grație, care putea să-ți cânte propria-i compoziție: *Le Rhin ne sera jamais un fleuve allemand* și totodată să-ți diseze:

Savez-vous planter les choux
A la mode....
A la mode....
Savez-vous planter les choux
A la mode de chez nous?...

Iși făcea apariția zgomotoasă, Philomin le Philosophe, care ținea în apropiere, la colțul străzii Durantin, un magazin „universel", având ca emblemă însuși numele filosofic al negustorului. Cu plete argintii, tăiate muscălește, cu mustăți stufoase și barbă enormă — Philomin le Philosophe, minus barba, ar fi putut să-l amintească pe Panaite Mușoiu al nostru. In magazinul lui găsiai nasturi de sidef sparți, cutii de chibrituri goale, covoare ciuruite, pâlnii de gramofoane și alte curiozități. Iar în capu-i uriaș regăsiai acelaș soiu de

Eugène Lambal **Rue Lepic**

lucruri perimate și inutile, pline însă de un farmec pitoresc. Câtă vreme nu erai alături de el, te puteai întreba cui izbutește să vândă bizara-i marfă și din ce o fi trăind. Dar în clipa când ridica *bock*-ul spumos și-l apropia de al tău cu un *à la vôtre* și un zâmbet, ghiceai că trăește din propria-i bonomie și bună dispoziție și ceva te îndemna să-i dai pe loc câteva centime pentru una din cutiile sale de chibrituri, goale, chiar dacă ai fi fost posesorul monopolului chibriturilor franțuzești.

Plin de prestanță, cu gesturi oarecum ritmice, coreografice, mai venia și se așeza pe canapele uzate ale cafenelei, fratele marei Isadora Duncan, priceput profesor de gimnastică. Prietenii săi răutăcioși i-au împrumutat un nume caraghios și difamant: Louftinguette — asta din pricina portului său straniu și a ideilor sale generale despre univers, puse etern în legătură cu gimnastica-i știință. Louftinguette se purta în sandale, cu picioarele așa cum le-a lăsat Dumnezeu, în pantaloni scurți și învăluit într'o pelerină largă, cu una din pulpane zvârlite peste umăr, ca o togă, așa cum purtau spadasinii de odinioară.

Printre ei, lung și uscățiv, cu fața ovală și palidă, ochi verzi melancolici, gâtul zugrumat într'un uriaș fular de lână, cu o caschetă pe sprinceana dreaptă, îl găseai pe Eugène Lambal, *peintre et bohème montmartrois.* Mare talent? Ratat? Prisos de inteligență? Cabotin? Nu știai bine ce poate fi. Eugène Lambal era una din micile enigme ale lumii. Tovarășii lui de băutură și palavre, se temeau puțin de dânsul. Era cel mai lucid dintre ei. Când de pildă, Philomin făcea spume la gură în apărarea unei idei metafizice importante — cum pretindea — sau când Legay bătea vijelios cu pumnul în masă ca să atragă atenția asupra patriotismului său nesărat — Lambal, privind tavanul afumat al cafenelei, privind în ceașca de cafea sau în el însuși, exclama neatins și neimpresionat: „merde à la foutaise!" Nu-i plăcea să iee parte la discuțiile prietenilor săi, dar nu-i displăcea să se găsească mai totdeauna alăturea de ei. Ședea.

Ii priviai aquarelele înfățișând icoane din Paris și urmăriai linia corectă, uneori plină de fantazie și coloritul adecvat, deși oarecum neglijent. Incercai să-i comunici impresia, să-i spui un cuvânt binevoitor, care putea fi și sincer. Uneori dedea din umeri, alteori răspundea cu nepăsare:

— J'reussirai jamais d'vendre une pièce au dessus d'trente francs.

Sau:

— Mes amateurs remarquent rien. Paient avec compassion et dégoût. C'est tout comme...

Dacă îl prindeai bine dispus, puteai, seara, în Paris, să faci cu melancolicul Lambal năzdrăvănii de care să rîdă ca un copil. Luai acele lanterne aprinse care erau semnalul unei *rue barrée,* în reparație, și le duceai pe alte străzi, sănătoase. Auto-urile și cărucioarele negustorilor ambulanți întârziați, se poticneau aici, în gropile lipsite de lanterna care trebuia să le anunțe și ocoleau drumurile bune, unde pusese el semnalele luminate.

In asemenea seri, Lambal se arăta înclinat spre confesiuni. Nici nu te gândeai să-l întrebi ceva și incepea singur, pe nevisate, să-ți vorbească.

— Mă simt în stare, spunea el, să fac mult mai mult decât neroziile colorate pe care le comit ca să-mi achit datoriile cotidiane.

Pictorul Lambal, ca să trăească, ajunsese la înalta treaptă a schimbului în natură. Primea cartofi, jimblă, muștar, țigări, lichior, ciorapi, bere și cafea — și dedea în schimb cartoane și imagini.

— Cine știe, se completa Lambal, poate e numai o iluzie a mea că pot face mai mult. Ca să mă mângâi. Mi se pare în tot cazul că, pe lângă lenea mea personală, mă 'mpiedică și viața să întreprind ceva demn.

Și apoi:

— Să mă ia dracu, sunt un cabotin!

Altădată.

— Cu o idee să nu te duci la ofițerul stării civile. Să nu închei contractul căsătoriei permanente. O idee trebue să-ți fie numai amantă. Când a început să te plictisească, s'o trimiți la plimbare. Ca să poți prinde una nouă. Asta cred eu despre idei și despre pictură. Pictura nu-i o fată cu zestre pe care o iei de nevastă, din interes. Pentru pictor, a picta este ceeace e a cânta pentru privighetoare. Când nu mai vrea, privighetoarea nu mai cântă. Dar eu? Eu trebue totdeauna să pictez. Și când mi-e foame și când am cămașa murdară. Să mă plătesc. A, pictura! E desgustător!

Mergând dealungul Seinei în anume dimineți cu soare, fie „dans la Cité, dans le vieux Paris", fie cât mai departe de centru, acolo pe unde apa miroase a *banlieu,* Eugène Lambal te făcea să descoperi într'însul un poet necăjit:

— Poate că ar trebui să schimb temperatura și mediul. Ar face bine — poate — talentului meu, dacă există. Mi l'ar revela mie însumi. Să fug? Iubesc orașul ăsta bătrân și stricat. Sunt un tabietist. Catastrofal, la vârsta mea. Pare că doresc o schimbare. Și în acelaș timp mi-e frică de ea. Când cu gândul încerc să mă mișc, mă opresc în loc razele soarelui parizian, tremurate pe cutele Seinei. Fără ele?.. Și serile în piețile noastre!...

Intr'adevăr neînsemnatele-i imagini pariziene au pecetea pasiunii sale, aproape senzuale, pentru orașul în care-și tîra existența tristă și analitică.

— Știu bine, îți putea spune uneori Eugène Lambal, că viața artistului e ceva deosebit de opera lui; ceva care poate să complecteze opera și s'o și meschinizeze sau să nu aibe aproape nici o legătură cu ea. Dar ce voiam să spun? Poate exista la cineva o perfectă viață de artist și abia o operă remarcabilă. Nu numai viața cotidiană, dar gândurile intime, gusturile să fie cu desăvârșire ale unui artist și realizările — lene, neglijență, împrejurări vitrege? — să nu fie decât palide încercări de diletant. E singurul gând care mă mângâie. N'am motive exterioare să mă cred un pictor important. Dar mă simt în lăuntrul meu un artist adevărat.

Vorbea cu oarecare pasiune. Pasiunea omului care nu mai așteaptă nimic: lentă, discretă, în surdină. Apoi zâmbia ironic.

— De câteori mă gândesc la lucrurile astea și vorbesc de ele, aș vrea să cresc în mine însumi. Dar mă apucă o silă inenarabilă. Atâți prieteni ai tinereții mele și colegi ai artei — poate și aceia pe socoteala cărora râdeam altădată — au un loc în pictură și s'au căpătuit. Eu am rămas tovarășul lui Louftinguette, al lui Philomin și al lui Legay. Sunt prins într'o plasă mizerabilă : orașul ; cartoanele vârîte cu intenție, impudic, subt nasul cutăruia care mi se pare destul de idiot ca să numere câțiva franci în schimbul lor; cafeaua și țigara; părerile de rău care vin discrete și tulburătoare, în zile frumoase și calde; obsesia ideilor de artă și analiza propriei mele psihologii... Viața mea!... Mizerie!..

Avea unele revolte:

— Mi-aș scoate creerul din cap sau cel puțin gândul din creer. Mă tulbură palavrele risipite în convorbirile cu mine însumi. Să trăești — ajunge. Impetuozitățile mele! Dacă ar fi materiale, le-aș sfâșia...

Nimeni nu-și înnăbușe visurile, gândurile mângâietoare. Dimpotrivă. Ca pe cea mai caldă și mai senzuală dintre amante, le caută.

Eugène Lambal **Marché aux fleurs**

Desigur, Eugène Lambal n'a încetat de-a gândi în felul lui, melancolic și chinuit, decât atunci când a încetat și inima să-i mai bată. Mizeriile tale sunt ale tale până târziu, până la sfârșit.

Și totuși, acelaș Eugène Lambal, mizer și cabotin, întâlnit la *Café du Nord-Sud* și întrebat: cum merge ? îți răspundea simplu, suficient și plictisit:

— Oui, ça va... ça va...

L. SEBASTIAN

Primăvară

Se'ntoarce primăvara în zădar,
Pe aripi obosite de cocori,
Să înflorească prispele cu var,
Să văruiască zarzării cu flori.

Să ne mai spună tot ce ne-a mai spus,
Să ne mai țină-o vreme de urât,
Să ne mai fie-o amăgire 'n plus,
Se'ntoarce primăvara... și atât.

Se'ntoarce primăvara înapoi,
Să toarcă firul care l-a mai tors....
Și-și flutură strigoiul peste noi,
Cocorul care nu s'a mai întors.

1931 D. N. TEODORESCU

Iubiri apuse

de I. M. Marinescu

La Berlin petrecusem doi ani de zile de trândavă moliciune. Mă dusesem chipului, să mă adăp din luminile clasicismului senin și mă trezisem într'o pensiune de pe Grollmannstrasse, amestecat în toate intrigutele și chițibușurile unei societăți quasi nemțești, quasi internaționale. In loc să răsfoesc deci pe Tacit și pe Seneca, mă interesam acum de dragostea unui armean bătrân și naiv. In loc de ședințele de seminar și de bibliotecă, steteam la taifas cu câteva babe clempănitoare și în sfârșit, în loc de a număra silabele versurilor lui Horațiu, făceam statistica tuturor celor care, cum soseau în pensiunea noastră atât de abundentă în reprezentantele sexului frumos, cădeau de îndată pradă săgeților lui Cupido. Era atâta contagiune a boalei lui Eros, încât la urmă sfârșisem prin a fi eu însumi vulnerat.

Ochii ca de migdală ai unei Americane mă subjugaseră și amenințau să mă facă ridicol, pe mine, care și așa păream cam ciudat celor din jur. Tocmai eu care făceam pe incoruptibilul mai mult chiar decât un Robespierre, eu omul rece și calculat în aparență, eram cât pe aci să devin ținta sarcasmelor celor de care râsesem mai 'nainte. Noroc că Miss Williams, iubita mea „în spe", nu m'a luat prea în serios. Ea iubea pe un compatriot al meu, pe care-l credeam așa de jos față de mine, încât preferința alesei, m'a desgustat complet și a fost ca un duș rece peste focul care începuse să ardă mocnit.

— Ce ticăloșie! mi-am zis, când am auzit de acest crud adevăr. Il aflasem, vai, tocmai când mă întorceam plin de iluzii dintr'o excursie pe care o făcusem singur prin pădurile dela Wansee. Câte vise roze nu depănasem atunci printre brazii subțiri ca chibriturile, călcând alene cetina ghimpoasă și arămie! Mă vedeam departe peste Ocean, în costum de plantator, pe moșiile gingașei Americane, numărând zeci de turme de bizoni și socotindu-mă cel mai ferict nabab al statului Carolina...

Ce amară mi-a fost decepția! Când am aflat că zâna visurilor mele iubea pe un simplu chimist, care cântărea și prăjea toată ziua praf de cretă îmbibat cu oțet, m'am blegit de-abinelea. In locul pălăriei de cowboy, care mă prindea așa de bine pe plantațiile lui Miss Williams, m'am trezit îndesându-mi înciudat vechea mea pălăriuță pe urechi și aruncând în gând cel mai acid invectiv norocosului meu rival.

Totuși acest amor comic a avut un sfârșit eroic. Ca rareori în viața mea, am luat o hotărâre grabnică:

— Voi părăsi numaidecât teatrul înfrângerii mele, prima mea înfrângere în iubire!

Senin și prefăcându-mă nepăsător, mi-am luat într'o bună zi adio dela toți cunoscuții din pensiune. Pe Miss Williams nici n'am privit'o măcar. I-am mârâit numai un „remember" înăbușit și am pornit spre gară.

Mă exmatriculasem dela Universitatea din Berlin spre regretul Institutului de antichități care se obișnuise să mă vază privind cu melancolie spre teii cei frumoși din parcul Universității. In vuetul trenului ce mă ducea spre München, mi-am recapitulat cele patru semestre de farniente, ocărând cum trebue pe Miss Williams și hotărându-mă să-mi văd de aci 'nainte de treabă, fără a mai iubi pe nimeni niciodată!

II.

In așa zisa Atenă a Isarului, în orașul acesta atât de artistic și de romantic, față de rigidul și ultra modernul Berlin, o schimbare ciudată s'a petrecut în mine. In această lume veselă, simpatică și idilică, eu am devenit un antipod al tuturor acestor sentimente. In mijlocul veseliei celei mai exuberante, eu luam o înfățișare de Niobe plângătoare și în cele mai mișcătoare clipe aveam un fel de nepăsare de Arab al deșertului. Ce să mai spun? Eram ca un nou Faust, cu deosebire că nu ajunsesem la vârsta lui și nici nu eram dornic de plăcerile unei vieți pe care nu le gustasem până atunci.

Devenisem sceptic și mă credeam lecuit pentru totdeauna de loviturile amorului. Când prietenii îmi povesteau câteodată succesele lor în această branșă, eu făceam pe omul consumat în ale iubirii. Luam un aer indiferent și zâmbeam sarcastic.

— Hei, dragii mei, sunteți niște novici în d'al-de-astea. Mai așteptați să treacă vreme și veți vedea.

Imi dam atâtea aere de Don Juan blazat, încât ajunsesem la urmă să fiu chiar eu convins că avusesem o experiență vastă în domeniile mamei Venus. Din păcate însă, această închipuire prezumțioasă s'a desmințit în curând.

Intr'o după amiază de Iulie, pe Theresienstrasse, mi-am luat iarăș rămas bun pentru câtăva vreme dela Tacit, Seneca și tot șirul de scriitori clasici pe care începusem să-i răsfoesc din nou, cu o râvnă care da de gândit. De astădată, celebrul doctor Faust a luat cu totul stăpânire asupră-mi. Ca și lui o sglobie Margaretă mi-a surâs și a aruncat din plin razele iubirii fermecate peste întunericul sufletului meu. Erau însă unele mici deosebiri: Margareta lui Faust la mine devenise Kätty. Nu o întâlnisem la pragul unei biserici, ci la contoarul unei cafenele. Nu se ducea să se roage, ci rânduia prăjiturile pe măsuțele de marmoră. Cu toate aceste mici diferențe, romantismul meu n'a suferit nimic. Cași Faust, am rămas săgetat dela prima vedere și am iubit pe Kätty cu tot focul tinereții și al desamăgirii care trebuiau împăcate.

— Kätty mă va răzbuna, mi-am zis, de trădarea lui Miss Williams! și ca epurele isgonit al fabulei, căpătasem nou curaj și multă încredere în mine. Unde sunt prietenii mei din Berlin, să mă vadă, cum voi păși triumfător prin Englischer-Garten la brațul iubitei mele?...

Clipa în care am cunoscut pe Kätty o înscrisesem cu litere de aur în cartea vieții mele. Mi-aduc aminte că tot eul meu era mulțumit atunci, afară de stomac, care fusese silit să 'nghită vreo trei prăjituri mari și indigestibile.

De-aci 'nainte întâlnirile noastre s'au ținut lanț. In fiecare zi eram nelipsit dela Wittelsbacher-Cafe. Imi luam locul la masa de lângă fereastră. Kätty mă servea cu obișnuitele trei prăjituri și începeam acelaș dialog care se repeta, enervant de tipic, în fiecare zi:

— Ce mai faci, Kätty?

— Mulțumesc bine, dar tu?

— Viu dela Bibliotecă, unde am lucrat până acum.

— Ești obosit?

— Da, sunt foarte obosit!

Și conversația se sfârșea aci. După ce înghițeam a treia prăjitură, strângeam cu efuziune mâna lui Kätty, salutam pe patron, mângâiam și javra patronului, ca să mă iau bine cu toată lumea și plecam mulțumit. Cine mai era ca mine? Pe stradă, călcam mai triumfător decât un Cortez, reîntors dela cucerirea Mexicului. In adevăr, eram un mare cuceritor! Nu isbutisem, eu, înfrântul din Grollmannstrasse, să cuceresc inima celei mai frumoase casierițe a Münchenului?...

III.

Idila ce începusem și-a urmat cursul neschimbat timp de trei săptămâni. Avea un program fix ca de laborator, din care însă am fost scos în cele din urmă într'un chip neașteptat.

Intr'o zi, Kätty, probabil sătulă de acelaș dialog și de aceleași prăjituri pe care mi le servea, a introdus o notă nouă. După ce terminasem fraza: „Da, sunt foarte obosit" cu care sfârșeam de obicei dialogul zilnic, ea a adăugat de astădată zâmbind:

— Știi ce? Mâine sunt liberă. Vrei să facem o plimbare pe valea Isarului?

Am primit cu plăcere și a doua zi, sub un cer senin de sfârșit de August, ne plimbam, sglobii ca doi școlari în vacanță, pe șoseaua cea încântătoare lângă care Isarul își rostogolea undele-i verzi și limpezi. Münchenul era departe și departe rămăsese și Universitatea cu Seminaru-i de Filologie Clasică... Seneca, Tacit și toți tovarășii lui puteau dormi liniștiți în rafturile bibliotecii. Uitasem de toți. Kätty părea că uitase și ea de prăjituri și de cafenea. Fredona acum o arie la modă, pecând eu o țineam de mână și căutam să-i fac clipa de față cât mai poetică.

— Kätty, vezi tu ce frumos e dealul acela din fațăne? Splendidă priveliște trebue să fie de-acolo!

Kätty își întrerupe aria și privește indiferentă o clipă.

— Posibil, dar o fi vreun restaurant pe-aproape, căci am o foame grozavă!

Romantismul meu s'a simțit oarecum jicnit. Totuș am căutat să-l încurajez.

— Kätty, ascultă cum vuește Isarul în vâltoarea dela picioarele noastre! Ah, cât aș vrea să fiu pescarul pe care-l descrie Goethe!... Ție îți place Goethe, Kätty?

Ea dă din umeri plictisită.

— Ah, am învățat din el câteva poesii, la școală. Cât m'am chinuit până să le învăț! Te rog, lasă-mă în pace cu fleacuri de-astea! Sânt obosită și ți-am mai spus, am o foame nebună.

De astă dată, am pus cruce definitiv avânturilor poetice. Amărât, am mers așa câtăva vreme, fără să mai scot un cuvânt. Regretam mult că o plictisisem poate cu lucruri care i se păreau exotice și voind să repar această greșeală, am încercat să-i fur o sărutare. Kätty s'a smucit și m'a privit cu demnitatea unei nobile spaniole ofensate.

— Nicht doch!

Atunci m'am blegit de tot și până la restaurant n'am mai găsit nimic de spus. Kätty tăcea și ea și numai din când în când mă privea zâmbind cu înțeles. La masă, m'am înveselit însă din nou și am redevenit sentimental.

— Kätty, i-am șoptit, mă iubești tu pe mine?

Ea râse cu poftă.

— Ce copil ești!... Ai comandat cafelele?

Când ni s'au adus aceste cafele, însoțite de niște prăjituri dolofane care înnotau într'o mare de frișcă, Kätty a devenit vorbăreață:

— Privește, dragul meu, ce infamă cocă și ce frișcă subțire! Ai văzut la noi, ce bine sunt preparate aceste prăjituri?

Și se pierdu în detalii tehnice care mă ținură țintuit peste un sfert de ceas. Ce fericită era Kätty acum! Era în domeniul ei și ar fi perorat încă multă vreme, dacă ochiadele ce-i aruncau doi studenți dela masa dealături nu mi-ar fi stricat și ultima rămășiță de dispoziție. Am început să casc, Kätty mi-a observat enervarea și la urmă ne-am ridicat și am pornit agale.

La întoarcere n'am mai admirat nici frumusețile prin mijlocul cărora treceam și n'am mai putut să leg nici vreo convorbire mai vie cu Kätty. Ea însă a reparat necazul ce-mi făcuse. Când mai aveam o stație până la München, Kätty în plină lume, m'a sărutat cu foc și m'a mângâiat ca pe un copil supărat. Acest elan de iubire m'a reînviat ca prin farmec și când am ajuns la München, am sărutat-o îndelung și i-am zis plin de bucurie și de speranțe:

— La revedere, Kätty!

Toată seara aceia am fost în culmea fericirii. De iubirea lui Kätty mă asigurasem pentru totdeauna. De-

(Continuare in pag. VIII-a)

acum înainte soarta îmi va zâmbi din plin. Cu Kätty voi împărți de-acum toate bucuriile unui trai senin și dulce. Ce fericire să ai pe cineva care să te mângâe și să te iubească!... Așa cugetam, pe când mă întorceam în aceiași noapte dela un concert unde făgăduisem dinainte câtorva prieteni să mă duc. Veneam glumind și râzând cu ei, când pe o stradă dosnică, în fața unei porți monumentale, ne-am isbit de o pereche de îndrăgostiți care se sărutau cu foc. Perechi de acestea nu ne minunau deloc, fiindcă mai ales în ajun de sărbătoare, le întâlneam la orice pas. Așa e amorul național nemțesc: să stai în pragul ușii și să-ți săruți iubita până la miezul nopții, făr'a te sinchisi de trecători. Prin urmare, aș fi trecut indiferent și pe lângă această pereche, dacă unul din prieteni nu mi-ar fi atras atenția:

— Ia te uită, îmi șopti el, ce amorezi potriviți!...

Privii și rămăsei ca împietrit. In brațele unui tânăr blond și plin de viață, se desfăta, în cel mai amoros extaz... Kätty!... Ochii ei frumoși erau fixați în ochii iubitului și brațele-i svelte încleștaseră ca într'un spasm gâtul lui de Apollo bavarez...

— Mi-e rău, am îngânat și prietenii îngrijați m'au dus repede acasă, m'au desbrăcat ca pe un manechin și m'au culcat binișor în pat, punându-mi o cârpă cu apă rece la cap.

Ce noapte grozavă am petrecut! Am plâns și am ocărît mereu. Mă dădeam jos din pat, aprindeam lampa și străbăteam camera în lung și'n lat ca un leu în cușcă. Pe urmă stingeam lampa, ca s'o aprind iarăș din nou, pentru a-mi relua plimbarea întreruptă. Așa am dus'o până la ziuă.

Atunci m'am mai liniștit și, în locul furtunaticei porniri a lui Don Quijotte, a înviat în mine liniștea chibzuită a lui Sancio Pancio. Ca atare, n'am mai vrut să revăd niciodată pe Kätty și de câte ori pașii mă duceau fără voe spre Theresienstrase, corbul lui Edgard Poë îmi croncănea hotărât în ureche: never more, never more!...

Și fiindcă în copilărie fusesem un băiat cuminte și ascultător, așa cum sunt copiii din cărțile morale, de care își bate joc Marc Twain, am fost cuminte și de astă dată, când m'am resemnat, zicându-mi: Tu ești prea sus pentru o femee ca Kätty. Dacă te-ar fi iubit, era păcat de tine!

Liniștit, am șters atunci și acest episod din agenda idilelor mele și peste câteva seri, în cabaretul dela „Simplicissimus", cântam duios în tovărășia câtorva colegi:

O, vraje dulce-a tinereții,
Unde te-ai dus de-acuma?

I. M. MARINESCU

Elogiu Olandei

A avut zilele acestea loc, la Amsterdam, o „săptămână franceză", în care diverși intelectuali au vorbit publicului olandez despre meritele și frumusețile culturale ale Franței.

Cunoscutul critic Thibaudet s'a gândit atunci să „întoarcă politețea", și să vorbească despre aportul adus civilizației și Istoriei Ideilor morale de către această mică țară.

Pentru cititorul român un asemenea discurs e cât se poate de plăcut și de binefăcător. Căci noi Românii suntem Europeni. Avem dreptul să ne fălim cu tot ce e mare în Europa (e, dealtfel, una din puținele ocazii de a ne făli și noi cu ceva). Europa e un Continent original, care a cunoscut acel fenomen social curios și paradoxal, anume: *o mare țară mică.* Așa a fost odinioară Grecia. Așa ar putea odată și odată să ajungă — cine știe? — România. Dar mai ales așa a fost Olanda.

Există o „Vocație idealistă a Olandei" — spune Albert Thibaudet. In primul rând, în ce privește ideea de libertate. N'ar fi tocmai exact să zicem că Olanda s'a făcut *contra* mării. Marea i-a fost mult mai mult prieten decât dușman. Dar s'a făcut *în contra* altor lucruri: în contra monarhiei absolute universale, contra lui Filip II și contra lui Ludovic XIV. Și-a cucerit libertatea împotriva tiraniei dela Paris, împotriva dictaturii dela Escurial sau dela Roma, în acelaș fel în care și-a cucerit dela mare pământul pe care stă. Suma de libertate pe care olandezii și-au păstrat-o pentru consumul lor personal, dacă am cântări-o și măsura-o, este ea mai mare mult decât aceea a Francezilor din aceeaș epocă? Poate că da. In tot cazul Francezii nu pot uita că libertatea olandeză le-a dăruit pe Descartes.

Căci retragerea lui Descartes în Olanda este un fapt de mare semnificație în Istoria morală. Firește, nu numai Olanda, dar și alte țări mai slujau pe atunci ca loc de refugiu în contra intoleranței confesionale. Toate țările protestante erau pe vremea aceea adăposturi pentru persecutații reformei.

De data asta însă era vorba de ceva mult mai general. Descartes nu era hughenot, ci catolic foarte drept gânditor. Dacă într'o bună zi s'a hotărît să se mute definitiv într'o țară de o altă religie decât a sa, a fost numai pentru că acolo putea gândi în voie.

Să se observe că în latinește acelaș cuvânt: *librum,* însamnă și *carte* și *slobod.* Și pentru Francezi, noțiunea de libertate a fost, pe pământul Olandei, legată de aceea de carte. Imprimeriile olandeze, gazetele olandeze, au fost pentru gândirea franțuzească un laborator de independență și de liberă cugetare.

* * *

Cam în aceeași ordine de idei se poate spune că Olandezii sunt precursorii romanului, acest „gen care le-a absorbit azi pe toate celelalte, cam în felul unui fluviu care adună de pretutindeni afluenți".

Am spus adesea că particularitatea genului roman stă în aceea că descrie pe *omul oarecare.* Se renunță la *eroi,* și se vorbește despre Dumneata sau despre mine. Ceiace presupune o întreagă evoluție democratică. Intr'adevăr cum vreți ca publicul să fie interesat de micile întâmplări ale d-lui Durand, Muller sau Ionescu? Publicul are tendința să nu-i placă decât prinți și prințese. Pentru ca să-și schimbe părerea, a trebuit nu mai puțin decât o întreagă dublă revoluție democratică. Una, — care să ne facă să ne interesăm de soarta oamenilor neînsemnați; și alta, — care să facă posibilă *existența* însăși a unor astfel de oameni, *neînsemnați și totuș interesanți.* Asta e chiar una din piedicele pe care genul roman le întâmpină în România. Căci la noi în țară fauna cetățeanului anonim și superior nu a apărut încă. Personalitatea începe în România dela director general în sus. Or, cu regi, miniștri și secretari generali nu se pot face romane adevărate.

In Istoria Universală, cei dintâi care au început a privi cu interes pe „omul oarecare" au fost Olandezii.

Intrați — ne spune Thibaudet — printr'o lungă conversație mută, în familiaritatea unui portret sau unui tablou „de genre" al unui pictor olandez. Intrați în durata lor, în povestea care stă îndărătul fiecărui personaj, prelungiți-o într'o perspectivă de conștiință, de amintiri, de mici evenimente croite pe măsura acestor interioare, acestor mobile, acestor peizagii. Faceți operația exact inversă aceleia a desenatorului care ilustrează o carte: în loc de a merge dela poveste la imagine, plecați dela imagine și ajungeți la poveste. Veți găsi numaidecât *romanul realist,* așa cum pe urmă l'au făcut aiurea un Dickens sau Flaubert.

* * *

Lucrul curios în toate acestea e că olandezii, cu tot idealismul și estetismul lor, au fost și au rămas niște negustori. S'au mai văzut cazuri de guverne comerciale (Tirul, Catargina, Florența Medicișilor, orașele hanseatice). Dar erau *comune,* nu țări întregi, nu *națiuni.*

Insfârșit, în Istoria Capitalismului, Olandezii au fost cel mai mare profesor, profesorul Franței, Germaniei și Engliterei. Firește, nu ei sunt inventatorii Capitalismului. Marile invenții ale omenirii (vorbesc de marile formule de organizare, nu de micile invenții technice, ca roata, focul, aburul, etc.) — marile idei de trai omenesc — cum a fost ideea creștină sau acea socialistă au fost opera Evreilor. Dealtfel până acum Evreii au fost descoperitorii celor patru mari idei omenești: Monoteismul (ideea unui Dumnezeu unic); Creștinismul (o morală bazată pe toleranță și pe modestie, în care omul e cu atât mai mare cu cât e mai pârlit din toate punctele de vedere); apoi Capitalismul; și însfârșit: Socialismul. Poate că și alte popoare afară de Evrei sunt capabile să dea civilizației asemenea aporturi? Poate.

Dar să revenim la Olanda, la această mare mică țară care are stăpâniri pe tot întinsul globului și care a fost în Europa una din primele școli de democrație, democrație politică, economică, culturală și artistică.

Ea este o fală pentru bătrânul continent European, și o speranță că acesta din urmă poate că n'a îmbătrânit încă de tot; că așa cum după degenerarea Grecilor și Romanilor a venit o reînnoire de invenție morală din regiunile septentrionale, tot astfel s'ar putea ca, după acel „Untergang der Abendländer" de care vorbește Spengler, să se deplaseze iarăși centrul de gravitate al tinereții civilizatoare spre Europa răsăriteană. Cu alte cuvinte, după „apusul apusului" să urmeze un nou „răsărit al răsăritului"?

Poloni, Unguri, Români, Sârbi — toate aceste țări mici au un destin de împlinit. Sunt rase vechi în state noi, popoare bătrâne și națiuni tinere. Acest amestec poate fi fecund. Mai ales în momentul acesta când toată criza mondială nu se poate rezolva decât prin alianța capitalurilor apusene cu munca răsăriteană, o tovărășie de lucruri și oameni, furnizate unele de Europa occidentală, celelalte de Orientul european...

D. I. SUCHIANU

A apărut:

Almanahul RADIO-RADIOFONIA 1931

Enciclopedie populară a radiofoniei
scrisă de cei mai distinși specialiști

Calendarul radiofonistului.
Ultimele progrese ale radiofoniei în Europa și America,
Technica undelor scurte.
Televiziunea, filmul sonor, gramofonul electric.
Montaje uzuale de recepție.
Un aparat cu trei lămpi pe unde scurte.
Construcția radiofoanelor moderne.
Paraziții atmosferici și industriali.
Undele electrice și viața.
Expoziția de radio.
Cum s'a născut T. F. F.
Marconi intim.
Stenode-Radiostat.
Radio și descompunerea comorilor.
Lămpile baghete și fotocatodice.
Omul mecanic.
Invățământul radiofonic.
Ce sunt undele electrice?
Teatrul radiofonic.
Muzica radiofonică.
Sfaturi practice pentru amatori.
Curiozități radiofonice.
Schițe, nuvele, fantezii, humor radiofonic.
Anecdote, caricaturi, desene, fotografii.
Un volum elegant tipărit, cu peste 300 de clișee, Lei 60.

De vânzare la toate chioșcurile și librăriile. Se expediază franco contra sumei de lei 60, trimisă prin mandat poștal la ad-ția „Adeverul" S. A., București, str. Const. Mille 7-9-11.

Școlarii! Elevii de liceu!
trebue să participe la marile concursuri școlare
50.000 LEI PREMII
Amănunte în excelenta revistă
„REALITATEA ILUSTRATĂ"

COPII!
In vacanță citiți negreșit
„ICONIȚA ZORINEI"
minunate povestiri cu ilustrațiuni în culori
de COL. MANOLACHE PREȚUL 50 LEI

NOU! — Cel mai strălucit dar! — NOU!
POVESTIRI pentru COPII
de genialul povestitor și moralist **LEON TOLSTOI**
Traduse de A. TOMA
CARTE DE CHIPURI ȘI POVESTIRI
Cu un lux unic de ilustrațiuni și tablouri în culori
Răspândită în limba originală în ***3.000.000 volume***
100 Lei la toate Librăriile și la Editura „Adeverul".

A. CEHOV

Cerșetorul

— Onorate Domn! Fiți așa de bun, luați în considerație pe un nenorocit, un flămând! N'am mâncat de trei zile... n'am un gologan pentru la noapte... vă jur! Opt ani am slujit ca învățător sătesc și mi-am pierdut postul în urma intrigilor Zemstvei. Am căzut victima denunțului. Iată un an, de când umblu fără slujbă.

Avocatul jurat [1]), Scvorțov se uită la paltonul negru-spălăcit și găurit al cerșetorului, la ochii lui tulburi, beți, petele roșii depe față și i se păru că l-a mai văzut odată.

— Mi se oferă un loc în gubernia Caluga, — urmă cerșetorul, — dar n'am mijloace să plec acolo. Ajutați-mă, faceți-vă milă! E o rușine să cerșești, dar... te forțează împrejurările!

Scvorțov se uită la galoșii, dintre care unul e înnalt, celalt obișnuit și deodată își aduse aminte.

— Ascultă, — zise, mi se pare, te-am întâlnit acum trei zile pe strada Sadovaia. Dar atunci mi-ai spus că ești nu învățător, ci student exclus. Ți-aduci aminte?

— Nu... nu, nu se poate! — îngână cerșetorul, încurcându-se. — Sunt învățător sătesc, și dacă doriți, pot să vă arăt actele.

— Nu mai minți! Ai zis că ești student și chiar mi-ai spus pentru ce te-au exclus. Ți-amintești?

Scvorțov se înroși și cu o expresie de scârbă se uită la golan.

— E o ticăloșie, onorate domn! — strigă mânios. — E o escrocherie. Te trimit la poliție, dracu să te ia! Ești sărac, flămând, dar asta nu-ți dă dreptul să minți așa de obraznic, de nerușinat!

Golanul puse mâna pe mânerul ușii și, pierzându-și cumpătul, ca un hoț prins, își roti privirea prin antreu.

— Eu n-nu mint... Eu pot să vă arăt actele...

— Cine are să le creadă? — continua să se indigneze Scvorțov. Să exploatezi simpatiile publicului pentru studenți și învățători.. Dar e înjositor, e murdar! Revoltător!

Scvorțov se antrenă și mustră pe nenorocit usturător, fără pic de milă. Prin minciuna lui neobrăzată golanul îi deștepta dezgust și insulta ceiace el, Scvorțov, iubea și aprecia în sine însuși atât de mult: bunătate, o inimă simțitoare, compătimire pentru oamenii nenorociți. Prin minciuna lui, prin încercarea de a înșela mila, „individul" mânjea parcă acea milă, pe care el obișnuia s'o dea din toată inima. Golanul la început se justifica, se jura, apoi tăcu și lăsă rușinat capul în jos.

— Domnule! — zise în sfârșit, punând mâna la inimă. — Adevărat, am mințit! Nu-s student, nici învățător. E o născocire. Am slujit în corul rusesc și de acolo am fost dat afară pentru beție. Dar ce să fac? Credeți-mă, fără minciună nu se poate! Când spun adevărul, nimeni nu-mi dă. Cu adevărul mori de foame și îngheți fără un adăpost. Dumneavoastră judecați drept, înțeleg, dar... ce să fac?

— Ce să faci? Intrebi ce să faci? — strigă Scvorțov, apropiindu-se de el. — Muncește, iată ce să faci! Trebuie să muncești!

— Să muncesc... Ințeleg eu lucrul ăsta, și singur, dar de unde să iau de lucru?

— Prostii! Ești tânăr, sănătos, puternic și oricând ai să găsești de lucru, — să dorești numai. Dar ești leneș, stricat, beat. Te-ai încurcat în minciuni, te-ai stricat până în măduva oaselor și ești capabil numai să cerșești și să minți! Chiar dacă ai binevoi să te cobori până la muncă, numai decât ai cere un biurou, un cor rus... unde să nu faci nimic și să primești bani. Dar muncă fizică nu poftești? N'ai să primești să fii nici portar, nici muncitor de fabrică. Mă rog, ai pretenții!

— Cum judecați dumneavoastră, zău... — rosti omul și zâmbi cu amărăciune. — Dar de unde să iau eu munca fizică? Să mă fac băiat de prăvălie, e târziu, fiindcă în negoț trebuie să începi de copil; ca portar nimeni n'are să mă primească, fiindcă mie nu pot să-mi zică tu. Și nici la fabrică: trebuie să știi vre-o meserie, și eu nu știu nimic.

— Fleacuri! Dumneata totdeauna ai să găsești o justificare. Dar dece nu poftești la tăiat lemne?

— Eu nu refuz, dar azi și adevărații tăietori de lemne stau fără lucru.

— E-e, așa vorbesc toți trândavii. Ia să-ți propună cineva: refuzi! Vrei să tai lemne la mine?

— Poftim, taiu...

— Bine, să vedem. Foarte bine, foarte bine!

Scvorțov începu să se agite, și nu fără răutate frecându-și mânile, chemă bucătăreasa.

— Uite ce e, Olga, — se adresă femeii; — du pe domnul ăsta în șură și lasă-l să taie lemne.

Golanul strânse din umeri, parcă n'ar fi înțeles ce să facă, și plecă nehotărît după bucătăreasă. Se cunoștea după mers, că a consimțit să meargă să taie lemne, nu fiindcă era flămând și ar fi vrut să câștige ceva, ci numai din ambiție și rușine, numai fiind prins cu vorba. Se mai observa că era slăbit grozav din cauza rachiului, că nu e sănătos și nu simte pentru muncă nici cea mai mică dispoziție.

Scvorțov alergă îndată în odaia de mâncare. Acolo, din ferestrele care dădeau în curte, se vedea șura de lemne și tot ce se petrecea în curte. Stând lângă fereastră, Scvorțov văzu cum bucătăreasa și golanul au eșit pe ușa din dos în curte, și pe zăpada murdară s'au îndreptat spre șură. Olga, privindu-l mânioasă și dând des din coate, deschise șura și zmulse ușa cu furie.

„Am împiedecat-o probabil de a-și bea cafeaua, — își zise Scvorțov. — Ce ființă răutăcioasă!"

Apoi văzu cum pseudo-învățătorul și pseudo-studentul se așeză pe un butuc și, sprijinindu-și fața cu palmele, căzu pe gânduri. Femeea îi aruncă toporul, scuipă mânioasă și, judecând după mișcările buzelor, începu să-l ocărască... Golanul trase cu nehotărâre un lemn, îl așeză între picioare și fără îndrăzneală lovi în el cu toporul. Lemnul se clătină și căzu. Golanul îl trase către sine, suflă în palmele înghețate și din nou lovi cu atâta pază, de parcă s'ar fi temut să nu nemerească într'un galoș și să-și taie degetele. Lemnul căzu din nou.

Lui Scvorțov îi trecu supărarea și începu să-i cam pară rău și să-i fie rușine, că a pus pe un om deprins să nu facă nimic, beat și poate bolnav, să se ocupe în ger cu o muncă grea.

„Dar nu-i nimic, lasă... — se gândi, mergând din sufragerie în biurou. — Doar tot pentru folosul lui!"

Peste un ceas veni Olga și raportă că lemnele s'au tăiat.

— Atunci dă-i un poltinic [2]), — zise Scvorțov. — Dacă vrea las să vie să taie lemne la fiecare zi întâiu. Totdeauna are să găsească de lucru.

La zi întâiu omul se arătă și câștigă din nou un poltinic, deși deabea se ținea pe picioare. După asta începu să apară adesea în curte, și de fiecare dată i se găsea de lucru: ba aduna zăpada la un loc, ba aranja ceva prin șură, sau bătea covoarele și saltelele. De fiecare dată câștiga pentru munca lui 20-40 de copeici, și odată i se trimise chiar o pereche de pantaloni vechi.

Mutându-se în altă casă, Scvorțov l-a luat să ajute la așezarea și transportarea mobilierului. De astă dată golanul era treaz, întunecat și tăcut, deabia se atingea de mobilier, mergea după căruțe cu capul lăsat în jos și nici măcar nu căuta să pară activ, ci numai se sgribulea de frig și se rușina, când căruțașii râdeau de inutilitatea lui, lipsa de putere și zdrențuitul palton boieresc. După mutare, Scvorțov porunci să-l cheme.

— Ei, văd că vorbele mele au avut efect, — zise, dându-i o rublă. Poftim pentru munca dumitale. Te văd treaz și nu nemulțumit că faci treabă. Cum te chiamă?

— Lușcov.

— Eu, Lușcov, pot să-ți propun acuma altă treabă, mai de seamă. Știi să scrii?

— Știu.

— Atunci pleacă mâne cu scrisoarea asta la un coleg al meu, ai să primești dela el niște hârtii de copiat. Lucrează, nu bea, nu uita ce ți-am vorbit. Salutare!

Scvorțov, mulțumit că a pus un om pe calea cea bună, cu dragoste lovi pe Lușcov pe umăr, și la despărțire îi dădu chiar mâna. Lușcov luă scrisoarea, plecă și nu mai veni în curte după lucru.

Trecură doi ani. Odată, stând la ghișeul teatrului și achitându-și biletul, Scvorțov observă lângă el un omușor mic, cu guler de miel și cu o șapcă de doc. Omușorul cu sfială ceru casierului un bilet pentru galerie și plăti cu gologani de aramă.

— Lușcov, dumneata ești? — întrebă Scvorțov, recunoscând în omușor pe fostul său tăietor de lemne. Ei, cum stai? Ce mai faci? O duci bine?

— Binișor... Servesc acuma la un notariat, primesc treizeci și cinci de ruble.

— Ei, slavă Domnului. Foarte bine! Imi pare bine. Sunt foarte, foarte bucuros, Lușcov! Doar dumneata ești oarecum finul meu. Doar eu te-am pus pe calea dreaptă. Ții minte cum te ardeam?... Erai gata să te prăbușești subt pământ. Bravo, îți mulțumesc, drăguță, că n'ai uitat vorbele mele.

— Vă mulțumesc și eu, — zise Lușcov. Să nu fi venit atunci la dumneavoastră, poate și azi m'ași numi învățător, sau student. Da, la Dumneavoastră mi-am găsit salvarea, am eșit din groapă.

— Sunt foarte, foarte bucuros.

— Vă mulțumesc pentru bunele dumneavoastră vorbe și fapte. Vorbeați foarte bine. Vă mulțumesc și dumneavoastră și bucătăresei dumneavoastră, să-i dea Dumnezeu sănătate acestei bune și nobile femei. Dumneavoastră vorbeați admirabil atunci, vă sunt obligat până la mormânt, dar m'a salvat la drept vorbind bucătăreasa dumneavoastră.

— In ce chip?...

— Iată în ce chip. Cum veneam la tăiat lemne, numai ce începea: „Bețivule! Ticălosule! Cum de nu te strânge moartea?" Apoi se așează în fața mea, stă mâhnită, mă privește și începe să mă bocească: „Ce nenorocit! N'ai tu o bucurie pe lumea asta. Dar și pe cealaltă în iad ai să arzi, bețivule! Sărmanul de tine!" Și tot în felul ăsta, știți. Cât sânge rău și-a făcut, câte lacrămi a vărsat din pricina mea, nici nu pot să vă spun. Toate ca toate, dar tăia lemne în locul meu. Doar eu, domnul meu, n'am despicat la dumneavoastră un singur băț; tot ea! Dece m'a salvat, dece m'am schimbat, uitându-mă la ea, și m'am lăsat de beție, nu vă pot explica. Știu numai că din vorbele și faptele ei nobile, în sufletul meu s'a petrecut o schimbare, femeea asta m'a îndreptat, și asta n'am s'o uit niciodată. Dar e timpul, a sunat...

Lușcov salută și plecă la galerie.

(Trad. din rusește de A. FRUNZĂ).

1) Franc. „avoué" (N. trad.)
2) O jumătate de rublă (N. trad.)

A apărut: No. 1
REPORTAJ
REVISTA FAPTELOR SENZAȚIONALE
cu următorul sumar:
PRINTRE CONTRABANDIȘTII DIN PORT
un reportaj captivant din viața traficanților de stupefiante din Constanța
Drama iernii! Sguduitoare întâmplare din pustiul alb al Dobrogei. — **Misterul din Nottingham.** — **Lazaros, atentatorul din Bacău, e nebun?** — **Zoltan, regele vagabonzilor.** — **Browningul seria 171.429.** — **Un caz Dreyfus în Germania etc. etc.**
Revista REPORTAJ se oferă ca supliment gratuit la
„REALITATEA ILUSTRATA"
40 pagini No. 219
Numărul special de Paști
care cuprinde pe lângă un material bogat și variat
Concursurile școlare cu premii în valoare de 50.000
40 pagini mari, pe hârtie velină, 6 culori **PREȚUL 12 LEI**

Patru voiajuri la Paris

Ziarele „Adeverul" și „Dimineața" împreună cu HAMBURG-AMERIKA LINIE S. A. R. au organizat patru voiajuri de plăcere la Paris pentru vizitarea expoziției coloniale, vizitându-se și orașele: Budapesta, Viena, Zuerich, Milano, Veneția cu un program excepțional de bogat. Datele plecării din București sunt la 15 Mai, 15 Iunie, 15 Iulie și 15 August. Voiajurile se vor efectua în condițiuni primordiale. Hoteluri și restaurante de primul rang. Vagoane de clasa II-a cu compartimente mici și la prețuri convenabile. Aceste voiajuri vor fi conduse de un ghid. Pentru informațiuni detailate adresați-vă la HAMBURG-AMERICA LINIE S. A. R., Calea Victoriei No. 64. Tel. 304/56.

Bourdelle și Krișnamurti

Revista „Cahiers de l'Étolle", din care reproducem schița de mai jos a lui Bourdelle, publică o scrisoare a marelui statuar francez însoțită de un comentar în care se arată că sculptorul, având prilejul să-l întâlnească pe Krișnamurti, a fost puternic impresionat de personalitatea lui și l-a rugat să-i pozeze câteva ceasuri pentru un bust în bronz.

Krișnamurti acceptă din toată inima această invitație și consacră opt zile sculptorului francez, care termină în scurtă vreme lucrarea.

Reproducem aci desenul pe care Bourdelle l-a făcut din memorie și în care artistul a notat câteva impresii pe care i le-a lăsat modelul.

Reproducem, deasemeni bustul terminat și turnat în bronz, precum și interesanta scrisoare adresată de Bourdelle persoanei care a fost intermediarul dintre el și Krișnamurti pentru organizarea datei ședințelor de pozat.

Vosgi, 23 August 1927

Iți mulțumesc că ai binevoit să-l rogi pe Krișnamurti să consimtă a-mi consacra o parte din timpul său, pentru a putea încerca să creez un document, capul sau bustul său. Mulțumește-i pentru clipele pe care mi le pune la dispoziție.

Te poți bizui pe mine. Voiu face totul ca să nu ne deranjeze nimeni nici în timpul, nici înaintea ședințelor. Voi relua pentru întâia dată, dela primele mele încercări, ordinea de lucru pe care am practicat-o când am creat capul lui „Apollo în luptă" și va fi și de astă dată aceiași luptă *împotriva umbrelor*. Opt zile? e prea mult, și totuși prea puțin. Mă voiu odihni, căci am nevoe de toată energia ca să mă pot înălța dela forma umană la trăsăturile spirituale, care vor trebui acordate cu ritmurile astrale.

Mă bizui deci pe d-ta că vei ști să aranjezi totul pentru o astfel de operă. Nu-i spun bust: figură, cap și gât, atâta interesează. Bustul se poate reduce la figură; asta-i opera. Va trebui să nu fiu distrat de nimeni în timpul căutărilor mele, care vor fi foarte severe; ține seama, opt zile, e foarte puțin, cu toate că ele vor concentra în efortul meu patruzeci de ani de studiu.

Il admir pe tânărul maestru; îl admir mai presus de orice; el prețuește singur cât o armată de eroi. Numai judecata nemuritoare îl poate așeza mai presus de puterile noastre.

Vei asista la ședințe? Lucrul se va desfășura pe două planuri; de-o parte — studiul acestui cap admirabil, al figurii pure; de alta — complectarea acestui studiu, fără model.

Vor lucra astfel două forțe: puterea de reflectare desprinsă direct din trăsăturile tânărului maestru, — și cealaltă forță, eu însumi, prezentând aștrilor efigia, pentruca s'o armonizez cu ei. Două gesturi deodată: unul care se va naște din centrul Krișnamurti și altul care din lumi apropiate sau îndepărtate, se va contopi cu trăsăturile sale. Va trebui să-l privesc pe maestru, apoi să-l uit aproape, și să înfățișez unghiurile chipului său față de tot ceiace presimt din Cosmos.

N'o fac decât o singură dată. Meditez, — îl voiu reface. Krișnamurti nu există numai în osatura, și în trupul lui pieritor; — structura lămpii, desigur, e un lucru frumos, dar trebue luminată de o strălucire lăuntrică, de o flacără fără foc, de flacăra înaripată a spiritului. Așadar, vezi cât am de lucru?

Al d-tale prieten

Ant. Bourdelle

Prințul Petre Kropotkin

Ca și contele Leon Tolstoi, și mai 'nainte de el, prințul Petre Kropotkin s'a smuls huzurului și răsfățurilor castei privilegiate din care făcea parte și care-l destina tuturor măririlor. Și unul și altul și-au închinat viața — deși pe căi cu totul diferite — apostolatului social, ridicării omenirii îndeobște și a oropsitului norod rus îndeosebi. Tolstoi era un artist, Kropotkin un om de știință; dar se ivi un moment în cariera fiecăruia din ei, când nu mai putură afla nici unul, nici celalt pacea în continuarea operei, căreia îi aduseseră mari calități înăscute. Tolstoi fu adus de considerațiuni religioase, Kropotkin de considerațiuni sociale, să părăsească fiecare cărările ce le urmase până atunci, devotându-se acțiunii reformatoare ce o socoteau mântuitoare pentru omenire.

Petre s'a născut la 1842 în Moscova ca prinț Kropotkin, scoborâtor din marii principi de Kiev și de Smolensk, iar bunica lui era o prințesă Gagarin.

Viața lui agitată, activitatea lui științifică și socială, precum și dureroasele stări de lucruri din Rusia țaristă le găsim palpitant evocate în cele două faimoase volume de „Memorii" autobiografice ale sale.

Iată ce scrie marele critic Georg Brandes despre aceste Memorii și despre autorul lor:

„Viața lui Kropotkin e în acelaș timp mare și interesantă. In aceste volume de „Memorii" se găsesc îmbinate toate elementele care alcătuesc o viață din cele mai animate și din cele mai pline, — idila și tragedia, drama și romanul.

Povestirea e din cele mai variate; găsim în ea catastrofe dramatice: viața prințului la curte și viața în închisoare; viața lui în cea mai înaltă societate rusească, în preajma împăraților și a marilor duci, și viața lui în sărăcie, cu proletarii, la Londra și în Elveția. Găsim schimbări de costume ca într'o dramă, actorul principal trebuind să apară ziua în haine strălucitoare la Palatul de Iarnă și seara îmbrăcat ca țăran ca să predice revoluția prin mahalale. Găsim și elementul senzațional care ține de roman. Cu toate că nimeni nu poate fi mai simplu în ton și în stil decât Kropotkin, unele părți din povestirea sa, prin însăși firea întâmplărilor pe care le relatează, sunt mult mai sesisante decât tot ce se găsește în romanele al căror scop unic e să fie sensaționale. Există ceva de un interes mai palpitant decât povestirea preparativelor evadării din fortăreața Sf. Petre și Pavel și decât îndrăzneața execuție a planului? (Această parte a „Memoriilor" a apărut săptămâna aceasta în românește, formând numărul special de Paști al „Lecturei" — floarea literaturilor străine").

A trăit viața aristocratului și a muncitorului, a fost paj al împăratului și a fost un scriitor sărac de tot; a trăit viața studențească, ofițerească, de om de știință, de explorator de țări necunoscute, de administrator și de revoluționar exilat. In exil a fost nevoit câteodată să trăiască cu pâine și ceai ca un țăran rus; a fost expus spionajului și încercărilor de asasinat ca un împărat al Rusiei; a făcut o însemnată descoperire științifică. Cunoscu, sub înfățișarea cea mai nobilă și mai pură, bucuria descoperirii științifice și simți cât de mult ridică această bucurie inima sa.

Atunci veni criza. Gândul că aceste bucurii nu pot fi gustate decât de un număr infim de oameni, îl umplu de durere. Se întrebă dacă este îndreptățit să se bucure singur de știința sa, fără să o împărtășească nimănui. Ințelese că are o datorie mai mare de împlinit, decât să facă noi descoperiri: — aceea de a ajuta la răspândirea în massa poporului a științei căștigate. Această ideie de temelie e caracteristică lui Kropotkin; ea îl desvălue întreg.

Și această concepție îl duce mai departe. In Finlanda, unde era pe cale să facă o nouă descoperire științifică, căci îi venise ideia — era o erezie pe vremea ceea — că în erele preistorice toată Europa Nordică fusese învăluită în ghiață, — el e atât de viu atins de mila pentru cei săraci, pentru seferinzi, care sufăr ades de foame și a căror viață e o adevărată luptă pentru existență, încât crede că cea mai mare a sa datorie, datoria sa absolută, este să ajungă pentru marea massă muncitorească și desmoștenită un îndrumător și un reazăm.

Curând o lume nouă se deschide înaintea lui — viața claselor muncitoare — și el *învață* tocmai dela aceia pe care voia să-i *învețe*.

Autorul Memoriilor își zice revoluționar, și cu drept cuvânt. Dar a fost un revoluționar atât de omenos și de blând. N'a fost niciodată un răzbunător, ci totdeauna un martir. Un revoluționar fără vorbe mari și fără firmă. Râde de jurămintele și de ceremoniile prin care se leagă conspiratorii în drame și în opere. Omul acesta e simplitatea întrupată. Sub raportul caracterului poate susține comparația cu toți cei mari și sinceri ce au luptat pentru libertate.

Nimeni n'a fost mai dezinteresat ca el, nimeni n'a iubit omenirea mai mult decât el", — încheie Georg Brandes.

Conacul dela Ipotești unde a copilărit Eminescu [1)]

Lașitatea inculturii contimporane a dărâmat conacul de la Ipotești (Botoșani) unde a copilărit marele poet fără ca nimeni în țara aceasta să se revolte și să protesteze. Voi încerca să evoc după amintiri personale acest cuib al familiei Eminovici, pentru ca posteritatea să-l cunoască și dacă cineva se va învrednici să-l reconstituiască, îi pot pune la dispoziție filmul luat de casa Pathé chiar la Ipotești.

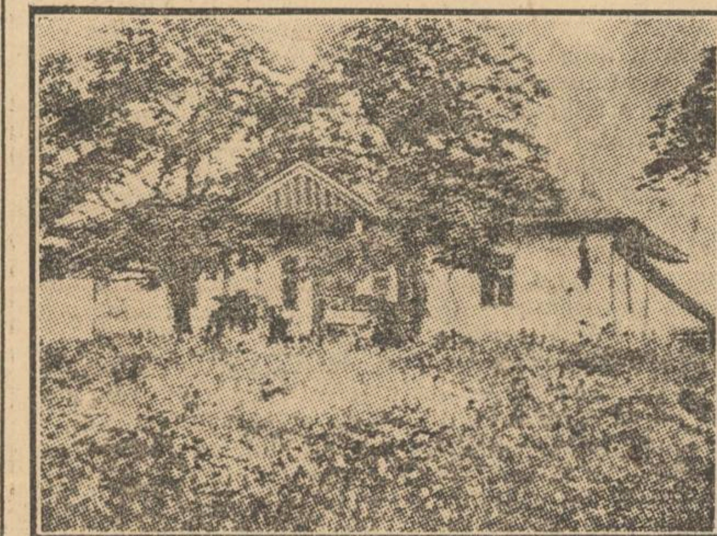
In primăvara anului 1908, așteptam în gara Botoșani pe bătrânul *Costache Crețu*, omul de casă al familiei Eminovici.

„Vin cu sufletul ușurat", îmi zise în loc de bunăziua, „căci am fost la București de m'am rugat pe mormântul cuconașului Mihai". Avea o figură stranie, iar în ochii lui acoperiți de gene stufoase apăruse lacrimi de fericire.

„Să mergem", adăugă dânsul.

O brișcă de țară, acoperită de o scoarță veche, aștepta într'un colț al străzii. Ne-am suit și am pornit spre Ipotești.

După un ceas de drum pe șoseaua lui Mihalache Sturza, am cârmit spre stânga, lăsând satul Cămătărești și coborând valea Ipoteștilor. Priveliștea nu-i deloc minunată. Un sătuleț sărac, așa cum sunt sute în România. Căsuțe modeste de țărani necăjiți răsar în lungul drumului. Incep să se deslușească dealurile Dumbrăvenilor, Cocorenilor și Călineștii. Oprim în fața curții boerești. Moș Crețu coboară cel dintâi, se descopere și așa deschide poarta. Intrăm. In fața mea apare casa părintească a lui Eminescu. Această casă, împreună cu bisericuța de lemn din dosul ei au fost făcute de Gheorghe Eminovici, tatăl poetului. „Uite unde am jitărit eu". Și fără să mai aștepte, Moș Crețu urcă scările putrezite ale conacului, ducându-mă într'o odae din dreapta clădirii.

Fațada conacului dela Ipotești. cu cei 2 tei sădiți de Eminescu.

Acolo, după ce privi pereții hrănțuiți și goi, șopti misterios următoarele vorbe: „Aici a fost multă carturie și înțelepciune!" La curtea boerului Balș, — Gheorghe Eminovici și-a complectat și desvoltat aptitudinile sale cărturești, devenind un „idol" pentru intelectualii din Moldova.

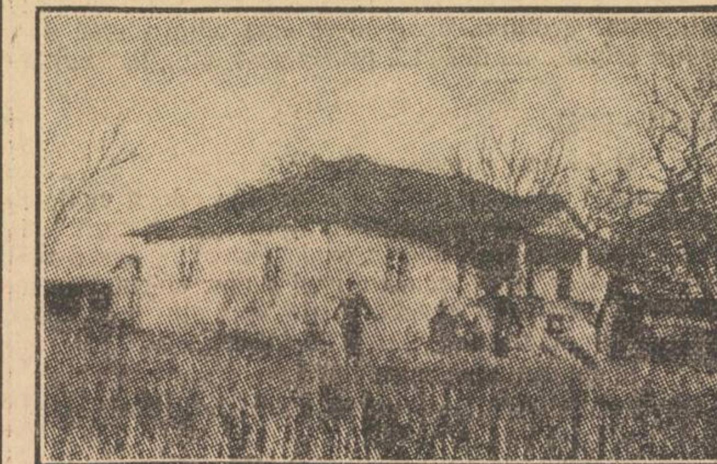
Acum înțelesesem de ce odaia care mi-o arătase dela început bătrânul, avea pentru dânsul un adânc înțeles, căci odinioară Gheorghe Eminovici adunase „înțelepciunea cea dătătoare de viață vie unde stau închise sfaturile și povețele cinstiților cărturari pe românește și pe franțuzește".

Tatăl poetului fusese un pasionat colecționar de manuscrise și cărți rare românești. Balș era și dânsul un cetitor pasionat, care cunoștea bine cărțile din biblioteca lui Eminovici, încât ceruse acestuia, diferite cărți cu „împrumut pe garanție". Moș Crețu mi-a descris astfel odaia de lucru a căminarului:

Era în dreapta, cum intrai prin cerdacul din față. Nu mare, având două ferestre, una în față, iar altele două pe dreapta. Ușa da într'o sală. In odae erau altădată dulapuri pline de cărți. O simplă masă și câteva scaune la mijloc, cu două sfeșnice, o călimară și o scrumelniță.

Pe masă erau așezate cărțile care nu erau catalogate. Intr'o condică, Gheorghe Eminovici trecea într'o ordine stabilită de dânsul toate cărțile cumpărate.

Pe pereți erau câteva tablouri de Domnitori zugrăvite de un neamț bătrân *Antoni Zigri* care se pripășise pe la moșia lui Balș, și care între alte lucrări făcuse și portretul mamei poetului.

Casa părintească unde a copilărit Eminescu la Ipotești

In această odaie ședea Gheorghe Eminovici ceasuri întregi, atunci când nu avea de lucru la Ipotești și afaceri în Botoșani. Mai toți copiii lui nu aveau voie să intre acolo, căci cheia era ținută numai de el.

La zile mari, de sărbători, intrau și dânșii odată cu numeroși musafiri, unde Gheorghe Eminovici plin de mândrie arăta tuturor comoara aceasta intelectuală, dând explicații și chiar cetindu-le din unele cărți. In celelalte odăi era rânduită gospodăria îmbelșugată a familiei Eminovici. Curtea era îngrijită având o grădină cu flori. Numeroși tei erau sădiți pretutindeni, din care doi sădiți de mâna lui Eminescu, unde își făcuse scrânciobul.

In fund era o livadă pe care o cultiva însuși proprietarul. Avea fel de fel de varietăți de fructe și câțiva butuci de vie.

Alături erau dependințele compuse din odăi pentru slujnice și argați, grajdurile și un hambar. In stânga drumului, curtea se învecina cu bisericuța de lemn a satului, care în față avea o clopotniță de lemn.

Ipoteștii a fost o moșie răzășească, pe care Gheorghe Eminovici ne având bani, o cumpărase pe jumătate. Cealaltă jumătate o stăpâniau frații Isăcescu și Gheorghe Ciofu, un sârb pripășit pe acolo.

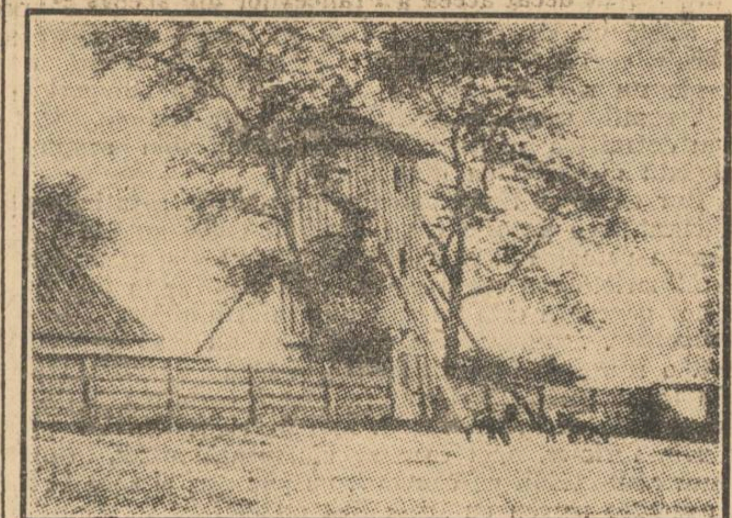
Cumpărarea se făcuse prin 1848 sau 1850 de la un oarecare Hurmuzache. Pământul de arătură și pădure avea o întindere de 288 fălci moldovenești. Pentru plată, dânsul a vândut casele din Botoșani și a mai luat 800 galbeni dela maica Fevronia Sârboaica, sora mamei poetului, iar 200 de galbeni dela altă soră a ei, Maria Mavrodin.

Bisericuța cu mormintele părinților lui Eminescu la Ipotești

Biblioteca lui Gheoghe Eminovici devenise așa de prețuită, încât mulți boeri moldoveni îi cereau volume pentru consultat. Dintr'o scrisoare a lui Balș, aflăm ce cărți primise dânsul din faimoasa lui bibliotecă: 1) *Istoria cavalerului de Grie* (des Grieux) și a iubitei sale (Manon Lescaut) în traducerea lui Alecu Beldiman. 2) *Alzira sau Americanii*, tragedie în 5 acte de Voltaire, tradusă de Grigore Alecsandrescu. 3) *Antoni*, dramă în 5 acte de Alexandru Dumas, în traducerea lui Alexandru Hrisoverghi și cu precuvântarea lui Costache Negruzzi; 4) *Moartea lui Socrat*, de Lamartine, tradusă de George Sion; 5) *Misantropul*, de Molière, tradusă de George Sion; 6) *Zaira* de Voltaire, tradusă de George Sion; 7) *Metella și Orbu*, de George Sand, tradusă de George Baronzi; 8) *Speronare*, de Alexandru Dumas, tradusă de Heliade Rădulescu; 9) *Femeia bună și bărbatul bun*, de Marmontel, traduceri de Heliade Rădulescu; *10) Crucea de argint*, de Eugen Sue, tradusă de Heliade Rădulescu. 11) *Lacul Dracului*, de George Sand, traducere de George Baronzi; 12) *Meropa*, de Voltaire, traducere de Grigore Alecsandrescu.

Se cunoștea de mulți contimporani dragostea lui Balș pentru cultura franceză, și mai ales se pomenia de sentimentele lui Gheorghe Eminovici „pentru frații noștri de peste Rin care gândesc precum va trebui să gândim și noi vreodată.

Clopotnița din Ipotești cu intrarea în bisericuța de lemn în dosul caselor lui Gheorghe Eminovici. (Colecția Minar)

Departe suntem de dânșii, dar vântul dela apus aduce mereu aer dătător de viață".

OCTAV MINAR

1) Capitol din volumul ilustrat „Eminescu" viața și opera.

Varia

Paul Morand va publica în curând o carte despre el însuși. In acest volum vor intra multe pagini din primele sale lucrări care sunt azi complect epuizate. Volumul va purta titlul *„Papiers d'identité"*.

Pictorul Ilia Repin, de curând decedat, povestea că stătuse de multe ori la Jasnaia Poliana, ca să facă diferite portrete de familie. Tolstoi se scula înaintea tuturora și-și făcea singur cafeaua. Pictorul s'a oferit să-i țină tovărășie spre marea bucurie a lui Tolstoi. A constatat însă îngrozit că Tolstoi nu bea cafea, ci o fiertură de cicoare, care mai mirosea și a petrol. Neîndrăznind să crâcnească, el a continuat să bea în fiecare dimineață oribila mixtură, până când în cele din urmă s'a obișnuit.

„L'Affaire Dreyfus et la troisième République" de G. Charensol. Autorul ne prezintă o frescă emoționantă a faimoasei *afaceri*, văzută prin perspectiva timpului și în cadrul istoric al republicii franceze.

„Les Romanciers étrangers contemporains" este o colecție nouă, subt conducerea d-lui Georges Charensol, destinată să înlesnească cunoașterea literaturilor străine.

Fiecare volum va conținea 12 nuvele inedite, precedate de un studiu critic al unui scriitor francez.

Primul volum, care apare în curând, va fi consacrat romancierilor americani. La această lucrare au colaborat André Maurois, Luc Durtain, Victor Liona, B. Fay și alți traducători.

„Die menschliche Natur. Ihr Wesen und ihr Verhalten" de John Dewey. Operele de valoare din beletristica și filosofia americană au început să fie deasemenea traduse și publicate în limba germană. In această privință, Germanii au, de fapt, întâietatea.

John Dewey este cel mai reprezentativ cugetător american. Cartea lui e un studiu de filosofie a vieții practice, pozitive, plină de înțelepte învățături. — D.

Femeia de azi

Feminitate şi feminism

Chestiunea se desbate de mult, căci dacă feminismul e o etichetă relativ recentă, femei care au voit şi au putut să se ridice deasupra pravilelor şi sclaviilor, au existat prin toate epocile. Atunci, ca şi acum, acelaş strigăt de alarmă, mai mult perfid decât convins, se silea să le oprească:

— Dar feminitatea? Băgaţi de seamă. Incercând un alt mod de viaţă, — acela care-i al nostru — eternul feminin, complexul delicios de slăbiciune, capriciu, ignoranţă, puerilitate, care compune prin contrast farmecul femeii, se iroseşte. Pe noi nu ne atrage altceva decât graţia leneviei voastre, neştiinţa în care trăiţi de cele mai principale chestiuni ale vieţii, adorabila voastră teamă de un nimic, misterul de care trebue să vă siliţi a vă înconjura...

Acestui etern feminin, desigur că feminismul îi dă lovituri de moarte. Dar ce brevet umilitor îşi dau singuri bărbaţii mărturisind:

— Noi nu ne complacem decât în tovărăşia unei femei fără prea multă inteligenţă şi cultură. Nu vă recunoaştem decât o raţiune de a trăi: amorul. Cu dorinţa voastră de a vă cultiva, de a munci şi de a deveni utile societăţii, nu numai bărbatului, ne veţi desgusta de căsătorie.

Sau numai bărbaţii inferiori cugetă astfel? Henry de Montherlant, scriitorul cunoscut, este fără îndoială un om cult şi deştept. Cu toată repulsia ce-o avem pentru citaţii, vom reproduce o frază pe care se reazămă conţinutul romanului său din urmă şi probabil crezul său personal, interesant deoarece nu-i numai al său.

E vorba de o tânără fată în care eroului i se pare că descoperă de la prima vedere „simbolul unui ideal". Cunoştinţa ei într'adevăr, nu-l decepţionează căci: „Aşa cum prevedeam, am înţeles îndată că-i proastă, că are stupiditatea aceea care-i farmecul femeii"...

Dar ar fi nenumărate dovezile, nu literare, ci curente, că ridicarea femeii pe o treaptă mai sus spre adevărurile şi libertăţile vieţii, supără sau nedumereşte.

Iată pe sociologul care asistă la un concurs de frumuseţe, la defilarea în costum de bae a candidatelor, — scandalizat nu de ţinuta aceasta obligatorie, ci de felul cu care ele circulă astfel prin faţa miilor de privitori, fără să roşească, fără să plece ochii, fără acele minoderii pudice despre care el ştie bine că erau mai totdeauna o mască, — şi totuşi regretă masca.

Iată pe magistratul care prezidează un local de vot — aceasta se petrece aici, la noi, — plasându-şi verva ironică de câte ori trebue să înmâneze unei femei buletinul pe care aceasta venea să-l primească — era prima oară — cu sfială şi emoţie.

Prefacerile se îndeplinesc mai repede decât sunt admise. Desigur, nu mai uimesc pe nimeni acum, fetele care urmează aceleaşi studii superioare ca băeţii. Totuş, o studentă cu părinţi bogaţi se mai aude des întrebată: „de ce atâta trudă dacă are zestre?" — o fată care s'a măritat bine, dar îşi păstrează ocupaţia care-o lasă independentă: „pentru ce oboseala de a câştiga bani dacă soţul îi dă?"

In toată silinţa aceasta a femeii de a egala pe bărbat, există un singur punct slab, mai bine zis foarte puternic, căci în faţa lui nici o argumentaţie şi nici o energie nu mai rezistă: copiii. In căsnicia „blagoslovită", copiii sau sunt victime, sau cer victime. Un drum de mijloc nu există, şi fireşte, nu vom susţine niciodată posibilitatea dintâi.

Dar de ce să fim atât de puţin abile şi să atingem noi chestiunea aceasta când bărbaţii înşişi nu fac din ea arma principală, ci o lasă pe al doilea şi al treilea plan. Sperietoarea cea mare pe care o fâlfâe în faţa tinerelor generaţii este tot distrugerea feminităţii. „Moare amorul", „camaraderia între sexe nu mai permite decât o simpatie fără adâncime şi fără durată", „femeia intelectualizată şi asupra căreia ocrotirea bărbatului devine superfluă nu va mai putea fi iubită".

Din fericire, acei care se alarmează astfel, sunt domni respectabili cu ochelari, cu păr sur, şi care tind să compare mereu cu „ce-a fost odată".

Natura îşi aduce aminte mai puţin. Amorul s'a acomodat foarte repede cu noul tip de femee şi tinerele generaţii masculine deasemeni.

Nicăeri nu vedem a fi astăzi mai puţine crime din gelozie, mai puţine căsătorii fără voia părinţilor, mai puţini bărbaţi ruinaţi de femei şi mai puţine femei ruinate de bărbaţi, mai multă chibzuinţă în alegerile reciproce, — deci nu constatăm lipsa acelei demenţe speciale care-i semnul etern al amorului.

Camaraderia distruge iluzia şi misterul, e adevărat. Dar în ce constă acest cântat „mister feminin" care va dispare? Cel mai adesea el nu există decât voit, simulat prin reticenţe, prin jumătăţi de răspunsuri, prin îngrămădiri de minciuni lăsate să se deslege greşit, înscenări fără dibăcie, care reuşesc totuş, fiindcă cel înşelat contribue şi el cu toată silinţa. Bărbaţii au chiar aerul că roagă pe femeea care „se povesteşte" prea sincer:

— Nu-mi spune tot. Lasă-mi ceeace am clădit cu plăzmuirile mele. E mai frumos sau mai urît, nu importă, — dar adevărul îmi distruge visul.

Sunt oare bărbaţii atât de definitiv strâmbaţi încât nu vor putea iubi pe femeea nouă, simplă şi sinceră, cu răspuns prompt şi judecată limpede, şi pe al cărei cuvânt de onoare te poţi bizui — adică tocmai ceeace caută şi apreciază o femee normală la bărbatul pe care-l iubeşte?

De ce să credem că adaptarea nu se va putea face şi la bine, în viitorul schimbat? Feminitatea cea mai plăcută şi mai preţuită va fi atunci aceea pe care-o va da feminismul.

Compensaţii

Şi din alte motive nu trebue să ne îngrijorăm atât de dispariţia feminităţii curent înţeleasă. Natura, cu grija ei de compensaţii, pare a o trece în câmpul opus. Câteva fapte semnificative sunt de semnalat în direcţia aceasta.

Va putea controla oricine, că în timp ce manufactura Lipscanului feminin dă faliment, magazine de mare lux masculin se înfiinţează, la tot pasul, pe artera zilnic bătută de şomeurii cei benevoli şi perpetui.

Tinere fete şi femei, cu îmbrăcămintea economică a acestor vremi de criză, strângând sub braţ o geantă voluminoasă sau numai o poşetă foarte uşoară, îşi opresc o clipă pasul grăbit spre ora de curs sau de serviciu şi admiră, cu o nostalgie mai mult atavică, vitrinele acestea elegante în care şerpuesc culorile vii ale cravatelor, pull-overelor şi fularurilor bărbăteşti, — privesc cu un zâmbet stofele de haine în culori *pastel* de care ocupaţiile şi spiritul lor practic le depărtează, ciorapii de mătase cu desene multicolore de care ele s'au dezbărat. Va veni vara şi clienţii dificili ai acestor magazine îşi vor decolta gâtul în cămăşi fine de stradă, vor uimi pe simplii strandişti cu pijamale bariolate strident, vor mai adăuga un inel şi o brăţară la frumuseţea mâinilor lor „făcute" la manucură.

De altfel, nu-i atât vorba de ceva nou, cât de o reîntoarcere. E ştiut că în primele timpuri, bărbatul era cel mai plecat spre podoabe. Şi astăzi, în unele triburi primitive din America de Nord, femeile pierd o bună parte din timp pictându-şi bărbaţii, fără a se gândi încă să se picteze şi ele. Am admirat şi prin Bucureşti, o familie de ţărani căzuţi de prin munţi, de departe, — bărbatul cu salbă la gât, cercel în ureche, cămaşă înflorită şi cu panglici colorate izvorând în tufe lungi de la ceafă, iar la trei paşi îndărăt, femeea cu catrinţă veche şi cămaşă săracă, ducând din greu desagii în spate, un copil în braţe şi altul de mână, urmând atentă şi cu o duioşie admirativă pasul legănat şi liber al Irodului său de toate zilele.

Mai semnalăm, în tendinţa masculină de feminizare, *diminutivul*, cu care se rectifică graţios numele de botez.

Ca să nu se creadă că ne servim de alintări de-acasă, asigurăm că numele sunt luate numai din gazete, din dări de seamă de recepţii înalte, de şedinţi severe, etc...

Un înalt personagiu nu se numeşte altfel decât *Zizi*, un demnitar voluminos se recomandă *Puiu*, altul este copilaşul, adică *Bébé*. Toţi Ionii sunt Ioneli, avocaţi gravi se numesc Mişu, Titel, Tache şi Nicu, şi nu-i rar ca de la o tribună să peroreze cu violenţă sau să se afirme cu idei aşezate, domni prezentaţi cu drăgălaşe nume de fată de pension.

Dar înregistrăm şi compensaţii de natură utilă. Un mare număr de scriitori, deocamdată străini, dau de câţiva ani la tipar volume de artă... culinară, o artă serioasă care nu se pretează la divagaţii, bazată dimpotrivă pe o experienţă îndelungă. Faptul trebue relevat, căci e îmbucurător pentru noi.

Mai rămăsese lucrul de mână, rezervat printr'o concepţie absurdă, exclusiv femeilor. Ca şi cum croitorii nu parveneau a dovedi de atâtea zeci de ani, că mânile bărbaţilor sunt tot atât de abile să poarte acul. Dar culegem şi în direcţia aceasta fapte promiţătoare. O prietenă îmi arăta cu o mândrie de stăpân, perna de etamină lucrată în puncte de soţul său, pe bărbatul unei alte prietene (totuş nu profesioniste, cum gândiţi, ci „menajere" şi una şi alta), l-am găsit într'o zi dregând atent un ciorap foarte rupt, şi în general, nasturii care se rup într'o familie, cad în sarcina stăpânului casei, care-i prinde mai metodic şi mai solid. Chiar dacă nu-i uneori astfel, nu greşim umilindu-ne puţin, încredinţându-i că rezultatele lor sunt mai bune, pentru a-i îndemna să persevereze.

Ne rămâne şi nouă destul: premiile literare, locul la volan, şi greul trebii prin biurourile şi consiliile unde am intrat după atâtea împotriviri.

ALICE GABRIELESCU

„Aş vrea să ştiu"

U. F. RIESENBERG - LOCO.

Ce tratează Emil Faguet în „L'Art de lire?"

In „L'Art de Lire" Emile Faguet îşi propune să dea îndrumările necesare în ceeace priveşte **metoda** de a citi cartea.

După Faguet, majoritatea cititorilor nu ştiu cum să citească şi din această cauză, pierd foarte mult din ceeace ar putea extrage din diferitele opere literare. Principala greşală este că citim în general, prea repede şi superficial.

După ce stabileşte o distincţie între diferitele genuri de cărţi de literatură, pe care le grupează în: cărţi de idei, cărţi de sentiment şi piese de teatru, poezii etc., care trebuesc citite fiecare în alt fel, după ce indică precauţiile cu care trebuesc citiţi autorii obscuri şi uneori chiar şi autorii răi, Faguet conchide, susţinând că cititul este o artă, care se poate învăţa cu timpul, printr'o iniţiere mai îndelungată. Recitirea unor opere este adesea unul din cele mai importante mijloace pentru a ne iniţia în această artă.

I. URSU - IAŞI.

a) Ce este o monografie?

Cuvântul „monografie", derivat din două cuvinte greceşti, care însemnează respectiv „o singură" şi „scriere" se întrebuinţează în mod curent pentru a reprezenta o descriere specială a unui singur obiect, a unui singur gen. Termenul se aplică astfel unui studiu de istorie, geografie, literatură, economie politică, etc.

b) Ce este „hedonismul?"

Se înţelege prin hedonism o doctrină morală, care face din plăcere scopul vieţei.

Hedonismul poate fi **egoist,** cum este acel profesat de filozoful grec Aristip, sau **altruist,** dacă socoteşte plăcerea altuia ca o parte integrantă în plăcerea proprie.

O morală asemănătoare cu hedonismul, fără a fi însă identică cu ea, este **eudemonismul,** care socoteşte căutarea fericirii drept scopul vieţei.

Hedonismul se găseşte deci faţă de eudemonism, în acelaş raport ca plăcerea faţă de fericire.

VIAŢA LUI M. EMINESCU
de G. GALACTION
a apărut în excelenta Biblioteca Dimineaţa
No. 12 Preţul 8 Lei

Cronica Sahului

PROBLEMA No. 361

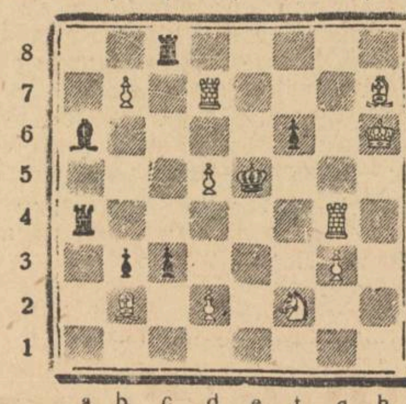
— *Din concursul nostru de probleme* —

Motto: „Critical moves"

(inedită)

Negru:

Ré5, Ta4 şi c8, Na6, Pb3, c3 şi f6 (7).

Alb:

Rh6, Td7 şi g4, Cf2, Nb2 şi h7, Pb7, d2, d5 şi g3 (11).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PROBLEMA No. 362

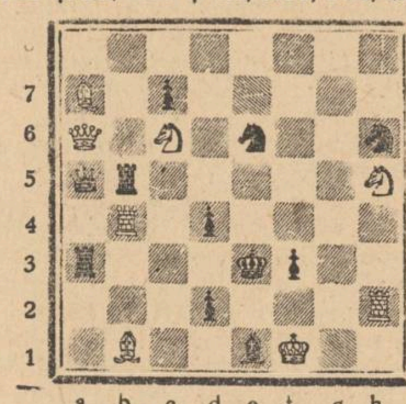
— *Din concursul nostru de probleme* —

Mottto: „Argus"

(inedită)

Negru:

Ré3, Da5, Ta3 şi b5, Cé6 şi h6, Né1, Pc7, d2, d4 şi f3 (11)

Alb:

Rf1, Da6, Tb4 şi h2, Cc6 şi h5, Na7 şi b1 (8).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 161

Jucată în match la Stockholm în Noembrie 1930. Matchul s'a terminat cu $3\frac{1}{2}$ faţă de $2\frac{1}{2}$ în favoarea tânărului maestru suedez Stolz.

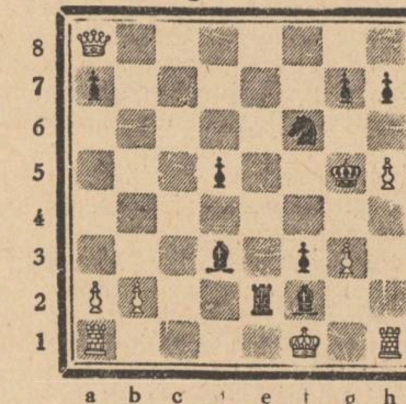
Alb: R. Spielman **Negru: G. Stolz**

Apărarea franceză

1. é2—é4, é7—é6; 2, d2—d4, d7 d5; 3. Cb1—d2, Cg8—f6; mutarea aceasta e bună numai dacă calul alb ar fi stat la b3; în cazul de faţă, continuarea cea mai bună ar fi fost c5. 4. é4—é5, Cf6—d7; 5. Nf1 d3! c7—c5; 6. c2—c3, Cb8—c6; 7. Cg1—é2, Dd8—b6; 8. Cd2—f3, c5×d4; 9. c3×d4, acum albul stă bine; are un centru puternic şi caii bine situaţi pentru apărare şi atac, Negrul nu cruţă nimic spre a distruge centrul adversarului. 9...., Nf8—b4+; 10. Ré1—f1, alb renunţă la rocadă în interesul atacului şi spre a nu simplifica jocul. 10...., f7—f6; aceasta e o mutare bună, căci la 0—0, alb ar fi putut continua cu un atac puternic prin sacrificiul N×h7+, R×h7; Cg5+; Rg8. Dd3! 11. Cé2—f4!, f6×é5; 12. Cf4×é6, é5—é4; 13. Nc1—f4, ameninţând Nc7 cu câştigarea damei şi Cc7+ cu acela al turnului. 13...., é4×f3!! un splendid sacrificiu de damă, dar la é×d3, ar fi urmat Cc7+, şi apoi C×a8 cu o pierdere ireparabilă pentru negru. 14. Nf4—c7, Cd7—f6; 15. Cé6×g7+ spre a evita ca negrul să mai facă rocada. 15...., Ré8—f7; 16. Nc7—b6, Nc8—g4!! prin această mutare şi prin jocul său minunat tânărul maestru suedez forţează câştigarea partidei. 17. g2—g3 la mutarea plauzibilă g×f3, jocul ar fi continuat astfel: Nh3+; Rg1, a×b6; Cf5, C×d4; Cg3 (C×d4, Tg8+, urmat de mat), Taé8 cu ameninţarea decisivă Té1+; D×é1, C×f3 mat. 17...., Ng4—h3+; 18. Rf1—g1. Rf7×g7; regele alb fiind închis, negrul are timp spre a prepara atacul decisiv. 19. Nb6—c7, la Nc5 ar fi urmat: N×c5; d×c5, Thé8!; D×f3, Cd4; Df4 (Dd1, Té1+; Nf1, T×f1; D×f1. C×f3 mat), Té4!; Dc7+, Rh8; f3. C×f3+; Rf2. Cg4+; R×f3, Tf8; Df4, Té3 mat. 19...., Th8—é8;! 20. Nc7—é5, Cc6×é5; 21. d4×é5, Té8×é5: 22. Dd1—b3, la D×f3 negru câştigă prin Taé8 22...., Nb4—c5! ameninţă N×f2+; R×f2, Cg4+; R×f3, Tf8+; Nf5, T×f5 mat; iar la D×b7+. Té7!: D×a8, Cg4; Tf1, C×f2; D×d5 (T×f2, Té1+; Nf1, T×f1+, mat), C×d3+; D×c5, C×c5 şi câştigă. 23. Nd3—f5, Nh3 f5: 24. Db3×b7+, Rg7—g6; 25. Db7×a8, Té5—é2; 26. h2—h4, Nc5×f2+; 27, Rg1—f1, Nf5—d3, 28. h4—h5+, Rg6—g5, şi alb abandonează, căci matul e inevitabil.

Poziţia finală a partidei

Negru: Stolz.

Alb: Spielmann.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

MARI PREMII LUNARE
oferă ziarul „DIMINEAŢA"
deslegătorilor jocurilor de cuvinte încrucişate, din senzaţionalul
„ALBUM REBUS"
PREŢUL 60 LEI

Curiozităţi

Descoperirea unui mausoleu în Macedonia

Cunoscutul arheolog grec, prof. Sotiriadis, a descoperit în localitatea Dion, oraş în Macedonia antică, în apropiere de Olimp, un mausoleu al unei bogate familii macedoniene.

Mausoleul, în formă de templu doric, s'a păstrat foarte bine, cu excepţia sicrielor care au fost sparte de jefuitori în secolul al V-lea al erei creştine.

Prădarea mausoleului s'a întâmplat în anul 470, pe timpul năvălirii Ostrogoţilor în Macedonia. Jefuitorii au lăsat în mausoleu câteva sfeşnice de lut care permit stabilirea datei când s'a înfăptuit jaful.

Profesorul Sotiriadis este de părere că acest monument a fost clădit în secolul al IV-lea înainte de era creştină.

Bogăţia şi valoarea artistică a mausoleului confirmă părerile istoricilor că pătura dominantă în Macedonia antică dispunea de averi şi posibilităţi mult mai mari decât clasele bogate din Grecia centrală şi de sud.

Coloanele ionice dela intrarea mausoleului sunt de o frumuseţă uimitoare; coloanele dorice din interior sunt de un stil sever; desenurile admirabile şi desăvârşite. Pe păreţii interiori s'au păstrat, în multe părţi, culorile: aur, roşu, albastru şi galbăn. Un interes deosebit prezintă frescele de pe mormântul de marmoră în care au fost aşezate sicriele. Pictura prezintă scene de lupte de călăreţi sciţi şi traci. Imbrăcămintea figurilor nu permite nici un dubiu cu privire la naţionalitatea luptătorilor. Figurile au asemănare cu mozaicurile din Pompei.

Descoperirea profesorului Sotiriadis are o mare importanţă ştiinţifică. Mausoleul din Dion ne dă pentru prima dată, un tablou complect despre marea desvoltare a culturii şi artei eline în Grecia de nord, în veacul al IV-lea înainte de era creştină. — *D.*

Maşină de scris cu porţia

La târgul anual din Lipsca au fost expuse anul acesta o mulţime de noutăţi interesante din domeniul tehnic. Intre altele se putea vedea o maşină de scris, care nu funcţionează decât după introducerea unei monezi de 10 pfenigi (4 lei). Pentru suma aceasta foarte modestă, maşina face 1000 de bătăi. Apoi sună şi se opreşte.

O mie de bătăi sunt suficiente pentru o scrisoare comercială obişnuită. Magazinele mari, cafenelele, etc., se vor grăbi desigur să pună asemenea maşini la dispoziţia publicului flotant, care astfel îşi va putea face repede şi eftin corespondenţa.

Leagănul jurnalismului

După ultimele cercetări s'ar părea că jurnalismul îşi are leagănul în China. Primele numere ale ziarului „King-Pao", care mai apare şi astăzi la Peking, datează de acum 900 de ani. Poetul Sutchen, mort în anul 1101 după Christos, îl pomeneşte în scrierile lui. Unii învăţaţi chinezi susţin chiar că ziarul în chestiune ar fi şi mai vechiu, fiind pomenit de mai mulţi poeţi care au trăit sub dinastia lui Tang, între 618 şi 907. Ziarul „King-Pao" are un format de 18 x 10 cm., cu paginile despărţite prin linii roşii în mai multe coloane, fiecare coloană conţinând 14 semne chinezeşti.

Copiii să citească / Cartea cea frumoasă **IROZII**
Minunate ilustraţiuni şi hârtie velină
PREŢUL 20 LEI

JERTFA LILIANEI
Roman pentru copii şi tineret
PREŢUL 60 LEI

FAMILIA CHIŢ-CHIŢ
Piesă de teatru pentru copii şi tineret de Ion Pas
PREŢUL 50 LEI

A doua călătorie în lumea basmelor
Cele mai frumoase poveşti de Selma Lagerlöff
Un volum mare cu clişee în culori, PREŢUL 120 LEI

Cărticica păsărilor şi animalelor
O frumoasă descriere a vieţuitoarelor pentru copii
PREŢUL 30 LEI

POVEŞTI CU NOROC
Minunată carte pentru copii de ALI-BABA
PREŢUL 80 LEI

INELUL PIERDUT
ROMAN de N. Batzaria
PREŢUL 40 LEI

POVESTIRI PENTRU COPII
de Leon Tolstoi. — Cu numeroase tablouri în culori
PREŢUL 100 LEI

GLUME PENTRU COPII
Preţul 30 Lei

URSULICĂ
— Roman pentru copii cu numeroase ilustraţiuni —
Preţul 40 Lei

Haplea în Străinătate
de N. Batzaria Preţul 50 Lei

«Dragoste şi moarte în provincie»

Romanul recent apărut al d-lui SERGIU DAN obţine, cum era de aşteptat, un imens succes. Femeile în special au făcut acestei cărţi o primire într'adevăr excepţională.

Cora Negrea, eroina tristă a romanului va rămâne printre cele mai pasionante figuri femenine ale literaturii contemporane. S'a spus de către unii că drama întunecată din „DRAGOSTE ŞI MOARTE IN PROVINCIE", ar ţine să demonstreze nefericirile căsătoriei.

„Cora Negrea ar fi fost mai puţin nenorocită dacă nu s'ar fi căsătorit" e concluzia la care au ajuns numeroasele cetitoare.

Adevărul este însă, că autorul n'a urmărit nici o teză, reuşind în schimb să redea în culori puternice viaţa unei femei de provincie în care se recunosc atâtea femei, ceeace explică succesul răsunător al cărţii.

INDISCUTABIL PÂINEA HERDAN E CEA MAI BUNĂ

Cărți și Reviste

ILARIE VORONCA: Zodiac (Poeme) (Edit. Unu, 1930)

Poezia lui Ilarie Voronca dă impresia unei desfrunziri. O desfrunzire vijelioasă și continuă de imagini, fără răgaz, fără întrerupere, fără sfârșit. Poemele lui au un ritm de mitralieră: o ploaie răpăitoare de imagini, țăcănind, vers după vers, la intervale egale. Asta poate da, dela o vreme, o senzație ciudată celui care le citește: sensația pe care ai avea-o alergând la o cursă de întrecere. Ai impresia că poetul s'a luat la întrecere cu cititorul. Cine merge mai repede: șuvoiul de imagini ori atenția lectorului? Isbutește cititorul să ajungă la sfârșitul poemului, ori cade în drum copleșit de avalanșa de metafore?

Cred că, mai ales față de cititorul obișnuit și neprevenit, poetul învinge. Cred deasemeni că această isbândă nu este deloc în intențiile lui. Ar fi, într'adevăr, o intenție absurdă și o isbândă care ar fi o curată înfrângere: alungarea, pur și simplu, a cititorului.

Aici stă și principala acuzație care se poate aduce poeziei lui Voronca (reprezentativă pentru o întreagă mentalitate poetică, numită — destul de arbitrar — modernistă): ignorarea, voită sau nu, a cititorului, câteodată chiar disprețul pentru cititor și întotdeauna nesocotirea lui.

Toate aceste considerații privesc numai felul în care își prezintă Voronca poezia. Cred că este mai mult o veche obișnuință decât un sistem. Și cred asta cu atât mai mult cu cât sânt convins că substanța poeziei lui este viguroasă, bogată, vrednică de a fi prețuită.

Versurile, într'un poem, pot avea două feluri de valori. Sau, mai degrabă, valoarea poetică a unui vers se poate cântări în două feluri: după situația versului în poem și după rezonanța lui când e detașat din poem, izolat de rest și considerat independent de situația lui în poem. Sânt, astfel, poeme admirabile ale căror versuri, luate izolat, n'au nici-o strălucire. Și sânt poeme care nu-și capătă o valoare decât datorită unui singur vers, acesta dând tonul întregului poem și celelalte versuri neslujind decât ca „repoussoir", pentru a scoate în evidență versul care dă tonul.

Prima categorie de versuri, versuri subordonate economiei generale a poemului, cere multă artă și un mare meșteșug de compoziție. Baudelaire e marele maistru în această privință. (Dealtfel tot la el se pot găsi și cele mai strălucite exemple de versuri-fulgere, versuri rezumative care au valoare prin ele însile).

Voronca neglijează cu desăvârșire compoziția. Poemele lui apar ca o înșirare de versuri pline de imagini, unele din ele de o adâncă rezonanță, puternice, sugestive — însă *mereu izolate*, având aerul să fie crîmpeie, neintegrate într'un tot. Cu toate acestea știm că Voronca este capabil și să construiască. Ne-aducem aminte de „Ulise" în care Voronca dădea dovadă că știe meșteșugul construirii unui poem.

Poezia lui Voronca apare, din pricina asta, ca un imens rezervoriu de material poetic, imagini (mai ales), interpretare nouă și proaspătă a naturii, simțire, elan tânăr, — material, care, însă, e încă în stare de disponibilitate. Am putea cita zeci de versuri admirabile — însă nici-un poem întreg.

Bănuesc că Voronca nu va întârzia să facă sforțarea de a-și organiza imaginile. E ultima sforțare de care mai are nevoie pentru a-și pune în valoare talentul real pe care-l are.

Sforțarea aceasta sânt sigur că o poate face. De hotărârea care o va lua — vom ști dacă vrea să dea talentului lui o valoare accesibilă.

Asta să nu-l sperie: valoare accesibilă nu înseamnă numaidecât valoare curentă...

AL. A. PHILIPPIDE

GUSTAVE FLAUBERT: Salambo
Roman. In românește de Ludovic Dauș. Edit. „Cartea Românească".

„Salammbô" a lui Flaubert este incontestabil o operă magistrală. Dar însușirile ei sunt de altă natură decât acelea ce se cer unui roman. Interesul cetitorului e concentrat în sensul datelor istorice, mai mult decât în acela al pătrunderii psihologice. Și dacă Flaubert va fi vrut să ne dea în *Salammbô* un roman istoric, el n'a izbutit decât în parte. Ne-a dat un minunat tablou istoric, documentat până în cele mai mici amănunte, cu o meticulozitate de arheolog; dar nu un roman. Elementul istoric nu e pentru Flaubert cadrul în care să se desfășure o acțiune de roman, o intrigă, cu personaje al căror suflet să se degaje din această acțiune; el nu e un auxiliar, ci esențialul. Din această cauză „Salammbô" poate fi socotită ca o operă foarte instructivă, desăvârșită prin puterea de evocare a unei lumi dispărute, dar aproape nulă ca valoare epică. Din aceeași cauză, „Salammbô" nu e o lucare pe care s'o urmărești cu ușurință. Lectura ei e penibilă, și dacă forma în care ni se înfățișează nu ar atinge culmile perfecțiunii, „Salammbô" n'ar avea astăzi cetitori.

Ceiace face ca „Salammbô" — și tot restul operei lui Flaubert — să placă, e mai cu seamă stilul său admirabil, un stil modelat cu multă trudă, de o uimitoare bogăție și plasticitate. De aceia, limba lui Flaubert e una din acelea a căror transpunere constitue un remarcabil „tour de force". Traducerea lui Flaubert e egală cu crearea unei opere originale. Dacă traducătorul nu-i la rândul lui un bun stilist, un creator chiar, traducerea riscă să aibă înfățișarea acelcia de care ne ocupăm în prezenta recenzie.

Spuneam mai sus că „Salammbô" nu-i o lucrare pe care s'o poți ceti pe nerăsuflate. Iți stă în cale amănuntul arheologic. Dacă începi să cetești aceiași operă în traducerea d-lui Ludovic Dauș, o dai deoparte dela primele pagini, din pricina limbii ei barbare. Să cităm un exemplu:

„Ajunseră (sclavii) în aleea de chiparoși, unde dispărură în mijlocul mulțimei care îi *întreba*. Unul din ei rămăsese deoparte, *în picioare*. Printre zdrențele tunicei sale se zăreau umerii *vărgați de dârele unor tăeturi* lungi. *Plecându-și bărbia*, privea împrejuru-*i* cu neîncredere și închidea puțin pleoapele la strălucirea torțelor; dar când văzu că nici unul din oamenii aceștia înnarmați *nu căuta să-i facă vr'un rău*, un oftat adânc ieși din pieptu-*i*; borborosea, rânjea sub lacrămile limpezi ce-i *spălau* fața; apoi luă de *verigi* o cantharā plină, *o ridică drept în sus la capătul brațelor de cari atârnau lanțuri și privind cerul și mereu ținând cupa*, zise:...".

Iată și pasajul francez:

„Ils arrivèrent dans l'avenue des cyprès, où ils se perdirent parmi la foule, qui les interrogeait. L'un d'eux était resté à l'écrit, debout. A travers les déchirures de sa tunique on apercevait ses épaules rayées par de longues balafres. Baissant le menton, il regardait autour de lui avec méfiance et fermait un peu ses paupières dans l'éblouissement des flambeaux; mais quand il vit que personne de ces gens armés ne lui en voulait, un grand soupir s'échappa de sa poitrine; il balbutiait, il ricanait sous les larmes claires qui lavaient sa figure; puis il saisit par les anneaux un canthare tout plein, le leva droit en l'air au bout de ses bras d'où pendaient des chaînes, et alors regardant le ciel et toujours tenant la coupe, il dit:..."

Revista Revistelor

Revista Clasică, publicație trimestrială sub conducerea d-lui N. I. Herescu, ne aduce cu numărul din urmă (An. VI. Tom. II. No. 2—3) pe lângă un bogat material informativ, câteva articole și studii cu o frumoasă ținută intelectuală, de d-nii Ramiro Ortiz, Iuliu Valaori, Matei C. Nicolau și Jean Molye, din al cărui studiu, „Cultura clasică și situația ei actuală" reproducem câteva pasagii:

„Trebuie să facem o primă constatare generală. Pretutindeni, apărarea culturii clasice îmbracă un dublu aspect: menținerea tradiției intelectuale morale și naționale; crearea din nou a unei culturi generale, larg umană, — trăsătură de unire între popoare".

Apoi, după o cercetare rapidă a situației culturii clasice în diferitele țări ale Europei, începând cu cele mediteraniene și dând o apreciere justă efortului României pentru a-și menține moștenirea latină și pentru a cuceri un loc de cinste în activitatea filologică clasică, conchide:

„A apăra cultura clasică în omenire, nu înseamnă a reveni la trecut, întorcând spatele realităților și refuzând de a privi viitorul. Din contră. Acei care o defăimează și o combat dau probă de spirit archaic, îmbătrânit, strîmt, retrograd. Cultura clasică este un element indispensabil, unul din elementele constructive ale civilizației noastre. Luptând pentru ea, în toate patriile noastre, vom reuși poate să dăm lumii care vine, inteligență, energie, ordine și, în fine, frumusețǎ".

Buletin eugenic și biopolitic, publicațiune ce apare la Cluj, lunar, ca ramură a asociației pentru literatura și cultura poporului român „*Astra*", sub direcțiunea domnului profesor Iuliu Moldovan, fost ministru al sănătății și ocrotirilor sociale, în care remarcăm un articol al d-lui dr. G. Preda: „*O concepție biologică și psihologică asupra realizării idealului național*" din care spicuim următoarele:

„Având în noi caracterele generale ce se raportă la specia umană, la rasă, la popoarele din care ne tragem, trebuie să căutăm apoi prin activitatea noastră să înlesnim întocmirea de *mediuri favorabile naționalismului nostru*, mediuri unde educația apropriată poate canaliza defecte moștenite sau câștigate: nepăsarea și pasivitatea, lipsa de energie și de voință activă, neprevederea, nestatornicia și șiretenia imprimată de la popoarele năvălitoare sau odinioară stăpânitoare, etc.".

Punctul de vedere nou în articolul d-lui Dr. Preda este așezarea naționalismului pe o solidă bază biologică și orientarea educației morale și naționale în lumina acestei științe, care coprinde psihologia și aplicările ei pedagogice ca pe niște capitole ale științii vieții în genere.

Acest punct de vedere nou, care a creiat în lumea de azi concepția biopoliticii, aplicată în Anglia și Statele Unite într'o organizare socială mai largă și independentă de jocul meschin al așa zisei politice, este reprezentat de grupul strâns în jurul D-lui Profesor Iuliu Moldovan și al Buletinului Eugenic-Biopolitic de la Cluj.

Scurta trecere a D-lui Profesor I. Moldovan la ministerul sănătății și al ocrotirilor sociale, va însemna o pagină importantă în istoria organizării statului român, prin înfăptuirea legii sale sanitare și de ocrotiri, care pune bazele și dă posibilități infinite de dezvoltare higienii sociale ce trebuie să regenereze poporul nostru, încercat azi de o gravă criză generală.

Expunerea de motive și textul dispozițiunilor legii de sănătate și de ocrotire care privesc asistența socială, se găsesc în *Buletinul Asistenții*, buletinul școlii superioare de asistență socială „Principesa Ileana".

In cadrul acestei legiuiri se înțelege și rostul școlii de asistență socială și activitatea conducătoarei ei, D-na Dr. Veturia Mănuilă, o lucrătoare socială competintă, care posedă pe lângă o pregătire technică din cele mai serioase, daruri naturale de organizare și acea voință calmă și sigură, ce se cere oricărui pionier, în efortul stăruitor impus de dificultăți ce ne par insurmontabile.

Primul articol al Buletinului se datorește acestei personalități hotărîte, științific pregătită și se intitulează „Asistența individuală și Technica ei". Citām câteva pasagii din el:

„Inlocuirea sistemului vechiu de filantropie, de caritate, cu un sistem organizat de asistența socială, bazat pe principiul de economie socială, a adus nu numai schimbare de principii ci și de metodă technică în asistența socială.

„Fiind principiul de economie socială rațiunea existenții a asistenții sociale, s'a inaugurat un principiu nou, anume: de a asista pe cel dependent în așa fel, în cât în cel mai scurt timp posibil să-și poată câștiga existența sa și a familiei sale. Pentru a reuși în acest sens era nevoie să se cunoască cel asistat la el acasă, să i se cunoască toate defectele, toate calitățile personale, împreună cu condițiunile sociale în care trăește, ca astfel să se poată constata cauza pentru care este incapabil de a-și câștiga existența în mod independent.

„Cunoscând factorul patologic se va putea studia posibilitatea eliminării lui și compunerea unui program de muncă armonizând condițiunile sociale în așa fel, ca dependentul să-și poată valida cât mai avantajos calitățile lui individuale. Armonizându-se condițiunile sociale cu calitățile lui individuale, se va urmări plasarea dependentului în societate, la locul unde se crede că ar putea produce mai mult, asigurându-i-se astfel existența prin munca lui proprie".

Iar teoria, expusă clar și luminos, este ilustrată cu exemple și un cazier în care este oglindită aplicarea practică pe terenul de demonstrații în asistența familiei unde tinerele asistente de școli superioare de asistență socială lucrează sub direcțiunea D-nei Dr. Veturia Mănuilă în cartierul Tei.

I. S.

Curier literar

De curând s'au împlinit 20 de ani dela moartea lui Tolstoi. Cu această ocazie, ziarele rusești publică unele epizoade inedite din viața marelui dispărut, relatate de diverși poeți, pictori, actori, etc., prieteni odinioară cu filozoful dela Jasnaia Poljana.

„*Deutsche Rundschau*" publică un studiu al profesorului Wilamowiz-Moellendorff despre Virgil. In acelaș număr, E. Dujardin vorbește foarte instructiv despre „atitudinea nouei generații de scriitori francezi față de apropierea franco-germană".

* * *

La Londra a apărut un volum de nuvele cu titlul „*Cea mai bună nuvelă a mea*". Participă 21 de autori care au ales singuri cea mai bună nuvelă din scrierile lor.

* * *

In editura Zsolnay din Berlin, care publică operele complecte ale lui Heinrich Mann, a apărut un volum de nuvele care cuprinde „*Das Herz*" și „*Die Rücker vom Hades*".

* * *

A apărut volumul al IV-lea din „*Propyläen Weltgeschichte*". Volumul, care poartă titlul „*Das Erwachen der Menschheit*", conține foarte multe date noui și necunoscute. Istoriile publicate până acum începeau descrierile dela anul 5000 înainte de era creștină; dincolo de această limită nu s'a aventurat nici-un studiu de istorie universală. Volumul al IV-lea din „Propyläen Weltgesichte" pătrunde, bazat pe cercetările archeologice recente, mult mai adânc în negura timpurilor și ne desfășoară un tablou care cuprinde 20.000 de ani, până la nașterea lui Hristos.

— D.

MAGAZINUL

No. 5

De câteva luni publicistica română s'a îmbogățit cu o producție nouă „Magazinul".

Printre elementele care prezintă o țară în ochii lumii, trebuesc considerate ca un factor principal cotidianele și periodicele. Și din acest punct de vedere „Magazinul" vine să adauge un aport important: e prima publicație în acest gen și apare în condițiuni impecabile.

„Magazinul" No. 5 întrece multe din publicațiunile similare occidentale. El cuprinde întreg acel material variat și serios și humoristic, distractiv și instructiv, care formează în genere conținutul acestor bazare. Pe lângă aceasta, o serie întreagă de planșe și ilustrații, o capo d'operă de echnică și gust.

Din sumarul bogat relevăm:

Un studiu psihologic asupra superstițiilor scris de Ion Pas; Ciorapii: o causerie humoristică și frivolă de Iosef Robert Harrer; FOC: o nuvelă sentimentală de scriitoarea engleză Phylis Botton; Sa-Nin: o schiță chinezească, care exală întreg parfumul exotic al imperiului ceresc; Idilă de primăvară: Pastel, de Const. A. I. Ghica; „Parada Frumuseții", este muzica unui tango scris de Randy Lawer pentru filmul cu acelaș nume, realizat de „Realitatea Ilustrată"; „Mierla": o nuvelă a scriitorului irlandez Lyam O'Flaherty; Eroi ai vieții sub aspect critic: un studiu asupra candidaților la însurătoare, de Alfred Ioachim Fischer; Taina succesului lor: destăinuiri din lumea artiștilor de cinema; Salonul Oficial: un reportagiu critic al expoziției de artă plastică deschisă de curând cu numeroase reproduceri după tablouri și statui.

„Magazinul" Nr. 5 mai cuprinde curiozități, versuri humoristice, probleme de cinema; Humor, schițe, nuvele, precum și un concurs dintre cele mai originale: „Trăiți o zi după pofta inimii", care nefiind decât un joc de imaginație îngăduie cititorilor să trăiască o zi de basme.

„Magazinul" se găsește de vânzare la toate chioșcurile.

PREȚUL 40 LEI

Citiți azi: LECTURA No. 322

NUMĂR SPECIAL DE PAȘTI

FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE

PRINȚUL KROPOTKIN

EVADAREA MEA

Povestire reală, dramatică și senzațională

Lei 5. Scrierea complectă la chioșcari și librari.

RECENZII

EUG. HEROVANU: Paria
Roman. (tradus în idiș de Z. Rozental. Ed. „Unser Zeit", Chișinău)

Inainte de a mă ocupa de traducerea acestui roman, voi spune câteva cuvinte despre opera originală. Ea a fost publicată — cum arată autorul în prefața ediției a doua (1927) — cu douăzeci de ani înainte și se datorește unui distins avocat, a cărui profesiune e legată de pătrunderea diverselor probleme juridice, de rezolvarea numeroaselor controverse ce se ivesc în doctrine, texte de legi, jurisprudențe. Totuși d. Eug. Herovanu și-a găsit timpul necesar să scrie un frumos roman. Și d-sa ne-a dat nu o operă de fantezie intelectuală, ci un document uman, de viață trăită și bine pătrunsă, prezentat într'o formă aleasă, un stil curgător și atrăgător. Afară de asta, romanul d-lui Eug. Herovanu e însufleţit de o nobilă tendință. Scris într'o vreme în care ura de rasă, predicată dela înălțimea catedrei, prinsese rădăcini și la noi, acest roman avea să risipească atmosfera de intoleranță ce stăpânea anumite cercuri și să insufle un spirit de bună înțelegere între oameni. In împrejurările de astăzi, lectura acestui roman poate avea aceiași înrâurire asupra unor elemente rătăcite. și se impune ca ea să fie răspândită de aceia care se gândesc serios la îndrumarea sufletelor tinere.

Eroii romanului, prinși „sur le vif", sunt înfățișați magistral, iar paginile descriptive, în care sunt evocate diferite colțuri ale mediului în care se desfășură acțiunea, Iașii, sunt de o rară putere evocativă. Astfel e pasajul cu strada Sărăriei, în care cu emoție am recunoscut drumul pe care umblam spre leaderul socialismului Ion Nădejde. Sau tabloul în care e zugrăvit Târgul-Cucului:

„Partea aceasta a orașului, cunoscută sub numele de Târgul-Cucului, e unul din cele mai populate cartiere ale sărăcimii lui Izrael. E un *ghetto modern* în care domină tipul evreului sordid, prolific, sgomotos. Locuințele se îngrămădesc unele în altele, cu ferestre mici, cu încăperi lipsite de aer, în care familii întregi viețuiesc într'o revoltătoare promiscuitate..."

E un tablou plin de adevăr și de tristețe, pe care-l regăsim în mai toate orașele și orășelele Moldovei. Pretutindeni ne întâmpină aceiași mizerie, aceiași îngrămădire de oameni, acelaşi *ghetto modern*.

Cu toate acestea, la serbarea onomasticei Elenei Movilă, unul din invitați, Velea, citește din ziarul „Dacia Română":

„...Averile boierești risipite și intrate în lăzile finanței evreești, populația înăbușită de parazitismul străin,... judaismul cotropitor surpând edificiul nostru național, înveninând poporul, ducându-l încet și sigur la moarte..."

Dintre toți cei de față, rude și prieteni, singură Elena Movila, femee cu suflet nobil, în adevărata accepțiune a acestui cuvânt, dezbrăcat de prejudecăți, văzând lucrurile cum sunt în realitate, exclamă revoltată:

— Iar antisemitism?

Intervine și Petre Damian, care e de aceiași părere cu Elena și-i spune lui Velea:

— Falș și ridicol! Iată părerea mea.

Și după o lungă explicare asupra realei stări de lucruri, Damian continuă:

„Rămâne vechiul proces antijudaic. Ce vreți? Ce cereți? Să izgonim jidanii, să-i aruncăm în Dunăre? E absurd și dacă n'ar fi absurd ar fi dezastruos".

Urmează după aceasta pe două pagini o judecată sănătoasă despre xenofobie și xenofilie, însă Velea „porni violent și aprins, năpustindu-se asupra jidovimei de pretutindeni, căreia îi aruncă în spinare toate vechile și cunoscutele invinuiri".

Doctorul Albert Samueli este indiscutabil principalul erou al acestui roman, căci în jurul său se desfășură tot romanul d-lui Herovanu. Medic, cu o bogată cultură generală, cu idei inaintate, făcând parte cândva din mișcarea socialistă care luase naștere în acel timp în Iași, este bine primit în casa Elenei Movilă și-l tratează pe micul ei copilaș de-o boală, în aparență suspectă, dar după părerea medicului de o neînsemnată gravitate.

In casa lui Movilă, doctorul venea foarte des, și era simpatizat de către soții Movilă. Avea însă un cusur congenital: era evreu. Și din cauza acestui mare defect, suferea grozav, toate înjosirile pornite contra neamului din care făcea parte, și care se răsfrângeau deci și asupra lui.

Și în adevăr, la sărbătorirea Elenei Movilă, sosi și Doctorul Samueli.

Aproape toți își ațintiră ochii asupra lui; unii cu indiferență, iar alții cu vădită ură. Intre aceștia din urmă figura negreșit și Alexandru Velea, cel cu gazeta „Dacia Română", care în contradicție cu Petre Damian, vorbea înverșunat: „de pericolul străinismului, pe care politica „criminală" a guvernului îl sporise, în loc să-l înlăture... și în toată discuția nu se evitară decât cuvintele prea grele la adresa evreilor, în considerația prezenței lui Samueli".

In fine s'au discutat multe pe această temă, iar între timp căpitanul Măgureanu povesti anecdote picante despre recruții evrei, iar Samueli fu silit să asculte toate săgețile antisemite. Numai Petre Damian „rămăsese tăcut, departe de cele ce se vorbeau, suferind însă pentru Samueli, ca și cum s'ar fi găsit el însuși în situația critică a amicului său".

Jignită de cele ce se petrecuse, era și Elena Movilă, care căuta să schimbe întrucâtva atmosfera, iar câteva minute mai târziu „Samueli se retrage mai umil decât venise și mai aleș cu părerea de rău de a fi venit".

Regret că spațiul unei recenzii nu-mi permite să descriu toată suferința acestui om cult, numai din cauză că era evreu. De aceia recomand tuturor să citească acest frumos „Paria" al d-lui Herovanu, care a prins așa de bine în obiectivul său pe acest doctor — mai mult intelectual decât medic — încât mi se pare că l-ași fi cunoscut în carne și în oase, dar bine înțeles sub alt nume decât Albert Samueli.

După cele ce preced, rămân puține de spus despre traducerea in idiș a d-lui Z. Rozental, care este impecabilă, înfruntând toate dificultățile ce prezintă o traducere în acest grai. Pentrucă idișul nu-i o limbă unitară, vorbită la fel peste tot globul de toți evreii care se folosesc încă de acest jargon german. Așa în idișul vorbit în Rusia se găsesc infiltrațiuni de rusisme; în Anglia și America infiltrațiuni engleze, din care cauză nici nu se înțelege perfect o carte apărută în Rusia și citită în America, sau una din America cetită în Rusia.

Recomandăm totuși călduros cetirea traducerii d-lui Rozental, semnalând însă totodată unele omisiuni sau inadvertențe strecurate în acea traducere, dintre care unele fără importanță, dar una care mă miră profund și anume:

In originalul său, d. Herovanu povestește:

„După ce bătrânul singur — bunicul doctorului — îi puse cartea în mână, îl deprinsese să descoase literele întortochiate, ceti cu el toate cinci cărți ale lui Moise, îl făcu să învețe pe din afară versete din Biblie, în fine îl inițiă în cunoștința Talmudului, *a acelui amalgam de legi, percepte, legende și comentarii care ascut așa de mult inteligența acelora ce le-au aprofundat în anii tineri*".

Ei bine, rândurile subliniate de mai sus lipsesc din traducerea d-lui Rozental.

Și surprinderea mea e cu atât mai mare cu cât d. Rozental omite un pasaj de asemenea frumusețe, exprimând admirația unei personalități ca a d-lui Herovanu, pentru o operă izvorâtă din cultura milenară a poporului evreu.

I. NEGREANU

INSEMNĂRI

Tot despre Nichifor Crainic

Noi am scris despre subvenţiile, cam exagerate, pe care d. Nichifor Crainic — cu duhul blândeţei — le încasează dela autorităţi şi instituţii... ca o contribuţie benevolă a acestora în favoarea literaturii. Pentru acest lucru directorul „Gândirii” ne-a dat în judecată.

In „Adevĕrul Literar” de săptămâna trecută, d. Liviu Rebreanu aduce precizări: *cum* capătă d. Nichifor Crainic subvenţiile, ghelirurile şi demnităţile — şi *cum* îşi întrebuinţează d-sa acest venit pământesc.

Intr'un singur punct nu suntem de acord cu d. Rebreanu. D-sa spune că d. Nichifor Crainic se dedă la scene de exibiţionism. Nu credem. Ce-ar putea el exhibiţiona?

D. Nichifor Crainic a dat în judecată şi pe d. Rebreanu — deşi n'are încredere în justiţia juraţilor, „această instanţă democratică (vrea directorul „Gândirii” o Curte Marţială?), unde cineva poate fi achitat chiar pentru crimă”... „contând pe lacrimile, pe care le va vărsa cerând ertare“.

Creştinul din d. Nichifor Crainic ar trebui să se bucure, nu să se supere — dacă şi-ar vedea adversarul cerând ertare... „pocăit”, cum se spune la cartea bisericească.

Dar la polemică creştinul dispare.

* * *

In articolul d-lui Liviu Rebreanu este vorba de nişte scene, de nişte scene... Cum se împacă această viaţă de tavernă cu ortodoxia şi cu lecţiile din amvon? Perfect! In „Universul” din 23 Februar 1931, d. Nichifor Crainic scrie următoarele: „Ortodoxismul e o admirabilă şcoală a temperării tuturor exceselor”. D. Nichifor Crainic face ortodoxism... ca să se tempereze. Atât numai: merge cam greu convertirea.

* * *

D. Nichifor Crainic a dat în judecată şi pe d. Rebreanu şi pe autorul acestor rânduri. Un polemist care dă în judecată — e ceva rar.

Un cetăţean care n'are nici în clin nici în mânecă cu polemica prin presă — dă în judecată. Dar un pamfletar? Pesemne d. Nichifor Crainic n'are nici el însuşi prea multă încredere în fulgerele-i polemiste...

In orice caz, dacă d-sa a ales justiţia — trebuia să persevereze pe această cale.

D. Nichifor Crainic însă uzează de ambele arme: şi justiţie, şi polemică. Vrea adică să ne distrugă şi moralmente, şi fiziceşte. Apoi e creştineşte?

* * *

Intr'o polemică cu d. Rădulescu-Motru — tot pe chestia subvenţiilor, blestemate! — d. Nichifor Crainic spune lucruri rezonabile (dacă-s exacte!): „Noi aceştia cu filosofia beletristică ne publicăm cărţile fără ajutor dela stat. In momentul când am avea nevoe de el, am renunţa să mai scriem: ar fi semn că nimeni nu ne mai citeşte”.

Această teorie justă — de ce n'o aplică d. Nichifor Crainic şi la reviste (deci la „Gândirea“), nu numai la cărţi?

* * *

D. Nichifor Crainic a făcut, şi face încă, politică. Şi după noile-i manevre — credem că d-sa va mai face.

Pentru obţinerea unui mandat de deputat, d. Nichifor Crainic dăduse târcoale d-lui Rebreanu... pentru a interveni pe lângă primul ministru; scrisese articole de elogii pentru şeful unei organizaţii; făcuse coadă la uşa excelenţelor; declarase că „el ştie să scrie şi altfel”; ameninţase chiar cu agitaţii pe tema calendarului, etc.

Iar după toate aceste turpitudini, d. Nichifor Crainic scrie în „Universul” de săptămânile trecute un violent articol împotriva politicii, care „divide societatea” şi care „seamănă discordie şi ură”.

Poate d. Nichifor Crainic judecă politica după ceiace a făcut el.

* * *

Cum a reuşit d. Nichifor Crainic să-şi facă, totuşi, drum? Printr'un spirit de reclamă dus la perfecţiune, şi care lucrează atât în ţară, cât şi peste graniţă.

Astfel în „Action Française” din 16 Mart 1931 găsim — subt titlul: „Un grand écrivain roumain aux fêtes mistraliennes“ — un articol ditirambic la adresa d-sale.

Ce nu-i d. Nichifor Crainic?

„Om de cultură europeană”... „personalitate reprezentativă a României intelectuale”... „cel mai mare poet al pământului şi al tradiţiei româneşti”... încoronat de „admiraţia unanimă a unui întreg popor”... teolog... ortodox... deputat „care aduce în desbaterile parlamentare strălucirea unei elocvenţe robuste hrănite de idei... şi mai ales de antiparlamentarism”. Şi aşa mai departe.

Iată-l pe d. Nichifor Crainic şi orator parlamentar — de-o „elocvenţă robustă, hrănită de idei“... când d-sa n'a deschis gura în parlament decât odată — ni se pare — pentru a spune o banalitate lucrativă.

* * *

După toate aceste calităţi, d. Nichifor Crainic — care are într'o mână sabia justiţiei iar în cealaltă pana de polemist, capul fiindu-i aureolat de nimb divin — se tângue pe toate cărările de asprimea noastră, ne roagă prin prieteni să nu-l mai atacăm, ne imploră, etc.

Cum se împacă aceste două atitudini: de toreador şi de reptilă?

Numai Dumnezeu ştie! — *M. Sevastos.*

O lămurire

Primim dela secretariatul „Astrei“ culturale următoarele:

O constatare, privitoare la *„Amintirile poetului I. N. Roman“: „O pagină inedită din viaţa lui Eminescu“*, apărute în No. 535 (8 Martie 1931) al „Adevĕrului Literar şi Artistic“.

D-l Roman scrie: „Nu ştiu — pentrucă n'am la îndemână colecţia „Familiei“ ca să pot controla — dar mie mi se pare că versul al patrulea din prima strofă a poeziei „Şi dacă ramuri bat în geam“ era: Şi-mi *paie* că te-apropii, egal cu moldovenismul „să-mi pară“, ceeace e, de sigur, mai în nota poeziei decât forma în general admisă: „Şi'ncet să te apropii“ (cu umplutura *„încet“)*. Tot aşa ultimul vers din strofa doua, în loc de: *„La tine-avându-mi gândul“* (cum se vede în cele mai multe ediţii, era:) *„înseninându-mi gândul“* (cum văd în ediţia *Ibrăileanu)* ceeace e şi mai frumos şi mai eminescian“.

D-l Roman are dreptate.

Transcriu poezia „Şi dacă“... din *manuscrisul* ce se păstrează în arhivele *Societăţii „Astra“ culturală*, moştenind „Astra“ întreaga corespondenţă şi manuscrisele lui Iosif Vulcan, fostul director al „Familiei“. Poezia a apărut, cu corecturi ortografice de ale lui Ios. Vulcan (ceeace se vede în manuscris), în „Familia“ 1883, No. 46:

„...Şi dacă ramuri bat în geam
Şi se cutremur' plopii
E, ca în jalea care-o am,
Să-mi pae că te-apropii.

Şi dacă stele bat în lac,
Adâncu-i luminându-'l,
E, ca durerea să mi-o 'mpac
La tine-avându-mi gândul;

„Şi dacă nouri deşi se duc,
De ese'n luciu luna,
E ca aminte să-mi aduc
De tine 'ntotdeauna“.

Jertfa lui Titu Maiorescu

Cu o impresionantă pietate, d. I. Petrovici a strâns în volum câteva din articolele pe care le-a consacrat lui Titu Maiorescu [1]). In chipul acesta, d-sa a izbutit să alcătuiască, din capitole disparate, aproape întreaga personalitate a cugetătorului care a dominat o epocă şi a lăsat brazde neşterse pe urma activităţii sale. Dată fiind amploarea subiectului, precum şi competenţa şi căldura cu care e tratat, vom arăta într'o recenzie viitoare bogata contribuţie pe care o aduce d. I. Petrovici la cunoaşterea şi înţelegerea vieţii şi operei lui Maiorescu. Ne mărginim deocamdată să relevăm, din viaţa lui Maiorescu, acel moment care marchează una din trăsăturile fundamentale ale figurii sale şi căruia d. Petrovici îi acordă o îndreptăţită atenţie.

Intre anii 1858—1861, Maiorescu a trăit la Berlin într'o atmosferă de-o rară strălucire, fiind apreciat de cugetători cu renume mondial, ca aceia strânşi în societatea filozofică berlineză. Figurând cu cinste într'o pleiadă de capete creatoare — zice d. Petrovici — „ai simţimântul că fusese hărăzit şi dânsul aceloraşi destine, nepărând întru nimica mai puţin înzestrat ca alţii”...

Dar Maiorescu se întoarce în ţară. Antiteza între lumea din care venea şi lumea în care sosea e izbitoare. „Mărginind contrastul la raportul cultural: de-o parte erau înălţimi intelectuale ameţitoare, cultură bogată, criterii sigure de-a deosebi drumul bun de drumul cel rău; de alta nu numai sărăcie jalnică. dar şi confuziune absolută între ce este adevăr şi eroare, ştiinţă şi pretenţiune, artă şi contrafacere.”

Se înţelege uşor ce impresie deprimantă trebue să fi avut Maiorescu la întoarcerea în patrie şi dezorientarea care-l va fi stăpânit. „Dacă ar fi vrut să continue a lucra în direcţia în care căpătase viteză iniţială şi avânt speculativ — la rezolvirea problemelor filozofice eterne, cercând să meargă mai departe de punctul unde se ajunsese în acel moment — trebuia ori să se expatrieze, ori să se izoleze complect de viaţa şi atmosfera patriei sale, rămânând absolut străin şi fără nici o influenţă asupra evoluţiei ei culturale. Un lucru îi părea absolut exclus: să trateze ca **scriitor român** chestii care depăşeau cu mult nivelul intelectual al ţării şi interesul cititorilor ei”.

Excepţional înţelegător al realităţilor, Maiorescu şi-a dat seama că „un autor trebue să se conformeze situaţiei şi înălţimii mediului său, numai astfel putând exercita o influenţă la care are dreptul şi datoria să aspire... Dacă voeşte să se insereze în viaţa noastră culturală, cu gândul oricât de îndrăzneţ de-a o ajuta să se desmeticească şi de-a o împinge mai departe, el trebue să renunţe de-a stărui pe calea speculărilor filozofice proprii, având de luptat îndeajuns cu sarcina de-a ridica atmosfera intelectuală a ţării până la nivelul acelor adevăruri, care în lumea apuseană deveniseră clasice şi formau un bun câştigat al spiritului omenesc”.

Astfel, Maiorescu şi-a pus talentul, inteligenţa şi energia în serviciul culturii noastre naţionale, şi „părăsind terenul speculărilor originale, era fatal să-şi micşoreze importanţa mondială, îngustându-şi strălucirea propriei sale biografii”.

Gestul de sacrificiu al lui Maiorescu e comparat de d. Petrovici cu acela al codrului care renunţă la o parte din mantia sa bogată, pentru a da lemne vetrelor sărace care i se adăpostesc la poale. E una din imaginile fericite de care abundă cel mai desăvârşit portret ce i s'a făcut vreodată lui Maiorescu. — **J. Byck**

1) Ion Petrovici, *Titu Maiorescu* (1840—1917), Bucureşti. Ed. „Casei Şcoalelor“, 1931. Preţul 50 lei.

Păcăleală de 1 April

Léon Treich povesteşte cu ocazia zilei de 1 Aprilie o întâmplare plină de haz.

Acum câţiva ani la un colegiu din Eton, unul din cele mai reputate colegii ale Angliei, un elev poznaş s'a gândit să facă o păcăleală de 1 April. Pentru reuşita păcălelii, elevul a pus ceasul instituţiei cu o oră mai înainte. Schimbarea aceasta a pricinuit o perturbare de nedescris în programul şcolar fără ca cineva să-şi dea seama de origina acestor schimbări.

Către seară însă s'a făcut o cercetare amănunţită şi vinovatul a fost descoperit. El a fost adus în faţa consiliului profesoral reunit în chip solemn.

Vinovatul a încercat în zădar să se desvinovăţească invocând vechea tradiţie a păcălelilor de 1 April, care datează încă din evul mediu. Judecătorii au rămas neînduplecaţi, i-au refuzat până şi cea mai mică circumstanţă atenuantă. In cele din urmă acuzatul a fost condamnat să fie bătut cu biciul în faţa camarazilor săi.

Toţi elevii şcoalei au fost aşezaţi în careu în curte pentru a lua parte la execuţie. In mijlocul lor a fost adus condamnatul, palid şi tremurând. In urmă venea călăul care trebuia să-l biciuiască.

Momentul era dintre cele mai mişcătoare. Spectatorii aşteptau tăcuţi şi înfricoşaţi semnalul. Toţi ochii erau aţintiţi asupra corpului gol care trebuia să fie biciuit.

O groază mare stăpânea întreg colegiul din Eton.

In momentul acela solemn, cel mai bătrân dintre profesori, ridicând pe neaşteptate mâna, opri execuţia strigând cu o voce puternică.

Păcăleală de 1 April!

Apoi toţi membrii statului major se îndepărtară părăsind aerul lor sever şi începând să râdă. — *Z. N.*

Măria-Sa Puiul Pădurii

Se ştie că romanul „Măria-Sa Puiul Pădurii“, ultima operă a d-lui Mihail Sadoveanu, e o prelucrare a răspânditei legende „Genoveva de Brabant“. Dar, pe când această din urmă povestire are factura celor mai multe cărţi populare, versiunea d-lui Mihail Sadoveanu a ridicat legenda la înălţimea unei desăvârşite opere epice.

Legenda Genovevei, aşa cum circulă în popor, are scăderi pe care mentalitatea primitivă nu le surprinde. Atmosfera de basm, în care se desfăşură acţiunea ei, face ca omul primitiv să accepte povestirea fără să simtă nevoia unor motivări. Dimpotrivă, mai mult îl încântă enigmaticul şi neverosimilul.

Omul cultivat însă nu poate accepta o acţiune nejustificată. De aceia legenda Genovevei îl lasă rece, deşi, în fond, ea are însuşiri de o nebănuită frumuseţe.

Prelucrarea d-lui Mihail Sadoveanu urmăreşte tocmai scoaterea la iveală a acestor însuşiri şi prezentarea lor într'o formă potrivită gustului nostru rafinat. Legenda Genovevei a devenit, prin pana d-lui Sadoveanu, un roman de impresionantă realitate, înlocuindu-se miracolul cu elemente de motivare strânsă.

Nu este cea dintâi operă de artă izvorîtă din colaborarea d-lui Mihail Sadoveanu cu producţia viguroasă şi plină de sevă a muzei populare.

Expoziţia colonială din 1907

In momentul când pregătirile pentru deschiderea Expoziţiei coloniale sunt pe sfârşite, desigur că nimeni nu-şi mai aminteşte de expoziţia colonială din 1907 din pădurea dela Vincennes. Expoziţia fusese organizată sub auspiciile d-lor Jules Godin şi Lanessau, pe atunci ministru şi Dybowski care era explorator. Mult mai modestă ca cea de azi, ea a fost deschisă dela 15 Mai până la 15 Sept.

Modesta soră mai mare a Expoziţiei din 1931 oferea ca şi aceasta reconstituiri interesante de viaţă colonială. Peisagii sudaneze, dahomeene, etc. animate de indigeni, care lucrau cu îndemânare lemnul sau fierul, o orchestră, o pagodă, un turn de observaţie, — totul incerca să reţină atenţia.

Puteai vedea de asemenea o fermă africană, o oază sahariană, alături de un cinematograf parizian: hanuri şi restaurante exotice. In sfârşit existau acolo arene, unde se desfăşurau o mulţime de jocuri atractive organizate de „Jurnalul de călătorii“; vânători, dresaje de elefanţi, care pentru a impresiona publicul încercau să fie răutăcioşi. Bieţii elefanţi n'au reuşit să impresioneze pe prezidentul Fallières care în ziua de 7 Iunie, cu ocazia unei vizite oficiale, a venit pregătit pentru mai multe discursuri.

Un mare rău era că Expoziţia ascunsă în pădurile dela Vincennes era pentru parizian tot aşa de departe ca şi Coloniile, pe care încercau să le evoce. Nici o linie de metro nu ajungea până acolo.

Din cauza aceasta Expoziţia din 1907 a trecut aproape neobservată. Nici o reuşită nu era posibilă în epoca aceia fără concursul metroului indispensabil.

Pe lângă asta pe burghezul francez nu-l interesau Coloniile. El le ignora aproape cu desăvârşire, fiindcă Francezul consideră tot ce e prea departe ca inexistent.

Astăzi însă toată lumea începe să creadă că Marocul şi Indochina nu sunt numai ficţiuni literare inventate de Pierre Loti sau Claude Farrère.

Expoziţia colonială care se va deschide promite să fie reuşită. — *Z. N.*

Premiile Asociaţiei Criticilor

Asociaţia criticii dramatice şi muzicale din România aduce la cunoştinţa autorilor dramatici nereprezentaţi care vor să concureze la premiile pe care le acordă anual Asociaţia, că anul acesta ultimul termen pentru depunerea manuscriselor este 15 Aprilie.

Până la 20 Mai, membrii comitetului de lectură (compus din d-nii: Em. D. Fagure, Dem. Theodorescu, Scarlat Froda, V. Timuş, H. Blazian, d-na Claudia Minulescu şi d-nii T. T. Branişte, Paul Prodan şi Ion Marin Sadoveanu) îşi vor depune referatele.

Manuscrisele se trimit pe adresa d-lui H. Blazian, secretar general al Asociaţiei, la „Adevĕrul Literar“, str. Const. Mille, Bucureşti.

Spectacole

Celebrul **Theater der Komiker,** în frunte cu Fritz Grünbaum, Sandor Rott, Armin Springer, Franz Engel, Grete Dedisch, Berta Türk, Bela Laszky, etc., începe Miercuri 15 crt. la Teatrul **„Regina Maria”** o serie de spectacole umoristice.

Biletele la agenţia Jean Feder.

Au apărut în Edit. „CUGETAREA” romanele:

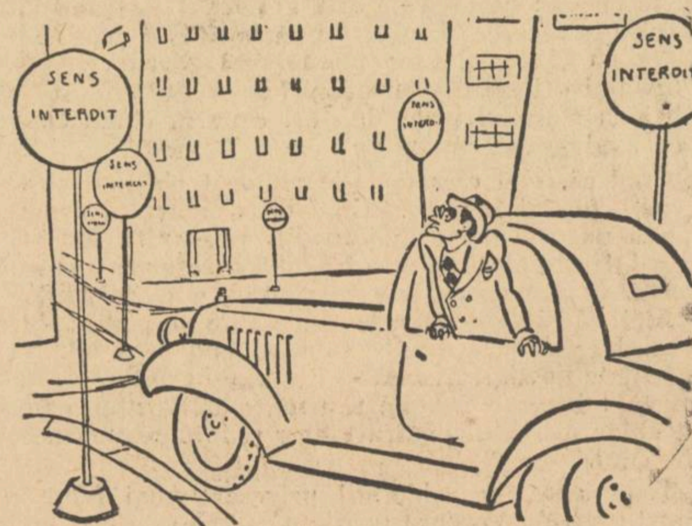
ION PAS:

VEŞNICUL INVINS

SERGIU DAN:

DRAGOSTE ŞI MOARTE IN PROVINCIE

Semnele circulaţiei

Perplex!

Politeţă

Domnul (foarte bine crescut): Hm! O femee. Trebue să dau drumul geamantanului ca s'o pot saluta.

In escursie

— Apropos, dragă... Nu ştii în ce pachet mi-am pus spelcile?

TIP. „ADEVERUL” S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11

ANUL X. -SERIA II-a. -No 541

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 19 Aprilie 1931

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAȚIUNII" SIBIU

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Film şi toleranţă literară

lui D. I. Suchianu

A fost, neapărat, de o frumuseţe teatrală perfectă: profesorul şi elevii, Lola şi colegii săi, ulicioarele şi căsuţele, apostolii din turnul bisericii sau al primăriei când bate douăsprezece. Şi pe urmă: profesorul cu cănăraşul din cuşcă; cănăraşul şi servitoarea profesorului; profesorul în clasă şi apoi în culisele varieteului, pumnindu-se cu marinari beţi, sau înfundându-şi buzunarele cu pantalonaşi diafani de ai artistelor; şi profesorul în loja de onoare a varieteului făcând graţii de fetiţă spre public; nunta profesorului, unde profesorul cântă cucurigu şi mireasa face ca găina; profesorul ajuns paiaţă; profesorul apucat de furii, vrând să-şi gâtuie legitima; profesorul, în puterea nopţii, sunând la poarta liceului, şi mergând să moară îmbrăţişând catedra. *La Ingerul albastru,* în sfârşit.

Pe mulţi filmul acela ne-a entuziasmat. Unii îl tratau de grosolănie nemţească. Marlene Dietrich, ziceau aceştia, nu e distinsă, în vorbă nici în gest, şi cântă fără sentiment vestitul „Ich bin von Kopf bis Fuss auf Liebe eingestellt". — Aceştia erau delicaţii, cei ce nu admit café-chantant fără distincţie în voce şi elevaţiune în sentiment —: cum am zice, spirit de eleganţă pariziană tradus în gust sever bucureştean. Severitatea bunului gust latin, dè!

Insă pe noi, cărora, simplu, ne-a plăcut mult spectacolul acela, ne turburau — după spectacol! — alte greutăţi. Şi mi se pare că într'un film ca acesta, greutăţile privitorului sunt interesante deosebit.

Tot ce poate astăzi arta germană a teatrului este, în *Ingerul albastru,* realizat cu strălucire. Marlene Dietrich a trecut prin şcoala lui Reinhardt; spiritul acestui artist se vede în toţi actorii, în toată dispoziţia filmului, căci acest spirit a pătruns în tot ce e spectacol bun. Principiul acestei şcoli scenice hotărăşte, că nimic nu e secundar. Mişcărilor şi glasului servitoarei care aruncă în sobă un canar mort, i se dă tot atâta semnificaţie caşi scenei culminante când dascălul, zmintit, sparge tot prin casă şi-şi înfige degetele în gâtul femeii care l-a nenorocit. V'aduceţi aminte fără îndoială scandalul elevilor în clasa lui Unrath. O culme dramatică, de sigur. Dar v'aduceţi aminte şi de profesorii care năvălesc pe coridoare, cu şcolarii după ei, să vadă ce e. Diversitatea fizionomiilor şi a mişcărilor acestor figuri — „secundare" — îţi robesc atenţia cu aceiaş putere (cel puţin!) cât şi imediat precedenta criză, ce face parte, cum s'ar zice tradiţional, din inima acţiunii. Iar apoi, între Unrath şi directorul liceului, exactitatea dialogului şi a mimicei de o minută, operează cu o putere de captivare ce te face câteva secunde să crezi, că n'ai văzut şi auzit decât atât, toată seara, ci că această fugară sclipire dramatică este un spectacol în stare a ne obseda fantazia ceasuri şi zile.

Asupra unor asemene impresii ni se luminează, pare că, înţelesul întreg al tehnicei aceleia. Toate scenele au aceiaş putere de a fixa atenţia. Trebuinţa de a lega, de a căuta consequenţă, de a ne încorda în aşteptări şi presupuneri, este aici neglijabilă până la anulare. De un asemenea spectacol ne bucurăm în discontinuitate. Aci „drama" îşi bate joc cât vrea de logica mea; tot atât îmi bat joc eu de logica ei. Reciprocitatea aceasta creează armonie.

E teatru pur. Un maximum de inteligenţă şi de fantezie, în slujba reprezentării scenice. Şi, în sfârşit, trebuie să zicem: teatru ori nu. Ne putem da seama astăzi că toată acea desconsiderare a „spectacolului" cu care a cochetat estetica, începând din vremea tragediei clasice franceze, implica un moft, căptuşit cu oarecare nerozie. Drama „idealistă", sau „interioară", sau cum vreţi altfel, este o ideie de esenţă doctorală, născută în capetele unor profesori de istoria literaturii dramatice, care-şi umplu sertarele cu drame „idealiste" de fabricaţiune proprie. Este un spirit de nesinceritate — uneori candidă, probabil — în acest joc de dispreţ pentru „materialitatea" teatrală. Ce ştie de „materialitate", stimatul diletant academic!

Insă acel efect de discontinuitate, realizat de perfecţia scenică a filmului disciplinat prin tehnica teatrului nou, merită privit şi altminteri. Discontinuitatea dă loc disparităţii calitative.

Nu cunosc romanul lui Mann, din care s'a scos filmul cu *Ingerul albastru;* deci nu ştiu care sunt răspunderile romancierului. Evident, intrarea profesorului, noaptea, în liceu, şi moartea lui cu catedra în braţe, formează un lanţ de stupidităţi melodramatice deplorabile. Pătrunderea şi rămânerea profesorului în café-chantant, precipitatele sale aventuri acolo, îşi bat joc elementar de mintea privitorului.

Se întreabă: extragerea dramei din roman, cerea neapărat toate aceste brutale sacrificări ale verosimilităţii? Sau, asemene lovituri sunt, tocmai, pe placul unei părţi considerabile din publicul filmelor? Aproape din nici un film nu lipseşte felul acesta de teatru din topor.

Poate că, prin acest amestec violent numai, se poate obţine armonia indispensabilă pentru a cuprinde la un loc o lume extrem de diversă cum e acea din cinematografe. O parte din ea ese desigur la socoteală, când un spectacol, ca *Ingerul albastru,* conţine îndeajuns elemente provenite din o literatură cum se cade; discontinuitatea o ajută să tolereze fără prea multă supărare, grosolăniile. Cealaltă parte a publicului rămâne mulţumită în tot cazul, — când nu se încurcă în delicateţe aşa, ca să ceară distincţie unei fete de café-chantant de mâna a zecea.

PAUL ZARIFOPOL

Hans Haas — Dansatoarea mascată

Despre Baltagul d-lui Mihail Sadoveanu

Baltagul are caracterul operelor de artă pe care le ascunde pământul şi pe care D-l Sadoveanu le scoate la lumină. Dealurile Moldovei au coamele însemnate de movile mari, fără istorie, mute şi calme. Poate ascund morminte, poate arme de demult, poate comori, poate opere de artă.

Baltagul D-lui Sadoveanu seamănă cu istoria veche a unor oameni care nu mai sunt, scrijelată cu grije primitivă şi emoţie adevărată pe un vas găsit în una din movilele Moldovei. Sau poate a venit direct dintr'un hrisov domnesc împărţitor de dreptate pe care cine ştie cine l'a încredinţat D-lui Sadoveanu, pentru că ceiace s'a întâmplat între Sabasa şi Stânişoara să se ştie. E ca un glas al crimei care a stat înăbuşit demult.

Baltagul este întrucâtva istoria în proză a întâmplării din Mioriţa.

Cine altul afară de D-l Sadoveanu ar fi putut să înplinească această versiune plină de acelaşi ciudat sbucium care vine parcă din pământ, cu oameni care-s duşi mai mult de Dumnezeu de cât de hotărârea lor, pe care-i poartă destinul cum răsfrânge furtuna frunza copacilor, care-s legaţi de stele şi de pământ, în care religia şi asprimea nenorocirilor vin ca o orânduire din necunoscut, în care susperstiţiile trăesc ca nişte proverbe ale divinităţilor fără nume.

In Baltagul, drumurile Moldovei duc în legendă şi în basme, şi totuşi au limpezimi de soare în crucea zilei şi luminişuri clare de căi pe care eri am umblat.

Evocarea naturei vie şi mereu prezentă se amestecă ciudat cu o lume şi o atmosferă de basm ca acele piscuri care apar deodată deasupra norilor.

Tipul Vitoriei Lipan, munteanca pornită în căutarea bărbatului ei care nu s'a mai întors acasă, şi pentru care are o presimţire rea, este unic în literatura noastră. Hotărârea ei fără şovăire, energia ei neclintită, au ceva din proporţiile eroilor antici.

In privirea ei până la capăt străbate o poruncă de sus, şi totul este orânduit de un destin pe care nimic nu-l poate înlătura.

Baltagul nu este relatarea unui fapt divers. El are pentru noi atâta semnificaţie încât parcă sufletul nostru ar fi fost altfel alcătuit, dacă nu s'ar fi întâmplat răsbunarea lui Nichifor Lipan, după cum atunci nici cântecele, nici doinele dela munte nu ar mai fi aşa cum sunt.

Intâmplarea din Baltagul este nu ştiu cum o întâmplare a acestui pământ moldovenesc, strigată de el în singurătate ca de-un martor altădată mut care a fost de faţă când s'a săvârşit fapta. Iar moartea năprasnică a lui Nichifor Lipan ne urmăreşte ca moartea unui strămoş pe care-l uitasem.

Baltagul este desigur una din cele mai importante opere a D-lui Sadoveanu. Dealungul acestui roman, de altfel ca în toate lucrările din urmă ale D-lui Sadoveanu, străbate acel suflu de universal tragism, calm şi acceptat, care amestecă oamenii cu trecutul şi cu natura într'o trecere impresionantă ca o mare tăcere.

DEMOSTENE BOTEZ

Vitoria

Balada Mioriţii ni s'a păstrat fragmentar în toate variantele cunoscute. Tragedia de la poalele piciorului de plaiu ne este anunţată numai, nu se petrece subt ochii noştri. Dar proorocia oiţei năzdrăvane şi presimţirea ciobănelului modovan sunt tari ca şi realitatea. Moartea neagră nu pluteşte undeva departe, şi ciobanul răpus de destin înainte de moarte, îşi spune dorinţele din urmă ca şi când ar fi în faţa pragului vieţii de dincolo. El ştie că ce ţi-e scris în frunte ţi-e pus, şi presimte zbuciumul amar al măicuţii bătrâne, care se va ivi după moartea lui, ca răsărită din pământ: „Din ochi lăcrămând, pe câmp alergând, pe toţi întrebând: cine mi-a văzut şi mi-a cunoscut mândru ciobănel, tras ca prin inel, feţişoara lui spuma laptelui..."

Poetul popular ne-a arătat ce va face *mama* ciobănelului pentru a-şi afla mortul, d-l M. Sadoveanu în „Baltagul" ne înfăţişează pe soţia păcurarului răpus în căutarea şi răzbunarea morţii lui.

Dacă ni s'ar fi păstrat întreaga baladă a Mioriţii, suntem siguri că am afla în căutarea mamei şi alte elemente decât înfăţişarea ei în haină cernită, din ochi lăcrămând, pe toţi întrebând, şi făcând acea descriere măiastră a fiului. Am întâlni şi post, şi ajun, şi rugăciune şi slujbe, şi alergări la vraci şi vrăjitoare pentru a găsi sprijin şi toiag de drum în căutarea fără hodină a fiului răpus. Numai aşa ni s'ar fi înfăţişat complect zbuciumul mamei. Ceiace nu cunoaştem din Mioriţa, ni se înfăţişează în „Baltagul", în Vitoria, un tip tot aşa de străvechiu al femeii romănce, al muntencei, ca şi „măicuţa bătrână, cu brâul de lână", din Mioriţa. Cu deosebirea că Vitoria e soţia, şi nu o soţie de duzină, ci plină şi acum de dragostea care i-a înflorit viaţa, ca atâtea din rasa muntencelor, mângâerea oerilor din străvechime până azi, cărora Dumnezeu nemaiavând ce să le dea, venind ei în urmă la blagoslovire, le-a ursit să aibă „femei frumoase şi iubeţe".

Dacă pe *Vitoria* n'ar chema-o aşa, dacă ea şi alte personagii din „Baltagul" n'ar folosi uneori vorbe nouă, dacă n'ar fi cuvânt despre slujbaşi de azi, din care să vezi că tragedia nu s'a petrecut de mult, te-ai crede, citind Baltagul, în străvechile vremuri de viaţă pastorală a Românilor munteni. Şi deşi drama nu s'a desfăşurat în fundul vremilor, nu e nici un anahronism în psihologia personagiilor din „Baltagul", cu dosebire în Vitoria. La munte, în multe regiuni, toate au rămas aşa cum au fost de milenii. Natura e aceiaşi, dar aproape şi aşezările omeneşti, şi toate obiceiurile străvechi, dovedind aceiaşi viaţă sufletească, cu rădăcini care poate nu se vor usca cu desăvârşire niciodată. Peste veacuri, ori peste milenii, Sadoveanu şi-a dat mâna cu autorul Mioriţei, fără să săvârşească nici un falş. Au scos apă vie amândoi din aceeaşi fântână nesecată, din adâncimile sufletului popular, sau mai exact, din adâncimile sufletului propriu. N'a greşit Sadoveanu când a spus că se simte ca stejarul secular înfipt în pământul strămoşesc. A dovedit prin întreaga sa operă, o dovedeşte din nou în „Baltagul". Şi autorul Mioriţei şi Sadoveanu sunt glasuri din adâncimile mari ale sufletului popular. De aceia şi înţeleg la fel pe oieri şi pe nevestele sau mamele lor, şi li-s dragi la fel muntele şi turmele de oi.

Dacă un mare poet în versuri ar scrie „Baltagul" marelui poet în proză, am putea avea o odă bună a Mioriţei. Cu deosebirea că în noua baladă am avea cel mai desăvârşit tip de munteancă în pline puteri încă, al femeii soţii, al femeii dace neclintită în suferinţă şi în hotărîre, un tip de concentrare a energiei rasei acelor femei din munte, care până azi încalecă bărbăteşte, cutreeră singurătăţile, şi la nevoe izbesc ca şi bărbaţii cu baltagul.

Vitoria, cu tot numele ei de vremuri nouă, e munteanca străveche, e tipul călit în lupte, răbdare şi privaţiuni al romăncei autohtone, care coboară din neguri de vremi. Din neclintirea hotărârii ei, care e tare ca şi destinul, înţelegem mai mult contribuţia romăncei la biruinţele neamului şi la necurmata dăinuire a noastră pe aceste plaiuri. Voinţa ei răsare dintr'o lege a vieţii; îndată ce simte întreagă această lege, întărită şi de misticismul credinţei străvechi, nimic nu o mai poate opri. Voinţei i se adaugă isteţimea firească a muntencei şi chiar o putere de divinaţiune, care o face să reconstruiască exact chipul în care a fost ucis bărbatul său.

Vitoria rămâne desigur o mândrie a rasei noastre, o biruinţă a ei. Aş îndrăzni să spun că în literatura română sunt puţine tipurile *întregi* de ţărancă. Vitoria este.

Şi, cu voia cinstitei critice româneşti, aş îndrăzni să atrag atenţia şi asupra altui tip de ţărancă, acela al soacrei Stanei, din romanul meu cu acelaşi nume.

I. AGARBICEANU

Messalina

Sub foc de-amiazi grădina-i aţipită.
Dorm crengile 'nclinate peste-aleie,
Dorm nuferii, dorm naltele-orchideie,
Dorm nimfele sub unda dogorită.

Lângă bazin culcată-i o femeie,
Cu ochii stinşi, cu faţa ofilită:
E Messalina cea'n iubiri vestită,
Stând azi prin moarte şirul lor să'ncheie.

Paşi grei se-aud, şi pe călăi zăreşte,
Ca'n bronz turnaţi îi par şi, fermecată,
Ea braţe 'ntinde-acum şi le zâmbeşte.

Ii chiamă blând spre trupu-i să se plece,
Dar sânii-i goi tresar, căci simt de-odată
In loc de buze calde, fierul rece!...

I. M. MARINESCU

Viaţa amoroasă a Cleopatrei [1]

Antoniu la Alexandria

Nenumărate oriflame fâlfâe pe cei doi mari piloni, care alcătuesc intrarea în curţile palatului regal. Lângă piloni, înconjurată de demnitarii curţii şi de ofiţeri în chlamide roşii, Cleopatra îl aşteaptă pe Antoniu.

Deodată, rumori de glasuri îndepărtate răsună sub piloni. Sunt aclamaţiile Alexandrinilor, de la început cuceriţi de Antoniu, care debarcase în Alexandria fără legiuni şi fără lictori, ca simplu invitat al reginei lor. Rumoarea creşte şi e întreruptă de muzici triumfale, care izbucnesc din lungi trompete de aramă, umplând cu ecouri de fanfară curţile şi grădinile imense, porticele şi palatele îngrămădite de fastul unei triseculare dinastii. Apoi se aude zângănit de săbii şi sgomotul a mii de copite lovind caldărâmul de granit. In fine, într'un car tras de patru cai albi, apare Marcus Antonius.

Regina, îmbrăcată ca la banchetul de pe galera mitologică, în amintirea zilelor de la Tarsos, întâmpină surâzătoare gravul salut roman al lui Antoniu. Apoi îşi dau mânile şi străbat împreună lunga aleie străjuită de sfinxi albi şi rozi (culorile Egiptului), care duce spre palat. Ei se privesc din când în când şi în ochii lor larg deschişi spre un infinit de beatitudine străluceşte extazul. Iar curtenii şi ofiţerii privesc, plini de admiraţie, această păreche de amanţi frumoşi ca zeii, care dispare sub umbra chiparoşilor, în lumina de purpură a soarelui în declin.

* * *

Antoniu e în dormitorul reginei şi aşteaptă clipa cea mare, clipa când va strânge în braţele năvalnice fiinţa unică, fiinţa a cărei imagine luminoasă l-a urmărit pretutindeni atâţia ani. Dorinţa îl transfigurează şi emoţia aşteptării face şi mai frumos pe acest Hercule cu faţă de Bachus.

„Fiica lui Zeus, frumoasa Helena, ea, care e mai presus de toate femeile, vine în patul tău". Cu aceste versuri ale divinului Teocrit, Cleopatra îl salută pe Antoniu, care nu observase intrarea reginei, căci picioarele ei goale nu răsunau pe pieile de leopard, care acopereau mozaicul pardoselii.

In faţa lui Antoniu stătea Cleopatra îmbrăcată într'o tunică de mătasă portocalie, care nu-i acoperea nici genunchii şi era despicată pe margini, aşa că lăsa să strălucească goliciunea întregului picior, dela voluptoasa evasare a şoldurilor până la gleznele subţiri.

„Cât eşti de frumoasă, regină! Femeie divină, dă-mi voe să îngenunchiez înaintea ta şi să sărut urmele paşilor tăi. Tu eşti triplă zeiţă a frumuseţii şi a dragostei, căci în tine s'au întrupat şi Aphrodita elenă şi Venus a Romanilor şi egipteana Hator. In tine s'a împreunat frumuseţa mândră a Venerei romane cu perfecţiunea fizică a Aphroditei şi cu voluptosul farmec al zeiţei Hator". Apoi, Antoniu se ridică dela pământ şi cu mişcări sfioase îi despuiă un umăr. Un sân de statue apăru tremurând şi pe vinele albastre, care încrustau potirul alb, Antoniu îşi aplecă buzele lacome. Cleopatra râdea, râs desordonat de bachantă şi tot odată râs triumfal...

Noaptea acea alexandrină făcu din marele Antoniu, unul din cei doi stâlpi ai lumii, un simplu instrument în mânile reginei Egiptului. Aproape sau departe, Antoniu va tânji mereu după trupul superb al Cleopatrei, anume modelat pentru seducţiune într'un moment de generozitate a naturii. Contrastul între marea ei energie şi adorabila ei feminitate, între drăgălăşenia şi cruzimea ei, mărea şi mai mult farmecul ei trupesc. Purtarea ei, când prietenească şi aproape fraternă, când pasionată şi seducătoare, nebuniile ei sublime, capriciile ei originale, profunzimea şi minunata graţie a spiritului ei, temperamentul ei multilateral şi de nepătruns, făceau ca lângă dânsa zilele să se scurgă într'un nespus deliciu. Deaceea cei doi mari bărbaţi, care s'au bucurat de graţiile acestei femei incomparabile, Cezar şi Antoniu, de îndată ce au cunoscut-o, au fost cufundaţi într'un vis divin, căruia numai moartea i-a pus capăt. Ei respiraseră parfumul unei flori unice, care conţinea beţia tuturor parfumurilor.

* * *

O viaţă minunat de frumoasă, plină de atâta ropot de plăceri mereu noi, se deschidea largă celor doi amanţi. Erau într'adevăr regii vieţii. Ea se abandona bucuriei de a fi în deplină siguranţă şi faţă de uneltirile opoziţiei din ţară, care n'o simpatiza, din cauza romanofilismului ei, şi faţă de ameninţările din afară, căci cine ar fi îndrăznit s'o atace, ştiind-o sub scutul atotputernicului Antoniu? Dar nu era numai atât, căci instinctul ei îi spunea că găsise în Antoniu soţul de mâine, demn de dânsa, bărbatul stăpânitor al întregului Orient roman şi care trebuia să-i realizeze vechiul ei vis de stăpânire a lumii, visul de aur făurit împreună cu Cezar şi sfărâmat de pumnalele conjuraţilor. Şi afară de aceasta, Antoniu avea toate calităţile, ca să placă unei femei, frumos, puternic, plin de curaj, încă tânăr, el aducea cu dânsul o frenezie de viaţă cu adevărat dionisiană. Şi în inima Cleopatrei, alături de ambiţia veche, se strecură tot mai mult o sinceră dragoste pentru Antoniu. Iar el se găsea în faţa unei femei cu mult superioară lui ca inteligenţă şi cultură, căci Cleopatra era extrem de instruită. Ea cultiva cu pasiune ştiinţa, istoria şi poezia, vorbia, la perfecţie, greaca, latina, egipteana, etiopiana şi siriana şi mai înţelegea încă limbile altor cinci popoare. Dar această savantă, această regină orgolioasă şi genială, ştia să fie şi o curtizană de un farmec irezistibil. Un curent nesecat de viaţă străbătea întreaga ei fiinţă. Totul într'însa era mişcare, acţiune, planuri minunate. Ea ştia să satisfacă, cu o egală măestrie, dorinţele nopţii şi cerinţele zilei. In mintea ei se împreunau născociri de noi voluptăţi cu grandioase planuri de dominaţie universală. Aşa că cei doi amanţi cunoscură adevărata dragoste, completă, absolută, acea dragoste unde trupul şi sufletul îşi aduc parfumul lor de egală poezie. Era prima lor dragoste, căci Cleopatra cunoscuse numai pe bătrânul Cesar, iar Antoniu trăise numai cu femei de o speţă inferioară. Deaceea încântarea lor era cu atât mai mare. Pentru întâia dată simţeau farmecul unei mari pasiuni reciproce.

Şi pentru dragostea lor, ce minunat decor! Bruchion, curtea regală, cu grădinile sale din poveşti, cu statuele de marmoră, dăltuite de cei mai mari sculptori ai Heladei, cu palatele sale nenumărate, realizări de vis în marmoră, aur şi granit, iar mai departe însăşi Alexandria, fastuoasă şi bogată, oraşul unde sensualitatea elenă se desfăşura în voe, la adăpostul licenţei orientale, făcând din viaţă o eternă sărbătoare a simţurilor.

* * *

Cleopatra observase dela început că Antoniu nu e Cesar şi că trebue să se poarte cu dânsul altfel decât cu primul ei amant. Ea renunţă la deliciile conversaţiilor spirituale şi contrazicându-şi propria ei fiinţă, se coborî spre nivelul intelectual al lui Antoniu. Totdeauna ea era lângă dânsul, juca cu dânsul în zaruri, jocul preferat al centurionilor romani, călătoriau împreună pe drumurile nisipoase ale pustiului, îl întovărăşia la vânătoare şi la exerciţiile gimnastice. Iar dacă lui Antoniu îi venea poftă să chefuiască, aşa precum făcea el altădată zilnic, Cleopatra ciocnea cu dânsul cupele de vin.

Dar până şi inventivitatea Cleopatrei fu epuisată de continua goană după plăceri noi. Şi atunci, ea se hotărî la o supremă nebunie. Intr'o zi, ea îi se oferi lui Antoniu, ca să petreacă împreună o noapte în Racotis, vechiul oraş egiptean dinainte de crearea Alexandriei şi totodată cartierul lupanarelor şi tavernelor. Numai roata senzaţiilor noui să se învârtească mereu.

Sclavi nemişcaţi ţin în mâini fixe de statui torţe de răşină, ca să lumineze calea unei perechi, care scobora treptele de marmoră ale palatului regal.

Era Antoniu deghizat ca gladiator roman şi Cleopatra, învăluită într'un himation alb şi cu faţa ascunsă de un văl gros...

La această oră a nopţii, întreaga Alexandrie nu e decât o vastă îmbrăţişare, căci, odată cu vălul întunericului, metropola aurului se schimbă în metropola amorului. De la palatul de marmoră şi până la umilele colibe de lut din mahalale, de la vilele elegante ale curtizanelor celebre până la imundele lupanare din Racotis, răsună, sub toate acoperişurile, ritmul muzicelor, cadenţa paşilor de dans, imnul sărutului. Cei cărora zeiţa Fortuna sau Mercur, iscusitul zeu al afacerilor, le-a surâs, beau, la această oră, vinul în cupe de argint, înconjuraţi de femei elegante şi frumoase, care îşi îndoae trupurile albe în sunete de harfă. Ceilalţi, cei mulţi, se îndreaptă spre Racotis, ca să-şi potolească acolo foamea lor trupească. Şi în rândurile lor se amestecă triumvirul Romei la braţ cu descendenta a treisprezece regi, păreche augustă, care, ca şi Jupiter cu Junona, plana în sfere inaccesibile şi pe care toţi o cred în palatul strălucind de lumini al Lagizilor...

Perechea regală se înfundă în labirintul uliţilor strâmte şi întortochiate din Racotis. Prin străzile întunecate străbate sgomotul înăbuşit al mării. Un vânt uşor suflă dinspre mare, aducând tulburătoare mirosuri marine încărcate şi cu suavitatea parfumului de mirt şi roze a nenumăratelor grădini din Alexandria. Şi zefirul acesta parfumat varsă în trupuri o dulce lâncezeală. Prin uşile întredeschise ale tavernelor muzici barbare îşi trimit chemarea lor la masa desfrâului. In pragul lupanarelor, între două lămpi de uleiu rău mirositor, câte o femeie îşi etalează nuditatea răvăşită de nenumărate îmbrăţişări. Prostituţia îşi desfăşoară chiar în stradă tarele sale.

Antoniu şi Cleopatra intrară într'o tavernă mai puţin murdară. Li se servi un vin acru în pahare de cositor şi o bucată de brânză amestecată cu miere. In jurul lor, meşteşugari în chitoane murdare, marinari în chloenasuri de lână. Oamenii aceştia nu-şi precupeţesc banii câştigaţi din greu, căci sunt Egipteni şi sângele le curge ferbinte, ca şi soarele ţării lor. Deaceia femei frumoase nu lipsesc. Toate ţinuturile Asiei apusene, de la Portul Euxin până la deşertul arabic, îşi revarsă rasele lor în această Subură alexandrină. Phrigiene, Lidiene, Siriene, Babiloniene, Ioniene şi Arabe îşi expun corpurile lor pe jumătate goale în jurul meselor încărcate de consumatori. Pe o estradă, o Lidiană dansează în cadenţa unui ritm pasionat, pe care şi-l produce ea însăşi, agitând în aer cele trei beţişoare de metal ale sistrului. Trupul ei suplu se mişcă şi se îndoae, ca o eşarfă de marmoră albă, într'un vârtej ameţitor.

Câştigat de suflul de luxură din jurul lor, Antoniu începu să glumească cinic, iar Cleopatra îl imită, aruncând himationul şi rămânând numai în îmbrăcămintea femeii egiptene, calasirisul de lână albastră, care se oprea puţin mai sus de brâu şi era reţinut doar de două bretele încrucişate. Pielea de ivoriu a torsului gol, sânii delicaţi, străluceau în taverna rău luminată. Numai vălul des acoperea faţa enigmaticei vizitatoare.

Doi marinari voinici, atraşi de farmecul ciudatei musafire, se aşezară la masa celor doi necunoscuţi. La început, Antoniu şi Cleopatra erau încântaţi de această tovărăşie în resonanţă deplină cu trivialitatea localului. Dar, în curând, jocul deveni periculos, căci unul din marinari voia să-i smulgă reginei vălul de pe faţă. O lovitură de pumn a lui Antoniu şi îndrăzneţul fu la pământ. Toată sala luă partea celui lovit şi numai cu mare greutate a putut Antoniu s'o salveze pe Cleopatra, scoţând-o afară aproape leşinată.

* * *

Invazia Parţilor puse capăt vieţei de vis a Cleopatrei şi a lui Antoniu, nu însă şi dragostei lor, care nu se va termina decât cu moartea celor doi îndrăgostiţi. Parţii ajunseră până la Ierusalim, dar aceasta însemna distrugerea puterii lui Antoniu şi o ameninţare chiar pentru Egipt, aşa că regina nu-l mai reţinu pe frumosul roman. Antoniu, plecând din Alexandria, îi lăsă drept zălog al dragostei sale gemenii Alexandru Helios (Soare) şi Cleopatra Selene (Lună).

FILIP HOROVITZ

[1] A se vedea începutul în „Adeverul Literar" No. 524 din 21 Decembrie 1930.

De ce?

Când zorile amurgului se stâng
In odăiţa ta de primăvară, —
Mă uit atent în ochii tăi şi plâng,
Cum se plângea în cărţi odinioară.

Privindu-mă prelung, rămâi pe gânduri,
Cu gura mută şi surâsul bun, —
Iar lacrimile pică rânduri-rânduri...
De ce? — nu 'ntrebi. Dar nici n'aş şti să-ţi spun.

V. NEGREA

Teatrul nostru: Interpreţi inteligenţi

Actorul care se scrutează sever, cântărindu-şi toate însuşirile moştenite, adoptate şi pierdute: amploarea vocii şi îngustimea taliei, pulsaţia sângelui şi flexibilitatea vertebrelor, moravurile bunicilor şi dragostea nepoţilor, mototolirea hainelor şi scâlcierea ghetelor, acela nu va da greş în interpretarea eroilor pe scenă; va şti să-i aleagă tot aşa de sigur cum îşi alege cămaşa după număr şi încălţămintea după bătături.

L'aţi văzut vreodată pe *Storin* deţinând vre-un rol în care să detoneze cât de puţin, cu o clipire de geană sau o vibraţie de muşchi? Nu cred. Inzestrarea artistică a lui Storin e bogată. Nu-i lipseşte mult să poată întrupa un Don Juan, dar fiindcă-i lipseşte ceva, un semiton în voce şi are la talie un centimetru în plus, renunţă la Don Juan şi-l preferă pe Othelo. Să-l vedeţi în maurul din Veneţia: e desăvârşit! Eu l'am văzut, în imaginaţie, cum cred că s'a văzut şi el, cum cred şi sper că-l vom vedea toţi interpretând acest rol pe scena Teatrului Naţional unde Storin va îmbogăţi din nou numărul talentelor judicioase şi totdeauna oportune. Se va orândui nesilit între Maria Filoti şi Soreanu, lângă Sârbu şi Valentineanu, dominaţi din trecut de cei care au înţeles, înaintea lor, să nu greşească: Liciu, Niculescu şi Belcotmaeştrii dispăruţi mai de curând şi de maeştrii încă propovăduitori ai inteligenţii scenice: Notara, Brezeanu, Ciucurescu.

Inteligenţa scenei, dacă nu se datoreşte pe de-a'ntregul, se amplifică mult prin cultură şi prin cei şapte ani de acasă.

Binecuvântăm pe actorii care au venit şi cu aceste adausuri în teatru şi sfătuim pe directorii Conservatoriilor dramatice să pretindă elevilor din ce în ce mai mult acest bagaj, considerat inutil, la recrutarea elementelor pentru teatru. Şi e aşa de util, încât devine uneori salutar; acopere absolutul neant al talentului, ba chiar dă iluzia unui talent. Avem exemple. La Naţional, o actriţă cu educaţie bună, repurtează succese, exagerat lăudate de presă, dar oricum succese, mai ales în faţa publicului mediocru pentru care o marchiză, pe scenă, (în viaţă nici n'au cunoscut vreuna) e suficient marchiză dacă are o tualetă de mătase lucitoare şi un evantai de pene, dacă e fadă cu desăvârşire şi a învăţat, ca marchizele, într'un pension de călugăriţe. Dar atunci, aceste actriţe „cu educaţie" să se mărginească la roluri de mondene fără sare; să nu se avânte spre roluri de temperament în care distonează iritant. E cel puţin necuviincios să inviţi publicul la un banchet cu şampanie şi să-i serveşti apoi numai bere şi încă bere caldă. In ordine superioară se clasează temperamentele scenice cultivate. D-na Sturza-Bulandra a fost fermecătoare în toate Maman-Colibri-urile şi Ana Karenin-ele sale şi azi e autentic elegantă în orice interpretare. Tantzi Cutava e un real talent, savoarea subtilă, nuanţarea spirituală a interpretărilor ei provin din exerciţiile de cizelare şi de analiză pe care i le-a impus o serioasă cultură. Sublinierile inteligente din textul unui rol pe care le gustăm abundent în creaţiunile d-nei Maria Filoti sunt mai mult decât o inteligenţă naturală; ştim din ce patrimoniu izvorăsc.

Se pune în socoteala lui Edison această modernă formulă: geniul este 99% transpiraţie şi 1% aspiraţie. Natural, să pui să transpire un lemn sau un pietroi, nu vei obţine roua fecundă de care vorbeşte autorul formulei de mai sus; dar ce n'ar ieşi din gimnastica serioasă şi îndelung susţinută a unei inteligenţe adevărate şi a unui talent înăscut.

Aşteptăm, cum aşteaptă poporul naşterea unui copil rege, transpiraţia largă şi preţioasă a d-lui Iancovescu; iar actorilor tineri care promit, le prezicem toate încoronările, cu condiţia să-şi clădească din greu şi solid o cultură culeasă din pagini mai substanţiale decât cele ieftin oferite de fascicolele senzaţionale. Cine are urechi de auzit, să audă.

ZOE VERBICEANU

Caleidoscop intelectual

Andre Maurois... postăvar

Sunt şapte opt ani de atunci. André Maurois se făcuse cunoscut în familia literaţilor francezi. Apăruseră primele sale două volume „les silences du Colonel Bramble" şi „les discours du Docteur O'Grady". Ambele — pătrunzătoare observaţii şi umor ascuţit.

Faima sa literară însă nu trecuse încă frontierele Franţei şi nici clienţii fabricei de postavuri „Fraenckel & Hertzog" din Elboeuf, orăşel industrial din Normandia, nu bănuiseră încă pe directorul Casei, domnul Hertzog-fiul, că ar putea fi inspiratul André Maurois. Aceste două nume reprezentau doar două lumi care se exclud de obicei, dar întrupate totuşi armonic în acest individ. O lume de negustorie pătimaşă şi alta de inspiraţie înaripată: postăvarul Hertzog şi scriitorul André Maurois.

Când vizitai stocul de postavuri înşirate în rafturile magaziei, erai întovărăşit de domnul Hertzog, care-şi recomanda marfa cu cele mai superlative calificări. In exerciţiul funcţiei sale de vânzător se transfigura ca în faţa altarului: oficia. Când îi temperai însă zelul cu un zâmbet, domnul Hertzog se scuza resemnat: il faut que je gagne ma vie!

. . . .

Peste câţiva ani însă apar „biografiile romanţate" şi literatura universală înregistrează realizarea acestui nou gen literar, care va fi, mai târziu, ilustrat şi de Emil Ludwig şi de Stefan Zweig.

De aici încolo André Maurois întunecă pe Hertzog.

Totuşi, să nu vă închipuiţi că ultimul a cedat terenul, fără luptă interioară, celui dintâi. Din beţia gloriei literare, Maurois, ca un alt procuror Hallers, se strecoară între valurile de postavuri şi gustă voluptatea unei tranzacţii comerciale cu vreun cumpărător din Orient. Şi nici un detaliu negustoresc nu scapă atunci vigilenţei acestui uriaş gânditor, care a analizat atât de minuţios şi atât de poetic zbuciumul dragostei capricioase din „Climats", „Viaţa lui Shelley" sau ascensiunea de vultur a „Lordului Beaconsfield Disraeli".

Sunt eternele ironii ale Naturei: când creerul fulgeră gândiri geniale, ochii se dilată la voluptatea unui câştig de tejghea.

Dar... vorba altui francez: „Ce sont les petits défauts qui font le grand homme".

. . . .

Am avut prilejul să văd pe André Maurois acum doi ani, nu între postavurile din Elboeuf, ci în apartamentul său din Paris.

Marele gânditor, emancipat şi evadat, pare-se, definitiv dintre postavuri mă recomandă unor amici, în salonul său elegant:

— ...un fost client devotat al meu.

— ...şi un cetitor şi mai devotat, îl complectez eu.

André Maurois, în intimitate, e un causeur care-şi egalează scrisul. Ideile şi imaginile sale fosforescente luminează ascunzişurile sufletului omenesc, iar tainele acestui suflet sunt tălmăcite de el, ca uşoare şarade de şcolari.

Cine ar putea contesta că observaţiile din lupta zilnică şi prozaică pentru viaţă a lui Hertzog, n'au fost prelucrate prin alchimia artistică a lui André Maurois şi dăruite apoi omenirii ca adevăruri şi documente eterne?

Când m'am despărţit de el, fostul postăvar îmi recomandă, discret şi pasager, să nu ignorez firma Hertzog şi să-i rămân devotat.

— La nevoie, găsi el de cuviinţă să adaoge, să mă ceteşti mai puţin, dar să cumperi mai mult. — *Cristian Iaşi.*

A apărut:

Almanahul RADIO-RADIOFONIA 1931

Enciclopedie populară a radiofoniei
scrisă de cei mai distinşi specialişti

Calendarul radiofonistului.
Ultimele progrese ale radiofoniei în Europa şi America.
Technica undelor scurte.
Televiziunea, filmul sonor, gramofonul electric
Montaje uzuale de recepţie.
Un aparat cu trei lămpi pe unde scurte.
Construcţia radiofoanelor moderne.
Paraziţii atmosferici şi industriali.
Undele electrice şi viaţa.
Expoziţia de radio.
Cum s'a născut T. F. F.
Marconi intim.
Stenode-Radiostat.
Radio şi descompunerea comorii...
Lămpile baghete şi fotocatodice.
Omul mecanic.
Invăţământul radiofonic.
Ce sunt undele electrice?
Teatrul radiofonic.
Muzica radiofonică.
Sfaturi practice pentru amatori.
Curiozităţi radiofonice.
Schiţe, nuvele, fantezii, humor radiofonic.
Anecdote, caricaturi, desene, fotografii.
Un volum elegant tipărit, cu peste 300 de clişee, Lei 60.

De vânzare la toate chioşcurile şi librăriile. Se expediază franco contra sumei de lei 60, trimisă prin mandat poştal la ad-ţia „Adeverul" S. A., Bucureşti, str. Const. Mille 7-9-11.

COPII!
In vacanţă citiţi negreşit „ICONIŢA ZORINEI"
minunate povestiri cu ilustraţiuni în culori
de COL. MANOLACHE — PREŢUL 50 LEI

MARI PREMII LUNARE
oferă ziarul „DIMINEAŢA"
deslegătorilor jocurilor de cuvinte încrucişate, din senzaţionalul
„ALBUM REBUS"
PREŢUL 60 LEI

a apărut: cu excelentul ei supliment ilustrat în 5 culori No. 220

REALITATEA ilustrată

REPORTAJ
Revista faptelor senzaţionale

cu următorul cuprins:

Iar misterul Kutiepow (O întorsătură senzaţională a celebrei afaceri. — **Ţara sălbatecă, oameni sălbateci.** — **O lovitură originală.** — **Impresii din merica** de Gustav Frochlich. — **Divina primăvară.** (un reportagiu de sezon). — **Crima avocatului GEORGE PILPEL.**

Strănepoţii lui Abdel-Krim în Capitală
(O revelaţie extraordinară)

Foamea (O nuvelă palpitantă din Nordul îngheţat) — **Strania sinucidere a Lilianei Slowska.** — **Enigma 44.170** — **Drama străzii** (Un reportaj real din lumea tragicului). — **Recunoştinţa dementului** — **Zădărnicie.** **Mari concursuri şcolare: premii 50 mii lei.** —

Concursul internaţional de frumuseţe
va avea loc la Bucureşti

Realitatea organizează marea competiţiune internaţională.

Actualităţi din ţară şi străinătate, Fişe, Fel de fel De vorbă cu cititorii, Jocuri distractive, „Realitatea râmbeşte", Curiozităţi, etc.

32 pagini, pe hârtie velină, minunat ilustrată în culori. **Preţul 10 lei**

INDISCUTABIL PÂINEA HERDAN E CEA MAI BUNĂ

Expoziția Nudului

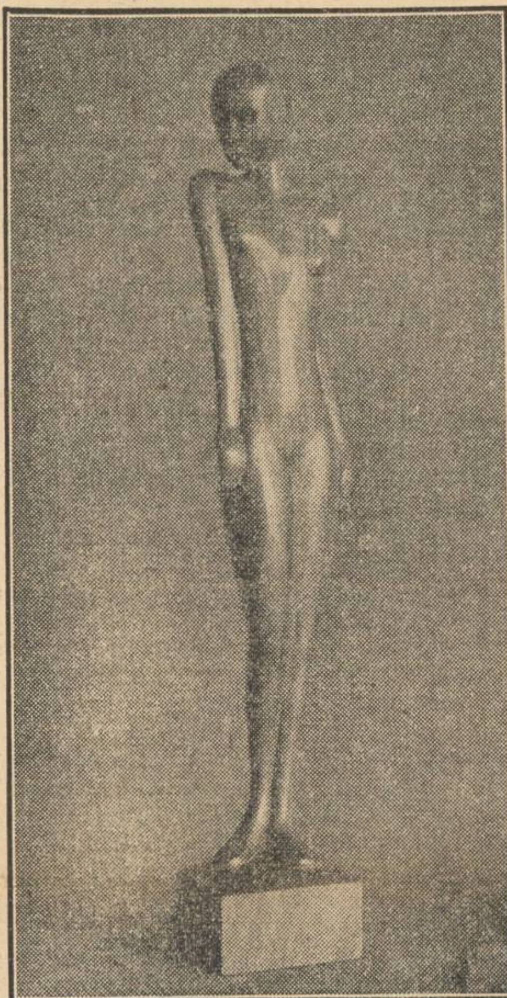
In Sala Mozart s'a organizat o interesantă expoziție a nudului, la care au trimis lucrări artiști de seamă, reprezentanți ai diferitelor curente plastice dela noi.

Expoziția rămâne deschisă în cursul lunii Aprilie.

In numărul viitor vom publica o dare de seamă amănunțită.

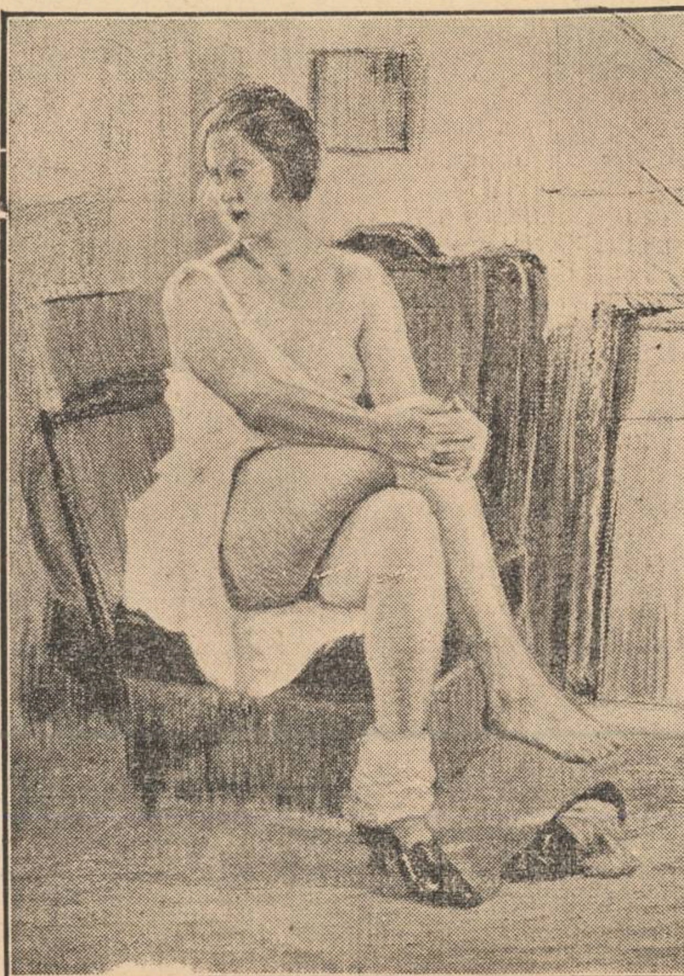
Poitevin-Skeletti **Nud**

Boege **Sculptură**

Ionescu-Sin **Nud**

Al. Marino-Moscu **Studiu**

O vizită la Karl Kautsky

...Când am ajuns în Hainzingergasse, în al 18-lea a.ondisment, după ce am străbătut străzi comerciale și ulițe seci ca niște canale profunde de ciment, aspectul s'a schimbat deodată. Pe coasta care, de jos, părea să fie la marginea Vienei, căci zarea se arăta între copaci ca la țară e un cartier cu locuințe înstărite, cu grădini bine îngrijite. Casa la care m'am oprit putea fi locuită și de un industriaș ori de un comerciant cu magazinul pe Ring.

Când am fost introdus în camera de lucru a lui Karl Kautsky, mi-am dat seama că aparențele înșală. Nici luxul acelor „Herrenzimmer" unde domnul băgat în afaceri nu are vreme să rupă banderolele revistelor adunate pe biroul acoperit cu cristal (edițiile legate ale clasicilor îi sânt furnizate cu metrul liniar, după dimensiunile și culoarea mobilierului) — dar nici desordinea fantastică din cămăruța unui Max Nettlau. O cameră de savant, cu mobilă lustruită de vechime, cu tomuri rânduite în rafturi — un întreg părete — și cu acele cartoteci și fișiere în care datele și ideile sânt clasate după lecturi laborioase, pentru redactarea acelor opere originale de o mie sau două mii de pagini, în care sânt condensate elementele unui dulap de tratate și ale unui vagon de broșuri, reviste și ziare. Biroul larg ca o masă de laborator, lângă fereastra care revarsă toată lumina acestei după-amiezi de toamnă călduță. Doamna Kautsky îmi arată un teanc de manuscrise: partea întâia din *„Războiu și Democrație"*, operă de documentare și sinteză, care nu lasă soțului ei răgaz să răspundă, precum ar vrea, solicitărilor de pretutindeni. Lucrarea aceasta va fi tot așa de vastă cași *„Concepția materialistă a Istoriei"*, de curând apărută și pe care însuși Kautsky o socoate ca rodul cel mai însemnat al străduinței sale.

Sociologul care continuă opera lui Marx și Engels, îmi întinde mâna, surâzând: — intrase fără să-l simt. Septuagenar, mic de stat, cu obraji rumeni și priviri vioaie sub ochelarii auriți. Pare și mai mic, când se așează. Mă privește cu gravitate. Făptura lui e fragilă, casantă la efort fizic. Dar sub fruntea crestată vertical, de o ușoară încruntare, se simte o inepuisabilă energie intelectuală — acea putere a gânditorului care suportă o imensă cultură adunată zi cu zi, acea erudiție care nu e totuși stearpă, pentrucă e întrețesută cu toate evenimentele sociale, legând învățăturile istoriei de o doctrină centrală, de o evanghelie raționalistă: *„Capitalul"*. Dacă s'ar scoate această piatră unghiulară, întreg edificiul s'ar prăvăli. Dar doctrina marxistă e organic impregnată în opera acestui discipol, devenit la rândul lui învățător (al cărui nume e rostit cu respect de milioane de proletari și, cu câtă ură!, de bolșevici — în frunte cu Trotzky, al cărui *„Anti-Kautsky"* e o replică, de spadasin înfierbântat, la un calm și solid act de acuzare în numele socialismului marxist: *„Terorism și Comunism"*).

Acest marxism îi dă lui Karl Kautsky o vervă polemică, rară la savanți migăloși, care nu se aventurează în hipoteze și al căror idealism merge în pas cu realitățile sociale. Chiar când se ocupă de rasă, de antisemitism, etc., el revine la dogma materialismului istoric, ca la o cheie care deschide toate porțile. Discuția cu Kautsky a fost readusă pe acelaș teren, când i-am expus scopul vizitei mele. Am simțit că s'a retranșat în dosul meterezelor sale ideologice, când i-am vorbit de noile probleme ivite după ce socialismul a început să se realizeze. A preferat să mă asculte decât să răspundă. Timp de o oră i-am expus chestiunea pacifismului integral, activ. I-am făcut istoricul ultimelor mișcări care au în frunte flamura albă.

— Socialiștii nu mai pot ignora acele sute de organizații, unele cu milioane de aderenți, care deși simpatizează cu stânga socială — se mențin deasupra taberelor politice. Nu se mai poate afirma, ca în vremurile „utopice" ale socialismului, că pacea se va statornici automatic prin realizarea societății socialiste. Lupta de clasă nu este oare o nouă formă a războiului? Revoluția a transplantat în cadrul națiunii războiul dintre națiuni... Trebuesc evitate de pe acum acele erori care decurg din dogmatism, din „necesități tactice" care fac ca proletariatul să se războiască nu numai cu reacționarii ci și cu el însuși. Internaționala II-a cu Internaționala III-a. Totul e chestie de metodă... E lesnicios să se spună că metoda e impusă de adversari, ca militarizarea socialistă (Armata roșie în Rusia, Schutzbundul în Austria, Reichsbannerii în Germania) e un rezultat *fatal* al militarismului capitalist. A venit vremea ca acei care luptă pentru interesele majorității muncitoare să aleagă, hotărît, între violență și non-violență. Nimeni nu poate nega că intoleranța e încă tenace în taberele socialiste! Dar militarizarea masselor sub steagul roșu e o primejdie cumplită. Războiul, în epoca socialistă! Aceasta nu mai e o hipoteză. E un început de realizare, care poate fi înfrânat la timp. Cultul forței armate, dacă pătrunde și în rândurile proletariatului, va duce definitiv la degenerarea omenirii....

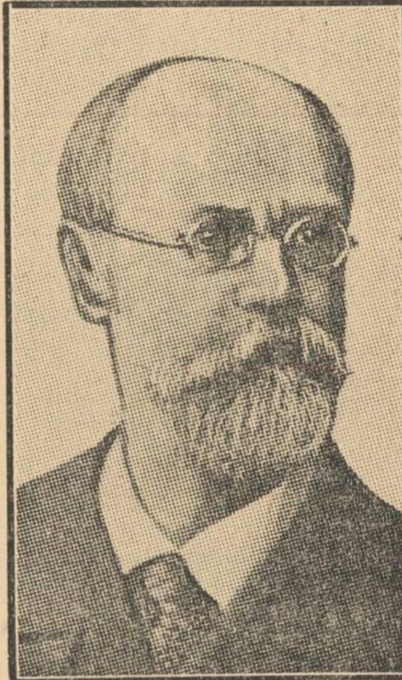
Karl Kautsky mă privește cu aceiași gravitate. Mă lasă să continui. Ii vorbesc de acel front pacifist mondial care e pe cale să se formeze din grupările apolitice existente. Ii rezum lucrarea mea „l'Internationale Pacifiste" și schițez principiile umanitarismului:

— Oare aceste probleme, care nu sânt teoretice sau sentimentale, cum cred unii „realiști", nu merită atenția sociologului care studiază trecutul ca să vadă mai limpede în vălmășagul prezentului? Pacifiștii nu pot fi oare, în cele din urmă, considerați ca adevărați luptători pentru *întreaga* umanitate, independenți de contingențe politice? A spune, că unii socialiști strâmți, ca pacifiștii activi (care nu au nimic comun cu palavragiii dela Geneva) sânt „burghezi" sau, după comuniști, că ei sânt „contra-revoluționari" care merită acelaș răspuns: gloanțele plutonului de execuție, aceasta nu rezolvă chestiunea. Raporturile dintre socialiști și pacifiști trebuesc clarificate. Aceasta va servi deopotrivă socialismului integral și pacifismului care se înglobează în umanitarism ca un suflet într'un corp. Fruntașii socialiști, angajați în tactica lor politică, încă nu au dat un răspuns definitiv. Imi îngădui să-l cer unui gânditor socialist ca d-vs., care — *dacă vrea* — poate vedea dincolo de doctrina lui...

Surâsul lui Kautsky stărui câteva clipe. Ca să ascundă o ienă — sau un refuz? Cu glas molcom îmi spuse:

— Am exprimat părerea mea într'o scrisoare ce ți-am trimis-o nu de mult... Repet că ideea pe care o propagi, aceea a Internaționalei Pacifiste, trebue salutată cu simpatie. Orice mișcare pacifistă e binevenită. Insă ideea pacifistă singură, fără legături cu celelalte realități sociale, nu poate determina o mișcare decisivă. Pacea lumii va fi asigurată prin acțiunea profundă a masselor în țările culturale moderne. Internaționala Pacifistă, ca uniune apolitică, nu va înlocui mișcările sociale, ci le va lărgi, le va întregi. De aceia doresc succes deplin acestei Internaționale Pacifiste...

Am stăruit, la rândul meu, că pacea nu e un scop în sine, izolat de realități sociale, — ci unica *metodă*, totodată firească și rațională, pentru rezolvarea problemelor sociale și general umane. Progresul umanitarismului e condiționat de realizarea integrală a socialismului. De aceia trebue vegheat ca metoda socialistă să nu se identifice cu acea a vechilor și noilor adversari. A considera practica violenții ca „provizorie" în perioadele revoluționare, înseamnă a ignora acea lege implacabilă care face ca violența să perpetueze violența. O ordine nouă întemeiată prin forța armată, se menține tot prin ea. Teroarea albă provoacă teroarea roșie și aceasta din urmă — precum ne-au vădit și Revoluția franceză și cea rusă — ajunge să suprime pe proprii ei slujitori, în numele „Salutului public" sau al „liniei generale". Minorități politice exercită asupra aceleiași realități trudite și suferinde care e poporul —

Karl Kautsky

„Poporul unic, universal", cum spune Romain Rolland — aceiași dictatură, oricare ar fi devizele lor de clasă. E timp să se înfrâneze pasiunile politice, setea de putere, care a cuprins și pe conducătorii socialiști. Puterea politică s'a dovedit totdeauna zadarnică, distrugătoare, dacă ea ignorează acele idealuri superioare, etice, care îmbrățișează întreaga omenire. Marxismul e prea mult politic și prea puțin etic...

Kautsky face un gest de contrazicere. Imi amintește unul din numeroasele lui articole despre materialismul istoric, în care răspunde criticilor lui Bertrand Roussell, Hendrik de Mann și altora care stăruie să afirme că teoria marxistă atribue tuturor fenomenelor istoriei omenești numai motive economice. E adevărat că Marx n'a motivat socialismul din punct de vedere etic. El și-a făurit cu ajutorul unei concepții istorice o explicație riguroasă a fenomenelor sociale. Fenomenele economice, nici chiar pentru Marx, nu sunt cauza unică a schimbărilor istorice. Factorii economici sunt determinanți numai în ultima linie. Transformările materiale, economice, aduc la rândul lor o schimbare a suprastructurii ideologice: politice, juridice, filosofice, religioase, artistice. Etica e expresia generală a acestei suprastructuri ideologice. Ea e un efect, nu o cauză a transformărilor sociale... Concepția materialismului istoric corespunde totuși aspirațiilor idealiste ale oamenilor, mai mult decât acel misticism care ignorează realitățile existenții pământene și se pierde în religie, în sisteme metafizice și cosmogonii iluzorii.

L-am întrebat pe Kautsky cum îi pare viitorul omenirii. M'am referit la *„Biologia Războiului"* a prof. G. Fr. Nicolai, care a arătat că omul e pașnic și sociabil dela început. Diferențierile individuale, de clasă, de nație, de stat s'au ivit mai târziu odată cu instituirea proprietății și practica sistematică a războiului. După Nicolai, războiul e vechiu de zece mii de ani. Nu se poate vorbi de *instincte atavice*, care perpetuează gestul omorului. Sociabilitatea e anterioară războiului. Ea e vădită prin nenumărate pilde de ajutor mutual din lumea animalelor. Omul primitiv trăia în hoardă, cași strămoșii săi simiești — și arma lui era solidaritatea naturală, care n'a descoperit decât mult mai târziu celelalte arme, artificiale, menite să-l apere de fiare, nu de semenii săi.

Karl Kautsky a confirmat această teză a pășniciei primordiale a omului. In câteva capitole din primul volum al *„Concepției materialiste a Istoriei"*, el a rezumat cercetările biologilor și etnografilor privitoare la instinctele *sociale* în lumea animală și cea umană — și a ajuns la încheerea că sociabilitatea e forma de apărare a tuturora, a fiecăruia, împotriva egoismului, a individualismului care nu știe să se limiteze. Ceiace Rousseau a proclamat intuitiv, și anume: că omul primitiv a fost bun, însuflețit de iubire și blândețe, că el a devenit rău, egoist, fățarnic în epocile istorice, fiind denaturat de civilizație, — găsește azi confirmarea biologiei și sociologiei. Marile mișcări colectiviste, de azi, înglobate și în socialism, sunt în fond tendințe de revenire la legea primară a ajutorului mutual, la sentimentul de dreptate și frăție firească prin care fiecare își are partea din bogățiile" (unii zic „posesiunile") comune —- ceiace caracterizează primele triburi umane.

— Vârsta de aur a omenirii poate că va fi în viitor, spuse Kautsky. E sigur însă că ea a fost odată în trecut; aceasta era și convingerea cercetătorilor greci și romani. Dacă studiăm viața triburilor primitive de azi, câte au rămas libere, neotrăvite de alcoolul și sifilisul coloniștilor europeni, — și dacă admitem că aceste triburi reprezintă pe omul naturii așa cum a fost în epocile preistorice, atunci putem spune că fericirea și armonia nu sunt cuvinte deșarte. Ci, realități pe care le-a cunoscut omul bun, iubitor, solidar, al primelor veacuri sociabile... Jean-Jacques s'a grăbit să proclame întoarcerea la natură. Materialismul istoric ne învață să studiăm trecutul și acesta ne convinge că aspirațiile „idealiste" de dreptate și iubire nu sunt visuri irealizabile, ci că ele își au rădăcinile vii chiar în firea omului. Această fire e alta decât aceea pe care vor să ne-o arate războinicii și pesimiștii... Viitorul omenirii e scris și în trecutul ei primitiv care e consolator și chiar luminos, dacă îl comparăm cu uriașele drame ale civilizației noastre sdruncinate. Mersul desvoltării istorice va duce la o sinteză dintre omul naturii cu omul mașinilor și al culturii universale...

EUGEN RELGIS

Flori de mucigai

Domnului Al. Rosetti

Le-am scris cu unghia pe tencuială,
Pe un părete de firidă goală,
Pe întuneric, în singurătate,
Cu puterile neajutate
Nici de taurul, nici de leul, nici de vulturul
Care au lucrat împrejurul
Lui Luca, lui Marcu și lui Ioan.
Sunt stihuri fără an,
Stihuri de groapă,
De sete de apă
Și de foame de scrum,
Stihurile de-acum.
Când mi s'a tocit unghia îngerească
Am lăsat-o să crească
Și nu a mai crescut —
Sau nu o mai am cunoscut.

Era întuneric. Ploaia bătea departe, afară.
Și mă durea mâna ca o ghiară
Neputincioasă să se strângă.
Și m'am silit să scriu cu unghiile dela mâna stângă

T. ARGHEZI

*) Din volumul *Flori de mucigai* apărut în Editura „Cultura Națională".

Triumful Operetei

Opereta, pe care epoca noastră o lăsase să dispară aproape complect, a fost regăsită și reînviată. Reluarea spectacolului „Vie Parisienne" la teatrul Mogador, — a format un program dintre cele mai reușite.

Muzica operetei plină de viață reușește să deștepte ceva deosebit în sufletul spectatorului. Bătrânii își amintesc de timpurile când se râdea așa de bine, iar tinerii vor remarca frumusețea acelei epoci.

Offenbach cunoaște astăzi, odată cu reluarea operetei, succesul cel mai sigur. O mulțime de piese ne-au făcut să înțelegem că o muzică pentru a fi bună nu are nevoie să fie plicticoasă. Deasemenea nu e de ajuns să-ți propui crearea unei operete ca s'o reușești. După războiu au încercat mulți să scrie operete, dar nu s'a ajuns la nici un rezultat. Opereta și-a găsit un autor în persoana d-lui Louis Beydts.

Muzica d-lui Beydts are multă originalitate. E plină de gingășie și grație; are darul miraculos de a scoate o întreagă armonie dintr'un cuplet rigid. Melodia sa suplă mulțumește pe spectatorul bucuros de a fi regăsit opereta, atâta timp uitată. — *Z. N.*

Secretul de 40 de ani

de a produce și menține numeroșilor săi prieteni dinții sănătoși și frumoși, constă în admirabila compoziție a lui

SARG KALODONT Dinți frumoși

Lei 20— tubul.

Villa lui G. D'Annunzio

Socotit drept cel mai mare liric pe care l'a avut Italia după Carducci și, poate, drept una din cele mai proeminente personalități ale culturii mondiale în preajma marelui războiu, D'Annunzio a fost totdeauna eroul răzvrătirilor generoase, spiritul mereu dornic de afirmare, de aproape înrudit cu byronismul romantic, proectat pe decorul somptuos al Renașterii. Cutezanța unită cu fascinarea personalității sale i-au asigurat în Italia o popularitate legendară, mai ales în urma atitudinii din timpul războiului: ca intervenționist, ca însuflețitor al soldaților pe front, ca marinar îndrăzneț la Buccari, ca aviator generos deasupra Vienei, ca legionar temerar la Fiume, luptând chiar împotriva Patriei sale. El, cel mai spasmodic pătimaș după viața trăită din plin.

Odată spus cuvântul în istoria modernă a Italiei, odată cu anii și cu trecerea pe seama altora mai tineri a Destinelor italice, al căror vestitor s'a dovedit, Poetul s'a retras încă de acum zece ani în sihăstria fastuoasă dela Cargnacco, pe lacul Garda, spre a scrie cele din urmă cărți: amintiri din timpul războiului. Clausura et Silentium! Astăzi întreaga-i fantezie s'a consacrat unui singur țel: împodobirea villei pe care i-a donat-o Statul Italian în semn de recunoștință națională, încă din 1923.

Să-l cercetăm acolo, în tovărășia Legionarului său predilect, Manlio Barilli [1]).

Cargnacco-Gardone nu este decât unul din multele orășele de pe malul unuia din cele mai poetice lacuri alpine, între Brescia și Verona, il lago di Garda. Cerul e acolo ceva mai estompat decât pe lacul Como, perspectiva mai puțin muntoasă ca pe lacul Maggiore; încolo, aceleași culori vii, aceleași sere cu portocali și lămâi pe coaste, aceiași palmieri în grădinile marilor hoteluri, aceleași vaporașe cu turiști cosmopoliți, aceleași dealuri împădurite cu măslini, chiparoși ori oleandri, aceleași vile, aceeași liniște, aceeași pace.

Dela debarcader, multe poteci romantice urcă sus, la cele câteva case de țară ce alcătuesc localitatea Cargnacco, celebră azi prin prezența Poetului. Ascunsă de ochiul profanator în livezi de măslini, chiparoși, mirți și o luxuriantă vegetație marină, „Clausura franciscană" a lui Gabriele D'Annunzio nu poate fi violată de nici un indiscret.

Pe grilajul de fier al vilei au fost țintuite două tăblițe cu litere de aur pe care se citește:

Clausura	*Silentium*
Până ce nu se deschide	Până ce nu vorbește.

Silabisirea acestor enigmatice cuvinte, este unica satisfacție îngăduită caravanelor de supirante anglosaxone, care-și iau osteneala să urce dealul Clausurei, cu nădejdea că-l vor putea întrezări pe Poet. Un necunoscut a scris pe zidul înalt al villei, în fața porții închise: „Piața suspinelor".

Printre gratii și copacii parcului, se poate vedea un colț al villei: nimic care s'o deosibească pe dinafară. Deziluzie și mai mare. Peste coama zidului înconjurător, mai înalt decât chiparoșii, un catarg pe care flutură steagul d'annunzian cu stema sa nobilitară. Căci Poetul a fost decretat Principe de Monte Nevoso. In fața villei, trecând poarta, te întâmpină sacrofage de piatră și lei venețieni de granit, mărturia pasiunii arheologice a munificentului stăpân. Prin frunzișul de glicină și ederă care ascunde zidul villei, se cuibăresc porumbeii. Totul în această Clausură e însemnat de un simbol, totul imaginat și voit de fantezia Poetului.

Jos, câteva încăperi, cu denumiri grandilocvente: Oratoriul adriatic, imitat după corul unei mânăstiri, cu strane jur-împrejur, cu o fântână de marmoră roșie la mijloc, din care picură în răstimpuri egale un strop pe o lamă de oțel: simbolul Armoniei. Deasupra, versete din Cântarea Făpturilor a Sfântului Francisc:

Lăudat fii, Doamne, pentru sora apă,
Cea de folos, umilă, de preț și castă...

Iar pe un cămin de marmoră roșie, arde zi și noapte o lucernă, în amintirea Mamei Poetului. Un mic altar, făcut din piatră adusă de pe muntele Grappa — sacru pentru sacrificiile de sânge din ultimul războiu italian — stă împresurat în pacea și lumina avariată de mătasea care drapează ferestrele. Pretutindeni tăblițe cu fraze simbolice — de obicei în latinește —imaginate, ori găsite în cele mai celebre opere ale antichității și ale literaturii universale.

Baia, alături, e decorată cu frize și stucuri grecoromane, iar biblioteca e cea mai evidentă dovadă a erudiției de care a ținut totdeauna să se înconjoare: incunabule de mare preț, capodoperele tuturor literaturilor din cele mai variate epoci ale culturii umane, cărți de artă, exemplare unice, rarități bibliografice: toate postilate de Poet, păstrând urmele meditației și entuziasmului său avid de lectură. Lumina se filtrează aci prin geamuri albastre ori violete. In sala de muzică, alături de pianul fost pe vremuri al lui Liszt, relicve din timpul războiului și un tablou spintecat de schija unui obuz, tras de vapoarele de războiu contra lui D'Annunzio la Fiume.

Apoi alte încăperi, din ce în ce mai mici, până la Odaia Oaspeților, în mijlocul căreia, pe o masă, ard într'un tripied indian miresme exotice. Lângă pereți, două mumii egiptene, învăluite în spirale de miresme tari și în mirosul de roze și lămâi în floare, care năvălește prin ferestrele deschise.

Tavanul sălii de mâncare este tapisat cu imensul steag roșu al Carnarului, înflorit cu stele albastre și prins într'o plasă de funii de corabie, care vor să simbolizeze forța și sănătatea. De jur-împrejur, un motto biblic: *Si spiritus pro nobis — quis contra nobis?* Prin toate colțurile statui ale lui Budha și Confucius, alături de aceea a Sfântului Francisc, cel mai venerat dintre toți. Camera Leprosului este cea din urmă. In ea obișnuește D'Annunzio să-și facă uneori siesta. Pereții sunt aci căptușiți cu piele groasă, iar patul, mic, în formă de catafalc, este înconjurat de un grilaj aurit; de cerul baldachinului albastru atârnă toate decorațiile de războiu ale Eroului, Principe de Monte Nevoso. O scară de lemn duce sus, la apartamentul intim, în care foarte puțini muritori au fericirea să pătrundă.

* * *

Parcul villei nu este decât o întregire a bogatului interior. Pretutindeni plante agățătoare, fântâni în stil roman ori baroc, còpii de pe statui de Michel-Angelo, stânci aduse din Alpii frontierei, fragmente de capiteluri și de colonade în iarbă, iar printre crengile copacilor deși se înalță valuri de fum din tripiedurile în care ard frunze uscate de laur, întru pomenirea soldaților morți în războiu.

Un pârîu întortochiat străbate vastitatea parcului de la un capăt la altul, coborînd la un moment dat într'o pitorească și romanțioasă cascadă; din loc în loc pârîul este întretăiat de podețe, fiecare purtând un nume dat de Poet. Acei oaspeți cărora le oferă cu mâna sa din apa ospitalității și care, în schimbul unui obol de un ban sunt lăsați să treacă „Puntea Dorințelor", pot fi siguri că li se va împlini orice juruință!

Un arc de marmoră susținut de colonade dorice, îndreaptă pașii vizitatorului spre cel mai celebru monument din incinta parcului: Victorialul.

In adevăr printre tufișurile de magnolia și de chiparoși se întrezărește mormora albă a unei rotonde, jur-împrejurul căreia stau rânduite mai multe tronuri de piatră, de factură senatorială romană. Deasupra lor se înalță atâtea colonade de marmoră câte au fost victoriile repurtate de Italieni în războiu. Iar în vârful fiecăreia, câte un obuz. Una singură este neagră: aceea menită să aducă aminte de Caporetto. In mijlocul incintei, alături de tronul Poetului, se înalță o artistică statue a Victoriei în bronz, încununată cu spini: simbol al victoriei lui Gabriele D'Annunzio asupra sa însuși.

In incinta Victorialului se celebrează ritul comemorărilor patriotice, uneori noaptea, la lumina torțelor, când Poetul ține înflăcărate discursuri în fața credincioșilor Legionari.

Intrarea la Victorial este îngustă: ca să nu poată pătrunde în el cei grași, obișnuește să declare D'Annunzio râzând, întrucât aceștia ar fi neînstare să priceapă arta, poezia, concordia și iubirea.

Frunzele și petalele de trandafir nu se strâng nici odată de pe jos. Poetul ar suferi prea mult, în fața unei atare profanări.

Dincolo de Victorial parcul coboară treptat spre malurile Lacului, pe cărări umbrite de roze, de lauri și măslini. Intr'un boschet se întrezărește aeroplanul cu care a zburat D'Annunzio deasupra Vienei, aruncând manifeste umanitare în loc de bombe. Nu departe răsare din iarba și frunzișul grădinii silueta de oțel a unui considerabil vapor de războiu: acel vapor cu care Poetul a întreprins cele mai eroice și temerare incursiuni în timpul războiului din Adriatica, demontat și adus apoi în parcul Victorialului. In fund răsare, alături de aceste trofee, nuditatea albă a unei statui de zeitate feminină, mărturisind cealaltă mare pasiune a vieții lui D'Annunzio.

Reîntorși în villă, ne va fi îngăduit să pătrundem în intimitatea Poetului. Odăile de sus, în care meditează și scrie, stau învăluite în tihnă, mister și feminitate rafinată. Prin toate colțurile ard mirodenii tari. Căldura este înăbușitoare iarna. Pașii se îngroapă în covoare. Draperii grele, pretutindeni.

La picioarele Magului, dormitează levriera Krissa, favorita.

Trecut de șaizeci de ani (are 64), D'Annunzio își păstrează toată supletea și vigoarea. Cu prietenii se arată nespus de cordial și neafectat; dar marea-i pasiune rămâne punerea în evidență a personalității sale și, mai ales, a artei singulare cu care a știut să-și împodobească villa.

Denotând în orice gest, în orice ținută o înăscută eleganță, Poetul fascinează pe oricine prin magia vocii: o voce metalică, cu inflexiuni sonore, caldă, pătrunzătoare cași sclipirea ochiului. Figura — nu frumoasă — e dominată de paliditatea frunții, cu luciri de fildeș.

Socotind drept cea mai gravă insultă să fie întâmpinat cu titulatura de Maestru, ori de Principe — singura pe care o admite este aceea de Comandant — D'Annunzio este cât se poate de frugal, fără a renunța la orgoliul de a-și umili conmesenii cu cele mai rare și exotice născociri culinare. Nu se așează nici odată la masă, înaintea celui din urmă dintre oaspeți. Vorbește mult, aproape numai el, explicând cu satisfacție sensul simbolic al obiectelor de care se înconjoară: adevărată pasiune de colecționar, cu predilecții rafinate.

Grădinarul villei din Gardone poartă numele ilustru de Virgiliu. Iar cameristul Poetului, acela nu mai puțin glorios de Dante. Simplă întâmplare, ori născocire a fanteziei d'annunziene? Oricum, amănuntul îi caracterizează mai bine ca orice orgoliul.

Vom căuta curând prilejul să stăruim în intimitatea lui Gabriele D'Annunzio, spre a întregi impresiile noastre asupra aceluia care a fost cel mai de seamă poet al Italiei acum douăzeci de ani, dar care a rămas și astăzi cel mai fastuos autor de biografie, din câți cunoaște anecdotica literaturii europene.

ALEXANDRU MARCU

1) Al. Vittoriale con G. D'Annunzio Firenze, Bemporad, 1930.

Odată-vara-într'un cimitir...

Era o dimineață albă de Iulie. Mergeam alături pe cărările pustii ale cimitirului de pe Flămânda. Subt ochii noștri și subt lumina soarelui, trupul Câmpulungului se întindea leneș într'o albie uriașă. Mi se părea că am la picioare un lipan enorm, iar acoperișurile caselor din Câmpulung — sclipitor jucăușe în bătaia razelor de aur — erau solzii lipanului meu. Valea îmi părea când o luntre dintr'un trunchiu de stejar scobit, când o gură deschisă de balaur înfometat, sorbitoare de raze și de arome văratice.

Aici, pe înălțimea Flămândei, la umbra unor mesteacăni scorojiți și în pacea deplină a cimitirului pustiu, simțiai mai vie și mai caldă adierea vântului de vară. Erau miresme în aer și pe câmpiile albastre ale cerului trecea un fior. Nu mai țin bine minte, dar resimt vag și mistic, prin bruma amintirii depărtate, ceeace am simțit atunci pe aleile cimitirului pitit la poalele unei biserici.

Mergeam alături. Dar alte erau gândurile mele și alte gândurile d-tale. Așa mi se părea mie, cel puțin. Oricum, eram despărțiți atunci de frământări hotărît deosebite și deși mergeam alături, ne eram străini unul altuia, ca doui tătari de pe pânzele lui Iser.

In mine era stăpână o răscoleală stranie, pulverizatoare de sentimente și gândul îmi zbura depărtișor către cine știe ce lumi inexistente, dar profund subjugătoare! Mă aflam, fără să-mi dau seama, în primele mele lupte cu mistica propriului meu suflet, — atunci când mi se dedea deoparte vălul unui necunoscut lăuntric, pe care aveam să-l cunosc sau numai să-l recunosc.

Dumneata frământai nerăbdătoare între degete panglica de care atârna pălăria de paiu cu streașină enormă. Printr'o răutăcioasă și diavolească ironie, aș fi fost gata, în mintea mea, să fac din pălăria d-tale, cădelniță de patriarh, — risipitoare, în legănarea ei, de miros de tămâie și isop. Dar, în nervozitatea cu care pălăria de paiu își legăna ceaunul alb, gâciam o blândă și naivă dojană pentru mine.

Intr'adevăr, eu păstram o depărtare între noi. O depărtare pe care o păstram inconștient și care te chinuia pe d-ta. De câte ori foșnia aproape rochia d-tale imponderabilă și aproape diafană, făcându-mă chinuitor să simt, subt cutele tremurătoare, un trup deplin, — fără voia și fără știrea mea, mă depărtam ușor. Astăzi, îmi pare că era necesară, în acele clipe, această distanțare, ca ceva logic formal, — o formă ce trebuia să exprime cu fidelitate deosebirea noastră dinlăuntru.

— La ce te gândești? șopti glasul d-tale.

Și deslușii în glas aceeaș obsesie nervoasă care te stăpânia în gesturi.

— A, la nimic!

Și-mi întorsei privirile. Cerul fu pătat, pe nevisate, de clăbucii albi ai nourilor de vară. Și nourii, prin contrastul lor, făceau mai albastre cărările de cer. M'am întrebat atunci, ce ni-a adus aici, în cimitir și ce ne făcea să fim alături? Incontestabil, n'am găsit răspuns!

Dar nervozitatea d-tale era, ca să spun așa, comunicativă. M'am simțit deodată prins de-o frământare neînțeleasă, coborîtă în mine de un demon. O frământare ce mă putea duce ușor la nerăbdarea gesturilor d-tale. Și într'adevăr m'a dus.

Aș fi avut nevoie în clipa aceea de-o putere dârză, invincibilă, ceva asemănător tăriei lui Brand, ca să rămân la gândurile mele și să mă 'mpotrivesc ispitei de la dreapta mea, dulce ispită vie cu ochi adânci și negri ca noaptea basmelor românești. Aș fi voit să-mi leg brațele de catartul unei indiferențe suverane și, asemeni omericului Ulysse, să străbat, neatins de vrăji, marea tentațiilor fatale.

N'am izbutit.

Te-ai apropiat de mine inconștient vinovată. Mi-ai pus pe gură și subt nări câteva flori aprinse, pe cari le culeseseși atunci, și clipind repede și des, mi-ai spus ușor:

— Ce puternic miros au florile de câmp!... Nu-i așa?

Și-ai așteptat răspunsul. Cu o grabă inexplicabilă, ți-am cuprins mijlocul și mi-am lipit de trup, trupul d-tale. In aceeaș clipă, d-ta ți-ai lăsat capul să cadă ușor pe umărul meu. Și-am mers așa, pe aleile cimitirului, subt cerul încărcat de nouri albi.

Probabil amândoi am întâlnit cândva, de mult, într'o poemă de Vigny sau o pagină de Turgheniev, această îmbrățișare. Astfel că gesturile noastre nu erau decât o simplă reminiscență literară. Știam precis că nici eu, nici d-ta, n'aveam nimic excepțional atrăgător unul pentru celălalt. Că eu venisem aici cu intenții mistice, cu suflet pios și vibrant, cu dorul de pace lăuntrică și cu fiorul unor amintiri vechi și dragi pe care aveam să le răscolesc din adâncuri. Că în acelaș timp d-ta, dela început, trădai numai și numai nerăbdarea.

Dar împotriva acestor frământări și deosebiri, era prea albastru cerul, colnicul Flămândei prea plin cu flori de câmp, iar d-ta prea aproape de trupul meu!

Și păcatul a fost săvârșit. Te-am privit țintă în abisul negru din ochi și beat m'am pierdut în adâncimea lor. Mă clătinai o clipă. Apoi cu pleoapele strânse și cu certitudinea că și d-ta închiseseși voluptoasă ochii, te-am sărutat lung, prelung, apăsat, nebunește. Odată cu mirosul florilor pe care mi le-ai întins grațioasă, a ajuns până la mine aroma răsuflării d-tale și aveam subt ochi, aproape, vibrarea buzelor roșii ca două petale de trandafir sălbatec. Era ceva îmbietor și picant în această aromă, ca în seva frunzelor de mușcată pe care, în copilărie, le sfărâmam între dinți. Ceva plăcut care pișcă limba și cerul gurii.

Păcatul a fost săvârșit. Păcat, nu fiindcă păcătuești sărutând o gură dornică de fată — și sărutând-o bine, sărutând-o pătimaș — dar păcat: fiindcă între noi nu exista nimic din dumnezeescul iubirii, din dulcea robire a minții și a sângelui. Ne-am spus atâtea minciuni cu atâta profundă și nerușinată sinceritate, încât azi tremur, când îmi aduc aminte. Am crezut, cu suflete perfecte de copil, în temeinicia celor o mie de contracte pe care le-am semnat între noi, grăbiți să făurim un viitor sentimentelor noastre efemere. Contracte despre care aveam siguranța că nu le vom urma niciodată. Ne eram străini unul altuia. Și ne-a înfrățit o clipă albăstrimea cerului și adierea vântului și pacea cimitirului.

Ne-am înfrățit prin carne și fulgerător de scurt. Un sărut, — și s'a isprăvit! Nici nu se putea să nu se isprăvească.

Dacă te-am mai sărutat atunci de nu știu câte ori, între aceleași cruci ale aceluiași cimitir, sărutările din urmă au fost penumbra întâiei sărutări. Bruma de convingere care mi-a plecat fruntea și mi-a lipit buzele de buzele d-tale la primul sărut — a pierit, s'a risipit cu ușurință în însăși patima acestei sărutări.

Aș fi vrut deatâtea ori să mă desprind de d-ta, să mă depărtez și să mă afund în largul cerului, în acele fâșii albastre de cer curat. Mă durea ceva înlăuntru. O durere bizară și vrăjitoare. Tânjiam, odată cu psalmistul biblic, după aripile porumbielului, ca să zbor prin ele și să mă odihnesc. Să mă odihnesc de durerea și frământarea mea din acele clipe. Dece n'am putut atunci să-mi sfâșii carnea și să rămân suflet și gând? Dece, cu cât voiam să mă desprind mai mult de d-ta cu atât îți strângeam mijlocul mai puternic și mai pătimaș? Intr'adevăr, există sau exista vreo deosebire între noi?

Eu totuși mă îndărătnicesc să cred că da. Și marea deosebire e că d-ta, din capul locului și instinctiv, ai arătat nerăbdarea, câtă vreme eu am devenit nerăbdător prin ispită, ca un fel de sustragere dela frământările mele. Firește, plămada mea e din carne și din sânge, ca și a d-tale. Și creștinește vorbind, nu-mi e rușine. Decât că eu am un tragic avantagiu: posed ceeace se cheamă „conștiința de sine". Acea conștiință care mă arată gol în ochii mei proprii și care-mi îngroapă în huma sufletului sămânța nefericirii mele. Sau mai precis: a fericirii conștiinței de nefericirea mea. Ceeace mă face să-mi cunosc neliniștile și contradicțiile.

Atunci, întâia oară, am învățat că mai presus de omul care vreau să fiu și nu-l pot ajunge, trăcște în mine acela care sunt într'adevăr și care uneori n'aș vrea să fiu. Omul pe care îl nesocotesc adese și care se răzbună, batjocorindu-mi năzuințele și pasiunile nebunești. Omul pe care va trebui să-l recunosc și să-l accept. Am înțeles că tragedia mea grotescă și divina comedie a existenței mele, stă în lupta mea cu mine, de pe urma căreia — fie că voiu cădea învins, fie că voiu ieși triumfător — îmi voiu câștiga sângeros eternitatea. Am presimțit totodată că, deși sfârșitul e în orice caz acelaș, eu sunt sortit să mă războesc, numai de dragul de-a mă război!

Iată cum acea dimineață albă de Iulie s'a înfrățit cu amintirea, s'a contopit în ea, împletind fiorurile unei clipe de mari descoperiri. Și iată cum d-ta îmi răsari din nou în minte, mult mai dragă și mult mai aproape de mine decât atunci, subt cerul de vară și 'n liniștea cimitirului de pe Flămânda.

1927 L. SEBASTIAN

A apărut No. 5
DIN EXCELENTA REVISTA
MAGAZINUL
CU MINUNATE ILUSTRAȚIUNI ȘI SENZAȚIONALE CLIȘEE ȘI FOTOGRAFII.
PREȚUL 40 LEI

Surâsul etern

De când o fi existând oare râsul pe lume? De când oare — spre deosebire de animale, care-şi exprimă bucuria mişcându-şi tot trupul — o fi învăţat omul să-şi concentreze bucuria într'o singură crispare a muşchilor feţei? Forma aceasta de exprimare, mai rafinată,

Capul Reglindei (Catedrala din Naumburg)

mai concentrată, n'a putut fi atinsă decât pe o treaptă de cultură relativ înaltă.

Mai târziu încă decât omul, a învăţat să râdă arta. Nici unul dintre Faraonii Egiptului, nici-unul dintre regii vechiului Orient, nicio zeitate a religiilor străvechi şi nici-un idol al popoarelor primitive nu ne este înfăţişat zâmbind.

Cap de fecioară cuminte (Catedrala din Magdeburg)

De-abia la vechii Greci găsim zei cu zâmbetul pe buze. Grecii cei dintâi au îndrăznit să umanizeze Olimpul. Din timpuri mai vechi faţa lui Apolo e înflorită de un zâmbet uşor. Acelaş surâs flutură, în Asia, pe buzele lui Budha, cufundat în plăcerile Nirvanei.

In epoca artei clasice, zâmbetul piere de pe chipurile zeilor greci, iar creştinismul îmbracă divinitatea în faldurile suferinţei. Christos, care a moştenit trăsă-

Prostul.—Prima jumătate a sec. XVI. (Muzeul Kaiser Friedrich, Berlin)

turile vechiului Apolo, n'a cunoscut niciodată surâsul.

In a doua epocă de înflorire a artelor europene, surâsul arhaic, care luminase lui Apolo faţa, începe să răsară din nou pe feţele sfinţilor din catedralele gotice. Ingerul zâmbeşte vestindu-i Fecioarei zămislirea Domnului; morţii, intrând după judecata de apoi în Rai, au un zâmbet plin de fericire; fecioarele cuminţi surâd primindu-şi răsplata virtuţii, în timp ce surorile necugetate aşteaptă cu faţa crispată de plâns pedepsirea destrăbălării.

In epoca de maturitate a clasicismului, surâsul piere din nou de pe feţele sfinţilor. Chipurile măreţe create de Michelangelo cunosc tot atât de puţin râsul ca şi divinităţile solemne ale lui Phidias. Arta a găsit metode mai rafinate pentru a reda până în cele mai mici nuanţe viaţa lăuntrică a celor pe care îi înfăţişează. Generaţiile Renaşterii găsiau nedemn surâsul vecinic, expresia ţapănă de voioşie neclintită. Numai copiilor şi măscăricilor le dădeau voe să râdă.

Stilul baroc înfăţişează îngeraşi jucându-se prin norii raiului ceresc; în epoca Rococo găsim în bisericile germane nenumăraţi îngeri fâlfâind în jurul altarelor şi zburdând pe amvoane şi pe jeţurile duhovnicilor. Pentru omul matur, zâmbetul era privit însă ca prea nerod. Râsul nu e privit ca expresia unei fericiri supra-omeneşti, ci a pornirilor josnice omeneşti. Rarele figuri de oameni surâzători sunt sau caricaturi sau capete de expresie, ca de pildă busturile de moşnegi ale sculptorului austriac Messerschmidt.

Messerschmidt, Moşneagul voios (Muzeul Baroc, Viena)

In Orient, Buddha trece prin fazele aceleiaşi evoluţii, degenerând în timpurile mai noi în figurile neroade — râzând cu gura până la urechi, — înrudite de aproape cu cei şapte zei ai norocului, adoraţi de Chinezi. Mai târziu, aceste figuri groteşti îşi serbează Renaşterea pe scenele teatrelor japoneze, în piese cu caracter semi-religios, aşa zisele „No.", pentru care se sculptează măştile ciudate ce redau în formă plastică întreaga gamă a simţirilor omeneşti, dela durerea cea mai adâncă până la voioşia râsului în hohote.

Kentoku: Bătrân râzând, mască pentru „No"

Sculptură în porţelan, de Kändler (1732)

Din Literatura neogreacă

Moarte

După I. Gryparis

Frumos clipa din urmă aş vrea să-mi vie.
Să 'nchidă ochii mei pe totdeauna,
Oricând ar fi, şi-acum şi mai târzie,
Numai să nu se 'mbuzne ca furtuna.

Ca astăzi primăvară-aş vrea să fie,
Un dulce-apus, când vis de-argint e Luna;
Cu mine 'n boare molcomă s'adie,
Să-mi sboare suflet alb caşi cununa

Din flori de măr. Şi-oriunde pradă
L-ar duce unda limpede 'n livadă
Şi-n straturi înflorite; oriunde-l mână

Dorinţa şi ar vrea la urmă să rămână,
Din glasuri vechi s'aud-o serenadă
Plângând, rămasul-bun dela Fântână.

G. MURNU

Fotografiile

Ghemuită în fundul canapelei din salon, domnişoara Eliza Petrescu răsfoeşte alene o revistă sosită cu ultimele noutăţi din toată lumea. Foile albăstrii, zdrenţuite pe margini, se încovoaie pe rând sub vârful unghiilor ascuţite ce le mânuesc cu delicateţe. Privirile îi lunecă în treacăt peste titluri şi reclame, se opresc la glume şi la desenele umoristice, savurează colţurile de natură pitoreşti din ţară şi din străinătate „mai ales cele din străinătate care totdeauna sunt mai frumoase ca la noi".

In viaţa ei modestă de funcţionară domnişoara Petrescu îşi îngădue două mici plăceri: matineurile de Duminecă la cinematograf, unde trăeşte cu intensitate rolurile tuturor eroinelor din piese şi abonamentul la revista ilustrată care îi aduce săptămânal ecouri de artă şi literatură nouă.

In urma unei nuvele tragice sau a unui film sguduitor unde a simţit adesea fiorul îmbrăţişărilor lui John Gilbert şi plăcerea nemăsurată de a fi femeea fatală, duduia Eliza se simte totdeauna mai întărită sufleteşte, mai pregătită pentru lupta cu viaţa pe care o aşteaptă să izbucnească şi pentru dânsa în chip misterios, făcând o vagă confuzie între lupta cu viaţa şi lupta cu dragostea. Cu încredere înfricoşată ea întrezăreşte *Necunoscutul* sub forma unei siluete nedesluşite, aproape fără cap, ce va veni — imperios şi dulce, — să-i supue inima şi gândurile. Dar se întâmplă şi aci ca şi în visurile ei de călătorie făurite sub influenţa fotografiilor din „pagina amatorilor", când cu gândul prins de câte o imagine plină de munţi şi de cascade, străbate toată vara aceeaşi stradă prăfuită de la birou acasă şi de acasă la birou. Abonamentul la revistă a intrat în al treilea an, filmele din mute au devenit vorbitoare, dar inima domnişoarei Petrescu a rămas neprihănită.

Din cercetarea leneşă a ultimei reviste, ochii domnişoarei Petrescu s'au oprit pe o pagină unde cu litere mari se anunţă un concurs de figuri fotogenice:

„Concurentele vor trimite câte o fotografie de format obişnuit. Primele trei premiate vor fi invitate a juca într'un film românesc". Duduia Eliza a oprit lectura brusc. Cu fruntea plecată deasupra foilor albăstrii, meditează. Se ştie fată frumoasă cu buclele-i negre, cu ochii verzi, cu gura bine tăiată în rotundul feţei. I-a spus-o şi şeful în mai multe rânduri. I-au spus-o şi alţii, dar s'au mulţumit numai să i-o spună. Dacă ar încerca norocul? O fotografie reuşită, cine ştie ce poate aduce? Ar juca în film, acolo ar putea fi remarcată, angajată la o casă mare din străinătate, la U. F. A. sau la cealaltă — cum îi zice — unde cască leul când se începe filmul... Ar putea ajunge poate chiar în America!... Hollywood-ul!... Cetatea artiştilor lumii!...

Poate că are şi talent. E curios cum nu s'a gândit niciodată la acest lucru. Amintiri din trecut îi răsar în minte răzleţe, imagini vagi în care trăesc numai umbre: se revede la patru ani recitând în aplauzele rudelor „Vine raţa tipa, tipa pe cărare... şi imitând aşa de bine mersul legănat al păsării, că bunicuţii îi dădeau lacrimile. Se revede mai târziu, în costum naţional, recitând poeziile la premii... Dacă ar avea talent?

Domnişoara Petrescu a sărit de pe canapea şi se regăseşte în faţa oglinzii potrivindu-şi părul. Va trimite fotografia fără îndoială dar unde să o facă spre a fi mai reuşită? La „Lux" e mai eftin, dar lucrează mai de mântuială. La „Elita" cam flatează, dar poate n'ar strica să fie mai artistică. Sau la „Glob"? După îndelungată chibzuire sorţii norocului cad pe Elita.

— Am venit să mă fotografiez, domnule. Să mă scoţi în şase poziţii ca să pot alege din toate pe una mai bună s'o trimit la un concurs la Bucureşti. Dar te rog să-ţi dai toată osteneala, căci succesul meu va fi şi al dumitale.

— La noi succesul e totdeauna garantat, răspunde fotograful cu un zâmbet în care este politeţe şi încredere şi cu un gest amabil îi arată un scaun.

— Luăm întâi profilul. Aşa! Capul mai sus. E prea mult. Imi daţi voe! Cu vârful unui deget el îi aşează capul, dându-i o uşoară mişcare de rotaţie.

— Acum e aproape bine. Dar zâmbiţi! Mai mult şi mai vesel. Gândiţi-vă la ceva care vă face plăcere.

Duduia Eliza contemplă în gând *Necunoscutul* şi toată figura i se luminează, în timp ce fotograful dispare sub pânza neagră a aparatului.

— Intoarceţi faţa puţin mai spre mine. Capul mai sus. Incă. Acum e prea tare. Mai jos. Mai spre stânga. Nu schimbaţi poziţia ochiului. Şi nu încetaţi de a zâmbi. Mai natural, mai cu drăgălăşenie! Nici o notă de durere! Are să fie admirabil, O! admirabil. Incă o clipă! Atenţiune!

Primul clişeu e gata. Lucrul se repetă de şase ori, mai bine de o oră. Domnişoara Petrescu se simte ca după o noapte de petrecere. A pozat în faţă, în *trois-quarts*, apoi în profil a doua oară, cu ochii în jos ca să se vadă genele, apoi iar în trois-quarts, cu privirile spre bagdadie şi iar în faţă, râzând tare ca să se vadă şirul perfect al dinţilor.

— Peste o săptămână probele sunt gata. Veţi putea alege.

Săptămâna a trecut într'o aşteptare febrilă.

Printre ocupaţiile zilnice gândul la fotografii se strecoară subtil şi obsedant ca o durere de măsele. Incă puţină răbdare. Patru zile, trei, mâine. Drumul până la fotograf i s'a părut domnişoarei Petrescu lung şi obositor. Fotografiile aşezate pe o măsuţă patrată o aşteaptă în grup. Le-a îmbrăţişat pe toate cu o privire şi şi-a stăpânit cu greu un ropot de aplauze ce i s'a trezit în palme.

Vai! Ce bune sunt! Ce frumoase! La care să se uite mai întâi? La care să se oprească? Le-a luat pe rând, le-a cercetat: „In adevăr, artistice! Iată profilul. Ce zâmbet fin s'a furişat în colţul gurii şi în ochiul ce se vede lungăreţ, amigdalat, cu sprânceana codată! Şi ce deosebită poză în celălalt profil, cu umbra genei lungi lăsată pe obraz, cu aerul de candoare melancolică a figurii întregi. Dar în trois-quarts ce perfectă conturare a liniei obrazului încadrat de undoierea buclei de la ureche, şi cât vag expresiv în ochii ce privesc pierduţi o ţintă nevăzută!

La fotografiile luate din faţă se opreşte şi mai mult. Are de ales din trei poze şi acest lucru devine o operaţie foarte grea când trebue să te decizi în faţa acestui cap cu fruntea netedă, cu gura perfect conturată peste care par'că palpită nările, pus alături de celălalt unde întreaga figură râde cu ochii vioi, cu buzele uşor subţiate, şi lângă al treilea unde privirile imploră înălţimile cu un avânt sublim.

Duduia Eliza simte o clipă ce-i fericirea. Ar strânge mâna fotografului, i-ar mângâia părul, i-ar zice pe nume, dar nu poate articula decât un murmur timid:

— Sunt tare reuşite. Alege dumneata din toate, eu nu mă pot decide.

Fotograful surâde mulţumit.

— Ştiţi ce? Eu vă fac din fiecare câte trei probe şi apoi acasă, studiindu-le pe toate fără grabă, veţi putea alege.

Domnişoara Petrescu primeşte ideea cu recunoştinţă şi preţul exagerat şoptit de fotograf trece aproape neobservat.

Peste câteva zile pachetul cu fotografiile soseşte. Duduia Eliza îşi trece toată vremea liberă ca să le aşeze pe fiecare în lumina cea mai favorabilă şi în colţul cel mai potrivit. Acum ori unde întoarce capul, ea întâlneşte privirile unui exemplar din serie .Şi toate îi par prietenoase şi bune, mai ales bune şi imposibil de clasat.

— Să mai lăsăm trei, patru zile, gândeşte ea, până mă voiu deprinde cu dânsele.

La prânz şi seara când se întoarce de la serviciu, fotografiile o înconjură din toate părţile, fiecare cu expresia ei mereu aceeaşi, nemuritoare. Domnişoara Petrescu le priveşte cu bunăvoinţă, le cercetează pe rând cu o ochire rapidă care începe a ignora micile detalii din deprindere. Apoi închide pleoapele obosită şi încearcă să le cântărească în gând. E greu să hotărască. Şi mai amână o zi, două. De câteori intră în odaia ei, profilul de pe colţul mesei zâmbeşte, cel de pe sobă oftează; deoparte şi de alta a ferestrei un chip se roagă şi celălalt stă gata să facă cu ochiul, iar de pe etajeră nu conteneşte o clipă râsul cadrului cu dinţii albi ce răsar luminoşi din umbră. Dar duduia Eliza le priveşte din ce în ce mai puţin. Convieţuirea aceasta de fiecare clipă cu imaginea ei însăşi eternizată pe hârtie în şase atitudini devenite rigide şi nenaturale prin fixitatea lor, îi strecoară în suflet un fel de nerăbdare, o iritaţie surdă şi nelămurită.

Acum fotografiile nu-i mai par nici chiar aşa de bune. Iată, la asta în profil de exemplu, linia de jos a obrazului nu e bine retuşată, căci faţa pare prea rotundă. Apoi cealaltă are prea mult alb sub lumina ochiului, par'că e gata să leşine. Şi la fiecare, cercetată cu deamănuntul, descopere o mică lipsă: o ondulare greşită a părului, o geană prea scurtă sau o lumină rău aruncată. Domnişoara Petrescu îndreaptă spre ele o privire duşmănoasă, dar fotografiile continuă să surâdă, să viseze sau să se roage, cu nepăsarea lucrului care poartă într'însul veşnicia.

In vălmăşagul de gânduri încurcate numai ideea concursului a rămas nestrămutată, o urmăreşte ca o hipnoză. Cu acest vis îşi leagănă orele plictisitoare de birou şi îşi hrăneşte somnul. Pentru el se hotărăşte să facă şi un sacrificiu: să ceară părerea prietenelor sale. Ele nefiind în cauză, vor şti să aleagă cu sânge rece. Hotărâtă să sufere martiriul publicităţii, duduia Eliza îşi invită prietenele a doua zi la un ceai intim.

Au venit toate patru în grup, parcă s'ar fi sfătuit. Şi de la uşă, privind expoziţia de pe pereţi, au întors mirate ochii spre amfitrioană.

— Voiam să vă fac o surpriză, roşeşte ea, dar acum am nevoe de părerea voastră. Vreau să trimit o fotografie la concursul fotogenic din Bucureşti şi nu mă pot fixa. Le-am văzut prea mult. Eu nu mai pot alege. Spuneţi-mi voi...

— Profilul, hotărăşte una îndată.

— Ba nu, e mai distinsă cea în trois-quarts.

— Aşi, de unde, par'că plânge. Cea în care râde e mai bine, dar nu-ţi seamănă, sare a treia.

— Sunt toate bunişoare, adaugă a patra fără convingere. Eu aşi zice s'o trimiţi pe cea de colo cu genele plecate.

— Dar cum ţi-a venit, dragă, ideea asta? întreabă două deodată.

— Am găsit anunţul în revista ilustrată, răspunde inculpata stingherită.

— A, da, concursul şi invitaţia de a juca în film. Crezi că e ceva serios? Eu nu m'aşi fi putut hotărî niciodată. Dar acum, fiindcă le-ai făcut, trimite profilul.

— Ba pe asta...

— Ba pe cealaltă... se reped toate cu câte un cadru în mână.

Domnişoara Petrescu ameţeşte.

De două nopţi are insomnii tot gândindu-se la filme şi nervii îi sunt slăbiţi. Se grăbeşte să servească ceaiul şi discuţiile iau repede alt drum. Fotografiile sunt uitate. Numai duduia Eliza le mai aruncă din când în când câte o privire dezolată.

Când pe înserate fetele pleacă, sfătuind-o încă odată fiecare „s'o trimeată ba pe asta, ba pe asta, ba pe asta", duduia Eliza se trânteşte pe pat şi un val de lacrimi îi inundă obrajii. Şi-a trădat şi secretul şi nici n'a avut vreun folos. Acum toată strada are să ştie că se ocupă cu lucruri uşuratece şi vrea să devie artistă. Totuşi acum mai mult ca oricând trebue să trimeată fotografia, căci dacă ar renunţa, n'ar crede nimeni lucrul acesta. Ar zice toată lumea că n'a fost aleasă, că s'a încrezut prea mult în frumuseţea ei, că pedeapsa vine totdeauna la vreme...

Şi mâine e ultima zi când poate să mai trimeată plicul!...

Domnişoara Petrescu se plimbă prin odae cu paşi de captivă. Ochii îi sunt roşii şi o doare capul de nu mai poate lega două gânduri. Simte cum în faţa fotografiilor îi lunecă ideile în vid. Va trage la sorţi. Numai aşa se va sfârşi chinul. Cu mâinile febrile ea pregăteşte biletele, scriind pe fiecare patrat de hârtie numărul unei fotografii. Apoi le îndoaie în patru şi le amestecă în fundul unei pălării nepăsătoare şi mută ca trepiedul Pytiei. Duduia Eliza face în gând o rugăciune instantanee în timp ce cu mâna tremurândă scoate biletul fatal.

Numărul patru! Tocmai cea cu faţa prea rotundă! A, nu, e imposibil! Va trage de trei ori. Cum va fi soarta. Numărul care ese de două ori învinge.

A doua oară a eşit numărul unu şi a treia oară. cinci...

Intunericul s'a lăsat pe nesimţite. Pe podeaua înecată în umbră zac împrăştiate câteva patrate de hârtie albă lângă o pălărie ghemuită sub un scaun. In liniştea odăii tresar suspinele unui plâns înăbuşit pe când fotografiile condamnate să rămâe totdeauna pe perete, continuă să surâdă, să viseze sau să se roage, cu nepăsarea lucrului care poartă într'însul veşnicia.

EL. ALEXANDRESCU

Cronica teatrală

„Sovietul copiilor", comedie în opt tablouri de Edward Childs Carpenter—la Teatrul Maria Ventura

Recenta premieră a Teatrului Ventura „Sovietul copiilor" de Edward Carpenter, a dat prilej d-lui Victor Ion Popa să ne înfăţişeze o montare ingenioasă şi un ansamblu comic foarte armonios închegat.

Piesa în sine nu merita prea multă atenţiune. E scrisă în stil obişnuit de vodevil, fără străluciri deosebite şi fără surprizele pe care — pentru mulţi — le făgăduia titlul.

Sir Basil, un aristocrat bogat, care a avut numeroase aventuri galante în tinereţe în decursul călătoriilor sale prin Europa, trăeşte o bătrâneţe izolată, fără rude şi fără prieteni.

Leny Caler

Medicul său îl mustră aspru că n'a ştiut să-şi întemeeze o familie.

Răscolindu-şi trecutul, cu ajutorul unui registru şi al unor fişe amoroase ţinute cu o extrem de riguroasă contabilitate, sir Basil descoperă că are trei copii nelegitimi, pe care se grăbeşte să-i aducă lângă dânsul.

Cei trei copii, un englez, o italiancă şi o vieneză, abia sosiţi în casa lui sir Basil, decid să se constitue în soviet pentru a studia interesele comune în noua situaţie ce li s'a creat. Ei vor accepta să rămână lângă sir Basil şi să-i spună *tată,* numai dacă tratamentul şi caracterul său le va conveni.

R. Bulfinsky

Abia izbutise să intre în graţiile sovietului, satisfăcând toate capriciile copiilor, şi bietul sir Basil se vede părăsit pe rând de toţi. Italianca pleacă la o Operă italiană unde a fost angajată, băiatul, — aflând că mama lui spusese că e fiul lui sir Basil numai din motive financiare şi că în realitate tatăl lui e un altul, — pleacă după italiancă. Vieneza se face aviatoare, suferă un accident de avion şi, abia scăpată, se mărită cu secretarul lui sir Basil.

Astfel, fostul Don-Juan trece prin toate emoţiile pe care le poate încerca un tată.

O succesiune de tablouri cinematografice, superficiale, dar amuzante, în care domnul R. Bulfinsky şi d-ra Leny Caler au scene de umor admirabil nuanţat, împletite pe alocurea cu momente de necesară duioşie.

H. LAZU

A la manière de... Yacassa

Portret

Şi nici nu eşti frumos — măcar atât...
De pildă: Nodul lui Adam din gât
Să ţi-l acopere superba barbă.
Iar păru-ţi seamănă mai mult a iarbă.
Apoi despre mustăţi mai e de spus,
Că vârfurile nu-s deloc în sus!
Ştii? Eu te-aşi sfătui să ţi le razi!
Cât despre barbă... nu-i la modă azi.
Ochii nu-ţi sunt interesanţi de fel —
Cel mult la ochelari semeni cu... „El."
De monumente nu m'ating şi-ţi las
In voe deci faimosu-ţi nas.
Premierele sunt singura-ţi pasiune.
Nu cele de teatru: 'S prea comune...
Tu'nchini a tale nesfârşite ode,
Frumoaselor „Premiere"... de la mode.
Eu nu mă port ca ele, ca să-ţi plac.
Dovadă ai: Portretul ce ţi-l fac.
Şi dac'ai fi şi Star la Hoollywood, —
Nu te iubesc, nici chiar ca'n filmul mut!

SUZI SACS-GALATZI

Cronica muzicală

Opera Română: „Căsătoria secretă" de Cimarosa

Introducerea „Căsătoriei secrete" (Matrimonio segreto) de Cimarosa în repertoriul aşa de sărac al singurei noastre instituţii de operă, e un fapt care merită toată lauda. Direcţiunea Operei Române răspunde, în felul acesta, unei vechi şi îndreptăţite dorinţe a publicului nostru amator de muzică aleasă.

Sunt cincisprezece ani de când una din cele mai îndrăzneţe formaţiuni de operă dela noi, ne-a arătat succesul de care se poate bucura o asemenea lucrare, chiar când e pusă în scenă cu mijloace restrânse. Reprezentată din iniţiativa d-lui Umberto Pessione, care şi-a luat şi răspunderea conducerii muzicale, şi sub direcţia de scenă a d-lui J. Arati, opera lui Cimarosa stârnise entuziasmul spectatorilor, atâţi câţi încăpeau în mica sală a Teatrului Modern. Atunci îşi făcuse debutul bietul Paulian, bariton care, abia ieşit din Conservator, se relevase ca un desăvârşit artist şi a cărui moarte pe front a pus capăt unor nădejdi din cele mai frumoase. Tot atunci se manifestase cu strălucire d-ra Nasta şi îşi încheia scurta carieră de tenor d. Stelescu-Spitzer. In sfârşit, în „Căsătoria secretă" şi-a desvăluit d. Niculescu-Basu deosebitele d-sale însuşiri de interpret al celor mai anevoioase roluri. Succesul din 1916 nu-l va fi uitat d. Niculescu-Basu, şi credem că reluarea operei lui Cimarosa s'o fi datorind şi dorinţei d-sale de a reapărea în dificilul rol al lui Geronimo.

„Căsătoria secretă" e o capodoperă. Şi nu ne subjugă numai cu muzica ei fermecătoare, în care fiecare pasaj îţi procură o înaltă emoţie estetică; chiar libretul îi e de o rară calitate dramatică, încadrându-se în genul comediei molliereşti, cu care se înrudeşte atât prin intriga bine chibzuită a acţiunii, cât şi prin adâncirea psihologică a personajelor. De aceia, punerea ei în scenă reclamă, pe lângă o pricepută conducere muzicală, şi o deosebită atenţie la jocul interpreţilor.

Spectacolul dela Operă se bucură astăzi de o montare bogată, — întrucâtva chiar exagerată pentru mediul în care se petrece acţiunea, — interpretarea muzicală face cinste şi dirijorului, şi cântăreţilor. Dar jocul e de o neglijenţă uimitoare.

Conducerea scenică a fost încredinţată d-lui Niculescu-Basu, interpretul principal. Geronimo al d-sale e desăvârşit din toate punctele de vedere şi ne-a amintit cu satisfacţie vechea d-sale creaţie. Avem însă impresia că, preocupat de rolul d-sale, d. Niculescu-Basu nu s'a putut îngriji de restul interpreţilor.

Scene întregi — şi nu dintre cele mai scurte — se desfăşură ca la un concert, fără să se acorde vre-o importanţă acţiunii. E atât de mare contrastul între text şi atitudinea nepăsătoare a cântăreţilor, care stau cu ochii ţintă la public, încât spectacolul pierde o bună parte din farmec.

Credem că direcţia Operei Române a făcut un pas greşit acoperind nimbul unui cântăreţ consacrat cu o umbră nemeritată.

J. BK.

Hanns Heinz Ewers

Hanns Heinz Ewers este poetul tuturor fiorurilor şi spaimelor. E înrudit sufleteşte cu Edgar Poë, Baudelaire şi Th. A. Hoffman. Ca şi aceştia, el cultivă de preferinţă genul fantastic, al viziunilor chinuitoare, dar ştie să le dea o adâncime şi o frumuseţe neatinsă de iluştrii săi predecesori. El e azi o figură de o originalitate frapantă, excentrică, în literatura germană.

In vârstă acum de vre-o 60 de ani, a vânturat toate ţările lumii, adunându-şi din toate zonele culorile de foc şi exuberanţa tropicală, sau fiorul boreal, gheţos şi albăstrui, ce se revarsă în povestirile lui. Dar mai ales, cu o cutezanţă ce-ţi îngheaţă sângele, a călătorit cu fantezia, prin Africele necunoscute şi prin Atlantidele scufundate ale sufletului omenesc. Prin tărâmul fioros şi orb, dincolo de lumea simţurilor, a raţiunii, a conştiinţei şi a moralei. Psihologia normală şi conştientă, a fost studiată şi clarificată cu prisosinţă de toţi literaţii tuturor secolelor. Ewers dispreţueşte acest domeniu. Regiunea misterioasă a visului, a nebuniei, a extazului, a inconştientului, a instinctului originar şi nefalsificat, iată domeniul pe care Ewers îl găseşte vrednic de el. Cum lumina atrage pe fluture, aşa Enigma îl atrage cu penumbra şi întunericul ei. Ewers vrea să ajute la reconstruirea Sufletului Integral, cu fizionomia lui demonică, cu perversitatea lui firească, de dinaintea moralei şi educaţiei sociale, şi în legăturile lui tainice cu cosmul vegetativ, mineral şi astral. Cu neliniştea pătimaşe a „poeţilor damnaţi", cum îi numeşte Verlaine, viziunea lui sparge zidul subţire al Binelui şi Răului şi stârneşte, de „dincolo", terori şi voluptăţi atavice. In această atmosferă e ţinută nuvela sa atât de caracteristică: „Demoniaca", din ultimul număr apărut al „Lecturii".

Scrieri mai însemnate. Romane: Alraune, Vizionarul, Ucenicul Vrăjitorului. *Nuvele:* Groaza, Posedaţii, Tannhäuser răstignit. *Călătorii:* India şi eu, Ţara Iankeilor. A mai scris teatru, povestiri pentru copii, etc.

Un concurs original!

Nimic nu-i mai frumos, decât un vis frumos. Şi visele frumoase sunt tocmai acelea în care fantezia noastră împlineşte idealurile. Jinduim viaţa celor bogaţi, a artiştilor, viaţa oamenilor mari. In vis ni se întâmplă să ne întâlnim cu aceştia, să fim egali cu ei, să trăim la fel cu dânşii.

„Magazinul" vrea să dea posibilitatea cititorilor de-aşi trăi visele. Nu poate să realizeze toate dorinţele omenirii, vrea să satisfacă pe cele, care traduse în fapt, să nu aibă o repercusiune asupra întregii vieţi a individului.

Cititorii vor complecta cuponul din „Magazin" şi totodată îşi vor manifesta o dorinţă, printr'o scrisoare, care nu trebue să conţină mai mult de maximum 30 rânduri.

In această scrisoare, ei vor arăta cum doresc să trăiască timp de 24 ore. Ziua poate începe dimineaţa sau seara. Petreceri, vizite, transport, hainele de purtat, totul priveşte revista organizatoare a concursului.

Cine va avea posibilitatea de a trăi o zi întreagă după pofta inimii?

Doi inşi: Un cititor şi o cititoare, îşi vor satisface într'o zi orice dorinţe: vizite, teatru, petreceri, prezentări, dancing, plimbări, tot ce se poate face în 24 de ore, fără a schimba viaţa în restul zilelor.

Răspunsurile, chiar şi din cele neprevăzute vor fi publicate.

Amănunte şi cuponul de participare în excelenta publicaţie „Magazinul".

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 363

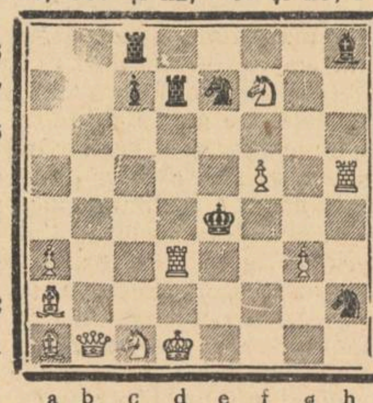
— Din concursul nostru de probleme —

Motto: „Pix"

(inedită)

Negru:

Ré3, Td7, Cé7 şi h2, Nc8 şi h8, Pc7 (7).

Alb:

Rd1, Db1, Td3 şi h5' Cc1 şi f7, Na1 şi a2, Pa3, f5 şi g3 (11).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PROBLEMA No. 364

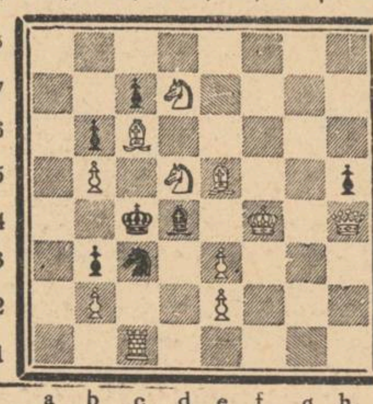
— Din concursul nostru de probleme —

Mottto: „Blok-threat"

(inedită)

Negru:

Rc4, Cc3, Nd4, Pb3, b6, c7 şi h5 (7),

Alb:

Rf4, Dh4, Tc1, Cd5 şi d7, Nc6 şi é5, Pb2, b5, é2 şi é3 (11).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 162

Jucată în concursul internaţional din Nisa în ziua de 13 Martie 1931.

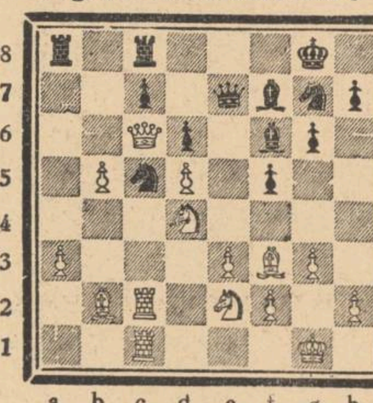
Alb: Rosselli **Negru: Snoskoborovski**

Partidă olandeză

1. d2—d4, f7—f5; 2. g2—g3, Cg8—f6; 3. Nf1—g2, é7—6é; mai bună deschidere ar fi obţinut negru prin g6. 4 Cg1—f3 Nf8—é7; 5. c2—c4, 0—0; 6. 0—0, d7—d6; 7. Cb1—c3, Db8—c6; 8. d4—d5!, é6×d5; 9. c4×d5, Cc6—b8; 10. Cf3—d4!, Cb8—a6; mai bine ar fost să joace în prealabil a5. 11. a2—a3, Ca6—c5; 12. Dd1—c2 la d4 ar fi urmat Ccé4. 12...., Cf6—h5; 13. Ng2—f3, la b4 negru plănufa să răspundă cu Nf6!; Né3, f4! 13...., Né7—f6; 14. é2—é3, g7—g6; 15. b2—b4, Cc5—a6; 16. Cc3—é2. Ch5—g7; 17. Nc1—b2, Nc8—d7; 18. Ta1—c1, Ta8—c8; 19. Dc2—b3, Dd8—é7?, aceasta e o greşală, după cum se va vedea imediat, mutarea corectă ar fi fost Rh8. 20. b4—b5, Ca6—b8; nu putea să vie cu calul la c5, căci ar fi urmat: T×c5, d×c; d5+, Df7; Nd5. 21. Tc1—c2, Nd7—é8; 22. Tf1—c1, Né8—f7; 23. Db3—a4. Cb8—d7; 24. Da4×a7, Tc8—a8; la Cc5 ar fi urmat Da5. 25. Da7×b7, Cd7—c5; 26. Db7—c6, Tf8—c8;

Situaţia partidei după a 26-a mutare a negrului

Negru: Snoskoborovski.

Alb: Rosselli.

27. Tc2×c5! sacrificiul calităţii este de o tărie decisivă, 27...., d6×c5; la Nd8 cu ameninţarea de a câştiga dama, alb ar fi răspuns cu D×a8 urmat de T×c7 şi rămâne superior atât din punct de vedere material cât şi din cel poziţional. 28. Cd4×f5! Cg7×f5; 29. Nb2×f6 şi negru abandonează.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

FEDRA
de J. RACINE
a apărut în excelenta Bibliotecă „Dimineaţa"
No. 135 Preţul lei 12

Şcolarii! Elevii de liceu!
trebue să participe la marile concursuri şcolare
50.000 LEI PREMII
Amănunte în excelenta revistă
„REALITATEA ILUSTRATĂ"

Curiozităţi

Descoperiri arheologice

După săpăturile atât de fructuoase efectuate pe teritoriul vechiului Efesus, institutul arheologic al Austriei a deslegat în fine mult controversata problemă a locului ocupat odinioară de oraşul Smirna. La nord de Smirna actuală s'au făcut săpături care dovedesc că vechiul oraş se afla în colţul de nord-est al golfului cu acelaş nume, în apropiere de actualul sat Bairacli. S'a degajat o parte a zidurilor vechiului oraş (vreo sută de metri) construite din blocuri mari de piatră şi s'au desgropat numeroase vase de ceramică. Acestea dovedesc după cum arată şi tradiţia, că vechiul oraş a fost distrus pe la anul 600 a. Chr. de către Alyates, regele Lidiei, (fiul regelui Gyges, eroul cunoscutei legende). S'a dezgropat şi un câmp de morminte cu numeroase tumulus-uri de piatră, datând tot de pe vremea vechiului oraş. Se speră că săpăturile ulterioare vor da la iveală sarcofage cu podoabe scumpe.

Dramele trecutului

In California, aproape de localitatea Ranche le Brea, se găseşte un strat de asfalt, a cărui origine se pierde în timpurile cele mai îndepărtate. Acest strat a eşit la lumină la finele epocii terţiare, adică cu mult înainte de epoca glacială devenind în decursul timpurilor un adevărat cimitir al faunii regiunii. S'a păstrat astfel pentru cercetătorii secolului nostru un adevărat muzeu, în care se găsesc rămăşiţele a zeci şi sute de specii de animale şi păsări. Pe lângă scheletele animalelor de pradă, se găsesc ierbivore şi păsări. Patrupedele mici sunt relativ rare. Cunoscătorului, cimitirul acesta îi istoriseşte o întreagă poveste: bietele ierbivore se rătăceau pe masa de asfalt, animalele de pradă se repezeau după ele şi, împreună cu victima, se împotmoleau în terenul înşelător. Leşurile care pluteau apoi la suprafaţă atrăgeau păsările de pradă şi alte animale mai mici, ceeace explică marea varietate a scheletelor care se găsesc azi acolo.

Americanisme

— In America numărul 13 este excomunicat; nu se mai găseşte decât în calendar. Absolut nici o casă n'are etajul al treisprezecelea, ci numai etajul 12 bis. Un atelier de reparaţii de automobile afişează: „Secţia lucrărilor pe credit se găseşte la etajul al 13-lea".

— Emisiunea de radio durează 24 de ore. Toate aparatele prind cel puţin 7 staţiuni, care nu se deranjează deloc între ele. In fiecare săptămână se organizează pe una din lungimile de undă o seară de ghicitori. Speakerul anunţă intenţionat greşit numerele din program, apoi se împart premii ascultătorilor care fac bine rectificările cuvenite.

— Unele restaurante pun pe mese cutioare de chibrituri, în care fiecare băţ de chibrit are la un capăt roşu de buze pentru doamne.

— Un mare magazin care vinde în rate afişează la intrare: „Aici trebue să aduci un singur lucru: un obraz cinstit".

— O fabrică de jartiere îşi face reclamă prin afişe uriaşe reprezentând un bărbat elegant cu jartiera în jurul gâtului. Dedesubt se citesc cuvintele: „Dac'ai purta şi d-ta jartiera la gât, de mult ţi-ai fi cumpărat una nouă".

— Multe oraşe au la eşirea din raza lor o tablă mare cu următoarea inscripţie: „Sorry to go? Come again". (Iţi pare rău că pleci? Vino înapoi).

— Intr'o casă se află adunată o societate în jurul unor sticle cu alcool prohibit. Deodată îşi face apariţia un poliţist, care salutând politicos, chiamă deoparte gazda şi-i spune la ureche: „Cârciumarul dv. vă speculează. Vă recomand eu unul mai eftin".

— Cine are legături la poliţia circulaţiei capătă un carton tipărit pe care-l poate prezenta când i se fac greutăţi. Cartonul poartă următoarea inscripţie: „Camarade, domnul e prietenul meu, lasă-l în pace".

— Incidentele şi acidentele de circulaţie se judecă de un fel de Curte cu juri. Juraţii se recrutează imediat înainte de şedinţă printre trecătorii de pe stradă.

— Cine calcă cu maşina un copil intră fără multă vorbă în puşcărie. In privinţa asta nu există apel. Copilul nu-i niciodată vinovat.

Reportaje fotografice în culori
Curiozităţi şi nuvele extraordinare
Şi un supliment gratuit de 16 pagini
vă oferă
„Realitatea Ilustrată"
Apărută în 32 pagini. — Preţul 10 lei

Cărţi-Reviste

A apărut *„Viaţa Romînească"* No. 3, revistă literară şi ştiinţifică, cu următorul sumar:

Petre Pandrea: Incotro? (Bogaţi şi săraci); Mihail Sadoveanu: Băieţel; Radu Vulpe: Callatis (Povestea unei vechi cetăţi elene din Dobrogea; D. Ciurezu: Dincolo de margini. — în câmp (versuri); Dragoş Protopopescu: Câţiva oameni, papagalul şi încă un om; Zoe Verbiceanu: Casa cu minuni; Demostene Botez: Călătorii; Nicolae Toulu: Istorie şi artă; Const. I. Vişoianu: Cronica externă (Comisiunea Europeană); P. Nicanor & Co.: Miscellanea. Revistele. — Timp şi suflet. — Din ştiinţele exacte: descoperirea d-rei Mărăcineanu. Recenzii; Revista Revistelor; Mişcarea intelectuală în străinătate. *Preţul 40 lei.*

Citiţi azi:
LECTURA No. 323
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
HANNS HEINZ EWERS
DEMONIACA
— Romanul unei perverse —
Lei 5. Scrierea completă la chioşcari şi librari.

COZONACI FRUMOŞI
FĂINĂ DE AUR HERDAN

Cărți și Reviste

Henri Duvernois și blândețea

Il întâlnești, domol și tăcut, plimbându-și marea bilă a capului pe un trup înalt și indolent. Văzându-l gânditor și cam haihui, ai crede că el nu vede nimic din ceia ce se petrece în jurul lui, dar operele lui trădează atenția migăloasă cu care știe să privească lumea și oamenii. Zola ar fi zis de el că are mersul agale și visător al boilor ce ce se 'ntorc, seara, spre casă; dar eu ,când îl văd pe Duvernois, mă gândesc la Hamlet, la un Hamlet cam corpolent, — dar celălalt Hamlet nu era oare la fel? —, care tărăgănează cu el melancolia sfâșiată a vieței. Indată însă ce zărește o figură cunoscută, fața lui Duvernois se luminează de un surâs tare blând, puțintel cam amar.

Cu cât îl cunoști mai mult, cu atât te familiarizezi mai bine cu plăcuta atmosferă de blândețe, de senzibilitate și de modestie ce se degajează din toată a lui ființă. Cu toate că bagajul lui literar e așa de însemnat, cu toate că situația lui e așa de înaltă, și cu toate că are vr'o cincizeci și cinci de ani, îți face impresia unui „băiat bun", îngăduitor și mărinimos, căruia îi place viața cu toate că ea risipește pe nor atâtea mizerii, și care e gata să-și râdă de oameni, cu condiția ca fiecare să înceapă cu sine însuși... Operele lui, —nuvele, romane, piese —, numeroase și de mare preț își au rangul pe lângă un alt mare nuvelist francez, Maupassant; admirația noastră pentru el e de esență rară, și totuși nu-ți vine, în fața lui Duvernois, să-i zici „Maistre", fiindcă la admirația noastră se amestecă o mare doză de dragoste pentru om și pentru sufletul lui. Indată ce-l cunoști pe Henri Duvernois, îți devine prea drag, ca să-l admiri îndeajuns.

Pentru că a pus în operele sale un har trist, o duioșie încântătoare, o foarte fină ironie și o complezență cam dureroasă, Henri Duvernois risca să aibe soarta lui Musset, adică să nu fie apreciat cum trebue decât prea târziu... Dar încăpățânarea cu care a rămas credincios personalității sale, cu care a rămas sincer și simplu, fără întortocheieri artistice, fără atitudini factice de estet arivist, a dat roade, așa că André Gide el însuși a declarat, într'o bună zi, într'un interview, că descoperise un mare scriitor francez pe care nu-l cetise înainte: Henri Duvernois.

El a publicat vre-o douăzeci de romane, vr'o mie de povești, a reprezentat vre-o două duzini de piese, și în toate se simte o personalitate poetică și generoasă, care posedă o mare putere de observație.

Henri Duvernois, cel mai însemnat povestitor al Franței nu face parte din nici un grup, din nici un clan, din nici o capelă, și nu bate toba niciodată. Puternicul lui talent îi ajunge. André Thérive, vestitul critic dela ziarul **Le Temps** a scris cu ironie: „Când ești obișnuit cu literatura modernă, îți dai seamă că un lucru îi lipsește d-lui Henri Duvernois: pretenția. Dacă, pe deasupra darurilor sale minunate, ar mai fi și pretențios, s'ar face în jurul lui un curent de cucernicie și de snobism. Dar niciodată nu se va hotărî la așa ceva."

Duvernois e un mare scriitor uman, care scrie cu inima sa. „Adevărul" lui nu e vulgarul realism din **„la tranche de vie"**; dar oricare ar fi poezia la care se înaltă Duvernois, el rămâne legat de pământ, plin de viață și pătruns de zilnică umilitate; și viceversa, oricât materialism ar fi în subiectul lui și în personagiile descrise de el, Duvernois face să treacă peste toate un suflu de poezie. E un fel de romantic realist.

Duvernois posedă o imaginație cu adevărat nesleită. Nu o imaginație de acele clovnești care se mulțumesc cu mascaralicuri cerebrale, dar frumoasa imaginație rodnică, zemoasă ca un fruct copt, plină de simțiminte omenești, bogată în gândire și în vis. Creerul lui Henri Duvernois a creat sute și mii de nume și de personagii, o lume întreagă care umblă de colo-colo, care plânge, care râde, care se cercetează, — care trăește cu adevărat și adânc.

In operele lui Duvernois bate o viață atât de plină, o senzibilitate atât de simplă, atât de limpede și totodată așa de complexă, că de câte ori îl citești, ai impresia unei autobiografii. Deaceia poate găsim la el atâtea capodopere autentice: **Crappotte, Edgar, Maxime, Morte la Bête, Servante, La Fugue, L'Eunuque, La Guitare et le Jazz-Band, Le Chevalier Canepin,** etc.

Când ai isprăvit o carte de a lui Duvernois, sau când cortina a căzut pe ultima replică a unei piese de a lui Duvernois, rămâi pe gânduri, te duci agale sub povara traiului, sau surâzi uneori, sau uneori oftezi, și-ți pare rău că te desparți de o lume de oameni în mijlocul cărora ai trăit; și te simți mai înțelegător, și te simți mai larg la spirit, și mai cu seamă te simți mai bun, te simți mai bun.

MATEI ROUSSOU

Căsnicia lui Auguste Comte

Intr'un plic mare, pecetluit cu ceară roșie, care era un codicil secret la testamentul său, A. Comte a închis un document special, a cărui publicare era condiționată de cele mai severe prescripțiuni. Singuri executorii testamentului erau în drept să-l deschidă, dar numai în cazul când acest lucru ar fi fost necesar pentru zădărnicirea opoziției, dealtfel foarte probabilă a d-nei Comte în calitate de soție, la unele din prevederile formale ale soțului ei. Era, de fapt, un document de temut, pe care îșiși executorii s'au ferit să-l folosească, chiar în momentele cele mai dificile pentru realizarea completă a testamentului, dar pe care au găsit de cuviință să-l dea publicității după moartea d-nei Comte, socotindu-l ca o contribuție indispensabilă la istoria intimă a filozofului și la luminarea acelui punct al vieții sale atât de controversat încă de când era în viață, pe care-l constituie relațiunile sale cu soția lui legitimă. In acest codicil, A. Comte dădea detaliile cele mai circumstanțiate asupra tristei sale căsătorii, pe care el o califică singur drept unica greșeală gravă a întregii sale existențe.

Fiică a doi actori ambulanți, Carolina Massin, viitoarea soție a părintelui filozofiei pozitiviste; prin toate împrejurările veții sale a fost pregătită pentru acea viață de galanterie, pe care a dus-o până în anul 1825, când în vârstă de 23 de ani, s'a căsătorit cu Comte, el de 27 de ani. Cu siguranță că numai frumusețea și vioiciunea tinerei femei, nu ar fi fost îndestulătoare pentru întunecarea minții ponderate a lui Comte, dacă nu ar fi intervenit și marea ei șiretenie și ambiție, cu ajutorul cărora a reușit să se arate în ochii lui ca cea mai deșteaptă, delicată și înțelegătoare femeie. Fapt este că nici trecutul ei scandalos, nici prevenirile prietenilor, nu l-au înlăturat dela pasul fatal al căsătoriei cu Carolina Massin, care în afară de dezamăgirile și amărăciunile pe care i le-a pricinuit până la moarte, i-a adus și ruptura definitivă cu familia lui. Deși gata să închidă ochii asupra trecutului nurorii lor, părinții lui Comte au întâmpinat din partea ei o răceală și o rezervă care le-o depărtă pentru totdeauna.

Dar nici rămași singuri, soții Comte nu au avut parte de o căsnicie liniștită. Pentru Carolina Massin această partidă nu a fost dictată decât de dorința de a-și lega soarta de un om, care încă de pe atunci se găsea în pragul celebrității și ar fi putut să-i dea o viață strălucită și ușoară în mijlocul societății alese a Parisului. Dar speranțele ei se bizuiau pe necunoașterea absolută a caracterului lui Comte, care întotdeauna a refuzat orice concesiune înjositoare și a preferat sărăcia, servitudinii aurite a savanților oficiali. Totuși d-na Comte nu descurajă și întrebuință toată abilitatea sa pentru a pune stăpânire pe soțul ei și a-l face să meargă pe calea satisfacerii nemăsuratelor ei ambiții. O criză mintală care-i luă soțului ei putința de a munci pentru o perioadă de aproape doi ani, îi dădu prilejul să se arate în fața întregii lumi și chiar în ochii bolnavului, ca cea mai devotată și nobilă soție. Dar nici după însănătoșirea sa, datorită îngrijirilor soției, Comte nu consimți să devină acea **mașină academică,** după propria lui expresie, în care voia să-l transforme soția lui, pentru amenajarea unei situații ușoare și plăcute. Nici anii următori, în care d-na Comte obținu o satisfacere parțială a ambițiunii sale prin numirea soțului la Școala Politechnică, nu au reușit să aducă armonie în această căsnicie nefericită. In 1842, după șaptesprezece ani de convietuire agitată, soții se despart. Comte, care avea nevoie de liniște absolută pentru desăvârșirea sistemului său filozofic, pe care-l concepea, după obiceiul său, în întregime în cap, impuse această hotărîre soției sale cu neclintirea oamenilor care se hotărăsc greu, dar odată ajunși la necesitatea unui pas decisiv, nu mai pot fi urniți din loc cu nici o putere. D-na Comte este nevoită să accepte despărțirea, împreună cu o rentă de 3000 de franci, pe care soțul ei i-a servit-o cu o punctualitate desăvârșită, chiar în momentele de cea mai acută criză materială.

Dar ea nu este o femeie care să se lase bătută până la sfârșit. Deși împăcarea era acum îngreuiată printr'o pasiune târzie, dar binefăcătoare, inspirată lui Comte de Clotilda de Vaux, moartă de timpuriu, dar rămasă unica inspiratoare a filosofului, care a considerat-o ca singura lui soție veritabilă, — d-na Comte mai încearcă încă odată o apropiere printr'o savantă stratagemă, urmărită prin scrisori, care reușește să-i aducă din partea lui Comte încă odată recunoașterea calităților ei feminine, dar nu aduce împăcarea. Dominat de chipul prietenei sale moarte, el mai poate cădea în greșeala de a recunoaște în soția sa o discipolă a filozofiei sale, dar nu mai găsește în sufletul său nici o dorință de reconciliere. Astfel d-na Comte, deși ajutată îndeaproape în acțiunea ei de savantul Littré, unul dintre primii discipoli ai lui Comte, dar în timpul acesta un detractor interesat al operei maestrului,—se vede silită să renunțe la speranța unei reveniri în casa soțului său. Corespondența între ei totuș nu încetează până la moartea lui Comte, la 5 Septembrie 1857.

Dela această dată, în alianță strânsă cu vechiul ei prieten Littré, d-na Comte mai duce încă 13 ani o asiduă campanie pentru izgonirea din viața celebrului ei soț a tuturor acelor care au înfrumusețat-o cu adevărat și pentru reabilitarea propriei sale persoane în căsnicia lor nefericită. Rezistența dârză a executorilor testamentari a zădărnicit însă toată acțiunea d-nei Comte și din 1870, când pierde definitiv procesul de moștenire ea renunță la luptă. Ea s'a stins la 26 Ianuarie 1877, în vârstă de 75 de ani și fără posteritate.

(Maurice Wolff: **Mercure de France**, 15 Mars 1931.)

Curier literar

„La vie de Haroun-Al- Raschid" de Gabriel Audisio. Istoricul ne prezintă în alte culori pe celebrul calif din Bagdad decât legenda răspândită de povestirile din „Una și o mie de nopți".

Haroun-al-Rașid a părăsit adesea „incognito" palatul său feeric și a străbătut străzile întortochiate ale capitalei imperiului său, dar pentru scopuri mult mai profane decât să vadă cum trăește poporul, să pedepsească pe cei răi, să răsplătească pe cei buni și să aline suferințele celor înjosiți și umiliți. Săturat de senzațiile rafinate ale belșugului și haremului împărătesc, califul se strecura noaptea în lupanare infernale în căutarea unor plăceri inedite. In aceste expediții era însoțit de amicul său intim Giafar, fiul vizirului Iachia, și de sluga-i credincioasă, eunucul Masur.

Imperiul lui Harun-al-Rașid se întindea — nominal, cel puțin — dela țărmurile Oceanului Atlantic până la stepele Turchestanului, dela Marea Neagră până în India. Centrul acestui imens imperiu era orașul Bagdad, cu 800.000 de locuitori, Capitala califatului și a unei civilizații sclipitoare care a atins, în secolul al IX-lea al erii creștine, o treaptă de cultură, cunoscută în occidentul european abea mult mai târziu, în epoca Renașterii.

Toată această desvoltare uimitoare a purces cu concursul unei familii persane, a Barmecizilor, care a dat califatului din Bagdad, în curs de câteva generații, o serie de viziri și ostași celebri. „Veacul lui Harun-al-Rașid" se poate numi cu mai multă veracitate istorică „Veacul Barmecizilor". Influența acestei familii de persani bogați și instruiți era atât de mare, în epoca de înflorire a civilizației arabe, încât li se atribue inițiativa tuturor lucrărilor importante, de pildă sistemul minunat de irigație a ogoarelor, șoselele, întăriturile, giamiile, architectura și poezia din acea vreme.

Această influență covârșitoare i-a fost fatală ultimului Barmecid, Giafar, amicul intim și cumnatul lui Harun-al-Rașid.

Giafar a fost decapitat de către eunucul Masur din ordinul califului. Au fost executați, deasemenea, toate neamurile lui Giafar și toți partizanii familiei Barmecizilor. Bogățiile lor imense au fost confiscate.

Probabil că nu numai influența politică a Barmecizilor l-a împins pe Harun-al-Rașid la această baie de sânge. Harun-al-Rașid a măritat-o pe soră-sa Abassa, pe care o iubea tot atât de mult ca și pe Giafar, cu amicul său. Dar califul îl iubea pe frumosul Giafar nu numai cu dragoste prietenească, după cum n'o iubea pe sora-sa numai cu dragoste frățească. Acest amestec de pasiune și gelozie orientală a provocat, pe semne, distrugerea lui Giafar și a familiei sale.

Bizanțul era tributar Bagdadului. După ce Nicefor Logofătul a detronat-o pe împărăteasa Irena, i-a scris lui Harun-al-Rașid: „Impărăteasa te considera ca pe un turn iar pe ea însăși se considera ca pe un pion — pe semne că Nicefor era jucător de șah — ea ți-a plătit în loc să-ți impună contribuție dublă". Mândrul Harun a răspuns: „Harun stăpânul credincioșilor către Nicefor câine creștin. Ți-am cetit scrisoarea, fiu de păgână. Vei simți răspunsul meu, înainte de a-l auzi".

Războiul care a urmat a fost dezastros pentru împăratul Bizanțului.

Sfârșitul domniei lui Harun, marchează începutul destrămării veacului său.

Volumul d-lui Gabriel Audisio se citește ca un roman interesant.

* * *

„L'Union Européenne" de B. Mirkine-Guetzevitch și George Scelle.

Pentru Briand planul Federațiunii Europene nu este un dor romantic, ci o problemă de politică reală. „Ideia pacificării și unirii omenirii a fost salutată de oameni politici cu experiență practică — asta-i foarte bine! — a spus Briand într'un discurs. Dar nu numai atât: această ideie o salută și poeții, iar filosofii se inspiră și încearcă să-i găsească o bază filosofică — și asta-i foarte rău".

Ironia lui Briand arată numai că planul Federației europene a devenit o chestiune concretă de politică practică. Amestecul fanteziei, dacă nu-i dăunător, este, cel puțin, de prisos.

Oricare ar fi rezultatul străduințelor lui Briand, nu se poate contesta că mișcarea deslănțuită în jurul planului uniunii europene este un factor serios menit să influențeze asupra tuturor problemelor politice în curs de desfășurare. Este deci necesar să avem sub mână colecția autentică a documentelor relative la această mișcare de care depinde viitorul european.

Aceste documente le găsim în volumul profesorilor Mirkine-Guetzevitch și George Scelle care ne dau, în prefață, istoria amănunțită a inițiativei d-lui Briand, precum și toate peripețiile și desbaterile în jurul planului până în momentul de față.

La această introducere istorică, foarte necesară, se alătură textul documentelor.

Cetitorul poate urmări pas cu pas desvoltarea problemei dela origină și până în faza-i actuală. Ar fi de dorit ca autorii să continue, în viitor, publicarea documentelor pe măsura desvoltării acestei probleme care preocupă o lume întreagă.

* * *

La New-York va apărea în curând *„Religia cosmică"* de Einstein. Volumul va conține câteva articole științifice.

* * *

Editura E. Leroux a publicat într'un mare volum *„Mélanges Charles Diehl. Etudes sur l'histoire et sur l'art de Byzance"*.

* * *

In curând vor apărea memoriile defunctului ambasador rus în Turcia N. V. Cearikow. Aceste memorii, care aruncă o lumină vie asupra politicii regimului țarist în Orient, poartă titlul *„Lucii văsocoi politiki" (Razele înaltei politici)*.

* * *

„Sienkiewicz" — de K. Czachowski. Literatura poloneză nu posedă încă o monografie critică a marelui romancier Henryk Sienkiewicz. Volumul lui K. Czachowski este o antologie a criticilor apărute, în cursul vremii, despre operele romancierului polonez. Autorul publică în capul culegerii sale o biografie amănunțită a scriitorului, precum și bibliografia necesară pentru o viitoare monografie critică a lui Sienkiewicz.

* * *

In editura de stat din Moscova au apărut primele volume din operele lui Pușkin cu o introducere de Lunaciarski și operele lui Herzl cu introducere și biografie de Kamenew. Deasemenea au apărut în traducere bună operele lui Hegel cu comentarii de Deborin și Riazanov. Cunoscutul critic literar P. S. Kogan a publicat un studiu istoric despre literatura occidentală. Un studiu critic de S. M. Breitburg se ocupă cu literatura despre Tolstoi, apărută în ultimii ani. Afară de aceasta editura de stat mai publică o colecție a filosofilor moderni.

* * *

Șeful mișcării sioniștilor-revizioniști, Wladimir Jabotinski, care este un publicist și scriitor de mare talent, a publicat la Paris, în rusește, trei volume literare, într'o ediție restrânsă, destinată numai pentru amatori și bibliofili. Primul volumaș conține câteva nuvele, al doilea — versuri, iar al treilea, intitulat *„Causeries"*, — o serie de foiletoane cu caracter exclusiv beletristic.

Amorul în tragedia veche și drama modernă

Platon în Sympozion povestește că Socrate împreună cu prietenii lui Fedru, Pausanias, Eriximacos și alții au hotărît să discute la un ospăț sau mai de grabă să răspundă la o întrebare, care-l urmărea pe Fedru, de multă vreme. Intrebarea era: „De ce celorlalți zei, poeții le-au cântat cântece de laudă și preamărire și lui **Eros,** care e un zeu atât de vechiu și așa de mare nu?" Hercul și toți eroii sunt preamăriți, dar Eros nu! Ba am văzut cărți în care se vorbea cu laudă de folosul ce-l aduce sarea de bucătărie, dar n'am văzut nicăieri vre-o laudă dedicată lui Eros zice Eriximacos din Sympozion. Observația lui Fedru e în adevăr justă și plină de interes. Dacă observăm mai toate capodoperele literaturei vechi, amorul mai că nu există în literatură.

Ca să ilustrăm acest principiu că amorul este aproape inexistent în teatru mai ales, să luăm Antigona lui Sofocle, prototipul amorului clasic!

In Antigona lui Sofocle există un amor puternic — Emon. E așa de puternic că se isprăvește cu un desnodământ tragic, se sinucide. Antigona îngroapă pe fratele său Polinice, deși unchiul său Creon interzisese cu aspră pedeapsă acest lucru. Trupul neîngropat, după credința celor vechi, obliga sufletul să alerge veșnic, fără odihnă. Și apoi Creon putea — în calitate de rege — să pedepsească pe cei vii, dar nu pe morți. Ei nu mai aparțin oamenilor, ci zeilor. Antigona înfruntă legea omenească și satisface legea divină îngropând pe fratele său și manifestându-și cu orice jertfă dragostea ei de frate. E pedepsită cu închisoarea și la închisoare moare. Moartea ei grăbește și sinuciderea lui Emon, fiul lui Creon.

Sfârșitul e la fel ca în Romeo și Julieta lui Shakespeare, dar felul de tratare e cu totul deosebit. Emon discută cu tatăl său și-l lasă să înțeleagă că iubește pe Antigona. Aluziunea însă e așa de opacă și netransparentă că regele Creon i-a dat — și pe drept — o altă interpretare. Emon vroia să convingă pe tată-său prin argumente de natură rațională mai mult de cât sentimentală. Ii spunea că e greu să te opui zeilor, pe care Antigona îi slujește, că între legea omenească, variabilă, schimbătoare, pe care o reprezintă el și cea divină, imanentă, eternă, pe care o reprezintă Antigona, nu e o scădere din prestigiul regal, dacă s'ar supune legii divine.

Creon rămâne neînduplecat și statornic la pedeapsa dată. Ca ultim argument și acela cu înțeles nedefinit Emon adaogă: „Ea va muri, dar va muri și altcineva cu ea" Cine e acela? Emon nu răspunde. Creon crede că el e cel vizat și această amenințare îl îndârjește și mai mult. Emon se ucide. Aceasta e toată declarația de dragoste a lui Emon. Care să fie motivul de nu se arată hotărît sentimentul lui de dragoste?

Dar iată la Schiller în „Kaballe und Liebe", cam aceiași situație.

Ferdinand iubește pe o femeie săracă, Luiza, care nu se potrivea — după părerea burgheză — cu un băiat de prim-ministru. O fată de profesor să ia de soț copilul unui mare, cel mai mare funcționar de stat! De aci o serie întreagă de uneltiri, ca să se împiedice căsătoria.

Când tatăl vrea să-i închidă logodnica, caz similar ca în Antigona lui Sofocle, Ferdinand nu pleacă furtunos să se spânzure, ci se pune înaintea tatălui său cu sabia în mână și-i zice răspicat, uitând orice disciplină filială: „Tată, mi-ai dat viața, e adevărat! De aici încolo însă suntem chit. Certificatul datoriei mele filiale s'a rupt. Pe Dumnezeu și pe toți diavolii, nu mă împinge până la capăt! Dacă mai ții încă la tine, lasă violența. **Este o regiune în inima mea, unde numele de tată n'a ajuns niciodată.** Să nu înaintezi până acolo!

Să luăm pe Shakespeare în Romeo și Julieta. Romeo și Julieta se iubesc, deși părinții lor se opun în toate împrejurările. Cu cât ura părinților e mai mare cu atât dragostea lor e mai puternică. Se căsătoresc în taină, ajutați de călugărul Laurențiu și se întâlnesc în fiecare noapte, cu toată supravegherea părinților. Romeo riscă totul.

Amorul e cea mai splendidă poezie a acestei piese de teatru și cel mai măreț omagiu, adus zeului **Eros.**

Il vedem în desfășurarea lui de la început până la catastrofa finală, când vijelios ca o furtună, când liniștit ca o apă adâncă în sufletul eroilor depe scenă. „Vino, noapte, acoperă cu mantaua-ți întunecată obrajii mei, în care se ridică sângele meu învăpăiat, până când amorul meu timid întărindu-se prin fidelitate, să devie o castă datorie. Vino, noapte, vino, Romeo, tu care ești lumina zilei în timpul nopții; pe aripile întunericului, tu vei străluci mai tare de cât zăpada pe aripile corbului! Vino, noapte dulce, noapte plină de amor, dă-mi pe Romeo! Când nu va mai fi în viață, împarte-l în stele mărunte și el va da strălucire cerului, că lumea va iubi mai mult noaptea, renunțând la cultul soarelui indiscret".

Incă odată, cum se face că în toată drama modernă sentimentul amorului predomină scena, pe când la cei vechi e ceva accesoriu?

„Gravitatea celor vechi, nu admitea ca amorul, pasiune cu totul personală și bazată pe imaginație să fie în stare să intereseze inima omului, prin triumful său asupra datoriilor pozitive, care închid în ele un principiu moral" zice un critic. Teatrul clasic e **obiectiv,** impersonal. Eroii toți sunt mitologici, prin urmare ireali, simbolici. Teatrul modern e real și-și trage sucul existenții din însăși viața reală. Amorul apoi e o pasiune vulcanică, tumultoasă, care ar strica echilibrul, armonia, care nu se bizue nici pe adânci pasiuni personale —școală romantică,— nici pe fraza retorică, emfatică, tot a școalei romantice. Insuși Corneille, un clasic în toată accepțiunea cuvântului, spunea că „amorul este o pasiune prea plină de slăbiciuni, ca să fie predominantă într'o piesă eroică. Imi place ca el să servească mai mult de podoabă nu de corp al piesei".

Drama modernă în care intră și Shakespeare, cel care anticipează romantismul, urmărește **analiza psihologică;** cea veche **frumosul, artisticul.** De aci unitatea caracterelor vechi, dar lipsa lor de varietate. Unitatea caracterelor însă duce la abstracțiune, la simbol și teatrul clasic e tot simbolic.

Varietatea caracterelor, pronunțarea a zeci de înfățișări sufletești, duce la **individualizare,** la adevărul psihologic, care n'are ce căuta în drama veche.

Shelling spunea că în arta greacă caracterele lipsesc, fiindcă cea mai desăvârșită frumusețe e fără caracter. Este ca și universul, care n'are nici o măsură hotărîtă, nici de lungime, nici de lărgime, nici de înălțime, pentru că el cuprinde toate dimensiunile la infinit.

Amorul e o pasiune răscolitoare, anarhică în viața echilibrată a omului și ar strica proporția, simetria în artă. Când titanii — simbolul răsvrătirii — au pus Ossa pe Pelion, mitologia greacă îi aruncă în tartar.

Grecul, zice Taine, consideră viața o plăcere. In mâinile lui ideile, instituțiile cele mai grave devin vesele și plăcute. Zeii sunt fericiți în cerul veșnic surâzător al Olimpului, iar pe pământ, omul, după expresia lui Omer, este fericit, căci nu cere zeilor de cât o tinerețe înfloritoare și o bătrânețe cât de târzie. „Grecii nu și-au complicat viața cu profunde sentimente omenești, care dau întotdeauna nenorocirea în viață". „Aceștia în adevăr, copii cum erau, trăiau viața așa de voioși, că nu s'au gândit niciodată să blesteme zeii, să găsească natura nedreaptă și perfidă față de oameni", zice Renan.

In rezumat, sentimentul amorului inexistent în tragedia veche, e pivotul dramei moderne, fiindcă odată cu romantismul sufletul omenesc este acel care trebue realizat în formă artistică. **Episodul clasic** e înlocuit cu o profundă analiză sufletească, iar catehismul estetic modern e mult mai exigent: **el cere adevăr psihologic, unitate în varietate și o riguroasă motivare a acțiunii, ceeace nu se cerea în estetica clasică.**

C. V. GEROTĂ

INSEMNĂRI

Idealul d-lui Nichifor Crainic

Noi credeam că d. Nichifor Crainic n'are nici un ideal (Bine-înțeles: afară de cel administrativ).

Ne-am înșelat. D. Nichifor Crainic are drept ideal... „omul care se apropie mai mult de ipostaza îngerului".

Greu însă se spiritualizează faldurile făpturii și i se înălbește pielea cefei...

Pentru asta mai e nevoe de un „răspas" — cum spune „Gândirea".

Dar după cum toți eroii evoluiază pe două planuri: „unul natural-istoric și altul divin" — sperăm că și d. Nichifor Crainic, ajutat mai de istoria naturală, mai de divinitate... va ajunge, odată și odată, înger de puf alb.

O notă bună

In No. 3 al „Gândirii", d. Nichifor Crainic spune printre altele: „Noi românii am îndrăznit să ne exprimăm profundul dispreț pentru „moralitatea" și pentru „omul gidian" care nu e decât ultima etapă sau epavă a unei civilizații în disoluție".

D-sa are cuvinte bune pentru „severa disciplină a uneia și aceleiași culturi catolice, proclamată sus și tare ca singură să dea viitorului pe **homo probus** în opoziție cu omul gidian dezagregat de vițiu".

Iar mai departe: „Literatura în proză a lui Tudor Arghezi, de un desgustător anarhism moral, e deasemeni gidiană. Cu o deosebire: Gide adoră organul eliminator al trupului omenesc, Tudor Arghezi adoră conținutul eliminabil al aceluiași organ".

Față de acuzațiile generale ale d-lui Liviu Rebreanu, sîntem bucuroși că d. Nichifor Crainic și-a precizat atitudinea: d-sa este anti-gidian.

Măcar atât...

Posta redacției

F. T. — Am primit versurile și scrisoarea, în care ne rugați „a lua cele de cuviință, adică — în rezumat: anulându-le sau publicându-le".

Le-am „anulat"...

L. — V'am cetit ambele bucăți: „Logodin" și „Cryptomenstrula".

Citām din prima schiță: „Logodnica mea are sînii ca două cutii de conserve, adică cu chee și tinichelați. Totuși atracția pe care o exercită asupra mea este de natură pur chimică; și am reușit să găsesc formula care să reprezinte acest fenomen, întrebuințând ca simboale fragmente din însuși numele ei. O chema Karota, ceiace în formulă dă CA 2 RO 4 TA 2".

Citām din schița a doua:

„O iubise pe Cryptomenstrula tare; dar în noaptea primelor lor trepidații, Alexandrul, obsedat de idee, se suise în pat cu calul, din distracție. Cryptomenstrula, pe întuneric, se înșelă de persoană și Alexandrul rămase simplu spectator. Adouazi, găsind calul mort, etc."

Vă ținem la dispoziție manuscrisele pentru revista d-lui I. Vinea.

T. P. — Ne cereți manuscrisele. Altfel ne amenințați cu Parchetul de Constanța.

...In loc să vă dăm noi pe mâna poliției. — A. L.

Leonardo da Vinci și Gioconda

André de Havesy într'o conferință ținută de curând s'a ocupat de Leonardo da Vinci.

Conferențiarul menționează că de aproape trei secole lumea se mulțumea cu povești asupra Giocondei. Dar erudiții sunt inexorabili; ei au găsit declarațiunile fiscale ale lui Antonio-Maria Gherardini, tatăl Giocondei.

In vremea aceia controlorii fiscali mergeau așa departe cu indiscreția, încât sileau pe capii de familie să menționeze în declarațiile ce făceau și dota fiicelor lor.

In 1840 Gherardini scria în declarația sa: „Lisa, fiica mea în vârstă de 1 an, fără nici un franc zestre".

Patriciana aceasta fără zestre s'a măritat fiind foarte tânără cu *Piero del Giocondo*, care se căsătorea a treia oară.

Puțin după nuntă soțul împreună cu frumoasa lui soție pozau pictorului Leonardo da Vinci.

Lisa era încă în doliu, deaceia nu era împodobită de nicio bijuterie.

Nu se cunosc precis raporturile ce au existat între pictor și model. Un fapt e sigur, anume că portretul n'a părăsit niciodată pe Leonardo și 18 ani mai târziu tabloul se afla în atelierul pictorului în castelul din Cloux. Se afirmă chiar că această capodoperă își are perechea: „Gioconda goală".

S'au păstrat 8 tablouri și desemne executate de contemporani, dintre care unele datorite elevilor lui Leonardo, reproduc corpul frumos de nimfă al Lisei Gherardini. De sigur că aceste tablouri sunt copiile unui original pierdut și de care nu se știe încă nimic — *Z. N.*

Date noui despre familiile Creangă și Ciobotariu

Originea povestitorului Creangă e foarte puțin cunoscută.

David Creangă, bunicul de pe mamă al povestitorului, spune într'un loc din *Amintirile din copilărie*: „Când am venit cu *tata* și cu frații mei Petrea și Vasile și Nică din Ardeal în Pipirig, acum șasezeci de ani trecuți...".

Cum îl chema pe tatăl lui David, adică pe străbunicul după mamă al povestitorului Creangă? Nu se știe!

Acuma în urmă, răsfoind niște dosare ale Arhivei Statului din Iași, am găsit pe tatăl lui David și pe un frate al tatălui lui David. In dosarul intitulat: *Catagrafia Neamț, 1820*, Tr. 166, op. 184, No. 8, la *Ocolul Muntelui, satul Pipirigului*, sunt trecuți între *birnici* și: *Ion Criangă, David sîn Ion Criangă* (f. 1) și *Gh. Criangă* (f. 2). Așa dar: David Creangă, bunicul povestitorului, e fiul lui Ion Creangă (căci „sîn"=fecior), iar acel Gh. Creangă trebue să fie un frate al lui Ion Creangă, adică unchiul lui David.

Ion și David Creangă sunt specificați în *Catagrafie* drept *fruntași* ai satului Pipirig; Gh. Creangă e specificat numai ca *mijlocaș al satului*. Tot între „birnici", dar la satul Hangu, e trecut un alt Ion Creangă. Cine o fi el? N'am putut deduce.

In concluzie: spița Creangă s'a complectat acuma astfel: Ion Creangă, cu fiii săi David, Nică, Vasile și Petrea, și desigur și cu fratele său Gheorghe, a venit din Ardeal în Pipirig (județul Neamț) prin 1790. In Pipirig, Ion a ajuns, împreună cu fiul său David, la 1820, *fruntaș* al satului, pe când Gheorghe numai *mijlocaș*.

David s'a căsătorit cu Nastasia dela care a avut șase copii: Ion, Ioana, Vasile, Gheorghe, Dumitru și Smaranda. Aceasta din urmă e mama scriitorului nostru, căreia i-a moștenit numele de familie.

Pe tatăl povestitorului Creangă îl chema *Ștefan al lui Petre Ciobotariu.* Mai știm că acest Ștefan avea doi frați: Vasile și Andrei. Atâta ne spun *Amintirile* lui Creangă.

Va să zică: pe bunicul de pe tată al povestitorului îl chema Petrea Ciobotariu.

Pe acest Petrea Ciobotariu îl aflăm în *Cartagrafia* citată ca locuitor birnic, la 1820, în satul Humulești. El e *mijlocaș* în sat și locuește pe moșia lui Aga Balș (f. 66).

Prin urmare, se pare că familia Ciobotariu, a tatălui povestitorului, e de origine din Humulești. — *Lucian Predescu.*

Moartea lui Arnold Bennett

La Londra a încetat din viață celebrul romancier englez Arnold Bennett.

Enoch Arnold Bennett s'a născut în 1867 la Hanley, în comitatul Stafordshire. După terminarea studiilor a lucrat câtva timp în biroul de avocatură al tatălui său. La vârsta de 26 de ani se angajă ca redactor la revista londoneză *„Woman"*. Patru ani mai târziu a apărut primul lui roman căruia i-au urmat câteva volume de povestiri.

Bennett își dobândi un nume mondial cu minunata sa povestire „Basmul despre femeile bătrâne". La 1923 apăru romanul *„Riceyman Stops"* care a avut un mare succes.

Bennett a fost romancierul vieții cotidiane engleze. In primele sale opere se oglindește viața provincială, mult mai târziu a început să descrie și mediul londonez. In ultimii ani a făcut critică literară, în care, însă, nu s'a distins. — *D.*

Opere inedite

La una din marile vânzări organizate la Paris au fost descoperite două opere inedite, datorite marilor scriitori Anatole France și Stendhal.

Acestea sunt o poemă autografă a lui Anatole France și o schiță asupra râsului de Stendhal.

Opera lui Stendhal datează din 8 Iulie 1810, și e intitulată „Ce este râsul?" Pentru Stendhal râsul e provocat de mulțumirea de sine.

Râsul vine dela sine, atunci când ești convins de superioritatea ta față de altcineva. Stendhal își întovărășește definiția cu o sumă de exemple.

Autorul definește împrejurările comice, comicul „nobil" și comicul josnic, apoi trece la definiția râsului în teatru.

Efectele comice, — spune el cu multă finețā, — nu sunt identice în toate teatrele; fiecare-și păstrează originalitatea. Un caracter care va provoca râsul la Teatrul Francez va lăsa indiferent pe spectatorul dela Odeon. Va fi chiar de neînțeles într'un alt teatru.

Scriitura manuscrisului este fină, nervoasă și destul de clară. Manuscrisul e corectat în multe locuri fie cu cerneală sau cu creionul. Multe cuvinte sunt tăiate sau înlocuite prin altele.

Poemul lui Anatole France e intitulat „Diane de Noirlys". Fără îndoială manuscrisul e dintre primele opere ale lui Anatole France. Scriitura fermă și clară e aceia a unui om tânăr, pe care-l preocupă forma precisă și îngrijită.

De altfel multe din versurile acestui poem sunt repetate în „Poèmes dorés", deci „Diane de Noirlys" e o lucrare anterioară.

Anatole France a considerat poema sa ca neisbutită, totuși n'a distrus-o — așa că cea mai mare parte din lucrare a rămas posterității. — *Z. N.*

Expoziția colonială

In pădurea dela Vincennes lucrările pentru Expoziția Colonială sunt în toi. Cum pătrunzi pe așa numita „Poartă Aurită", începe infernul. Stațiuni noi de metrou apar, unde nici nu te aștepți, iar liniile tramvaielor și-au schimbat cu totul direcția în onoarea sărbătoarei care se apropie.

Deodată vezi apărând clădiri imense moderne, aproape americane, care vor forma partea permanentă a Expoziției. Aici va fi în viitor muzeul Coloniilor.

Expoziția care se pregătește astăzi a fost privită cu oarecare neîncredere. Exotismul celei din 1900 a fost îndeajuns de nereușit și amintirea a rămas. Totuși lucrările de azi promit să dea cu totul alte rezultate.

Intr'un cadru frumos, în jurul lacului Daumesnil, în mijlocul arborilor naturali, se înalță palate bizare, pitorești sau chiar grandioase. Construcțiile nu sunt aproape unele de altele și fiecare își are caracterul propriu. Intr'o parte poți admira în voie un palat autentic din Madagascar, roșu ca sângele, spre care mergi pe o scară feerică ce-ți pare interminabilă.

Mai departe vezi un vechi bazar tunisian, a cărui vechime e redată cu îngrijire și care reușește în totul să-ți dea impresia că ești în călătorie, departe de Franța.

Lipsa de uniformitate a fost realizată. Pretutindeni, culori violente al căror contrast e aproape totdeauna reușit.

Mai cu seamă au fost bine alese construcțiile cu adevărat tipice, care fără să aibă aerul parvin să te învețe ceva.

Cimentul acela vopsit constitue o atmosferă exotică, pe care nici manualele nici cărțile savante, nici chiar albumele de fotografii n'au putut s'o creeze.

Și iată-ne în fața capodoperei acestei Expozițiuni, templul din Angkor. Templul a fost reprodus foarte exact în mărime naturală și cu înfățișarea sa învechită. Copia aceasta minunată va putea da Parizienilor o imagine precisă asupra uneia dintre indiscutabilele minuni ale lumii.

Templul a fost așezat cu multă îngrijire în cadrul ce i se potrivea, cu fațada spre asfințit la capătul unei alei pavate împodobită cu șerpi decorativi. Frumusețea arhitecturală și bogăția motivelor decorative constituie un prilej demn de meditație pentru sedentari.

O nouă atracție o va forma de sigur grădina zoologică în aer liber, în felul faimosului parc Hagenbeck. Apoi coloniile străine, ale Belgiei, Portugaliei și Statele-Unite, care s'au evidențiat prin simplitate reconstituind frumoasa casă a lui George Washington.

Olandezii, lucrează cu multă râvnă la un templu din Java, care promite să fie, alături de cel din Angkor, punctul de atracție al Expoziției.

E în amurg, muncitorii continuă lucrul, și templul sonor prin loviturile ciocanului și luminat feeric de proiectoare, ia proporții fantastice. — *Z. N.*

Mărunte

La Londra a început să apară o colecție de volume consacrate problemelor de sociologie, religie și politică din diferite țări.

Primul volum apărut poartă titlu *„Rusia"* și e scris de prințul Sviatopolk-Mirsky.

* * *

La Stockholm a apărut o culegere interesantă de poezii lirice din folklorul eschimoșilor. Poeziile au fost culese și traduse în suedeză de către cunoscutul explorator polar Rassmusen. Această antologie poartă titlul de *„Cântecele colibei de zăpadă"*.

A apărut și se găsește în momentul acesta de vânzare, la toate librăriile, romanul lui Ion Pas, intitulat **Veșnicul învins.**

După ce în „Povestea unei fete" zugrăvise un colț de periferie și descrisese drama unei lucrătoare și după ce, în „Omul de mâine", lucrare apărută deocamdată numai în revista „Cugetul liber", fixase o dramă colectivă, scriitorul abordează în noul său roman o nouă temă, examinând sbuciumul sufletesc al unui tânăr sortit să fie un permanent învins în dragoste.

Romanul, scris cu pătrunzător spirit de observație, concentrează în jurul personagiului central o colecție numeroasă de indvizi ale căror idealuri au fost, — precum glăsuește autorul într'unul din capitole, — asasinate.

Noua lucrare a scriitorului Ion Pas va avea desigur un meritat succes de public și de critică.

„Naivul"

—istorie adevărată, scoasă din manuscrisele părintelui Quesnel—

de Voltaire

A apărut în *Biblioteca Dimineața No. 134, un volum elegant, tipărit pe hârtie velină, 140 de pagini. Prețul 12 lei.*

De vânzare la librării, depozite de ziare, chioșcuri și debitele regiei.

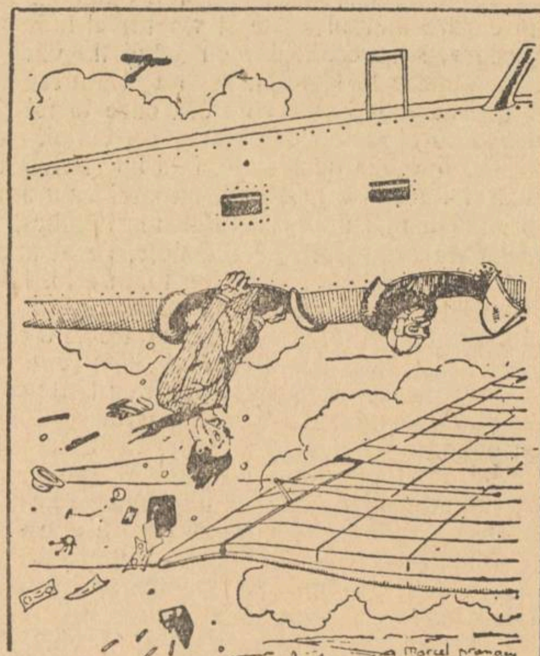
VIAȚA LUI M. EMINESCU

de G. GALACTION

a apărut în excelenta Biblioteca Dimineața

No. 12 Prețul 8 Lei

Imprudență

— Dac'ași fi știut că ai să faci loopinguri, îmi coseam buzunarele.

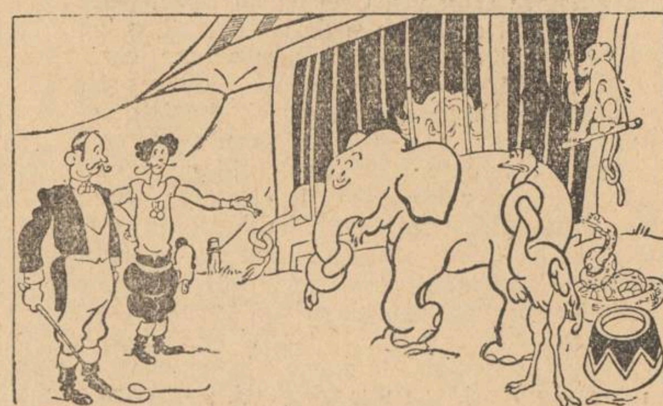
Mania sportului

— Nu te gândești decât la foot-ball! Sunt sigură că nici data căsătoriei noastre n'o mai ții minte!...

— Ba da: în ziua matchului Franța-Scoția.

Mnemotehnică

— Și *nu uita* să le dai de mâncare.

— N'aveți nici-o grijă; le-am făcut câte un nod.

Din minunile soțului

SOȚUL. — Am fost în toate magazinele. N'am găsit nici o panglică asortată cu rochia ta.

SOȚIA. — Perfect! De asta te-am și trimis: vroiam numai să știu că nu voiu sămăna cu nimeni.

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11

ANUL X. - SERIA II-a. - No 542

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 26 Aprilie 1931

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: | AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

Femeia de azi

Iubiri de laborator

Este o indelicateță, desigur, opera literară care decurge, cu care închee, și ceea ce-i involuntar, uită, un scriitor aventura de dragoste trăită.

Este, oricum s'ar prezenta opera scrisă, o jignire adusă iubirii, dar de o tentație prea împovărătoare pentru un scriitor ca să fie totdeauna evitată.

Insă, în ritmul mașinii de scris la care tinde azi literatura — un concurs american fixează durata fabricării unui roman la 3 zile și 2 nopți — firește că iubirile trăite nu mai ajung și nu mai pot fi așteptate. Ca savantul care pornește în magicele sale aventuri entomologice sau botanice, scriitorul de azi, travestit sub o inimă de împrumut, caută în pădurea omenească subiectele experiențelor sale, iubește, exaltează și părăsește după teme date, urmărind, cu lupa figurată a meseriei sale de observator psihic, reacțiunile, stările de suflet și de spirit ale sale și ale partenerei.

Dintre falsitățile pe care se cocoață cizelările noastre intelectuale, cred că aceasta e una din cele mai diabolice.

Și cazurile nu-s prea izolate.

Autorii dramatici care pornesc în căutarea personagiilor lor sunt mai numeroși decât personagiile pornite în căutarea unui autor. Lucrul pare să fi devenit atât de curent, încât creatorii își dau osteneala să explice metodul dealungul a trei acte.

Piesa care a făcut recent oarecare vâlvă la Paris „Les trois chambres" e una din acestea.

E drept că eroul, adică provocatorul amoros, sau autorul dacă vreți, pare la un moment dat că va deveni el însuși victima jocului său, victima victimei experiențelor sale, căci se îndrăgostește cu dinadinsul de ea. Soția legitimă, ținută în curent chiar de soțul ei cu toate rezultatele laboratorului amoros, și care îngăduia „pentru artă" totul, afară de sinceritatea în joc, — într'un acces de disperare se sinucide. Pierre are remușcări. Piesa pare să încline normal. E o părere. Remușcările? Dar nimic nu-i mai propice să ațâțe inspirația, să împospăteze cugetarea, să precipite acțiunea. Eroul își complectează cu avânt piesa sa neterminată, și autorul la rându-i piesa cu eroul descris pe care-l însoară cu obiectul experienței terminate, urmând ca noua soție să accepte de-aci încolo și să sufere de continuarea în camerele de dragoste a altor experiențe pentru viitoarele lucrări literare.

Aceste trei acte de întâmplări moderne, n'au avut succes la Paris ,au fost chiar primite cu reprobări violente. Motivele au fost mai simple. Spectatorilor masculini nu le-a plăcut să vadă aduse pe scenă lanțul acesta de femei sacrificate. Locul lor e numai în viață. Nu le-a plăcut grosolănia soțului care ține în curent pe soția sa cu aventurile extra-conjugale. Acestea se admit și se admiră numai tăinuite cu delicatețe.

Sau poate că piesa are prea reduse calități literare și dramatice? In cazul acesta, și cum s'a înconjurat de oarecare vâlvă, indiferent de natura ei, e probabil că o vom asculta în stagiunea viitoare pe una din scenele noastre, continuând seria de paiațe și carnavaluri din acest an, și vom putea astfel verifica pe loc cauzele căderii.

Nevroze moderne și demodate

Paralel cu aceste reportagii amoroase, ar fi interesante mărturisirile femeilor provocate la experiențe literare. E peste putință ca o femee îndrăgostită sau numai o țintașă de dragoste, să nu înțeleagă repede că servește de obiect de studiu.

Ceeace va suferi amorul, va repara amorul-propriu. A fi părut un subiect interesant, înseamnă a-ți da toată osteneala să fii într'adevăr. De la punctul acesta, naturalul face loc vanității și tot studiul urmează fatal pe un plan alături. Trucurile, pozele, simulările, se succed fără vre-o greutate, căci femeile pe care le aleg autorii, ca fiind *interesante*, sunt într'adevăr, măcar puțin, deviate din normal.

Sunt, ca și în piesa boicotată, din legiunea nevrozatelor, din acelea care merg sau ar merge săptămânal la doctori de genul Freud — confesorii moderni — ca să-și distileze neliniștile interioare și cele casnice, visele și refulările, să confirme deducțiile anticipate ale medicului și să adauge noi capitole la tratatele de psichoză.

Nevrozatele moderne sunt urmașele celebrelor histerice care au făcut gloria și cărțile marelui Charcot de pe vremuri. Veneau cu zecile la Salpêtrière detailându-și suferințele și simptomele după articolele de ziar care relatau boala la modă. Unele, abia sosite, nu cunoșteau fazele gradate ale hysteriei și le amestecau. Dar celelalte paciente, interesate să nu piardă și ele internatul și profiturile pentru o greșală de procedare, le puneau îndată în curent: nu era deajuns să leșini, trebuia să te întinzi „în arc" pe pământ, să faci spume la gură și să dai capul pe spate. Ele aflau apoi că numai fiind o *letargică*, intri în categoria subiectelor într'adevăr interesante, iar dacă puteai fi o *somnambulică*, erai un subiect complect, cu dreptul la cele o mie și unul de răsfățuri.

Această vastă mistificare — denunțată în urmă ca atare — a fost posibilă ani dearândul prin faptul că Charcot o anima cu voința sa de a descoperi numai ceea ce se conforma teoriilor sale. Pe drumul acesta periculos s'au rătăcit și s'au înfundat adeseori savanții posedați de o idee. Cu atât mai puțin, un literat posedat de subiectul său, ar putea circula lucid prin meandrele unei detracate și viclene structuri feminine.

Publicitatea mondenă

In materie de publicitate, oricât am fi de îndemnați de necesități și imitații, cunoaștem încă rezerve de care Occidentul, și în special America, s'au desbărat de mult. Dacă, la noi, fotografia cu dinți frumoși a unei doamne din înalta societate, ne-ar atesta, în fiecare număr de ziar și pe fiecare placard de stradă, meritele cutărei paste de dinți, ne-am ului înainte de a surâde. Americanii nici nu mai surâd. La ei, e natural ca însăși doamna Coolidge să proclame în anunciuri superioritatea aparatelor *Kodak*, iar Edison, Marconi și Ford să subscrie că numai în paturile *Simmons* au gustat somnul cel binefăcător.

Vedete ale aristocrației, cele teatrale par a se bucura de mai puțin credit, asigură cu o fotografie reușită și un facsimil de autograf, succesul săpunului X, matroane respectate semnează lauda unor produse alimentare pe care poate nici nu le-au gustat.

Toate aceste persoane sunt împovărate de mii și mii de dolari și adesea numai intermediarii, și ei făcând parte din lumea bună, încasează răsplata casei de comerț. Dar de cele mai multe ori răsplata aceasta e prea rotundă ca să nu tenteze și pe bogătașul solicitat. 2000, 5000 sau chiar 10.000 de dolari în plus, n'au stricat niciodată cuiva.

Cu publicitatea mondenă se cheltuesc astfel peste Ocean sume enorme. O carieră nouă care s'a deschis, cu șanse mărite pentru femei. Ca să intri în ea și să câștigi bani mulți, trebue numai să n'ai nevoe de ei.

ALICE GABRIELESCU

Pui de Găi... [1]

In ceața groasă
Carul se 'ntorcea acasă.
Intuneric beznă.
Nu se vedea până la gleznă.
Caii mergeau din obicei,
Unde, nu știau nici ei.
Hamurile nu mai știau ce mână:
Iepile sau muntele de țărînă.
Nu se mai vedeau la nimic luminile.
Dar treaba era gata.
Omul și fata
Vânduseră toate găinile.

Doamne! parc'au dat cu oiștea în niște zid
Iepile s'au împleticit.
Cinci oameni de cositor, cu un cuțit,
Măruntaiele și buzunarul omului le-au scotocit.
Și, nevăzută, fata s'a strecurat în pîcla stătătoare
Și a orbăcăit, târîș ca o lipitoare,
Pe dihania nopții, vreme lungă,
Până ce i-a fost sorocit, undeva să ajungă.

— Oameni buni! In strungăreața ușii
Mâna fetei se lovi de mâna mătușii.
Mătușa, cine-o fi fost, o băgă în odaie
Și fata povesti la vatră, într'un crâmpei de văpaie,
Că veneau dela tîrg, că le-au ieșit în drum hoții
Și că ea scăpase pe dindărătul roții.
— Fetico, stăi colea cu Dumnezeu, și
Lângă fata mea te-i hodini.
Avea și mătușa o fată
Despieptănată
Și câteștrele femeile s'au suit în pat
Și s'au culcat:
Intâi, cele două fete,
Fata babei la părete.
Și baba desfăcu un cojoc
Și cuprinse fata noastră la mijloc.

Intr'un timp, baba
Intinse laba.
Fata ei sforăia. Bun!
Și părea că și fata străină doarme tun.

Intr'alt timp, se auzi un ciocănit.
Cinci oameni de plumb au venit
Și au șoptit
Că se întorc mofluzi la han.
Că omul ce-l beliseră pe drum n'avea la el un ban.

— Mai tacă-ți gura și uită-te 'ncoa:
E fata lui și banii sunt la ea,
Răspunse Baba, arătându-i patu:
Ai să te duci și tu, fetică, după tat-tu!
Și baba se linse pe buze,
Cu pofta de sânge a unei mîțe lehuze.

Ați înțeles cu toții
Că baba era gazda și ceilalți erau hoții.

Toți chitiră să bage fata 'n beci
Și să-i facă de ducă, așa, ca la berbeci,
Și să o puie pe jar.
Dar nu era bine să miroase'n toiul nopții a friptură pe grătar.

Mai bine, bucată cu bucată,
Să fie aruncată.

Dar la vorba lui Terchea-Berchea,
Fata trăsese cu urechia.
Se strecură pe lângă fata mătușii,
Ce dormea ca dușii
De pe lume, și-i luă locul încet.

Atunci, pe 'ntuneric, berechet,
Brațele, mâinile, degetele, hoții, baba
Inăbușiră fata lor, o tîrîră 'n beci, de geaba,
Pe când fata noastră fugi, pe ceață,
Până se făcu dimineață.

Baba miorlăie acum după fată 'n închisoare.
Și hoațele de la femei, o scuipă și o tîrnuie.
Tîlharii taie 'n ocnă sare
Și capul lor, cârciumarul, Cârnu e.

T. ARGHEZI

[1] Din volumul „Flori de mucigai".

C. Isachie — Nud

Upton Sinclair ne vorbește despre lumea de aici și cea de dincolo

O casă în stil spaniol în Hollywood. Patru persoane așteaptă să cineze, cu Upton Sinclair. Stăpâna casei d-na Wilshire, o distinsă intelectuală americană și interesată în studiul psychanalizei pe care l-a început, cu mulți ani înainte în Europa cu Profesorul Yung, este o bună prietenă a scriitorului. Soțul ei, acum decedat, fusese deși milionar, un tovarăș de idei cu Upton Sinclair. Prietenie veche și trainică asemenea celor ce se leagă în jurul ideilor. Impreună cu d-na Gaylord Wilshire, fiul ei, — un tânăr filosof — și cu mine, un alt oaspete așteaptă să cunoască pe scriitor. E filosoful englez Hoernlé, discipol al idealistului Bosanquet și care după ce a trecut ca student și profesor prin Universitățile din Oxford și Harvard este acum conducătorul departamentului de filosofie într'o universitate din Captown, Africa. Acest filosof idealist, aflat ca profesor vizitator la o universitate din Los Angeles vrea să întâlnească pe Upton Sinclair, mai cu seamă pentru un anumit scop. Sinclair crede în telepatie și clarviziune. Filosoful, unul din rarele spirite interesate în toate aspectele vieții umane, este interesat și crede în studiul clarviziunii ca o nouă sursă de adevăr filosofic.

Intâlnirea se face simplu și normal, ca în America, unde intrările și ieșirile pe scena vieții nu au nimic solemn. Sinclair îmi amintește, deodată, imagina Președintelui Wilson. Tip englez, subțire, potrivit de înalt. Părul puțin și albind. Nimic neobișnuit. Corectitudine. Dar greșesc. Este ceva care captivează și nu știu ce. Târziu aflu : e *zâmbetul blând* al lui Upton Sinclair. Un zâmbet binevoitor, care după împrejurări poate varia între milă și sarcasm.

Sinclair nu râde mai deloc. Surâde însă aproape tot timpul. In discuții e serios. Nu are humor, pentrucă e prea stăpânit de importanța ideilor pe care le expune. Fără a predica, îl simți convins de tot ceeace pronunță. Blândețea și sinceritatea îi sunt fundamentele ființei sale spirituale. Iar scopul, desigur, binele tuturor.

Conversația pe care am avut-o va oglindi, în bună măsură, pe om și scriitor. Pentru a fi mai bine înțeleasă, vom preceda-o prin câteva caracterizări ale interesantei sale personalități.

Upton Sinclair descinde dintr'o veche familie americană, care a dat viteji marinari și oameni de seamă Statelor-Unite. Familie veche, care a sărăcit în timpul răsboiului civil. Copilăria lui Sinclair a fost grea și mizeră. A început a scrie de tânăr pentru publicații ieftine, fără pretenții literare. A dus-o greu, o lungă bucată de vreme fiind nevoit să trăiască în New-York cu foarte puțini bani pe care îi agonisea muncind până la istovire. Și-a făcut drumul în școală și universitate prin munca lui însuși. A izbutit să-și ia un titlu academic după sforțări cu totul neobișnuite. Inainte de a deveni celebru trăia cu patru dolari și jumătate o săptămână întreagă în New-York. Romanul „Jungla" îl face cunoscut. Deatunci, adică din 1906, când el avea 28 ani, Sinclair devine din ce în ce mai cunoscut. Socialist convins, el devine conducătorul socialismului american și reprezentantul lui cel mai celebru, cel puțin pentru europeni. A candidat de două ori pentru președinția statului California. O lungă bucată de vreme, deși câștiga foarte multi bani cu scrierile sale, el era permanent sărac, pentrucă ajuta diferite întreprinderi cu scop politic și cultural, care nu puteau produce decât oameni mai dornici de progres iar nicidecum parale. Până mai anii trecuți Sinclair era printre puținii americani, care deși câștigau mulți bani nu aveau automobil. Cursele le făcea pe o bicicletă, cumpărată uzată pentru zece dolari. Acum are un automobil, poate unde îmbătrânește și crede că are drept la un minim confort. Nici acum, însă, nu încetează să ajute pe alții, așa că, de fapt, el nu se bucură decât de o minimă parte din ceeace îi aduc publicațiile sale răspândite dealungul globului.

Acesta e omul, și scriitorul nu va fi altceva decât expresia omului acesta milos și posedat de suferințele semenilor săi. Că Sinclair nu va rămâne în istoria literaturii atât cât în cea a socialismului american este foarte probabil. El nu este un scriitor-artist cât un politician dornic de mai bine. Toate scrierile sale sunt instrumente ale dorinței sale de reformă socială. Că Sinclair nu este un stilist, precum nici un spirit obiectiv aproape toată lumea admite. Că el exagerează greșelile celor bogați și nu caută să-i înțeleagă și pe ei este iarăși adevărat, precum și faptul că uneori el condamnă ca intenționat rele unele atitudini care, de fapt, nu sunt decât neligențe și lipse de interes din partea unei anumite grupe de oameni. Sinclair este atât de posedat de dorul de equitate socială încât condamnă chiar și pe cei care fără a fi răi, nu sunt interesați direct în finalitatea sa. Ceeace, însă, nimeni nu-i poate contesta este că el e unul dintre cei mai sinceri și cinstiți scriitori. *In tot ce scrie, Sinclair crede.* Și aceasta este calitatea lui cea mai mare, mai ales într'o epocă de spirite ipocrite și oportuniste. Virtutea lui e devoțiunea pentru idee sau credință. Chiar când este greșit, — și aproape mai în toate romanele sale el greșește parțial în unele din judecățile sale, — Sinclair este sincer și cinstit. Depravarea, egoismul și micimea oamenilor este ceeace-l interesează și vrea el să schimbe. Pe acestea el le vede pretutindeni, chiar când nu există în forma și contextul în care el le așează. Aceasta, însă, nu înseamnă că el nu e drept, măcar parțial. Divina lui grabă și blânda lui ură sunt rebele ca în sufletele tuturor celor ce simt nedreptatea și se socot responsabili pentru a nu o mai tolera câtuși de puțin. Acest liric rebel care este Upton Sinclair, acest fanatic reformator care este autorul cărților „Boston", „Oil" și „Jimmie Higgins" este însuflețit de un mare idealism și de o mare bunătate. Cine are autoritatea morală să-l condamne pentru exagerările și aprecierile tendențioase pe care, fără îndoială, el le comite cu surîsul pe buze și bunătatea în inimă ?

Dar, făcând abstracție de aceste exagerări, totuși condamnabile în principiu, nimeni nu poate să nu simpatizeze cu acțiunea lui de denunțare a relelor pe care orice societate le are, dar nu le ignoră atât de mult cât cea pe care Sinclair o critică atât de aspru. In „Jungla" el a denunțat condițiile nehigienice și exploatarea pe care arhimilionarii proprietari ai abatoarelor și fabricilor de conserve din Chicago le desvoltau în detrimentul publicului. In „Goose-Step" el a criticat pe unii conducă-

(Continuare în pag. II-a)

CITIŢI
REALITATEA ilustrată. REVISTĂ DE ACTUALITATE
reportaj REVISTA FAPTELOR SENZAŢIONALE

tori ai educaţiei americane, care ar fi mult mai prejos de autoritatea şi puterea conferită lor, pe când în „Boston" el a descris, viu şi veridic, starea de spirit ignorantă şi plină de prejudecăţi raciale şi politice care a dus la condamnarea lui Sacco şi Vanzetti. Şi deşi Sinclair a produs fapte şi acuzaţii personale, care întrec cele mai pesimiste judecăţi asupra imperfecţiei umane, el nu a fost niciodată chemat în judecată pentru calomnie, ceiace dovedeşte adevărul spuselor sale şi utilitatea sa corectivă în mijlocul societăţii contemporane.

Sinclair, un socialist puritan

Upton Sinclair nu bea şi nu fumează. Il întreb dacă este în favoarea prohibiţiei şi el îmi răspunde că deşi practică prohibiţia el este pentru libertatea fiecăruia de a se controla pe sine în această privinţă.

Intrebat de ce s'a stabilit în California, el ne răspunde:

—„Pur şi simplu pentru teniss. Ador să joc teniss şi numai aici pot juca tot anul, fără grija ploilor şi a iernii.

Auzind că sunt român, el mă întreabă îndată de d. Eugen Relgis, despre care are foarte bune păreri.

— „Domnul Relgis este foarte amabil cu mine. Imi trimete toate scrierile sale şi mă ţine astfel la curent cu multe idei despre ţara d-vs.

Amintiri despre un tânăr cu tocurile scâlciate

Apoi Sinclair ne spune cum a cunoscut pentru prima oară pe stăpâna casei, d-na Wilshire.

— „Eram în New-York şi câştigam doar patru dolari pe săptămână. Gaylord Wilshire mă invitase să cinez cu el într'un elegant hotel, unde el locuia. Aveam tocurile scâlciate şi eram îmbrăcat prost. Eram oarecum jenat nu pentru mine cât pentru ceilalţi. Atunci seara la cină am cunoscut-o pe Mary Wilshire şi de atunci între soţul ei, ea şi cu mine s'a legat o prietenie trainică. M'am simţit atât de bine în mijlocul lor încât în seara aceia am uitat toate necazurile şi greutăţile prin care treceam zilnic. Şi, de fapt, aveam atât de multe de uitat. Apoi Sinclair ne vorbeşte de personalitatea lui Gaylord Wilshire, care deşi bogat, înţelesese nevoile de reformă socială pe care socialiştii le propuneau şi cum mai pe urmă s'a arătat un susţinător al lor.

Personagiile romanului Boston

Cineva dintre noi îl întreabă dacă personagiile din romanul său „Boston", care a produs atâta înveninare în unele cercuri din Noua Anglie, sunt toate reale.

— „Romanul e roman, desigur, şi ca atare imaginaţia mea a contribuit în largă măsură să unească unele fapte disparate într'o formă vie. Insă toate faptele pe care le atribui celor pe care îi descriu sub numele lor adevărat, sunt riguros exacte".

— „Dar Cornelia, această americană înţelegătoare şi devotată dreptăţii, există oare numai ca un chip ideal dorit numai de inima dumitale?

— „Nu, Cornelia există. Dar ea trăeşte în California, în Passadena. E o prietenă a mea, pe care am descris-o în roman. Din nefericire ea nu a avut niciun amestec cu ceilalţi eroi ai romanului meu „Boston".

(Mai târziu am aflat dela altcineva că în Passadena,—un cartier foarte elegant al Los-Angeles-ului, unde şi Upton Sinclair dealtfel locueşte — există o doamnă bătrână şi miloasă care ajută pe mulţi dintre obijduiţii soartei şi nedreptăţilor sociale. Ea le plăteşte avocaţi când este convinsă de nevinovăţia lor şi tot ea îi ajută ca să nu devie răsvrătiţi).

Conversaţii în jurul socialismului

Vreau să cunosc cum priveşte Sinclair, Rusia Sovietică şi mai ales dacă el împărtăşeşte opiniile veteranului socialist Kautsky care recent condamnase procedeele sovietice ca opuse adevăratului socialism enunţat de Karl Marx.

— „Kautsky este tipul teoreticianului, care se supără când practica nu urmează teoria întocmai. Rusia a început reforma aceasta radicală înainte de a fi ajuns în stadiul industrial şi maşinist, şi Marx a scris că o mişcare comunistă nu e posibilă decât în această fază. Deaceia Kautsky condamnă mişcarea din Rusia, sub unghiul teoretic, iar nu numaidecât practic cum fac alţii nemulţumiţi de cele ce se petrec în Rusia".

Americanii nu sunt mai materialişti decât europenii

Cineva dintre noi, un american, condamnă materialismul american, tendinţa de a aduna largi capitaluri în dauna celor mulţi. Altcineva protestează, spunând că nu numai americanii vor bani ci şi europenii. Altcineva răspunde:

— „Da, da şi europenii vor bani, dar mult mai puţini decât americanii. Pentru european banul e dorit întrucât e necesar nevoilor minime de existenţă. Pe când aici banul a devenit prea puternic şi uneori din mijloc a devenit scop. Ce credeţi, Domnule Sinclair?"

— „Cred că americanii nu sunt mai materialişti decât europenii. Desigur totul depinde de consideraţii individuale. Dar, în general, nu pot spune că europenii sunt mai puţin dornici de avere decât americanii... America trece acum printr'o mare criză. Cred că nevoia e cel mai bun sfătuitor. Oamenii vor vedea ei singuri că trebue să colaboreze şi să se ajute mai mult între dânşii. Ideile de reformă prind când lumea are nevoe de ele. Şi socialismul este o nevoe în America de azi".

In lumea telepatiei şi a viziunilor misterioase

Cina s'a isprăvit. Ne aflăm acum în „the living room", o sală mare cu un cămin spaniol în care un butuc mare arde nu pentrucă ar fi prea frig, ci pentru a da atmosferă, lumina focului jucând pe daliile de teracotă şi pierzându-se în mobilele de lemn negru, tăcute şi parcă mai importante decât oricând. Căci oridecâteori e vorba de o lume pe care noi o socotim ireală ne gândim că şi mobilele ar putea fi vii şi înceta de a mai sluji drept umbre liniştii noastre. Acum Profesorul Hoernlé, în sfârşit, va putea să-şi satisfacă curiozitatea-i ştiinţifică. Acum voi lua contact şi eu, cu un aspect al realităţii, căruia îi refuzasem întotdeauna crezare.

Sunt încă nedumerit. Mi-amintesc că mai de mult, fusesem extrem de mirat când unul dintre profesorii mei, F. C. S. Schiller, cel mai de seamă filosof pragmatist european, profesor la Oxford şi în California, îmi spusese că ştiinţa trebue să considere serios clarviziunea şi telepatia. Din partea unui agnostic, aceste observaţii îmi păreau cu totul curioase. El însă, era clar: ştiinţa, dacă e să fie ştiinţă, trebue să explice anumite fenomene, care altfel ne încurcă şi nedumiresc. A râde sau persifla anumite fapte nu e o atitudine ştiinţifică. La fel, acum, credea şi filosoful idealist Hoernlé. Şi iată că la fel crede şi celebrul psicholog american William McDougall, care în prefaţa cărţii recente a lui Upton Sinclair „Mental Radio" se arăta favorabil unui studiu al clarviziunii. Iată aşadar, patru personalităţi mondiale, care încetează de a declara nebuni sau naivi pe cei care cercetează misterul acelor puteri de percepţie şi comunicare pe care noi le numim clairvoyance şi telepatie. Cât despre Upton Sinclair el este convins de adevărul acestor disconsiderate mijloace de comunicare.

Sinclair comunica telepatic cu soţia sa

„Nevasta mea s'a ocupat întotdeauna cu telepatia şi clarviziunea. Temperament extrem de sensibil şi spirit extrem de curios de a cunoaşte lumea şi altfel decât majoritatea oamenilor, ea a avut nenumărate viziuni despre fapte care se întâmplau simultan la o mare depărtare de ea. Ea vede *intuitiv* multe fapte pe care nu are de unde să le ştie. Odată, am căutat o însemnare a mea prin toată casa şi desperat i-am spus că socot că am pierdut-o. Deodată, ea s'a dus în odaia mea, unde nu fusese de multă vreme, şi deadreptul a scos din buzunarul unui surtuc al meu notiţa pe care o căutam. Acesta e un fapt printre altele nenumărate. Altădată a rătăcit nişte chei şi fără a le căuta, le-a găsit deadreptul nu unde le pusese şi deci ar fi putut să-şi aducă aminte, ci acolo unde, fără ştirea ei, servitoarea le rătăcise.

„Când Jack London s'a sinucis, soţia mea a avut viziunea că ceva rău i se întâmplă acestui scriitor şi prieten al nostru. Mi-a spus aceasta într'o seară şi după două zile am cetit în ziare că prietenul nostru se sinucisese.

„Dar nu numai atât. Cu mine şi cu mulţi alţii ea comunică mental. Stabilim o anumită oră, când ea într'o odae şi eu într'alta să ne concentrăm asupra unui lucru şi să-l desenăm. De foarte multe ori desenăm aceleaşi obiecte: un scaun, o floare, un animal, ba chiar acelaş fel de scaun, floare şi animal. Dar astfel de experimente ea le face cu persoane depărtate de ea cu zeci de kilometri. Nu toate experimentele reuşesc. Unele sunt complet lipsite de succes. Dar concentrările asupra unui obiect duc la *cetirea voluntară a celace-i în mintea celuilalt* la un moment dat, oricât de departe va fi fost unul de celălalt".

Discuţia a continuat până târziu, Upton Sinclair povestind cazuri de necrezut, în care nevasta sa comunica cu un frate sau văr al ei, om de afaceri — deci practic şi nu naiv ca poeţii sau filosofii despre care se spune că ar crede într'un fel de himere numite idei, — la anumite ore şi amândoi, deşi depărtaţi cu kilometri între ei, desenau aceleaşi obiecte pe care apoi le confruntau în faţa unor martori cinstiţi şi care deşi vedeau „coincidenţa" repetată tot nu vroiau să-i dea crezare. Discuţia a devenit filosofică.

Upton Sinclair crede într'un fel de comunicare în care razele minţilor s'ar impresiona între ele ca plăcile de metal supuse radio-ului. Aceasta e dealtfel interpretarea pe care a produs-o în recenta sa carte „Mental Radio", care tratează tocmai aceste probleme. Contrar tovarăşilor săi, scriitorii americani — care deşi cred în ştiinţă ca într'o nouă religie nu vor să înţeleagă că ştiinţa înseamnă continuă verificare şi posibilitate de schimbare, şi mă refer la scriitorii grupaţi în jurul lui Mencken şi Sinclair Lewis — Upton Sinclair se arată un spirit clar şi nesuperstiţios. Desigur e curios să numeşti nesuperstiţios un om care crede în comunicări spirituale, dar se pare că această curiozitate va înceta să mai existe când oamenii vor deveni mai înţelegători şi mai dispuşi să renunţe la ideia perfecţiei şi infailibilităţii lor sociale, ştiinţifice sau economice.

PETRU COMARNESCU

Los Angeles, Martie 1931.

P. S. In ultimul moment luăm cunoştinţă că un grup de personalităţi mondiale printre care aflăm numele lui Albert Eistein, John Dewey, Bertrand Russell, W. McDougall, F. C. S. Schiller, E. Ross şi alţi filosofi, sociologi şi oameni de ştiinţă, a înaintat comisiunii premiului Nobel o cerere pentru premierea lui Upton Sinclair întrucât acest scriitor reprezintă o puternică directivă idealistă şi ca atare îndeplineşte condiţiile pentru care numitul premiu a fost creat.

FEDRA
de J. RACINE
a apărut în excelenta Bibliotecă „Dimineaţa"
No. 135 Preţul lei 12

Teatrul nostru: Publicul

Teatrul fiind o şcoală a educării gustului, el trebue să procedeze cu elevii spectatori ca profesorul bun pedagog în clasa lui: să ridice elementele slabe şi îndărătnice cât mai aproape de nivelul pe care stau elevii buni, nu pe aceştia să-i coboare la nivelul mediocrei majorităţi. Teatrul nostru nu se conduce după acest principiu şi de aceea nu progresează nici el şi nici şcolarii lui din sală. Preocupat de succesul material care depinde de satisfacerea mulţimii semi-docte şi inculte, scoboară nivelul artistic al repertoriului măsurându-l după gustul plat şi vulgar al majorităţii. S'ar mai scuza prostul procedeu teatrelor particulare ce trăesc numai din încasări, dar teatrelor larg subvenţionate să nu li se îngădue această abatere de la menirea lui: educarea artistică a publicului. E nedemn pentru un teatru naţional să măgulească vulgul, să-i facă concesii şi să servească — nesocotind elita — numai ciorbă de la cazan, ceapă strivită în palmă şi vin de strânsură; datoria lui e să-l înveţe să mănânce mai bine şi mai frumos. Să-i pue o faţă curată pe masă, să desfiinţeze sfoara şi mămăliga, să-l înveţe să ţie lingura şi furculiţa şi uzul cuţitului după aliment. Ca într'o casă de mâna întâia, publicul să simtă că nu i-e îngăduit să rupă friptura cu mâna, să răstoarne bucătura mestecată în farfurie şi să râgâie satisfăcut după fiecare fel; atmosfera şi ţinuta comesenilor aleşi şi a personalului stilat i-ar împiedica să-şi execute îndemnurile vulgare.... şi astfel mitocanul culturii s'ar forma. Să nu spuie nimeni că mitocanul acesta ar fugi de locurile unde nu i-e îngăduit să-şi lăbărţeze proastele lui maniere; nu e adevărat. Mitocanul dă năvală tocmai acolo unde se duce şi boerul, căci vrea să fie crezut şi el de neam. Şi încet-încet, mitocanul se stilează de nu-l mai recunoşti. In teatrul lui Caragiale atât de specific românesc — şi etern uman — e ilustrată viu tocmai această tendinţă a mahalalei de a pătrunde în alt mediu mai rafinat şi mai cult. Şi tendinţa asta e susţinută de o voinţă dârză şi calculată, încununată de succes. Ziţa, din „Noaptea Furtunoasă" e tipul cel mai caracteristic al acestei voinţe de a parveni în intelectualitate. Divorţată de primul soţ „mitocan şi pastramagiu" tânăra cumnată a cherestegiului îmbogăţit se pregăteşte pentru noua stare socială în care îi surâde să intre. A citit „Dramele Parisului" de opt ori, se duce mereu la „comèdiile sfranţuzeşti" de la „Grădina Union" să-şi dea coate cu publicul subţire şi ocheşte pe junele cu garibaldă, lavalieră şi sticlă la ochi, ghicind în el „un intelectual!" Ochiadele, scrisorile de amor şi rendevous-urile sunt puse în mişcare şi dozate, calculate abil, pentru atingerea ţintei supreme: căsătoria!

De la consoartă de „pastramagiu" la soţie de „publicist" pasul e măricel, dar îndrăzneala şi dârzia mahalalei este mare şi face salturi peste obstacole care ar intimida pe alţii mai delicaţi.

De această psihologie a mahalalei îndrăzneţe să se pătrundă teatrul nostru şi să ofere periferiei intelectuale spectacole demne de elită. Nici n'are nevoe să facă multe avansuri acestei periferii: vine ea şi nechemată; mai întâi ca să se frece de oameni subţiri, din simplă ambiţie mahalagească, şi apoi, fără să vrea cu deşteptăciunea ei firească, din frecuşul acesta repetat, mahalaua se va şlefui mai-mai să zici că s'a născut în ieslea Academiei. Aşa se înfăptuesc progresele: nu ducând centrul la periferie, ci aducând periferia la centru. Nu Teatrul Naţional în Dealul Spirei şi pentru Dealul Spirei — ci vice-versa, dacă pot pentru ca să mă exprim astfel! Rezultatul: o căsătorie fericită, în care nu dl. Mavrodi se va da după Ziţa, ci Ziţa se va intelectualiza după dl. Mavrodi. Iar noi am felicita călduros, mândri că am dat ajutorul nostru de încuscrire la altarul progresului. — *Zoe Verbiceanu.*

A apărut:
Viaţa Romînească
REVISTĂ LITERARĂ ŞI ŞTIINŢIFICA
Anul XXIII. No. 3
CU URMATORUL SUMAR
Petre Pandrea . . . . *Incotro? (Bogaţi şi săraci).*
Mihail Sadoveanu . . *Băieţel.*
Radu Vulpe . . . . . *Callatis (Povestea unei vechi cetăţi elene din Dobrogea).*
D. Ciurezu . . . . . . *Dincolo de margini. — In cîmp (Versuri).*
Dragoş Protopopescu *Cîţiva oameni, papagalul şi încă un om.*
Zoe Verbiceanu . . . *Casa cu minuni.*
Demostene Botez . . *Călătorii.*
Nicolae Tolu . . . . *Istorie şi artă.*
Const. I. Vişoianu . . *Cronica externă (Comisiunea Europeană).*
P. Nicanor & Co. . . *Miscellanea (Revistele. — Timp şi suflet.— Din ştiinţele exacte: descoperirea d-rei Mărăcineanu).*
Recenzii. — Revista Revistelor. — Mişcarea intelectuală în străinătate.
PREŢUL 40 LEI

VIAŢA LUI M. EMINESCU
de G. GALACTION
a apărut în excelenta Biblioteca Dimineaţa
No. 12 Preţul 8 Lei

Nelinişti

De-acuma, primăvară bună, iar arunci
Pe câmpuri şi în suflet peruzele!
De-acuma, gându-mi va căta din nou spre stele
Şi-şi va pleca urechea la pământ, pe lunci.

Răsar în brazda 'nchipuirii trandafiri
Şi nuferi peste undele tăcerii;
Pe ramuri îşi anină flori din soare, merii,
Şi'n fund de zări — ca nori de-argint — trec amintiri.

Trec amintiri...
O, iarăşi vor fi neguri, ştiu...
Văd parcă neguri reci pe toate-aceste
Făpturi de vis, şi-a iernii rea poveste...
Şi iar în suflet voiu avea pustiu.
Dar... de-aş putea, când primul strop de moarte pică
Să trag la ale sufletului porţi, zăvoare,
Să-mi vântur gândul pe cărări muiate'n soare!...

Afară-s trandafiri şi nuferi... Şi mi-e frică.

M. D. IOANID

A apărut:
Almanahul RADIO-RADIOFONIA 1931
Enciclopedie populară a radiofoniei
scrisă de cei mai distinşi specialişti
Calendarul radiofonistului.
Ultimele progrese ale radiofoniei în Europa şi America.
Technica undelor scurte.
Televiziunea, filmul sonor, gramofonul electric.
Montaje uzuale de recepţie.
Un aparat cu trei lămpi pe unde scurte.
Construcţia radiofoanelor moderne.
Paraziţii atmosferici şi industriali.
Undele electrice şi viaţa.
Expoziţia de radio.
Cum s'a născut T. F. F.
Marconi intim.
Stenode-Radiostat.
Radio şi descompunerea comorilor.
Lămpile baghete şi fotocatodice.
Omul mecanic.
Invăţământul radiofonic.
Ce sunt undele electrice?
Teatrul radiofonic.
Muzica radiofonică.
Sfaturi practice pentru amatori.
Curiozităţi radiofonice.
Schiţe, nuvele, fantezii, humor radiofonic.
Anecdote, caricaturi, desene, fotografii.
Un volum elegant tipărit, cu peste 300 de clişee, Lei 60.
De vânzare la toate chioşcurile şi librăriile. Se expediază franco contra sumei de lei 60, trimisă prin mandat poştal la ad-ţia „Adeverul" S. A., Bucureşti, str. Const. Mille 7-9-11.

A apărut No. 2
REPORTAJ
— REVISTA FAPTELOR SENZAŢIONALE —
12 PAGINI ILUSTRATE IN CULORI
„REPORTAJ" apare ca supliment gratuit la excelenta revistă de actualităţi „Realitatea Ilustrată"

INDISCUTABIL PÂINEA HERDAN E CEA MAI BUNĂ

Lucia Demetriade-Bălăcescu *Nud*

PLASTICA

Mai există și astăzi la noi credința că artistul plastic e un meseriaș ca oricare altul. El trebue să fie pregătit a executa orice i se cere, oricând și oricum. I se comandă un portret — cu toată garnitura ornamentală necesară, — cum se comandă de obiceiu un șnițel la restaurant, sau o tortă la Capșa. Viziunea, concepția, dispoziția sufletească a artistului nu contează. Lucra-

Th. Pallady *Nud*

rea trebue efectuată după indicațiunile imperative ale celui ce plătește, și livrată la termen, ca o marfă în primejdie să se altereze.

Impotriva acestei terori exercitate de „clienți", o singură reacțiune e posibilă: caricatura. Nici nu-și dau seama caricaturiștii pe câți dintre confrații lor îi răzbună ei printr'un desen caricatural sau printr'o șarjă umoristică.

Caricaturistul e deslegat de model; e dispensat de toate consiliile și stăruințele lui de cele mai multe ori ridicole, și mai ales e scutit de îndelungata și obositoarea lui prezență fizică. Modelul e pentru caricaturist simplu prilej de valorificare a unei *pointe*, un pretext de a schița o ironie grafică, câteodată mai elocventă și mai usturătoare decât cea mai caustică ironie verbală.

Intre caricaturiștii care au câștigat în anii din urmă o îndemânare stilistică mult făgăduitoare, am relevat adesea pe domnul *Sell*, a cărui interesantă expoziție din foyerul Teatrului Maria Ventura atrage atențiunea deosebită a lumii noastre artistice.

Fizionomiile caricaturale expuse anul acesta cuprind într'o galerie grotescă aproape tot ce e reprezentativ în teatru, în viața noastră politică și în presă.

Stilul domnului Sell șovăe între linia rezumativă, superficială — în care șarja se obține mai ușor, dar nu are consistență — și conturul gândit, expresia ce țâșnește dintr'o caracterizare mai aproape de spiritual decât de asemănare.

Domnul Sell nu mai are însă reminiscențele ce se puteau recunoaște în tehnica lucrărilor de început. Din ce în ce mai incisiv, mai viguros în factură și mai personal ca stil, d-sa vestește o frumoasă ascensiune, în care desigur va fi urmărit de toți cu aceiași caldă simpatie.

* * *

Expozițiile dela Ateneul Român ale doamnelor *Eugenia Filotti-Atanasiu* și *Aurelia Dr. Ananescu* nu sunt nici mai bune, nici mai rele decât în alți ani. Sunt, ca întotdeauna, puerile și complect lipsite de interes.

O notă oarecum discordantă între cele două săli ocupate de aceste expoziții, aduce pictura doamnei *Elena Tacian-Baludima.* Nici d-sa însă nu izbutește să depășească o anumită linie de mijloc, foarte apropiată de diletantism.

* * *

Nu există artă mai grea și mai profundă decât studiul plastic al nudului. Pentru a picta un nud nu e suficient să fii pictor; trebue să fii un îndrăgostit al formei, un poet al inflexiunilor feminine, un rafinat al inspirației plastice, un interpret subtil al capriciosului limbaj al atitudinilor.

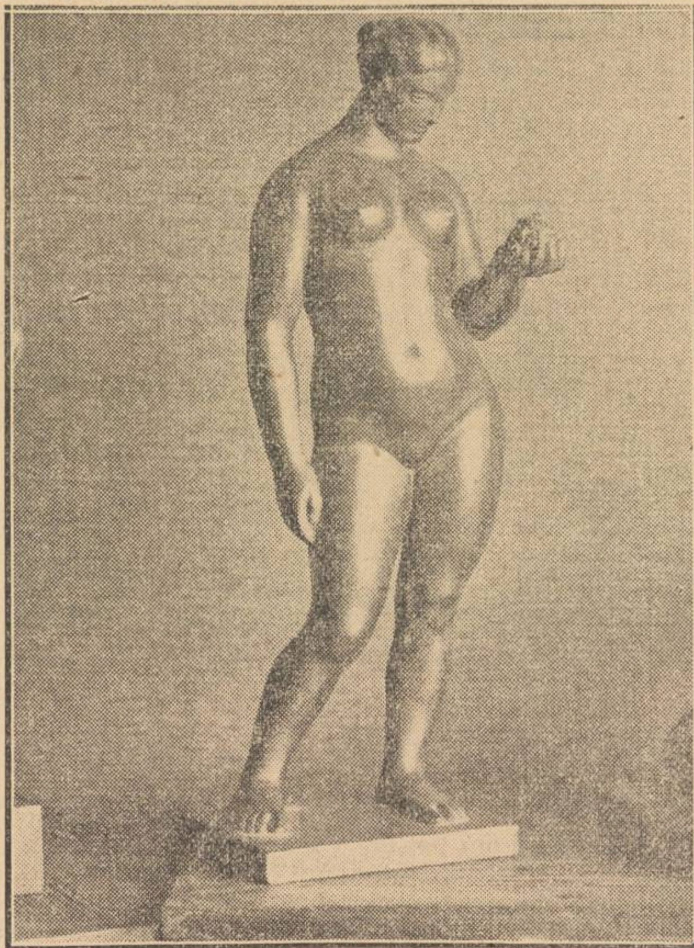
Forma inexpresivă, carnația înfățișată în tehnica naturii moarte și poza declamatorie în cadrul unei cromatice țipătoare — au banalizat la noi genul până la compromitere. In loc să cerceteze problemele și semnificațiile mai adânci ale acestui vast și complex subiect, artiștii satisfac nevoia de sonoritate cromolitografică a publicului, în compoziții care rămân în chip inevitabil alături de adevăr, de gust și de meșteșug.

Cercetați *expoziția nudului,* adăpostită în sala Mozart. Organizatorii s'au străduit să dea un tablou sugestiv al felului cum e înțeles în plastica noastră nudul. Inițiativa — echivalentă, firește, cu un stimulent — e lăudabilă; rezultatele însă nu sunt din cele mai strălucite. Câțiva dintre expozanți n'au nici cel mai elementar simț al valorilor. Cu greu s'ar putea închipui o culoare mai dezagreabilă și mai falsă, pusă pe un desen mai grosolan. Pictorii aceștia par lipsiți complect de invenție și nu au nici măcar scuza abilității. Iar când stăpânesc o excepțională îndemânare academică, nu știu să-și dozeze compoziția: pun masse în loc de amănunte și detalii inutile acolo unde se cer masse.

Mult mai interesante sunt realizările celor ce se depărtează de școală. Expresivul se degajează aci din armonia interpretării spontane, fără calcul, rețete și formule.

In fruntea acestora stau pictorul Theodor Pallady și sculptorul Storck.

Expoziția nudului, întâia de acest fel la noi, ilustrează tendințe și preocupări care — oricât de timide s'ar preciza astăzi — sunt desigur semnalul unei apropiate și generoase împrospătări.

Fr. Storck *Nud*

Sub patronajul Principelui Nicolae s'a deschis în sala „Ileana" a „Cărții Românești" o expoziție a câtorva pictori unguri contimporani, organizată de domnul dr. Lazar Bela, directorul Muzeului Ernst din Budapesta.

Asupra acestei interesante manifestări, ilustrată de meșteri reprezentativi ai artei vecinilor noștri, vom reveni în numărul viitor.

H. BLAZIAN

Călătorii*)

Cannes-Marseille

Inconjurăm, desemnând și noi încă odată, golfuri mici. Spre larg stânci puternice le păzesc de furtună iar spre fund desfac obosite o plajă lungă numai de câțiva metri, cu alge uscate și verzi. Golfușoarele acestea au un farmec de miniatură liniștitoare; apele clipocesc aici eliberate de sbucium; nimic nu le mai trage înapoi; e calm și colorat și armonios. Valurile se încurcă în stâncile de la intrare pe care le-au săpat la nivelul apei, spongios, ca niște bureți, ca o zgură. Printre găuri ascunse apa sbuciumată intră cu sgomot, și iese departe pe altă gaură săpată pe sub stâncă, ca dintr'un minuscul tunel. Peacolo apele caută scoici și pești liniștiți.

Alte ori pe deasupra valurilor, jucate de mișcarea lor plină, plutesc alge uscate aduse din fund, roșcate muced, ca părul despletit și-acum aproape putred al sirenelor naufragiate.

Parcă niște femei ar merge pe dedesubt spre țărm și numai părul lor plutește la suprafață, resfirat și lung.

Un automobil mic stă tras la marginea șoselei cu două roți pe plaja care înaintează până aici.

O femee în costum de bae e suită pe caroserie, cu picioarele pe banchetă. Face semne vii și grațioase. Se joacă. E curios ce copii devin oamenii în mijlocul naturii și mai ales pe țărmul mării ! Tot imbodul nostru spre joacă și libertate comprimat dela șapte ani, găsește prilejul unei manifestări, și orice om devine mai bun și mai înțelegător, desbrăcând odată cu hainele de fiecare zi și preocupările care l-au îndepărtat de adevărata viață.

De câteori văd oamenii în mare, jucându-se cu o minge, stropindu-se cu apă, râzând, scufundându-se și apoi apărând brusc cu scuturături de cap ca de pe altă lume, îmi dau seama ce fals e îndreptată toată viața noastră, ce lipsite de importanță filosofică ne sunt toate ocupațiile ce seamănă cu o idee fixă. Am impresia că sportul va readuce sufletul la o viață mai reală, la bucurii adevărate, la bucuriile copilăriei noastre.

Ni-s sufletul și viața condamnate. Nu ne simțim „noi" decât foarte rar. Zburdălnicia noastră care e a vieții din noi e constrânsă și înăbușită. Suntem niște ocnași. Iată, acolo în apa albastră, pe nisipul ca aurul, omul vesel și descătușat, omul care poate avea în fine o bucurie, uitând de ocnă, de muncă, de tot...

Este ceva fals în organizarea de azi, ceva artificial. Ne împotmolim pe-un drum greșit pe care am apucat cu toții, unul după altul. Imi place bucuria fără motiv, bucuria libertății și a naturii, din semnele de salutare, zglobii ca o bătae de aripi, a femeii cocoțată pe automobil într'o pornire de pisică. Imi place interesul senin al bărbatului care caută pietricele cu forme rare la capătul valurilor; îmi place toată naivitatea aceasta primitivă fără prejudecăți, — francă, sinceră.

Când vom mai ajunge, prin civilizație, aici?

* * *

Marea tot mai caută scoici prin zidul spongios al muntelui care vine până 'n apă.

Nu departe de țărm apare, neagră cu reflexe roșii dinspre soare, o insulă, un pisc de stâncă, gol și hibrid cu margenile ca zidul dărâmat al unui castel izolat.

Pe vârf, un turn de biserică, sau un ascuțiș de stâncă? — Mersul nostru o întoarce jur împrejur pentru a o vedea mai bine. Acum apare ca un bust de fiară, ridicat în sus din mare, cu partea dinapoi înecată. Și nu mai este un bust, ci un vultur împetrit, și iarăș un castel, și niște colonade una lângă alta albe, cenușii. Și totul rămâne în urmă, din ce în ce mai nedeslușit. Un gheb al mării. Apele îl spală împrejur. Stânci mai mici plutesc pe apă, ca niște spinări de bivoli negri care se scaldă.

Șoseaua începe să fie mărginită deoparte și de alta de șiruri întregi de vile cu intermitențe de grădini fastuoase și complicate.

Se deschide un golf iarăș, și 'n adâncătura lui, vilele și casele se incrustează mai compact într'un mozaic fără formă, armonios și plin de lumină.

* * *

O stațiune: St. Maxim. O cofetărie sub doi platani enormi. Mese și scaune se rătăcesc până în drum, uitându-se după noi. O femeie în pijama neagră merge la braț, cu un bărbat spre plajă. Il invidiez inconștient pe Dumnealui, fără să știu pentru ce. Când trecem înainte și femeia se îndepărtează din ce în ce în urma noastră, am un regret ascuțit de parcă m'aș fi despărțit de o iubită. Nu știu de ce. Poate dacă aș fi cunoscut-o aș fi iubit-o mult. Cel puțin așa mi se pare, și fiindcă n'am văzut-o niciodată și fiindcă n'am s'o mai văd. Am impresia că acolo în St. Maxim am îngropat pentru totdeauna o iubire mare, o dragoste dintre acele care prefac viața, care o duc pe alte drumuri. Cine o fi fost femeia aceia? Aș fi vrut să mă vadă și ea. Și n'am s'o mai întâlnesc niciodată! O fi fost oare într'adevăr frumoasă? Era prea departe. I-am văzut numai silueta în pijamaua neagră. O iubire care ar fi putut să fie. Și totuș multă vreme n'am s'o uit. Cine o fi fost?

Ce bine că n'am cunoscut-o. Totul e în mine, e în dorințele din mine. Ea n'a fost decât o trâmbiță care a deșteptat o clipă ceva adormit în sufletul meu ca subt cloroform. Totul a trecut.

* * *

Lângă șosea un Cazinou comunal. Trebue să fie acolo în fiecare zi, în fiecare seară, o viață pe care n'o cunosc, cu tipuri pe care nu le știu, cu pasiuni ce-mi sunt ascunse. E îngrozitor câtă viață nu cunoaștem, câtă viață ni-i streină, ce îngust și strâmt trăim; ce mic e cercul vieții noastre; e îngrozitor! Și simt în mine o nestăpânită dorință de a cunoaște tot, de a trăi multiplu cu fiecare, cu dragostea fiecărui din toți pe care nu-i cunosc, pe care nu i-am văzut niciodată, de a vedea cât mai mulți oameni streini pe care nu i-am mai văzut niciodată. Am impresia că mă înmulțesc cu cunoașterea lor, a vieții lor. Sunt eu în adevăr așa de sărac sufletește, de caut atât, de umblu atât, de simt tristeța de a nu mă putea opri pretutindeni ca să cunosc tot, ca să intru puțin în viața de-acolo?! Nu știu, dar aș vrea să stau o zi, două, o săptămână în fiecare stațiune prin care trec, să mă integrez în viața ei. La suprafață sunt toate așa de mult la fel. La suprafață e o monotonie și o plictiseală înfiorătoare. Nu se poate ca în adânc și în realitate să nu fie altfel, cel puțin pentru mine, la început, strein de toți, avid de toți.

Autocarul face o haltă. E doar un vagon. Oprim sub cei doi platani bătrâni la umbra cărora scaunele întind brațele iar mesele sunt imobilizate de căldură.

Trunchiul și ramurile platanilor sunt fără coajă. Lemnul are un luciu plin și neted. Uneori ramuri groase se îndoae și se împletesc între ele, umflând lemnul ca niște mușchi netezi de brațe gigantice.

Frunzele mari, argintii pe dos și lucitoare pe față au forma clasică a frunzelor model, cunoscute din liceu, în ghips. De briza mării, suprapuse una peste alta, frunzele mișcă ușor, ca 'ntr'un echilibru nestabil, suflate ca de un duh nevăzut și nesimțit, de parcă întreg copacul ar fi cuprins el singur de un fior interior.

Bătrâneța lui e virilă și vânjoasă; majestatea lui e impunătoare și plină de protecție.

Halta durează zece minute. Ne așezăm la o masă. O limonadă. (E curios de cât prestigiu se bucură limonada în Franța, și cât de vulgară și democratică e la noi!). In fața noastră marea se întinde albă, de-o albeață impersonală, monotonă și lipsită de caracter. Are ceva de oglindă proastă, aruncată. Valurile ei sunt valuri de oglindă inferioară, din acele în care te vezi diform și cu fruntea în valuri ca o burtă. Pe promenada dela țărm un chioșc inevitabil cu ziare și cărți poștale ilustrate. Nu știu de ce aici ziarele sunt cu două zile întârziere. „Le Journal" cumpărat acum e cel de eri. Rămâne desfăcut pe speteaza scaunului gol ca o cârpă uscată și crohmolită.

In jurul meu, la o masă o familie întreagă de domnișoare între 15 și 17 ani. E o întrunire uniformă, veselă și colorată. Beretele americane, albe, pălării în pânză albă cu borul răsfrânt ca o streașină, dau tuturor aceiaș înfățișare de clovni în pauză.

Toți vorbesc o limbă necunoscută: sârbește? cehoslovacă? — Nu știu.

Și totuș fără să vreau ascult. Cuvintele mi se par legate unul de altul fără sfârșit ca 'n acele fraze interminabile în care cuvintele sunt scrise fără interval, în cărțile primare.

Și totuș din când în când toți zbucnesc într'un râs neînfrânat, râs al tinereții de pretutindeni, cu capul dat pe speteaza fotoliilor de pae, adică, cu gesturi de pretutindeni, cu gesturi de-ale tuturor. Oamenii sunt aceiași, sentimentele și simțirile se manifestă la fel; numai limba aceasta blestemată mă separă deci, de înțelesul veseliei lor. Probabil că râd de nimic.

Lângă ușa cafenelei un vizitator solitar citește rând cu rând, ca pentru împlinirea unei pedepse, „Le Matin". Citește cu atâta aplicațiune încât am impresia că de când mă uit la el a cetit ziarul de două ori, sau de trei ori acelaș articol. Trebue să fie vorba de scumpirea vieții, ceiace interesează continuu pe burghezul francez. E desigur un franțuz. Ciocul lui, copie a celui defunct odată cu Napoleon al III-lea joacă în sus și în jos, căci citește cu gura deschisă ca și cum ar face o lectură cu voce tare, și parcă cineva, o domnișoară din cele vecine s'ar amuza să-i scuture ciocul cu un fir nevăzut de ață legat de vârful lui. Nu pot să-i văd ochii care aleargă furios dela un capăt la celălalt al rândului, pronunțând o mișcare negativă a întregului cap dela stânga la dreapta și înapoi, de parcă ar face veșnic semn că „nu", „nu-i adevărat" unui adversar nevăzut care ar susține încăpățânat, contrariul.

* * *

Pornim din nou, și trecem de alungul orășelului ce mărginește marea cu case albe, ca un colier. Pe străzi oamenii umblă în cămașă, în pijama, cu picioarele goale în pantofi albi, cu berete baște pe cap, cu berete americane, cu căști coloniale, ca și cum ar fi o reîntoarcere leneșă și târzie dela un bal costumat în familie. Portul acesta simplu însă creiază o atmosferă de intimitate specifică mai ales stațiunilor mici dela mare, unde oamenii nu se chinuesc cu tualete și morgă. Totul apare simplu, și fiecare om ceiace este: un fel de copil în vacanță, fugit dela o școală dela care se crede definitiv scăpat, dar la care va intra brusc, odată întors acasă.

La o încrucișare de șosele apucăm spre dreapta. Părăsim litoralul mării pe deasupra căreia plutesc în stânga copacii încâlciți ai unui parc.

Simțim că un personaj copleșitor, că personajul principal s'a retras din scenă. Chiar atunci când n'am privit-o, am simțit marea alături, am simțit răsuflarea ei ritmată moale de valurile dela țărm. Totul rămâne în urmă. Ca un mare actor, prezența ei impunea veșnic, inconștient. Și-acum după ce nu mai este decât departe ca un ciob de cer prea colorat, unde s'ar fi vărsat un albastru prea închis, se mai simte boarea ei de putregai umed și de sare, și ne mai simțim stăpâniți de actorul care a plecat. Intrăm într'un episod lăturalnic; o paranteză a drumului. Peisajul devine din ce în ce mai arid. Din nou munți de piatră cu coama încovoiată ca un deal pleșuv, cu copaci rari, cu pâlcuri de arbuști mici și deși, carbonizați de arșiță sau de un incendiu care-a trecut prin pădure. Copacii mai bătrâni au coaja creață cu căptușeala în praf roșu, și sunt crescuți chinuit și chircit: crengile sunt concretizări de crampe, fără elasticitate, ca niște vine de bătrân sclerozat.

De pe trunchiul de jos, până la înălțime de un metru oamenii au curățat coaja sbârcită. Pe marginea șoselei întâlnim căruțe care-o adună și grămezi întregi cu coji de acestea legate în snopi sau aruncate în șiruri ca lemnele de foc. Trebue să aibă întrebuințare pentru tanin, pentru fabrici de tăbăcărie. Dar latura lor economică nu face decât să răcească impresia totală de pustiu. Cred însă că pe-acolo oamenii din asta trăesc, dacă trăesc.

Coroanele arborilor deasupra lemnului pudrat cu roș dela trunchiul desghiocat, se chinuesc desfăcându-se în corolă de-asupra pământului, ca scheletul unei umbrele distrusă de furtună.

Priveliștea e aceiaș, neschimbată, deoparte și de alta, cât mergem, pe zeci de kilometri. Nu mai e nimic interesant. Rigiditatea aceasta e dezolantă. Miroase a praf de sărăcie și pustiu. Munții aceștia de piatră, fără vegetație sau cu o vegetație mereu în agonie se întind până la Marsilia, și continuă dincolo, și mă vor urmări pe țărmurile Corsicei și Siciliei, pe talpa Italiei, pe țărmul Cretei, ca și în toată Siria și Palestina, până la neurastenie.

DEMOSTENE BOTEZ

1) Vezi „Adeverul Literar" No. 540.

Dridri

Adrianei

Sâmbătă.

Cinci ore de şcoală dimineaţă. După masă, de la două la trei o oră de matematică. Şi între ele, prânzul, în subsol, în sufrageria unde e totdeauna umed şi întuneric. De ferestrele late şi scurte, cocoţate lângă tavan şi îngropate în ziduri ca nişte firide, se lipeşte limba de asfalt a străzii. Din când în când, defilează o pereche de picioare retezate de la genunchi de cerceveaua de sus. Odată cu ele şi în sens opus, înfipte în gratia ferestrei ca într'un bold uriaş, două făşii de umbră se rup din colţul de o parte a geamului, ocolesc tavanul şi reintră în întunerecul grămădit în celălalt colţ, după ce au pipăit la rând păreţii, cu albăstreala lor tremurătoare. Uneori se rotesc de la dreapta la stânga; alteori, de la stânga la dreapta; şi câteodată pornesc două, în acelaş timp, din amândouă ungherele. In mijlocul tavanului, după o scurtă şovăială, se contopesc într'o singură cordea lată, care se desfăşoară apoi ca o aripă de pasăre.

In zilele frumoase, umbrele sunt uşoare, mătăsoase, albăstrui şi adânci, ca dunga de lumină aruncată de un reflector într'o noapte senină. Pe ploae şi pe ceaţă, umbra e plumburie şi opacă, şi se târâe aproape în relief pe păreţii mucegăiţi.

Jocul umbrelor şi cărţile ar fi rămas multă vreme singura mea distracţie, dacă n'ar fi fost Dridri. La început şi-a rotit şi ea nasul pe sus, ca un căţel care urmăreşte cu ochii o muscă. La urmă, s'a plictisit. Şi într'o Duminică nesfârşită, când rămăsesem numai douătrei, în jurul mesei, Dridri a bufnit de odată:

— „Pfff...! Ce caraghios!"

Şi mie mi s'a părut caraghios. Caraghios şi stupid. Două picioare care se mişcă aşa, singure şi de capul lor. Incetul cu încetul însă, am ajuns să le identific. De exemplu: picioarele astea care se aruncă flusturatic şi şi pe vârfuri înainte, sunt ale unui doctor militar. Astealalte, cu cisme cu pinteni, cu mişcări rotunde, parc'ar pedala mereu pe o bicicletă inexistentă, sunt ale unui locotenent. Jupânesele au picioare solide, cu ciorapi albi de bumbac. Coloneleasa de la colţ e proptită în două burlane pe care plesneşte mătasea ciorapilor. Mai trece o dudue de la poştă cu picioare subţiri şi săltăreţe; un profesor, care după fiecare doi paşi ridică tocul stâng în aer şi se uită la el mirat, peste umăr, parcă s'ar aştepta să vadă ceva scris acolo. La opt fără zece, la unu şi la două fără zece trece un domn care calcă uşurel şi cu economie, pe călcâi, pe talpă, pe vârf, iar pe călcâi. Alături, ţeapăn şi ostil, tae aerul după o dreaptă invizibilă, un vârf de cortel. „Domnul" e un tip lung şi trist; poartă un guler înalt, în care capul i se scufundă până la urechi. Imi face impresia că în loc de gât, are un drot răsucit de sârmă, acoperit în faţă de un început noduros de beregată şi de o lavalieră cu colţurile jalnic pleoştite în jos. Din când în când, trece o femee blondă, îmbrăcată aproape mereu cu un tailleur gris şi cu nişte ochi mari, mari, în care nu tresare niciodată, nimic. Are un mers elastic şi totodată puţin leneş şi nehotărât; parc'ar vrea să se oprească, ori să se întoarcă mereu înapoi. „La dame aux camélias" a botezat-o Dridri.

Când ni-am aşezat la masă „domnul cu umbrela" a trecut la deal. Un câine, ademenit de mirosul de tocană a rămas cu botul lipit de geam. Tot trupul e în umbră, numai vârful cozii pe care o bâţâe la dreapta şi la stânga, e înfipt obraznic în lumină. Fetele mănâncă tăcute, obosite. „Domnul cu umbrela" trece la vale; două fără zece. După el, aleargă, întârziată ca totdeauna domnişoara de la poştă. Sună clopoţelul. Nimeni n'are poftă de lecţie.

Profesoara explică la tablă „măsura timpului":

— „Dar cum ştim... vă rog D-şoarelor să fiţi atente... cum ştim că mişcarea soarelui pe ecliptică nu-i uniformă, luăm un soare fictiv care să se mişte uniform. Pe ecliptică! Dar cum ştim că ecliptica este înclinată cu 23° 27' pe ecuatorul ceresc şi cum proecţia soarelui fictiv pe ecuator nu-i constantă, mai luăm un soare fictiv. Dar cum ştim...".

O pată de soare, de soare adevărat, caldă şi luminoasă, s'a lipit de peretele din faţă, şi ne aduce deodată aminte că afară-i primăvară. Mă uit la fete: Linica suceşte un cârlionţ îndărătnic pe după deget; Geta desenează. Cristinel îşi roade unghiile. Cati şi-a îngropat năsucul pe jumătate în funda albastră de la gât. Lili e întoarsă de-abinelea spre geam; nu-i văd decât profilul, cu nasul brusc retezat, nările fine, buzele pline, întredeschise, bărbia rotundă, puţin ridicată, un colţ roz de ureche, la tâmplă, sub pieliţa subţire, se sbate o vână albăstrue; cu o mână îşi desmiardă în neştire mâna cealaltă.

Lângă mine, Dridri, cu capul sprijinit în mâni şi cu coatele înfipte în bancă, cu ochii lipiţi de tablă, ascultă. Ascultă, aşa cum ştie ea să asculte: cruntă, îndârjită, cu un fel de obrăsnicie simpatică în ochii cafenii punctaţi cu luminiţe verzi „ochi de mâţă", gata să sară în toată clipa, să se răstească la profesoare şi la fete, la sorii existenţi şi fictivi, la toţi şi la toate celea.

Dridi vorbeşte cum îi vine, dă din mâni, se ceartă cu pedagoagele, se agaţă în toate scaunele, nu plânge niciodată şi e totdeauna dispusă să nu priceapă la matematică. E groaza profesoarelor. Pentru orice vorbă se scoală şi întreabă în mijlocul lecţiei:

— „Adică, cum îi asta?"

După lungi minute de deliberare, când nu mai are nimic de spus, mai mârâe o jumătate de ceas, arătându-şi dinţişorii mici, ascuţiţi şi încălecaţi, ca un căţel rău.

— „Cred că aţi înţeles", se întoarce profesoara spre noi.

— „Daaa-a..." răspund vre-o câteva, moale.

— „Eu n'am înţeles 'nic".

Fără introducere. Trântit aşa, din senin ca o piatră într'un geam.

Cine?

Dridri!

Internele au plecat toate în oraş, la rude, la cunoscuţi. Am rămas singure. Din bucătărie răsbate sdrăngănit de vase şi din când în când, plescăitul apei aruncată dintr'un hârdău în altul. In sala de muzică, exercită la pian fata profesoarei de gospodărie. „Do major" cu o singură mână, pe clapele de sus. „Do major" pe clapele de jos. „Do major" cu amândouă mâinile odată, cu pedală, cu note rare şi apăsate: do-do-do-do; re-re-re-re; mi-mi-mi-mi....

Sunetul umple sala mare, albă şi goală, intră în clasele cu pupitrele căscate, pluteşte peste paturile din dormitoare.

— „Noi ce facem, Dridri?"

— „Mâncăm".

Dridi stă călare pe colţul catedrei şi se ospătează cu pâine cu magiun.

Aşi avea gust să mă gătesc. Scot fileul şi şorţul. Mă uit în oglindă: iar mi-a eşit un coş pe nas. Imi despletesc părul; aşi vrea să-mi fac un coc grecesc. Nu pot. Renunţ.

— „Hai într'o clasă, la stradă".

— „Dacă ne prinde?"

— „O plecat moachiţăli".

Punem mâna pe câte o carte. Dridi: „La légende des siècles". Eu, Vlahuţă.

— „Nu ti 'nţăleg di loc, frati. Iar îţi bagi nasu 'n afumaţă iştia?"

Pentru Dridri sunt „afumaţi", (spre indignarea profesoarei de română), toţi poeţii care-au scris stihuri de dragoste, în cap cu Eminescu. N'a avut nici un fel de „aventură". Până pe la paisprezece ani, a fost un băeţoi. Pe vremea aceia, părinţii ei stăteau în oraş şi Dridri era externă. Işi mai găsise un tovarăş de joacă, Tudorică, cu care punea la cale toate drăciile şi cu care se bătea în parte. De câte ori mă duceam pe la ea, mama lui Dridri, o cucoană blajină şi căruntă, care mă primia cu dulceaţă moldovenească de cireşi amare, trebuia s'o caute în toată mahalaua, în pivniţă şi în pod şi la urmă o scotea cine ştie de unde, plină de praf şi de aţe de paianjen. Imi sărea de gât şi-mi întindea obrajii ei totdeauna rumeni, să-i sărut.

— „Dridri, maică, du-ti di ti spală, împli fata di colb".

Odată am aşteptat-o un ceas întreg. Se dusese la librărie, cu bicicleta, să schimbe nişte caete. S'a întors cu ciorapii zdrenţuiţi şi cu pielea ferfeniţă în genunchi, la coate şi în podul palmelor. Atunci l-am văzut şi pe domnul Petrescu; era mic şi cu ţăcălie, se indigna de toate celea şi făcea gură multă ca şi fică-sa.

Intr'o bună zi, o fată a făcut o glumă proastă pe socoteala prieteniei Dridri-Tudorică, în hohotele de râs ale clasei. Dridri s'a înfipt în călcâe şi ne-a privit la rând pe toate, clipind des. Când s'a lămurit, a trântit de catedră caetul din mână şi ne-a întrebat stropşit:

— „Ori ce, aţi căpiat cu tătili?"

A rupt tovărăşia cu Tudorică şi alte prietenii cu băeţii n'a mai legat. Incolo, era şi astăzi în stare să se dea de-a tumba dintr'un capăt al sălii până în celălalt.

Am tras o bancă lângă fereastra deschisă; pe marginea geamului, o externă a uitat un mănunchi de toporaşi. Soarele a ajuns în dreptul nostru.

N'am chef de citit. E atâta lumină, atâta căldură. La noi acasă, lanurile de grâu se întind acuma ca o apă, dintr'o zare până 'n cealaltă zare. Oare în parc, lângă bazin, o mai fi venind epuroaica ceia îndrăzneaţă, cu urechile căptuşite cu alb?

Doamne, de când n'am mai primit veşti de acasă.

— „Ei? Iar ti-o apucat? Iar cobeşti, frati?"

Mă uit la Dridri; are o mutră de şoricel isteţ şi neobrăzat şi o gură ca un crai nou în miniatură, cu colţurile ridicate în sus.

Mă priveşte drept, cu ochişorii ei „de mâţă", deasupra cărora sprâncenele subţiri se arcuesc cochet, ca la sfintele de pe icoane. Obrajii îi sunt plini de viaţă, de soare.

Ce să-i spun?

— „Tu eşti un copil cuminte, Dridri".

— „Ee! Scârţ".

Ne aplecăm amândouă spre stradă. Un salcâm îşi ridică spre noi crenguţele tinere pe care câteva flori au răsărit albe şi mirate, ca nişte capete de fetiţe olandeze.

Un bondar dungat, cu aripele de ţiplă şi cu picioarele strânse ghem pe pântece, le dă târcoale bâzâind. Lângă un stâlp de telegraf, câteva fire lungi şi fragede de iarbă îşi înclină graţios capetele spre pământ.

Din capătul străzii vine încet, „la dame aux camélias", cu mersul ei de totdeauna; o clipă se opreşte, pe vârfuri. Imi pare că o îndoae vântul ca pe-o trestie. Porneşte apoi iarăşi, trece pe sub geamuri şi se pierde departe, într'o fluturare de mătase albastră. Strada rămâne goală.

O limbă de nor tae soarele drept în două. Marginea de jos se sprijină turtită pe vârful unui munte. Alături, un singur brad negru şi drept împunge cerul. Soarele mai luceşte cât o fărmătură; se stinge.

S'a dus. La o biserică, sună un clopot. Pentru ziua de azi, soarele a murit. In urmă, munţii au rămas semeţi şi întunecaţi, rupţi în reliefuri ascuţite din zarea lăptoasă. De sub crengile brazilor, noaptea se ridică albastră ca fumul de tămâe spre prima stea, ascunzând pământul în taină şi depărtându-l tot mai mult de cer.

Ce cuminte-i azi Dridri.

Cu bărbia sprijinită 'n pumn, cu ochii ţintă în locul unde a apus soarele, Dridri mângâe cu degete distrate firele de toporaşi. Pe obraz alunecă limpede, o lacrimă; cu vârful limbii, Dridri încearcă s'o prindă.

— „Dridri!"

Dridri tresare şi se uită la mine. Zâmbeşte. Deodată, îşi lasă capul pe muchea ferestrei şi începe să plângă.

— „Dridri, frate, o să treacă. Nu mai plânge".

— „Nu, nu plâ-plâng" îmi răspunde îndărătnică, printre suspine.

Dridri, Dridri, mi se pare că „te-o apucat" şi pe tine.

ZOICA DARIE

Rosnov.

Un basset şi o corcitură de grifon... s'au cunoscut şi s'au iubit... iar rezultatul pare un aparat de şters coşurile.

După scandal

(Memoriile lordului Alfred Douglas)

După proces, poetul Oscar Wilde n'a mai numit pe tânărul şi frumosul lord Alfred Douglas, ale cărui memorii au apărut de curând, *Hilas* şi *Hiacint* cu „buzele ca petalele roşii de trandafiri" cu „părul de culoarea mierii" cu „sufletul de aur". In epistola cărţii „De profundis" scrisă 'n închisoare, mărturiseşte că prietenia cu „Bosie" Douglas fusese îngrozitoare şi avusese ca urmare ruină bănească, decădere morală.

Tot atât de interesantă pentru istoria literaturii nu e numai cunoaşterea legăturii dintre Alfred Douglas şi Oscar Wilde, dar şi (pentru aprofundarea psihologiei lor) atitudinea lui Alfred Douglas după proces şi viaţa lui până la publicarea memoriilor. Interesul literar se înmulţeşte cu unul de istorie a civilizaţiei contemporane, lordul Alfred Douglas fiind un tip reprezentativ pentru o bună parte din aristocraţia engleză, stăpânitoarea lumii.

Numaidecât după proces Douglas care se afla la Paris, pleacă la Neapole şi Capri. Are de gând să publice un articol asupra lui Wilde în „Mercure de France", ca introducere la scrisorile lui Wilde către el; dar Oscar îi interzice să se folosească de acele scrisori. După ce Wilde devine Mr. Melmoth în Berneval, se văd la Rouen, în

Alfred Douglas

Hotel de la Poste. După şase săptămâni pleacă amândoi la Neapole, villa Giudice, plină de şoareci pe care o vrăjitoare îi descântă şi-i alungă. Iar sunt robi unul altuia. Se mint amândoi, pentru bani. Mama lui Alfred îi cere să fugă din Neapole şi să nu mai petreacă nici o noapte sub acelaş acoperiş cu Wilde. Se supune şi-şi dă cuvântul de onoare; mama îi dărueşte 200 de lire pentru cel boicotat. In camera de fumat a hotelului Bailey din Londra, Queensberry îşi iartă fiul, îl îmbrăţişează în lacrimi. Dar pe patul de moarte bătrânul îşi scuipă fiul în obraz.

Alfred Douglas îşi cumpără cai de curse şi are un grajd la Chantilly, lângă Paris. Când începe războiul anglo-bur se prezintă la corpul ducelui de Cambridge. E examinat, admis şi totuşi respins: n'au ce face cu el. Joacă la Monte-Carlo. La alergări de cai are ghinion: pierde timp de 18 luni. Vânătoare de fazani în Scoţia; aci află de moartea lui Wilde. Se întoarce la Paris, la liturghia funebră de la Saint-Germaint-des-Près şi urmează coşciugul până la cimitirul Bagneux. Dar Robert Ross, prietenul de încredere al lui Wilde din ultimii ani, a pus mâna pe scrisorile lui Alfred şi manuscrisul „De profundis".

Douglas închiriază camere la Londra, pe Portlande-Place. Cu 800 de lire Alfred trece Oceanul spre a lua în căsătorie o milionară americană. In New-York şi Washington e bine primit, ca lord Douglas; dar la Clubul Metropolitan cineva aminteşte comitetului de scandalul în care lordul fusese amestecat şi pe când lua un whisky urechile lui au fost izbite de observaţii neplăcute. Inaintea călătoriei se întâlnise la Londra cu Olive Eleanor, fiică de maior, autoarea unui volum de poeme lirice „Opal". Lordul e „prinţul ei dulce", „prinţul ei dulce şi tânăr" şi ea prinţesa lui. La întoarcere o găseşte logodită cu George Montagu, care pe punctul de a deveni deputat „tăiase" pe Douglas. Alfred o vede pe Olive la restaurantul Kettner, îi spune c'o divinizează şi-şi dă întâlnire cu ea la Robert Ross care ţinea o prăvălie de tablouri. Olive fuge la el cu un mic geamantan şi un pastor îi căsătoreşte în taină. Maiorul care fusese în Africa de Sud şi familia Montagu sunt indignaţi. Dar tinerii căsătoriţi se despart curând, deşi au dat naştere unui fiu, Raymond.

Vara lui Alfred, Pamela, îndeamnă pe soţul ei Edward Tennant mai târziu lord Glenconner să cumpere revista „Academy" şi s'o pue sub direcţia lui Douglas. „Bosie" devine om politic. Face parte din grupul conservatorilor extremi, aşa-numiţii „Diehards". Aventurierul Crosland, primul redactor care laudă admirabilele sonete ale lordului Douglas, îl aţâţă împotriva liberalilor. Douglas scrie împotriva lui Asquith, socrul lui Tennant. Tennant se supără şi vinde revista pe nimic, pe o poliţă. Trei ani e unealta lui „Bosie"; apoi o vinde şi el. Douglas are opt procese, pentru acuzări nelămurite în procesul Wilde. Devine catolic şi adversarul necredincioşilor după lectura Enciclicei Piu X împotriva modernismului. La alergările de cai de la Godwood i se interzice accesul în tribuna particulară a ducelui de Richmond. Socrul lui „Bosie" a depus ceva avere pe numele Olivei şi s'a îndatorat să crească el pe Raymond, băiatul de zece ani, dacă i-l încredinţează lui. Pe o carte poştală deschisă Douglas numeşte pe maior „şnapan scârbos".

Incă înaintea acestui proces, dăduse în judecată pe scriitorul Artur Ransome pentru studiul acestuia asupra lui Wilde. Dar avocatul scriitorului îi pune întrebări uluitoare. Scrisorile lui Wilde şi „De Profundis" sunt zdrobitoare pentru Alfred. Zadarnic afirmă că Wilde a fost încarnarea diavolului, un blestemat seducător, drojdia omenirii, un ucigaş şi otrăvitor de suflete. Juriul dă dreptate lui Ransome. Douglas nu-şi mai poate plăti obligaţiile. Dă faliment şi e exclus din White-Club. Olive îl părăseşte. Pierde şi procesul cu socrul lui. Spre a scăpa de justiţia engleză fuge în Scoţia. Un detectiv găseşte pe micul Raymond pescuind singur, îl urcă într'un automobil şi-l predă bunicului, maiorul.

Cu ajutorul lui Crosland Robert Ross, Douglas încearcă să-şi defaime duşmanul, prin scrisori adresate persoanelor mai de seamă, numindu-l „câine ticălos", „vagabond" „pederast notoriu", escroc" şi „corupător de copii". Douglas e urmărit cu mandat de arestare. Fuge la Bolonia. In Octombrie 1914 îndrăzneşte să se întoarcă în Anglia. La Falkestone e primit de agenţii poliţiei. Stă cinci zile în închisoarea Brixton din Londra unde, zice el, gustă „patima lui Christ". Apoi e mutat la închisoarea Wormwood unde stă şapte săptămâni. Liber, caută într'o casă proletară şi o cazarmă din Norfolk material împotriva lui Ross, fostul colaborator. Găseşte treisprezece sau paisprezece martori. Juraţii din Old Bayley declară că nu-şi pot face nici o părere definitivă. Pentru 600 de lire Douglas renunţă la proces.

In timpul războiului n'a fost primit nici în vre-un regiment, nici în legiunea străină. Nu-şi face prea multă inimă rea. In 1918 Douglas apare ca martor în procesul criticului dramatic Grein şi al dansatoarei Maud Allan împotriva lui Billing. Billing e adversarul perversiunilor, a lui Wilde şi a „Salomeii". Lordul Douglas e de aceiaşi părere. El declară: „Wilde a avut o influenţă cu adevărat diabolică. Nimeni n'a făcut atâta rău în ultimii trei sute cincizeci de ani în Europa". Insăşi luna în „Salomeea" e o imagine obscenă. Piesa e atât de scabroasă încât ar trebui interzisă. Avocatul lui Grein şi al actriţei citeşte o scrisoare a lui Douglas către Wilde. Lordul Douglas declară că e o scrisoare furată, şi anume furată de un ticălos iar avocatul e la fel de ticălos. Lordul tremură.

In 1920 şi 1921 e redactor al revistei „Plain English" în care scrie împotriva sinfeinerilor irlandezi, împotriva protestanţilor şi a evreilor. Are un proces cu „Evening News" care afirmase că e degenerat. Primeşte 1000 de lire despăgubiri. Apoi în 1923 un proces cu „Morning Post". Lordul afirmase în revista lui că Kitchener a fost ucis de evrei pentrucă voise să înnăbuşe revoluţia din Rusia; că marele industriaş Sir Alfred Mohn a încercat să stârpească pe creştinii din Anglia introducând emigranţi evrei sifilitici din Răsărit; că Winston Churchill ministrul marinei a făcut pentru 40000 de lire un raport fals asupra luptei de la Skagerak spre a da posibilitate evreului sir Ernest Cassel să realizeze beneficii din scăderea obligaţiilor statului englez. Lordul Douglas pentru toate aceste fantezii a fost osândit la şase luni muncă forţată în cazematele dela Wormwood. Aci a cârpit saci, a cărat cărbuni — până ce a fost mutat la un spital unde s'a rugat tot timpul sfântului Antoniu să'l scape de şoareci, pe care nu-i poate suferi. După ce iesă din inchisoare, lordul Douglas nu mai are de loc înfăţişarea unui Hiacint...

E un domn cărunt, cu creţuri sub ochi, cu dinţii cariaţi. — *W.*

N. Vermont **Nud**

Clasicii traduşi

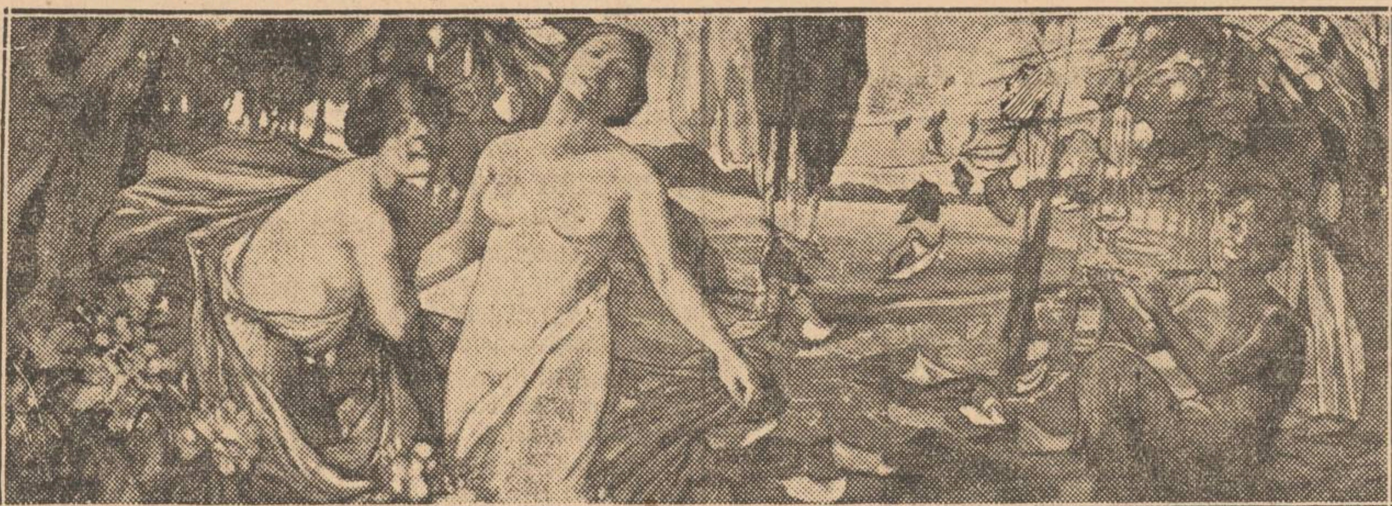
J. Racine : FEDRA, tragedie în 5 acte în versuri, tradusă de D. Nanu. Biblioteca „Dimineaţa" No. 135, 128 pag. 12 lei.

Biblioteca ziarului „Dimineaţa" ne prezintă în volumul de faţă cea mai bună versiune românească a tragediei lui Racine, în traducerea d-lui D. Nanu.

Jucată de sute de ori pe toate scenele din lume, apărută în zeci de ediţii în toate limbile, *Fedra* continuă încă să intereseze şi să cucerească cititorii.

D. D. Nanu şi-a complectat admirabila sa tălmăcire cu interesante note explicative, cea mai mare parte luate din ediţia rară a lui Lefévre, care ajută la înţelegerea mai adâncă a operei în studiul clasei de literatură dramatică la conservator, facultate şi în clasele superioare de liceu.

Pentru iubitorii de literatură clasică.

Parigoria

— Şi zi aşa, coană Bălăşico, gata-gata să-ţi spargi casa la vreme de bătrâneţe!

Inserarea se aşterne domoală în luncă, adâncindu-şi conturul în pâcla întunericimii care îşi cerne negurile în erburi.

La surlă e clacă. S'au dădulcit hoţomanii la bostană şi svântă pepenii dela un cap! Nici jăndărmăria nu le mai poate da de hac!

La anchetă făptaşii se amestecă, se jură de mama focului, se leapădă de furtişag cu gură de foc, se blestemă de curge ţărâna şi se bat cu pumnii în piept pă cum că ei ar fi din *altu-sat!*

Plotonerul Turculeţ raportează la centru că autorii au rămas necunoscuţi şi rodul paracliserului Oancea se distruge pă bună dreptate!

Paracliserul Oancea e dus după lemne, cu bon dela oraş pentru pădurea Răioasa.

A dat în grija muierei să doarmă la bostană. L'au simţit ucigaşii că e plecat din sat şi mare minunăţie dacă în noapta asta desbrăcaţii n'or rade toţi boşarii de pe pământ. Nu e vorbă, Oancea, — filotim cum este — nu s'ar opune, ca bun creştin, să se răcorească şi altul din poamele lui Dumnezeu! Dar omul ţine morţiş să iasă el întâi cu trufanda la Sfânta Maria, la biserică. După aceea împarte el, cu mâna lui, feliile, cu lumânărele aprinse, gustă şi el după ei şi în urmă ghiorlanii or mai fura dacă or fi dibaci; da' numai să apuce el întâi să împlinească datina. Dar până atunci, nu vrea să ştie că derbedeii au dat iama în ogorul lui. De aceea, coana Bălăşica, la invitaţia paracliserului şi-a luat femeia dăsage, carabina cu repetiţii şi pe Osman, ciutu fără urechi, cu colţii afară şi cu fălcile de leu, să doarmă în surlă. In surlă s'a mai îngrămădit şi altă lume, dornică de clacă. Bălăşica şi-a pitit arma în trifoi, a postat pe Osman în buruenile islazului şi şi-a răsucit pe genunchi o ţigară butucănoasă. Conversaţia a început-o Safta spălătoreasa, înghesuită aci în surla lui Oancea, ca să facă şi ea de caraulă cu Bălăşica, pentru nişte porumb, hotar cu locul paracliserului şi în care s'a fi prăsit şi acolo, dela un cârd de vreme, nişte urme de tâlhari care sgâmbăe cotolanii, dibuindu-i dă boabe!

— Păi cum ziseşi d-ta, — cât p'aci să-mi risipesc gospodăria acum la ceasul morţii! Oancea să-mi poarte ocara şi tot el să-mi poarte şi păcatu! Dacă i-a intrat rumânului bâzdâcuri de alde-astea în cap şi s'a luat după bazaconiile mahalagiilor! Zor nevoe că îl înşel cu telefonistu dă la Orneşti — eu femee bătrână ce mă găsesc şi pă d'asupra şi cu copil în pântece.

— Da cum i-a abătut omului aşa d'odată pă ne pusă masă?

— Iaca aşa, cum i se năzare neburului. Cumătru Mieluş era priciptor în „*Malu Spart*" şi umbla cu încasările după oameni — om însurat şi el şi ea, tot în poziţie ca şi mine. Intr'o noapte s'a umflat Argeşu d'a trecut zăgazu ş'a umplut podu dă la abator. Cumătru Mieluş, taman să întorcea, cam pă înserat din Tântava, dă la nişte prestaţii. Omu n'avea faiton — îşi făcea daraverile pă jos. Podu, plin dă apă până în parapete. Cumătru a ocolit. Aveam un bordei la zarzavaturi, în lunca din spatele cimitirului. Pungaşii ne dibuise şi acolo avutul. Oancea era dus cu popa la un maslu şi eu am înoptat în bordei, ca şi acuş, la pândă.

— Cioc, cioc!

— Cine-i?

— Oameni buni!

Tronc cumătru Mieluş peste mine ca să-l găzduesc până s'o scurge Argeşu, numai noaptea asta, ca să poată rumânu a doua zi să treacă, în sat în Ţigănie. Bordeiul era dincolo de Argeş, în nisipurile Crivinii. Forfoteam un pepene cu lipie. Musafiru, care era şi o firimitură de rubedenie cu noi, de — dă-i şi lui din pepene, jinduia omu şi nu era politicos să-l refuz. Cum zic, ciuguleam amândoi din boşar. Copiii erau la păşune. Argeşul vuia. Intr'o vreme auz pe Osman că să dă! Cine să fie? Rumânu meu trebuia să adăste şi el la o gazdă pentru că apele stăteau tot pă pod. Maslu era dincolo de Argeş, în Ogrezeni, aşa că şi el ca şi cumătru Mieluş, trebuia să aştepte scurgerea apei ca să vie în bordei. Osman îi conteni asmuţitura. In zarzavat tuşi deodată cineva. Am asvârlit pepenele şi am eşit în prispă. Cine crezi că era? Hoţomanu de Oancea — venise pitit în buruieni, chip ca să mă prinză! Am intrat în bordei. Cumătru Mieluş dă să-i întindă mâna. Mocofanul meu i-a dat-o la o parte! Ce crezi că s'a întâmplat după asta? Gata să se ia cu cuţitele! I-am lăsat încăeraţi şi m'am pitit în marginea satului. Ce s'o fi mai fi petrecut în bordei, nu ştiu. Nebunu meu n'a mai dat p'acasă — mă citase în divorţ !

— Te-ai înfăţoşat!?

— Da dă ce să nu mă înfăţoşez, ce, nu care cumva furasem ceva? Ba mi-am cărat şi copiii cu mine la judecată !

— De ce nu te împaci, măi creştine, cu femeia ! Mai bate-ţi drumurile, oameni cu copii ce vă găsiţi!

— !!! ???

— Ce ţi-a făcut femeia ?

— !!! ???

Jerpelitu amuţise. Pasămi-te dă frică, i se încleştase zăpăcitului gura şi nu mai ştia cum s'o dreagă.

Judecătorul dă colo, — D-zeu să-i dea sănătate, — tot bătea cu pumnul în masă răţoindu-se către mangafaua mea :

— Ei, ce ai de spus ? Ce motive ai de despărţenie ?

— Motivele este că i-am prins !

— In ce fel ? Explică !

— La pepene !

— Furau din pepenii d-tale? Acesta nu ar fi un motiv determinat de legiuitor pentru despărţenie!

— Mâncau amândoi dintr'o felie !

— Ei şi ?

— !!! ???

— Vorbeşte !

— Păi dacă mâncau amândoi dintr'o felie, copilu cu care acuş e grea nu e cu mine ! Nu-l recunosc !

— Dar bine, măi rumâne de D-zeu, ţipai eu în judecătorie cât m'a luat gura; păi în seara aia când m'ai prins mâncând cu cumătrul Mieluş dintr'o felie, eu nu eram grea cu copilu mai dinainte? Cum te-am înşelat atunci ?

— !!! ???

— Ei ?

— De, se prea poate ca muierea să aibe dreptate !

— Atunci ?

— Retrag formele !

— Bine faci !

— Te pomeneşti că pe deasupra ai mai avea şi vreo pretenţiune ?

— Cam aşa ceva.

— Care anume ?

— M'o fi înşelat nu m'o fi înşelat, — nu ştiu ! Dar să dea Dumnezeu să iasă copilu cu ochii negri ca ai mei, *să-mi semene mie* — barem atâta... ca să pot să astup cel puţin gura lumii !

SARMANUL KLOPŞTOCK

———

MARCEL ACHARD

Premieră 1932

La unul din teatrele noastre va avea loc în curând premiera unei piese, care va acorda însfârşit reclamei atenţia cuvenită.

PRIMUL ŞI SINGURUL ACT.

ROBERT *(intră)*. — Doamna Loloute e acasă, Emilio ?

EMILIA. — Fireşte, domnule Robert. Cum o să mai iasă în oraş, când are o locuinţă atât de splendid mobilată de către firma „Lambert"?

ROBERT. — Ia, te rog, pălăria mea Stetsou dela Leon şi pardesiul meu dela Barclay. Umblă binişor cu ele, fiindcă niciodată n'am avut ceva mai elegant.

EMILIA. — Fiţi fără grije, domnule, am să le atârn de cuierul „Evrica". *(Robert intră în camera Suzanei)*.

ROBERT. — Ce parfum îmbătător!

SUZANA. — „Mon coeur est à toi" dela Chady.

ROBERT. — Cuvintele acestea sunt pentru mine?

SUZANA. — Nu, „mon coeur est à toi" e cel mai bun parfum.

ROBERT. — Imi dai voie, să iau loc pe aceste perne fermecătoare dela Weill?

SUZANA. — Bine 'nţeles. *(Tăcere)*.

ROBERT. — La ce te gândeşti?

SUZANA. — Cravata d-tale e irezistibilă.

ROBERT. — Fireşte, dacă-i dela Abece.

SUZANA. — Te iubesc !

ROBERT. — Te-aş săruta cu multă plăcere, dar — dacă intră tocmai acum soţul tău...

SUZANA. — Emilia are însărcinarea să tragă zăvorul de siguranţă „Securitas". *(Imbrăţişare lungă)*.

ROBERT *(în extaz)*. — Ce dulce sărutare!

SUZANA. — Fireşte, nu întrebuinţez decât „Rouge d'Orsay". *(Tăcere apăsătoare)*.

ROBERT. — Suzano... corpul tău... corpul tău...

SUZANA. — Rochiile dela Jenny sunt cele mai uşor de desbrăcat. *(O face)*.

ROBERT. — Combinezonul acesta dela „Galeriile Lafayette" evidenţiază formele într'un chip foarte avantajos.

SUZANA *(în aparenţă fără vre-un motiv deosebit)*. — Firele de păr supărătoare, le-am îndepărtat cu Taky. *(Tăcere lungă, nesfârşită)*.

SUZANA *(a auzit un sgomot suspect)*. — Doamne D-zeule, vine soţul meu, pe care mi l-a procurat „Agenţia Matrimonială Internaţională"!

ROBERT. — Soţul tău adevărat?

SUZANA. — Desigur, numai acest birou mijloceşte căsătorii de primul rang.

JOSEPH *(năvăleşte în cameră)*. — Ha, vă credeaţi în siguranţă! Dar cheile Thomson-Houston deschid chiar lacătele „Securitas".

SUZANA. — Sunt pierdută. *(Cade fără cunoştinţă, din fericire pe un covor moale dela Printemps)*.

JOSEPH. — Mori, canalie! *(Trage cu revolverul în Robert. Robert cade)*. Revolverul Gastinet-Renette nu şi-a greşit niciodată ţinta.

ROBERT. — Un singur lucru mă consolează: voi avea o înmormântare clasa întâia dela Roblot. *(Moare)*.

(Trad. de NINA ILIESCU)

In curând va apare în Editura „Cugetarea"

FETE şi VADUVE

Roman de dragoste din viaţa dela ţară, de

DAMIAN STANOIU

Aproape 300 pagini de dragoste rustică şi de râs plin şi sănătos

A. AVERCENCO

Povestitori

Intr'un cupeu de vagon s'a înghesuit o mulţime de lume. Cupeul era numai pentru patru persoane, şi se băgaseră unsprezece.

Cea mai mare parte dintre pasageri conversa, dar tot despre lucruri neinteresante: despre o antrepriză luată dela cineva, despre scumpetea lemnelor, despre moşierul Ivan Nicanorâci, despre castraveţi.

Un domn gros şi roşcovan, cu faţa stacojie şi ochi bulbucaţi, profitând de o pauză, scoase un oftat zgomotos, hârâit, şi propuse deodată:

— De mers mai avem încă mult, şi de dormit tot n'o să putem... Hai să povestim despre niscaiva întâmplări mai minunate, văzute de fiecare. Uneori ese interesant.

Toţi se închiondorâră la el cu sfială şi neîncredere.

— Ce să mai umblăm cu istorii? — zise cu un ton sceptic, părintele diacon, care ocupase locul cel mai bun, lângă fereastră.

Ii surprinse pe toţi un biet mujic, care stătea cu o legăturică lângă uşă şi ascultase cu o egală simpatie toate conversaţiile de până aci: şi despre castraveţi, şi despre Ivan Nicanorâci, şi despre lemne...

— He-e, d'apoi câte nu se întâmplă, fraţilor! — se însufleţi omul deodată. — Aşa fel, aşa fel, mă rog... Pe timp de noapte parcă ţi-i şi frică să le spui... De toate; dar ştiţi ce s'a întâmplat cu fierarul nostru, cu Colesnicenco? Era fierar, şi un fierar aşa de bun, de nici nu mai pricepi cu mintea, cum de i-a venit...

— Dar ce i s'a întâmplat? — întrebă binevoitor, domnul cu ochi de rac.

— A eşit treabă urâtă de tot, dela necuratul. Bocănea omul, bocănea în potcovăria lui, potcovea, găurea, drege şi caelele şi una şi alta; mai bea, se înţelege, sărbătorile. Şi deodată, după o viaţă aşa de liniştită, frumoasă, vine acasă, dragii mei, — dar era văduv, — vine şi se spânzură. Până şi cuiul — de mâna lui! Aşa ticăloşie...

— Ei, şi ce aşa grozăvie, — se strâmbă diaconul, sceptic. — Puţină lume se spânzură? Cine le mai ţine seamă?

— Parcă eu zic? — plezni din mâni mujicul, şi-şi trecu palma pe barbă şi mustăţi.

Roşcovane, decolorate, şi barbă şi mustăţi, din pricina desei neteziri cu palma din stânga în dreapta, supunându-se mânii stăpânului, luaseră şi ele pentru totdeauna o direcţie despre stânga în dreapta, încât eşea o deplină asimetrie a vegetaţiei.

— Parcă eu zic? — repetă omul asimetric. Adevărat, parcă puţini din noi bagă capul în laţ? Stai atârnat acolo, fii sănătos, dacă-ţi place. El de sus vede mai bine. Numai că cu fierarul eşi tot în acea noapte o treabă de tot întunecoasă, urâtă treabă! Că după ce, va să zică, se spânzură, iată că trebue să plec în amurg la Cuzmicevo, — la două verste dela noi. După un cerc, la cumătrul. Am acolo un cumătru. Ii zice Grigorii. Zău aşa ! Am luat şi am plecat. Numai când mă întorc, — da fierarul e de marginea satului, — când colo, în casa lui mijeşte o lumină! Iaca aşa mi s'a întors inima. Adineaori l-am dus noi cu *deseatnicul* la *voloste*, şi ici — na-ţi-o bună: lumină!...

— Mijeşte? — întrebă omul cu ochi de rac.

— Mijeşte! Dacă ar fi fost încă acolo, acasă, altă vorbă: poate îi citeşte dascălul — de unde să ştiu eu? Dar după ce a fost dus la voloste...

— Mijeşte? — clătină din cap cu simpatie domnul cu ochi de rac.

— Mijeşte. Iaca aşa mijeşte! Eu călare pe şargul, şi de colo, din fereastră...

— Mijeşte!

— D'apoi! Iaca aşa se vede cât de colo!

— Mijeşte!

— Şi încă cum! Aşa mijeşte, de nu poţi cuprinde cu mintea! Grozav! — se înviora mujiciocul.

— Dar poate a fost vre-o cunoştinţă, după vre-o treabă şi a aprins lumina? Sau poate un hoţ?

— Poate şi aşa, — conveni mujicul cu mai puţină vioiciune, potolindu-se deodată.

Toţi tăcură, jenaţi.

— Va să zică mijeşte? — întrebă din nou domnul cel bulbucat şi bun, — spre a încuraja pe mujic.

— Mijeşte, — îngână mujicul cu voce scăzută şi lăsând capul în jos.

In faţa diaconului stătea o damă grasă, şi nu urâtă, cu părul blond, zburlit, eşit de subt o panglică roşie, — cum obişnuiesc să poarte pe timpul călătoriilor toate femeile cochete.

— Ştii ce, stimate sătene, — zise. Povestirea dumitale n'a fost la înălţime. Ei, ce-i asta: nişte fierari.... mijeşte...

— Mijeşte, — şopti ca un ecou slab „stimatul sătean".

— Eu nu sunt extaziată, — observă dama, cu ton de critic. Din asemênea povestire n'ar putea să scoată o schiţă nici bărbatu-meu.

— Dar cine-i bărbatul dumneavoaştră? — întrebă domnul cu privire de rac, care, pe semne, îşi luase în serios rolul de preşedinte al micii întruniri.

— Bărbatu-meu, Arcadii Avercenco.

Pentru mine lucrul ăsta fu atât de neaşteptat, încât numai mă clătinai, parcă m'ar fi izbit cineva cu un lemn din spate, şi nu găsii ce să zic.

— Adevărat? Bărbatul dumneavoastră e Arcadii Avercenco? — întrebă diaconul, intrigat. Şi ce fel de om e, aşa, în general?

— De, e bine...

— Scrie mereu?

— Scrie.

— Zi, scrie şi scrie întruna!

— Scrie.

— Mijeşte, — zise mujicul, care începu să adoarmă.

— Dar cum e aşa, ca exterior, acest Avercenco? — întrebai.

— D'apoi aşa, ştiţi... De statură mijlocie. Şi barba Lui Filip.

— Bine, dar eu într'o fotografie l-am văzut fără barbă, — se miră conferenţiarul cu ochi de rac.

— Da, se întâmplă să fie şi aşa. Uneori se rade, uneori o lasă. In general om cu toane.

— Şi scrie, ziceţi?

— Mă rog, nu mai e chip cu omul ăsta. Cum zăreşte masa de lucru, a şi început să tremure din tot trupul... De altfel mai mult noaptea. Un munte de hârtie dinainte, din stânga o sticlă de coniac, din dreapta una cu rom. Şi când a început să scrie, să te ţii! Slugile aleargă de jur-împrejur, şi el într'una:

„O peniţă mai nouă! Mai toarnă rom. Mai dă cerneală!" Mă credeţi? Se întâmplă de-i toarnă de câte cinci ori pe noapte.

— Rom ?

— Ce rom, — cerneală! A isprăvit — îndată la mine, în dormitor, cu condeiul în mână: „Ninca — strigă — dă-mi un nou subiect. Pe ăsta l-am dat gata!"

— Dar dumneavoastră îi daţi subiectele?

— Se înţelege că eu. Cine altul?

— Dar e plăcut să fii nevasta unui asemenea om, — zise conferenţiarul, bulbucând ochii şi mai tare.

— Ba, ştiţi, nu tocmai. N'aşi dori duşmanului...

In fundul sufletului mă simţii jignit, dar tăcui.

Domnul cu ochi de rac demult era gelos de succeşul „femeii lui Avercenco". Se vedea după faţă că nu s'ar da înlături de a ne povesti ceva nu mai puţin extraordinar. Pentru a începe, mai întrebă odată pe blândul mujicioc:

— Şi aşa, mijeşte, zici?

— Ba încă cum mijeşte...

— Prostii. Iaca Parisul e aşa fel de oraş, că acolo nu mai mijeşte. Da... Am avut aşa întâmplare la Paris, că nu-mi pot veni nici azi în fire. Am fost adecă martor. Cunoaşteţi turnul Eifel?

Se dovedi că-l ştiu toţi. Chiar mujicul îl văzuse pe o poză, la prăvăliaşul din sat.

— Trebue să fie înalt tare, afurisenia?

— D'apoi! După cercetările din urmă se socoate până la şase sute de metri. Merg eu odată pe străduţa, care duce tocmai pe lângă turnul Eifel. Mă uit: în catul al treilea stă un om... dar o fi fost până jos vreo şaptezeci de stânjeni. Se uită în jos, îşi făcu semnul crucii — şi unde sări deodată!...

Diaconul se luă de cap şi începu să geamă, clătinându-se.

— S'a făcut turtă !

— Tocmai aici e minunea! — exclamă, extaziat, bulbucatul domn. Nici o turtă, părinte. Deloc. Ci zboară, ajunge frumos la pământ, se scoală în picioare, se scutură şi pleacă, parcă nu i s'ar fi întâmplat nimic.

— Mijeşte! — începu mujicul să chicotească.

— Cu toate astea... Cu toate astea... — se zăpăci diaconul. Adică, cum aşa? Cum se poate? Dela aşa înălţime ? Dar asta e cu neputinţă.

— Iţi spun: cu ochii mei am văzut, — zise bulbucatul cu demnitate.

Interveni o clipă de tăcere jenantă.

Un domn uscăţiv, cu o faţă galbenă de mongol şi cu nişte firişoare rare în locul mustăţilor, — care nu rostise până aci o singură vorbă şi stătea lângă mujicioc (numai ei doi n'aveau loc), — păşi deodată către omul bulbucat, îi întinse mâna şi i-o strânse, scuturând-o, mulţumind...

— Ce pofteşti? — se zăpăci bulbucatul. Pentru ce?

— Ah, vă sunt atât de obligat, — rosti serios omul galben. Ştiţi dumneavoastră că tocmai eu sunt acela, care a sărit atunci depe turnul Eifel? Numai că pe mine nimeni niciodată nu m'a crezut, că am făcut-o cu atâta succes: „minţi", ziceau toţi. Dumneavoastră sunteţi cel dintâiu om, care aţi confirmat!

Toţi rămaseră uluiţi; dar eu nu sunt omul, care să rămân în umbră, când aproapele meu s'a distins aşa de uşor.

Mă sculai, mă aplecai spre blonda cu panglică roşie, o apucai în braţe şi damă şi panglică şi începui să le acopăr cu sărutări, îngânând:

— Scumpa mea! Porumbiţa mea! Ce întâlnire plăcută !

Dacă zece oameni ar fi sărit din zece turnuri Eifel, n'ar fi provocat atâta zgomot şi scandal, cât am stârnit eu.

Dama se zmucea în braţele mele încleştate, cerând apărare, părintele diacon şi domnul bulbucat mă înhăţară de mâni — eşi o încurcătură nostimă de tot.

— E nebun, — striga diaconul. L-ai înebunit dumneata cu Eifelul dumitale.

— Cum a îndrăznit? Cum? — ţipa dama.

Ii dădui drumul din braţe şi-mi încucişai mâinile pe piept, luai o ţinută de liniştită demnitate.

— Spuneţi, domnilor, întrebai. Are drept un bărbat să-şi sărute nevasta?

— De avut are, se înţelege, — zise diaconul. Bărbatul are, dar dumneata... un fel de coadă...

— Nu, nu-s coadă! In prezenţa dumneavoastră dama aceasta a spus că e nevasta scriitorului Arcadii Avercenco!

— Aşa-i! Am auzit.

— Ei, bine: tocmai eu sunt scriitorul Arcadii Avercenco. Aşa e scris şi în pasport. Poftim, citiţi!

Nimeni nimic n'a înţeles, afară de omul care a sărit depe turnul Eifel.

Acesta îmi strânse mâna şi-mi şopti:

— Am sărit eu de sus, dumneata şi mai de sus! Zău, e vesel aici!

Doamna, tremurând încă de spaimă şi încă de ceva, ce se zărea în privirile-i rătăcite, îşi îndreptă coafura, deranjată de sărutările mele şi se adresă către domnul bulbucat, pe care-l considera, de sigur, drept tovarăş de nenorocire.

— Colonele, condu-mă până în coridor. Aici e înăbuşitor...

Eşiră. Mujicul şi cel care sărise din turnul Eifel, ocupară locurile lor şi respirară uşuraţi.

— Mi-am prăpădit picioarele, nu altceva, de când stau. Iaca aşa-mi tremură, — zise mujicul.

— Mijeşte? — râsei.

— Aşa, aşa. Dar ce, domnule: de bună seamă ai întâlnit muierea dumitale aici?

— D'apoi n'ai văzut cum s'a bucurat?

Mă sculai şi eşii în coridor pentru a mă dezmorţi.

Vocea damei murmura:

— Nu se află călduri ca la Taşchent. Aveam un şirag de perle, moştenite din familie. Ca să nu vă mint, cât nuca. Şi închipuiţi-vă, de căldură au crăpat perlele.

— Se poate. Un caz analog s'a întâmplat cu o cunoştinţă a mea: fiu-său, tot jucându-se, înghiţi, una câte una, un şirag de mărgele. Se uită oamenii — s'a îngreuiat băieţaşul... Il duc la doctor, când colo — înăuntru suna ca o zdrăncănică de copii — comedie curată...

(Tradus din ruseşte de A. FRUNZA)

In tren

După o oprire scurtă, cât una „facultativă" de pe liniile de tramvai, acceleratul se urneşte din gară cu maximul de sforţări pentru a-şi relua viteza şi lasă în urmă-i trei călători: din clasa II-a un sublocotenent iar din clasa III-a o femeie hărţuită de nişte desagi lungi şi încă un călător. Călătorul acesta, după port şi înfăţişare, nu pare a fi de prin partea locului şi nici chiar de prin locuri ştiute — şi lumea caută la el cu dinadinsul şi-şi întoarce capul să se mai uite... După îmbrăcămintea lui improvizată — şi uzată până la strălucire, acolo unde nu e spartă, — nici nu l-ai putea socoti între călători, dacă nu s'ar fi urnit trenul de lângă el şi n'ar purta la subsuoară şi el o legătură. Şi, într'adevăr, îşi ţine la subsuoară cu grijă legătura (o haină înfăşurată şi legată cu sfoară), iar acceleratul este acela, care l-a dăruit gării, ca s'o măsoare mai întâi o clipă nemişcat de lângă linie...

Călătorul poartă pe trupu-i prea voinic pentru straie de ocazie o haină scurtă de culoare cenuşie, înjghebată parcă din resturile unei plăpomi. Printre cei trei nasturi ai ei se mai întrevede o vestă ori poate o altă haină de culoare gălbuie sau pe aproape... Pantalonii îi sunt de dril, lucitori şi ei, în culoare neprecisă. In picioare, o pereche avariată de pantofi de pânză „albă", iar pe cap o caschetă înaltă deasupra frunţii — dând capului o înfăţişare de general rus sau de amiral — complectează o arătare de carnaval în contrast isbitor cu seriozitatea unui chip bântuit. Un vagabond, client al azilurilor de noapte, al intrărilor de biserici, al aresturilor poliţieneşti... Gheorghe Arieşan seamănă acestora chiar şi în căutătura lui absentă, adâncă, tristă şi serioasă.

Şi totuşi, în această staţie, de tot aproape de casa părintească, nu se mai simte el chiar aşa ca pretutindeni în cele 87 zile de drum. Ba are de-acum şi în mişcări, în căutătură, ceva care îl face să semene unui călător: o oare-care grijă pentru ţinuta lui, adică o stinghereală, şi încă o grijă, care a început a-l stăpâni de cum a părăsit vaporul englez şi care i-a mai crescut aici, dar print'însa nu mai trecuse de mulţi ani de zile: să nu scape trenul.

S'ar putea oare să-l recunoască cineva în această staţie ori în trenul cel de pe urmă pe care-l ia? Nici el nu recunoscu vre-un chip omenesc în staţia pe care o lăsase agitată, cu forfotă, cu gesturi şi lacrimi 15 ani în urmă, şi care acum îi păru aşa de singură, cu tot du-te vino de un sfert de oră al ei; pe nimeni nu recunoaşte nici în trenul care-l duce acum direct şi are să-l lase, după un ceas, în orăşelul său de naştere. Iar el, Gheorghe Arieşan, încă şi mai puţin poate fi recunoscut sub barba-i brumată de ani, de câteva săptămâni nerasă: adică ceia ce mai rămăsese din el, cel de altă-dată. Ceilalţi, necunoscuţii din tren, mai tineri şi mult mai tineri deât el, îi sunt străini, deşi acum ei trec toţi prin locurile umblate de el. Arieşan se uită străin la dânşii, ei cam chiorîş şi cu fereală la el, chiar şi cei din clasa III, neobişnuiţi cu un asemenea călător pentru clasa lor.

Trenuleţul acesta, în afară de vagonul pentru poştă şi bagaje, nu mai are decât 2 vagoane de a III-a şi unul comun pentru clasele I-a şi II-a, cu un singur călător, sublocotenentul Liviu Arieşan. Vine dela Turda cu trei zile permisie, să-i facă parastas mamei şi poate chiar să vândă casa. Are nădejde... O făcuse vânzătoare cu câteva săptămâni înainte şi cumpărători se găseau mai de mult. Va fi căutată casa unde preoţiseră tatăl şi bunicul ofiţerului. Alt-cineva, cu drept de moştenire, ne mai fiind decât el — după ce fratele mai mare, ori căzut în luptă ori pierit în Rusia, nu mai dăduse semne de viaţă — se hotărîse acum să vândă casa, iar cumpărătorii nu mai şovăiau nici ei. De aceia luase trei zile permisie, să-i fie cu răgaz pentru toate şi se gândeşte — cu privirea, în neştire, târâş pe ogoare — cum şi când ar fi să isprăvească fieşte-care lucru, se gândeşte că ar putea să fie drumul acesta cel din urmă drum mai cu răgaz la orăşelul lui de naştere, se gândeşte cam ce ar fi să ia pe casă, că va trebui să cuprindă în parastasul mamei şi pe fratele Gheorghe, rămas doar cu pomelnicele date de mamă, şi — binişor dispus în singurătatea gândurilor lui — se coboară la fiecare staţie... Cum şefii de gări, mai cu seamă pe liniile laterale şi într'o Duminecă de Aprilie fără călători, sunt chinuiţi de urât, vorbeşte cu toţi... Şi se gândeşte şi iar se gândeşte. Nu cu dinadinsul şi cu zor de a căuta o deslegare, ci cu plăcerea de a se tot gândi, de a se ocupa cu lucruri plăcute, cu gânduri plăcute şi fără şir, foarte prielnice. Şi se mai uită mereu pe geam. Şi tot aşa se mai uită din coridor spre vagonul de a III-a.

Cui nu i se poate întâmpla, ca lui Liviu Arieşan, să mângâie astfel de gânduri plăcute, fără şir — chiar de se duce la un parastas — atunci când viaţa e toată înainte şi când, după un drum de noapte, restul din cale duce pe o vale înflorită spre locul copilăriei?! In afară de aceasta Liviu Arieşan n'are nimic de făcut, nici vre-o carte de cetit, nici astâmpăr. De aceia mai cercetează cu ochii pe călătorul neobişnuit, aproape nelipsit de pe platforma vagonului de a III-a. Acest călător straniu, absent când pentru oamenii când pentru lucrurile din jurul lui şi sigur de sine în zdrenţele ce-l acopăr, îl distrage pe Liviu Arieşan dela gândurile lui fără şir şi aproape îl irită.. Deşi e trecut abia un an de când poartă tresa de sublocotenent, îşi însuşise şi el ceva din dispreţul pentru civili... Şi, cu toate că se sileşte să reziste acestui simţământ, el i se trezeşte mai nestăpânit decât de obiceiu în vecinătatea călătorului golăneţ de pe platforma din faţă, nepăsător şi nebăgător în seamă până aproape de sfidare. Işi închipuie pe Georgescu din a IV-a cum l-ar lua în primire pe unul ca acesta: „Ce-i cu tine?"...

Dar, dela o vreme, peste nepăsarea călătorului începe să mijească un început de înseninare, de bună dispoziţie în ochi. Ca şi cum ar vedea pe cineva, ca şi cum ar agrăi pe cineva în închipuire...

Câţi ochi ni se pare să-i mai fi văzut!... Dar atâţia dintre ochi ce ni se par că i-am mai văzut, dacă nu ne sunt priitori, ne irită; după cum toate privirile care ne irită, nu ni se par cu totul străine... După ce, de câteva ori ofiţerul îşi încrucişase privirea cu Gheorghe Arieşan şi-şi închipui că se zăriseră încă din trenul celălalt, se atinseră cu cotul la o coborîre în staţie. Cel din a III-a n'a zis deloc „pardon", dar a zis aproape înţepat sublocotenentul. I-ar fi zis şi mai mult, dacă n'ar fi fost nepotrivit cu împrejurările în care călătoria şi n'ar mai fi fost uniforma... Dela locul lui se mulţumi Liviu Arieşan să-l fixeze. In cele din urmă golanul şi el îl priveşte... Drept în ochi, cu dinadinsul, parcă să-i fie lui Liviu pentru cele câteva clipe câte le mai are până la coborîş. Chipul lui prelung, uscat, osos, cu o căutătură iarăşi absentă, îi aminteşte acum toate figurile de bătrâni nebărbieriţi şi simpli, care, în copilăria lui, de mult, cercetaseră, în zilele de sărbători, biserica... Are acum chiar ochii umezi de bătrâneţe, întocmai ca ei, ca bătrânii de atunci...

Bine că nu l-a bruscat, gândi generos Liviu. Ducă-se în plata Domnului... Şi, coborând mulţumit de sine, o ia grăbit la picior trimiţând în treacăt un salut şăpcii roşii de pe peron...

Gheorghe Arieşan trece şi el prin această staţie, în dos, ca nimeni, nerecunoscut, petrecut doar de cele câteva perechi de ochi ale peronului. Işi duce cam aplecat straiele calice pe trupu-i voinic, ca şi cum ar vrea să se ascundă, să se împuţineze după haine. Tot mai departe înaintea lui grăbeşte singur ofiţerul, pe drumul mărginit de două rânduri de copaci; iar mai încolo, deoparte şi de alta, încep să se apropie dealurile cu aşezările oraşului mai mult gospodăreşti decât târgoveţe, cu atâtea clădiri necunoscute, fiind pe locuri noui, altele greu de recunoscut din pricina acestora... Pe coasta de miază-zi, încă mai scăldat în lumină, iată cartierul cu biserica — şi, aproape, casa... Mai sus Câmpul Ovezelor şi pădurea...

Lăsând strada principală şi urcând într'o suflare pe ulicioara tăcută a Măgurii, a ajuns...

Ana, bătrâna servitoare Ana, după ce a plâns-o mai întâi o bucată pe mamă-sa — ca şi când abia acum aflase cu adevărat că nu mai e, — îl plânge acum pe el, pe Gheorghe, cu moarta laolaltă... Ca şi cum el n'ar fi în viaţă, ori ar fi mai de plâns acum decât înainte.

Gheorghe, dela o vreme, ba-i aude ba nu-i aude glasul alături pe prispă... O lăsă să plângă singură pe prispă şi porni devale. Când a ajuns aproape de poarta ţintirimului, ieşia sublocotenentul. Ofiţerul s'a oprit şovăitor; vru să-l întrebe şi apoi l-a întrebat cu un ton blajin, parcă i-ar fi fost frică de cuvinte:

— Dumneata pe cine cauţi?

— Pe nimeni...

Răspunsul străinului fu sec, cu o voce cunoscută, ca a ori-cărui necunoscut pe care l-ai privit îndelung — şi porni spre poarta peste care se adunau înfloriţi liliecii. Ofiţerul, tot şovăielnic, îşi continuă drumul spre biserică, să-l apuce pe preot mai înainte de ieşirea dela liturghie.

De sus, de pe deal, cu mâna straşină la ochi, cu răsuflarea oprită, urmărise Ana — şi, cu braţe ridicate, începu acum să alerge în neştire strigând alarmată departe peste vale...

ROMULUS CIOFLEC

Folklor din Elada nouă

Distihuri

De dragul tău, iubita mea, voiu face în tot chipul,
Voiu sta să număr frunzele şi bob cu bob nisipul.

Nu-i chin mai mare, nu e dor ce sufletul răpune
Ca tăinuita dragoste ce taina nu-şi o spune.

O ferestruie să-mi fi dat în inimă norocul
Ca s'o deschid în orice zi să-mi potolesc tot focul.

Pământul am cutreerat să dau de dulci ciorchine,
Nimic mai dulce n'am găsit ca buza ta, ca tine.

Stau uluit şi tot mă mir cum sufletu-ţi să 'ngheţe
Aşa nedornic, nemilos! Păcat de frumuseţe !

Oricine tremură de foc, să nu vie la mine,
Ca nu cumva să-l mistue dogoarea-mi de suspine.

Mă plimb pe gânduri şi mă mir, din ochi îmi pică rouă,
Cum munţii la suspinul meu nu se despică 'n două.

O Lună tu, te pismuesc că de noroc ai parte
Şi poţi vedea pe dragul meu, pe când eu sunt departe.

Obraji frumoşi de trandafiri şi ochi de viorele,
Privighetorile 'n grădini vă 'nalţă pân' la stele.

Nemângâiată inimă, alină-te mai bine, —
Tu nu plângi singură, ci mulţi mai suferă ca tine.

Te-am luat, podoabă scumpă, floare neasemuită,
Şi-am lăsat vecinătatea ca o ţară pustiită.

Dragoste, prietenie, — cum le 'nghite valul vieţii!
Se 'ntâlnesc şi stau de vorbă ca străinii, ca drumeţii.

G. MURNU

„Naivul"
—istorie adevărată, scoasă din manuscrisele părintelui Quesnel—
de Voltaire

A apărut în *Biblioteca Dimineaţa No. 134, un volum elegant, tipărit pe hârtie velină, 140 de pagini. Preţul 12 lei.*

De vânzare la librării, depozite de ziare, chioşcuri şi debitele regiei.

Reportaje fotografice în culori
Curiozităţi şi nuvele extraordinare
Şi un supliment gratuit de 16 pagini
vă oferă
„Realitatea Ilustrată"
Apărută în 32 pagini. —— Preţul 10 lei

Citiţi azi:
LECTURA No. 224
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
GEORGES DUHAMEL
AMORURILE LUI PONCEAU
Lei 5. Scrierea complectă la chioşcari şi librari.

Cronica Sahului

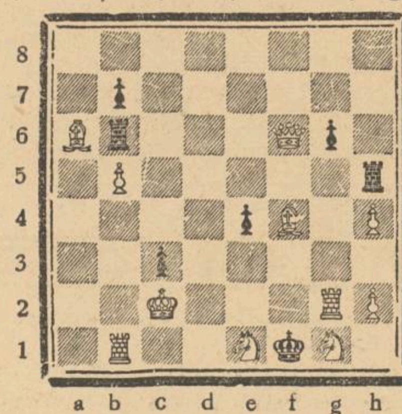
PROBLEMA No. 365

— Din concursul nostru de probleme —

Motto : „Neue Kombination"
(inedită)

Negru:

Rf1, Tb6 şi h5, Pb7, c3 é4 şi g6 (7).

Alb:

Rc2, Df6, Tb1 şi g2, Cé1 şi g1, Na6 şi f4, Pb5, h2 şi h4 (11).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

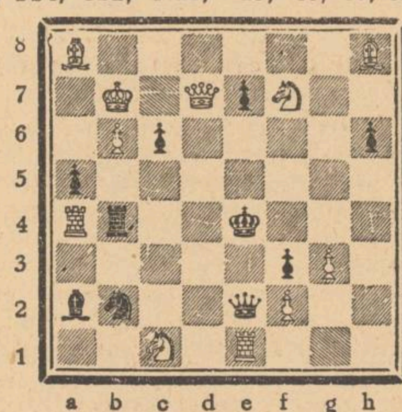
PROBLEMA No. 366

— Din concursul nostru de probleme —

Mottto : „Schach dem Koenig"
(inedită)

Negru:

Ré4, Dé2, Tb4, Cb2, Na2, Pa5, c6, é7, f3 şi h6 (10),

Alb :

Rb7, Dd7, Ta4 şi é1, Cc1 şi f7, Na8 şi h8, Pb6, f2 şi g3 (11).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 163

Jucată în concursul internaţional din Nisa în ziua de 15 Martie 1931.

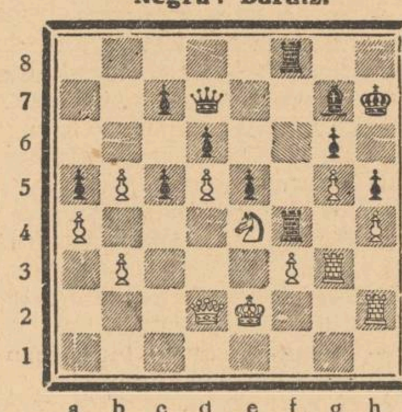
Alb : Rosselli del Turco **Negru : A. Baratz**

Gambitul damei

1. d2—d4, Cg8—f6 ; 2. c2—c4, g7—g6 ; 3. Cb1—c3, Nf8—g7 ; 4. é2—é4, d7—d6 ; 5. f2—f3, Cb8—d7 ; 6. Nc1—é3, é7—é5 ; 7. d4—d5, a7—a5 ; 8. Dd1—d2, b7—b6 ; 9. Cg1—é2, Nc8—a6 ; 10. Cc3—b5, h7—h6 ; 11. h2—h4, Cd7—c5 ; 12. Cé2—c3 ? incorecvent, ar fi trebuit să continue cu g4. 12...., Cf6—h5 !, ameninţă f5 şi Nf6. 13. g2—g4, Ch5—g3 ; 14. Th1—h2, Cg3 ×f1 ; 15. Ré1 ×f1, h6—h5 ! ; 16. g4—g5, 0—0 ; 17. Rf1—é2, Dd8—d7 ; 18. Ta1—g1, Tf8—é8 ; 19. Né3 ×c5. b6 ×c5 ; 20. a2—a4, Té8—f8 ; 21, Cc3—d1, Rg8—h7 ; 22. Cd1—f2, f7—f5 ; 23. b2—b3, f5 ×é4 ; 24. Cf2 ×é4, Tf8—f4 ; 25. Tg1—g3, Na6× b5 ; 26. c4 ×b5, la a ×b. ar fi urmat a4 ! 26...., Ta8—f8 !

Situaţia partidei după a 26-a mutare a negrului

Negru : Baratz.

Alb : Rossell.

27. Dd2×a5 ? această mutare duce imediat la pierdere. Partida s'a mai fi putut menţine prin Dd3. 27...., Dd7—f7 ; ameninţă punctele f3 şi d5. 28. Da5—d2, Tf4 ×é4+ ! la T×f3 ar fi urmat Cf6+. 29. f3×é4, Dd7—f1+ ; 30. Ré2—é3, Df1—f4 + ; 31. Ré3—d3, Df4×g3+ ; 32. Rd3—c2, c5—c4 ! şi alb abandonează, căci la b×c4 ar urma Da3 şi alb nu mai are nici o scăpare.

BIBLIOGRAFIE

No. 3 (pe Martie) şi No. 4 (pe Aprilie) din „Revista Română de Şah" se prezintă în aceleaşi condiţii ireproşabile din punct de vedere redacţional şi technic ca şi în trecut. Această admirabilă publicaţie — singura de acest fel în limba română — este organul oficial al Federaţiei române de şah şi apare la Iaşi sub direcţia d-lui Mihail Sadoveanu. Graţie neobositelor sforţări ale redactorilor revistei, valoroşii şahişti Anatole Ianovcic şi Milu Augutstein, precum şi nepreţuitului concurs al colaboratorilor săi d-nii W. Pauly, S. Herland, I. Schlarko, R. Cofman şi H. Taubmann, „Revista Rnmână de Şah" este un adevărat tezaur pentru orice amator al aestui nobil joc. Ea conţine numeroase şi frumoase partide, studii, probleme, precum şi o bogată cronică şahistă.

Abonamentul e de 300 lei pe an şi 175 pe 6 luni. Cererile se vor adresa la „Revista Română de Şah", Iaşi, str. Zugravilor 19.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

„Aş vrea să ştiu"

V. UNGUREANU-BĂLŢI

Care e cauza şi care sunt simptomele boalei somnului?

Germenul infecţios, care pricinueşte boala somnului (encefalita letargică), este un animal unicelular, din clasa protozoarelor.

Agentul de transmisiune al acestei boale este musca ţe-ţe, care, prin muşcăturile ei, inoculează germenul în corpul omului şi al animalelor.

La om, primele simptome ale boalei apar de obicei după 8-10 zile, după muşcătura insectei şi se manifestă printr'o febră violentă, întreruptă de intervale, în care temperatura revine la normal. Bolnavul simte o slăbiciune generală, o lene fizică şi intelectuală, devenind foarte sensibil la durere. Insomnia şi durerile de cap sunt frecvente şi anemia din ce în ce mai accentuată. Urmează apoi alte simptome, care denotă o intoxicaţie a sistemului nervos: bolnavii au tremurături, îşi schimbă caracterul, devin apatici şi foarte somnolenţi. Acest din urmă simpton este atât de frecvent şi caracteristic, încât a dat numele boalei. Turburările mintale sunt deasemenea extrem de frecvente. Bolnavul slăbeşte, respiraţia şi circulaţia nu mai funcţionează normal, crizele de somn sunt din ce în ce mai intense, mai prelungite şi mai apropiate între ele, ajungând în cele din urmă la o stare de toropeală continuă, în timp ce temperatura corpului se coboară sub valoarea ei normală. Moartea se produce astfel prin amorţirea totală a organismului şi a tuturor funcţiunilor. Socotită multă vreme ca incurabilă, boala somnului pare în ultimul timp oarecum tratabilă, dacă tratamentul se aplică înaintea invaziunii sistemului nervos central.

F. POPA-BUZĂU

Cum s'ar putea defini în sensul cel mai larg noţiunea de „lege"?

Filosoful francez Montesquieu, în faimoasa sa lucrare *„L'esprit des lois"*, defineşte legea ca un raport necesar, ce derivă din natura lucrurilor.

Montesquieu a avut în primul rând în vedere, în această definiţie legea ce reguleează raporturile între oameni, opera legislatorului.

Totuş, definiţia se poate aplica tuturor felurilor de legi.

In general, înţelegem prin *lege* raportul constant şi invariabil, care uneşte două fenomene. Nu trebue să confundăm *legile naturei* cu *legea naturală*. In limbajul filosofic curent, ultima expresie reprezintă legea morală, care ne ordonă să facem binele şi să evităm răul (imperativul categoric kantian). Legile naturei, pe de altă parte, sunt generalizările faptelor, generalizări obţinute prin metoda inductivă.

Se obişnueşte uneori să se stabilească o opoziţie între *legea morală* şi *legile scrise*, care sunt opera legislatorilor şi se găsesc înscrise în codurile justiţiei.

M. MIRCESCU-LOCO

a) Ce cărţi pot consulta asupra lui Dostoiewski în limba română şi franceză?

In limba română : „Studii critice" de Gherea.

In limba franceză: „Dostoievski" de Stefan Zweig (editura Rieder), „Dostoievski" de André Gide (ed. Grasset) şi „Les révélations de la mort" de Leon Chestov.

b) Cine a rostit întâia oară expresia „Vae victis"?

Cuvintele „vae victis" (vai de cei învinşi !) au fost rostite întâia oară de Brennus, conducătorul Galilor, care a ocupat şi jefuit Roma în anul 390 în Chr. După tradiţie, pentru a înceta asediul cetăţii romane, Brennus ceru 1000 livre de aur. In timp ce se cântăria aurul, Romanii imputară învingătorilor faptul că se folosesc de un cântar fals, pentru a-i înşela. Drept răspuns, Brennus aruncă în balanţă spada sa grea şi rosti celebra exclamaţie: vae victis, arătând prin aceasta că învinşii, fiind cu totul la discreţia învingătorilor, trebue să suporte orice abuz de forţă.

UN CITITOR — LOCO

In ce constă „planul de cinci ani" al Rusiei sovietice?

Guvernul Rusiei sovietice, penrtu a realiza o radicală transformare economică în cuprinsul U. R. S. S., a elaborat un vast proect de ridicare a producţiei, eşalonat pe timp de cinci ani. De aci vine şi numele „planului de cinci ani" sau „plan quinquenal". Programul se întinde asupra intervalului de timp între 1 Octombrie 1928 şi 1 Octombrie 1933, stabilind în fiecare direcţie de activitate cota de majorare a producţiei, ce urmează a fi realizată la sfârşitul fiecărui an. Planul de cinci ani, care înţelege să exploateze la extrem toate resursele Rusiei şi ultimele inovaţiuni ale technicei moderne este destinat să asigure sovietelor ruseşti, prin complecta industrializare a ţării independenţa lor economică.

Prevederile proectului, au fost în parte înfăptuite în cursul primilor 2½ ani, cât au trecut până acum. Activitatea urmează intensă şi febrilă pentru realizarea ţelului final.

F. I. POPESCU-BRĂILA

a) Ce cărţi îmi recomandaţi în limba română despre viaţa şi opera lui Karl Marx?

Vă recomandăm următoarele cărţi, toate din editura „Casei Poporului" Bucureşti.

Karl Marx (schiţă biografică) de Dr. Ottoi, *Manifestul comunist* de K. Marx şi Fr. Engels, *Salarii, preţ, profit* de Karl Marx, *„Capitalul"* (după Karl Marx) rezumat de Carlo Cafierro şi *„Concepţia materialistă a istoriei"* de C. Dobrogeanu Gherea.

Dacă cetiţi şi franţuzeşte, vă recomandăm lucrarea *„Karl Marx, sa vie et son oeuvre"* de Max Beer (editura l'Humanité).

b) O lucrare populară despre principiile generale ale sociologiei?

Vă recomandăm lucrarea de curând apărută : *„Manual de sociologie"*, de D. I. Suchianu (editura „Adevĕrul"), care cuprinde o expunere clară, sistematică şi populară a principiilor şi problemelor fundamentale, ale sociologiei.

Este cea mai indicată operă de iniţiere în ştiinţa socială, atât pentru elevi cât şi pentru autodidacti.

Cărţi şi Reviste

Viaţa lui Oscar Wilde

Opera lui Oscar Wilde ar fi rămas desigur uitată, dacă compatrioţii săi — bine-înţeles fără voie — nu i-ar fi dat cea mai invidiată glorie pe care o poate cunoaşte un om, aceia a martirului.

Proba evidentă este că nici un critic n'a scris vreodată zece pagini asupra literaturii sale artificiale, în timp ce biografii lui Wilde sunt nenumăraţi.

D. Léon Lemonnier, ultimul biograf al lui Oscar Wilde, n'a fost descurajat de marele număr de predecesori.

Opera sa asupra vieţii lui Wilde este poate cea mai bună care există în Franţa asupra acestui personagiu plicticos.

Desigur d. Lemonnier a citit tot ce s'a scris mai demult, un avantaj pentru dânsul. Marele merit însă este că biograful de azi a clarificat, a clasat şi a căutat să descurce partea adevărată din materialul ce avea la îndemână.

In timpul procesului celebru, interesaţii erau în mare parte tineri. Azi, deşi bătrâni, nu încetează totuşi disputa.

D. Lemonnier n'are o idee preconcepută.

El a cercetat pe câţiva septuagenari, care i-ar fi putut da o relaţie precisă, şi fapt important sunt câteva destăinuiri ale lordului Alfred:

„In adevăr, — spune lordul, — Oscar nu spunea adevărul atunci când afirma puritatea relaţiunilor noastre, dar ce putea spune un om de onoare?"

Fără exces, fără înduioşări ridicole, d. Lemonnier a încercat să înţeleagă pe Wilde, căutând unitatea spiritului său deformat.

Atunci când citeşti cartea lui Lemonnier, remarci că portretul lui Wilde seamănă mult cu o caricatură.

Căci în adevăr Wilde era lipsit de simţul ridicolului.

D. Lemonnier este în schimb echitabil faţă de lordul Alfred Douglas, judecat aşa de aspru de partizanii lui Wilde. Criticul arată că lordul Alfred în plin scandal, atunci când frica transformă în laşi pe cei mai curajoşi, a fost demn, sincer şi până la sfârşit a ajutat pe Wilde cu prezenţa şi banii săi.

Wilde n'a fost el însuşi decât spre sfârşitul vieţii sale. Cu foarte puţini bani — şi el avea, slavă Domnului — ar fi putut trăi în Franţa într'o singurătate destul de demnă.

Dar n'a făcut-o. Cutreera localurile compromise, cerea tuturor bani şi ajutor, plângându-se de gloria sa defunctă.

In faţa acestei decăderi îţi dai seama că Wilde, cu tot succesul său uşuratic, dragostea lui de lux şi pretinsul cult pentru frumos, avea în fond gusturi destul de vulgare.

Cam asta e impresia ce-ţi lasă biografia, — dealtfel deloc romanţată — a d-lui Lemonnier. — *Z. N.*

Dragostea lui Maeterlinck

Amintirile începutului dragostei artistei Georgette Leblanc pentru Maeterlinck în 1895 şi sfârşită în 1918, ne sunt prezentate de editorul Bernard Grasset într'un chip foarte prudent. Prudenţa sa e uşor de înţeles, dată fiind delicateţea şi intimitatea acestor destăinuiri.

Inceputul dragostei este dintre cele mai interesante. Tânăra cântăreaţă părăseşte Parisul şi se stabileşte la Bruxelles cu singurul gând de a cunoaşte pe poetul visurilor sale, pe acest timid celebru, burghez calm, avocat necunoscut, care trăia retras la Gand împreună cu părinţii săi.

Georgette Leblanc, plecată din provincia-i natală, se stabileşte la Paris, urmându-şi cariera teatrală. După un manej nereuşit, ea observă asemănarea dintre sufletul său şi al lui Maeterlinck şi înţelege că destinul e acela care a hotărît unirea lor.

Prima lor întrevedere e plină de farmec. Maeterlinck primeşte pe Georgette în casa burgheză a părinţilor săi, într'un salon mare şi rece. Tânărul colos flamand, cu un macferlan lung, cu unghiile roase de acizi purta o pălărie, care nu-l prindea deloc.

„Mă simţeam uşurată ca de-o povară, — scria Georgette, — atunci când şi-o scotea".

Felul în care a fost primit Maeterlinck la Bruxelles de Georgette Leblanc a fost mai complicat.

Cântăreaţa transformase apartamentul său în onoarea oaspelui, în chip cu totul deosebit. Camera destinată primirii poetului a fost tapisată cu tul negru ornamentat cu podoabe argintii.

Din nenorocire, pentru a ajunge acolo, trebuia să traversezi salonul, unde se afla un fotoliu vechi în dreptul sobei. Şi tocmai aici s'a oprit Maeterlinck, luând loc în hidosul fotoliu.

O primă decepţie pentru Georgette, dar de scurtă durată, căci imediat şi-a dat seama că dragostea ei era pentru sufletul şi opera lui Maeterlinck.

Omul acesta, care da o mare importanţă meselor copioase, pe care-l interesa sportul care favorizează muşchii, nu părea că ia parte activă la viaţă. Şi Georgette era mulţumită când se gândea că numai ea posedă cheea acestei comori interioare, nerevelate de exterior.

Timp de 20 ani Georgette Leblanc s'a socotit deasupra legilor umane. Prin spiritul superior ce o lega de Maeterlinck, ea a ignorat pe om, a confundat din păcate dragostea omului cu acea dragoste dumnezeească, care singură e capabilă să confunde eul propriu cu acel al creaturilor sale.

Dela început încă Georgette Leblanc s'a arătat extrem de mândră de fraza sa scrisă lui Maeterlinck.

„Noi nu ne cunoaştem tăcerea, fiindcă n'am îndrăznit încă să tăcem împreună".

Maeterlinck a reluat această idee în opera sa „Le trésor des humbles".

A fost deajuns pentru ca Georgette să-şi reclame partea sa de colaborare la opera maestrului.

Această deviaţie literară a fost o greşală ireparabilă.

Cu mult mai indicată ar fi fost scrisoarea scrisă poetului într'o noapte, scrisoare pe care Georgette n'a trimis-o şi unde femeia îşi plângea, simplu, părăsirea. — *Z. N.*

Revista Scriitoarelor şi Scriitorilor români (No. 1—2)

Această publicaţie intră în al cincilea an de existenţă. Acest record în publicistica feminină, ale cărei organe apar şi dispar capricios, a putut fi realizat prin perseverenţa şi sacrificiile continue ale redactoarei, cunoscuta scriitoare d-na Aida Vrioni.

In numărul acesta dublu, d-na Marg. Miller-Verghi publică începutul unei frumoase nuvele din lumea înlănţuită a reginelor şi prinţeselor, iar d. Ciurezu şi d-na Sanda Movilă versuri reuşite. Bogata cronică plastică, literară şi teatrală e semnată de doamnele Papadat-Bengescu, Aida Vrioni şi Agata Bacovia. — *A. G.*

Curier literar

„Du temoignage" de Jean Norton Cru. După ce a publicat un volum despre „martorii" războiului, autorul ne oferă azi un nou volum despre „mărturii".

Cartea lui Jean Norton Cru distruge „minciunile istorice" şi „legendele eroice". Autorul critică, deasemenea „romanele de război" scrise după povestirile soldaţilor, departe de învălmăşeala luptei.

Ideia păcii a fost acceptată de toţi şi cărţile de război descriu în culori vii grozăviile măcelului mondial. Descrierea melodramatică a războiului întunecă, însă, realitatea mai puţin senzaţională, dar mult mai zguduitoare.

Jean Norton Cru respinge „literatura" războiului. Realitatea e mult mai interesantă. De aceea autorul încearcă să culeagă toate documentele importante pentru judecarea obiectivă a războiului. Nu-l interesează decât mărturiile controlate ale soldaţilor care s'au luptat pe front. Numai soldaţii care au stat în tranşee cunosc adevărata înfăţişare a conflictului mondial. Ofiţerii de stat major, comandanţii cu grad mai mare decât acel de căpitan, militarii din dosul frontului şi prizonierii nu cunosc caracterul veritabil al luptelor moderne.

In condiţiile actuale dispare cu totul eroismul personal şi impulsiv, făcând loc eroismului răbdării şi menţinerii moralului. Autorul încearcă să distrugă mitul iniţiativei şi luptelor personale, importanţa atacurilor şi ofensivei. In tranşee predomină *frica*, nu faţă de inamic, ci faţă de maşinile distrugătoare care joacă rolul unor catastrofe elementare asemănătoare cutremurelor de pământ sau erupţiilor vulcanice. Cine se poate lăuda că a rămas indiferent faţă de revărsarea unui potop de lavă?

Cine încearcă să înlocuiască figura vie a soldatului eroic în răbdarea sa, cu un erou artificial, de pâslă, împiedică numai mişcarea de eliberare din ghiarele nebuniei războinice.

Trebue distrusă legenda că războiul este o luptă, deci inerent firii omeneşti; în războiu nu sânt luptători — omul devine sau călău sau victimă, după împrejurări, independent de voinţa-i personală. Şi Jean Norton Cru aduce dovezi în susţinerea tezei sale.

Adevărul despre război este mai îngrozitor decât toate produsele fanteziei literare.

* * *

„L'Affaire Dreyfus" de Alexandre Zévaès. Iată o istorie complectă şi imparţială a celebrei afaceri dramatice din care autorul degajează următoarea învăţătură instructivă:

„Rezultatul afacerii Dreyfus ne arată un popor răsculat pentru o ideie de dreptate, un popor mobilizat pentruca să se facă dreptate unui singur om. Ce învăţătură! De ce nu s'ar ridica, mâne, acelaşi popor pentru a face dreptate tuturor victimelor nedreptăţilor sociale?"

Primejdioasă întrebare.... Pesemne că e mult mai uşor să faci unui singur om dreptate, decât la toţi, laolaltă, cu atât mai vârtos cu cât e vorba de — dreptate socială.

* * *

„Histoire du Diable" de Joseph Turmel. Autorul este abatele Joseph Turmel care a fost răspopit, acum câteva luni, pentru atacurile sale repetate contra bisericii catolice. De data aceasta fostul abate s'a lepădat de diversele sale pseudonime pentrucă nu mai are de ce să se ascundă.

Diavolul e mort — afirmă autorul — deci nu mai există nici purgatoriu, nici infern.

Contra răului, omul de azi dispune de două arme: spiritul de solidaritate şi ştiinţa... Posedaţii şi vrăjitorii erau supuşii Diavolului; în aceste domenii necuratul îşi manifesta puterea lui absolută şi zgomotoasă. A pierdut, însă, cu timpul, aceste două feude.

Posedaţii nu sunt azi decât indivizi bolnavi de nervi care nu se mai tratează în biserică, ci în spitale. In ce priveşte vrăjitoria, ea este produsul halucinaţiei — dacă nu-i opera unor şarlatani, cum e în cele mai multe ori cazul. Satana a fost alungat din aceste refugii şi a rămas fără adăpost.

Criticul nouei reviste *„Le Mois"* îi oferă un apartament în operele romancierilor:

„Dacă e adevărat că diavolul e mort în arsenalul religios, e totuşi mai viu decât oricând în literatură".

* * *

Academia Latinitatis Escolendae a înfiinţat un premiu literar de 10.000 de franci, numit Premiul Latinităţii.

Premiul este destinat să încoroneze o lucrare în proză a unui scriitor contemporan de limbă neo-latină (Italian, Spaniol, Portughez sau Român) tradusă în limba franceză.

Premiul va fi decernat anual la 21 Aprilie.

* * *

— *Premiul Séverine*, înfiinţat de către d-na Yorska, şi destinat să recompenseze o operă scrisă de o femeie, în favoarea păcii internaţionale, va fi decernat pentru a doua oară la sfârşitul lunei Noembrie a. c.

Sunt admise toate genurile literare scrise sau traduse în limba franceză.

* * *

— Bernhard Shaw lucrează actualmente la o piesă cu subiect biblic pe care speră s'o termine în câteva săptămâni. Titlul dramei nu-i încă fixat. Se zvoneşte că Shaw scrie piesa special pentru trupa evreiască Habimah, care o va traduce în limba ebraică imediat după terminare şi o va juca înaintea oricărui alt teatru. Subiectul dramei ar fi un epizod din istoria Evreilor.

* * *

A trecut atât de puţină vreme de la moartea lui Joffre şi au şi apărut la Paris 4 cărţi despre defunctul mareşal. Maiorul Muller, aghiotantul lui Joffre, publică un volum cu titlul „Joffre et la Marne", Gabriel Hanotaux altă carte „Joffre vainqueur de la Marne"; Raymond Recouly, care a scris şi despre Clemenceau, scoate un volum cu titlul „Joffre"; şi în fine s'a editat şi lucrarea lui Joffre, „La Préparation de la guerre et la conduite des opérations". Aceasta-i numai începutul. Ne putem aştepta desigur la o întreagă avalanşă de cărţi despre Joffre.

Georges Duhamel

„Văzu din depărtare, venind în întâmpinarea sa, prin mulţimea pestriţă ce forfotea dimineaţa, un om voinic, puţin adus de spate, purtând un larg pardesiu cafeniu, în cap cu o pălărie neagră de fetru, şi nişte ochelari de baga, pe o faţă rotundă, rasă, grăsună".

Astfel s'a zugrăvit singur Georges Duhamel în cartea sa „Oamenii părăsiţi". Trebue să adăugăm că e medic, filosof, dramaturg, poet, romancier, — şi vrea mai presus de toate să fie un om. S'a născut în 1884.

In 1906 a urmat pe câţiva amici, Arcos, Barzun, Mercereau, Vildrac, ca să întâlnească, într'o casă veche din Créteil pe malul Marnei, pe Jules Romain. Din această sihăstrie a ieşit o atitudine nouă. Apoi a ţinut rubrica criticei poemelor la revista „Mercure de France" şi a publicat volume de poezii şi piese de teatru.

Porni ca medic la război şi a privit suferind oamenii, cu care se simţea frate. A publicat cartea „Viaţa martirilor", care-l făcu cunoscut marelui public şi-i atrase prieteni şi duşmani. Sub pseudonimul Denis Thevenin dete la lumină „Civilisation" care căpătă premiul Goncourt în 1918. Părăsi atunci cu încetul poezia şi, covârşit de influenţa lui Dostoewski scrise câteva romane şi însemnări de călătorie.

Duhamel trăeşte când la Paris în cartierul paşnic Val de Grâce, când la ţară prin împrejurimile Parisului.

Priveşte cu simpatie întristată oamenii. Le strigă adese uimirea lui de a-i vedea dispreţuindu-se, sfâşiindu-se. Incearcă să le arate calea fericirii, să descopere pe Dumnezeul misterios al clipei, făcându-i să simtă cât e clipa asta de veşnică.

Adânca lui umanitate, atât de caracteristică, iese puternic în relief în micul roman „Amorurile lui Ponceau", în care lacrima durerii se contopeşte cu cea a humorului, — şi pe care ni-l aduce în româneşte „Lectura, — floarea literaturilor străine" — în ultimul său număr.

A APARUT IN EDITURA „CUGETAREA"
VEŞNICUL INVINS
Roman de ION PAS

24 de ore, fericit!

Cine va avea posibilitatea de a trăi o zi întreagă după pofta inimei?

Doi inşi: Un cititor şi o cititoare, îşi vor satisface într'o zi orice dorinţe: vizite, teatru, petreceri, prezentări, dancing, plimbări, tot ce se poate face în 24 de ore, fără a schimba viaţa în restul zilelor. Răspunsurile, chiar şi din cele nepremiate vor fi publicate.

Amănunte şi cuponul de participare în excelenta publicaţie „Magazinul".

MARI PREMII LUNARE
oferă ziarul „DIMINEAŢA"
deslegătorilor jocurilor de cuvinte încrucişate, din senzaţionalu
„ALBUM REBUS"
PREŢUL 60 LE

COZONACI FRUMOŞI
FAINĂ DE AUR HERDAN

Pe marginea lui Rouge et Noir

O sută de ani dela apariţie

La 1830 apărea romanul lui Stendhal—Rouge et Noir. De ce i-a pus acest titlu, nu e încă lămurit. Un iubitor de originalităţi, cum era autorul romanului, putea să-i dea orice titlu şi oricât de curios. Reputaţia romanului s'a stabilit mult mai târziu, aşa cum prevăzuse însuşi autorul: opera mea va fi gustată de abia pe la 1880.

In realitate, Sainte Beuve, în 1840 îl arăta omenirii pe Beyle-Sendhal ca pe un mare geniu. O natură curioasă, bizară, plină de contradiţii, capricioasă, purta din naştere înclinarea romantică. V. Hugo în 1827 arătase doctrina romantismului şi o aplicase în dramă şi romanul lui social, Stendhal accentuează mai mult ca oricine caracterul romantic. Romantismul, presupune un fel de hipertrofie a eului şi la nimeni nu e concretizat ca la Stendhal. Romantismul presupune un egocentrism şi la nimeni nu e realizat, până la cinism, ca la Stendhal.

Romantismul este cultul individualităţii şi la nimeni nu-l găsim până la ambiţia vulgară ca la Stendhal. Are însă o notă specifică: *energia*. Personajele lui nu sunt contemplative, visătoare, ci *energice*, pline de avântul faptei. Nu fapta generoasă, moralizatoare, înălţătoare, ci fapta brutală care se realizează vertiginos, mânată de pasiunea egoistă, plăcerea demonică, dar naturală, plină de sinceritate. Căci ce este Rouge et Noir de cât poezia pasiunii calculate şi a unei ambiţii nemăsurate?

Fiul unui tâmplar, Julien Sorel, de o rară, poate maladivă sensibilitate, cu o imaginaţie înaripată şi cu o voinţă nestrămutată, intră în calitate de preceptor în serviciul primarului din Verrières, M. de Renal. Aerul lui sfios, inteligenţa lui, melancolia lui, interesară pe D-na de Renal, care interes se transformă repede în tandreţe. Se luptă cu ea însăşi ca să nu se trădeze. Julien Sorel, cu sensibilitatea lui delicată, crede că e socotit ca servitor şi revolta plebeului de a-şi umili stăpânul, îl încătuşează. Vrea să cucerească femeia D-lui Renal. D-na de Renal cedează, de milă cât şi din dragoste, omului, care nu vede în ea de cât o pradă pentru amorul lui propriu şi nu o va iubi, până la moarte de altfel. Dragostea lor fiind descoperită, Sorel este obligat să părăsească casa aceleia pe care o iubea din amor propriu şi din senzaţie fizică. Protecţia unui preot îl duce în casa unui favorit al regelui: D-l de la Mole.

Tratat în casă de toţi, deci şi de fiica D-lui de la Mole, ca servitor, îşi pune din nou la încercare voinţa aceasta plebeiană de a cuceri pe Mathilde de la Mole.

Ajunge să fie iubit de Mathilde de la Mole ca şi de D-na de Renal. E gata de a se căsători cu ea şi ca şi Philippe Bridau din „La Rabouilleuse", ca să facă cea mai strălucită carieră. O intervenţie involuntară şi inconştientă a D-nei de Renal îl face să-şi piardă situaţia în faţa socrului său. J. Sorel se gândeşte la răzbunare. Vine la Verrières, încearcă să ucidă pe D-na de Renal, o răneşte numai şi e dat în judecată. Condamnat la moarte, moare pe eşafod. Şi Mathilde, care n'a încetat să-l iubească, îl conduce la ultimul locaş, în timp ce D-na de Renal era în agonie. (Vezi Pierre Jourda în Revue des Cours et conférences).

Ce este cucerirea acestor femei de înaltă nobleţă, trăite în cel mai strâns şi sever protocol moral, de către un plebeu? Nu este aici aceaşi manieră romantică, ce o găsim şi în Hernani şi în Ruy Blas? Un bandit este amantul Don-ei Sol; un lacheu amantul unei regine.

In Rouge et Noir un plebeu, inteligent, frumos, de o voinţă neşovăitoare suceşte capul la două femei pline de poezie şi romantism. Pasiunea amorului trece peste convenţiunile noastre sociale. Adulterul este poezia romanticilor; căsătoria e proza vieţii după ei. *Mauprat, Indiana* sau chiar *Illusions perdues* al lui Balzac n'au aproape aceiaşi temă?

In afară de intriga romantică, de pasiuni puternice, de imaginaţie covârşitoare, de sentimentalism duios este romantic romanul Rouge et Noir prin nota individuală, subiectivă a însuşi autorului.

Julien Sorel este însuşi poetul vanitos, ambiţios, voluntar, imoral. Toţi poeţii romantici sunt subiectivi, dar nici unul nu şi-a romanţat autobiografia ca Stendhal.

Julien Sorel nu e nici erou lamartinian nici al lui Musset. E un perfect *dandy* plin de energie care ştie să călărească, să se bată în duel, să se ducă seara la teatru, să frecventeze saloanele, să se întreţie cu doamnele, cărora le povesteşte fapte eroice sau de spirit presărate cu echivocuri şi cinism.

E o timiditate la el care atrage, care place femeilor, dar e o timiditate pornită dintr'o superioritate necontestată, care-l izolează, îl depărtează, lăsând vid în jurul lui. Julien Sorel e un ambiţios mai mult de cât un amorezat. Chiar când iubeşte, nu e pasiunea pură, ci se întrevede vanitatea plebeului de a cuceri femeia dintr'o clasă superioară lui, de a triumfa împotriva burgheziei, nobleţei. Ajunge ca Ruy Blas la doi paşi de căsătorie, dar printr'o împrejurare nefericită se spulberă orice nădejde şi la unul şi la altul. Ruy Blas suferе şi plânge amorul pierdut sincer şi fără sgomot, Julien Sorel uită amorul, dar nu uită ambiţia sa sdrobită.

Julien Sorel, respectiv Stendhal, admite teoria lui Machiavel; că pentru a isbuti, orice mijloc e bun.

Nu-l întârziază scrupulele în alegere, ci oricare mijloc moral sau imoral e bun dacă isbuteşte.

Pătura de jos trebue să întrebuinţeze orice mijloc ca să răsbată, să înfrângă clasa stăpânitoare.

Pasionat, vehement, impulsiv, sensual, energic, imoral, sincer, iată caracteristicile sufleteşti ale lui Sorel. In timpul revoluţiunii, el ar fi fost Danton, ar fi tăiat capetele oamenilor sub teroare, ar fi exilat compatrioţii lui peste frontieră. In timpul imperiului s'ar fi expus pe câmpul de luptă ca să câştige gloria şi bastonul de mareşal. Dar este aşezat în societatea modernă, întemeiată pe interese, în care principiul egalităţii a coborît toate barierele. Are inteligenţă, instrucţiune, pasiune, fără simţ moral. Câmpul e deschis pentru toate dorinţele; el poate pretinde totul şi să obţie totul. E invidios, juisor, primejdia societăţii noastre. E un declasat.

Beyle cel dintâi l'a văzut, analizat, definit, zice René Doumic.

Personajele feminine sunt de o natură romantică asemănătoare: D-na de Renal sensibilă, miloasă, blândă, liniştită, are ceva din poezia lui Lamartine; Mathilde pasionată, energică, ridicându-se violent împotriva distanţei sociale şi opiniei publice, are mai multă asemănare cu eroinele lui A. de Musset din „Contes d'Espagne et d'Italie".

. . . .

Câţi ochi nu vor fi lăcrămat în timp de 100 de ani alături cu D-na de Renal şi Mathilde de la Mole.

Câţi tineri nu-şi vor fi zis ca Stendhal: „în faţa unei femei eşti laş, dacă în timp de cinci minute n'ai zis că o iubeşti".

Dacă romantismul este înainte de toate, exaltarea eului, zice D-l Jourda, afirmaţia, pe deasupra tuturor, a drepturilor categorice ale individului, dacă viaţa este rea şi societatea rău făcută, nici un roman nu e mai romantic decât Rouge et Noir.

C. V. GEROTA

INSEMNĂRI

Arnold Bennett

Cu Arnold Bennett literatura engleză pierde pe unul din cei mai artistici scriitori ai săi. Arnold Bennet deşi a fost un spirit înzestrat cu mai puţin dar de creaţiune şi mai puţin fecund de cât Wells, a ştiut mai bine de cât el să-şi speculeze talentul şi să-l pună în valoare în opera literară.

Format în cultura franceză, el poseda o tehnică, o ştiinţă de a scrie şi a compune, care lipseşte în romanul englez de obiceiu. Influenţa naturaliştilor francezi se resimte cu deosebire în opera sa, care este istoria vieţii de toate zilele a oraşului englez şi mai ales a regiunii industriale din Nordul şi mijlocul Angliei. Prin aceasta, deşi format în cultura franceză, el este, ca fond, tot ce poate fi mai britanic şi mai caracteristic burghez englez.

Plin de bun simţ, fără nici un fel de misticism şi fără prea mult idealism, are un profund simţ humoristic, o curiozitate şi o ardoare de a pătrunde şi a cunoaşte oamenii, de adevărat provincial. Cu aceste calităţi izbuteşte el să facă din regiunea lui natală „The Five Towns", cea mai urâtă şi mai murdară parte a Angliei, pe care o descrie cu amănunte pitoreşti şi de un realism crud, fondul amuzantelor şi veselelor romane *„The Card"* şi *„The Regent"*.

Arnold Bennett

Cel mai bun din romanele sale *„The Old Wives Tale"* este o puternică operă de artă, în care se desfăşoară, cu calităţile pe care le-am pomenit, viaţa a două surori din frageda tinereţă până ce ajung două biete bătrâne căzute. Spiritul de înţelegătoare milă, linia lui Arnold Bennett una din cele mai desăvârşite crease desfăşură povestirea, în care evoluiază viaţa acestor fete tinere până la bătrâneţa stupidă şi tristă cu care se închee, larga temelie socială pe care povestirea este aşternută, toate aceste calităţi rare, fac din romanul lui Arnold Beunett una din cele mai desăvârşite creaţiuni ale romanului modern.

Bine înţeles nu toate operele sale ating acest nivel. Totuşi *„Clayhanger"*, primul roman dintr'o trilogie pe care autorul nu a scris'o, din nefericire, precum şi *„Riceyman steps"*, povestea zguduitoare a unui avar, prezintă multe din aceste rare calităţi. In cele mai multe din povestirile sale, însă, Arnold Bennett face prea multe generalizări, se resimte prea mult în tratarea lor artificială, exagerarea simţului dramatic ce făcea una din calităţile cele mai remarcabile în primele sale opere, aşa fel în cât technica devine o formulă.

In genere însă puterea şi justeţa observaţiilor sale, humorul său nesecat salvează opera, care cu toate neajunsurile ei l'a aşezat printre cei mai buni dintre scriitorii contemporani şi l'a făcut să fie privit ca un poet al străzilor, hotelurilor şi mansardelor, un adevărat cântăreţ al vieţii urbane, atât de hulită şi de dispreţuită în genere de literaţi.

Atitudinea lui Beunett faţă de burghezul şi filistinul englez este o atitudine specială, senină, de un humor simpatic şi îngăduitor, neavând nimic din amara şi pătimaşa ironie cu care-şi tratează Galsworthy eroii, recrutaţi din aceiaşi burghezie, ceva mai sus aşezată pe treptele societăţii.

Regele Lear din nou pe scena teatrului Englez

Regele Lear, „o piesă formidabilă şi justă", cum o numeşte cel mai tânăr şi mai talentat actor englez din momentul de faţă, a fost cea mai puţin reprezentată din marile tragedii shakesperiene. Aceasta poate din cauza unor scene ce par complicate la lectură, ori poate pentru că piesa cere un talent puternic şi îndrăzneţ pentru interpretarea ei.

Fapt e că tânărul actor despre care vorbeam, Gielgud, un descendent al celei mai mari actriţe engleze din timpul modern, Lady Terry, moartă acum de curând, mărturiseşte că, în cariera lui scenică de zece ani, nu a văzut pe „King Lear" reprezentat decât de două ori. Odată pe scena teatrului său *„Old Vic"* cu actorul englez Thorndike Russel şi altădată pe scena teatrului sovietic, când a fost profund zguduit şi a înţeles cât de scenică şi de superioară în frumuseţă este această tragedie şi cât de greşiţi sunt cei care o evită în repertoriul marilor scene din lume.

„Să nu uităm, zice Gielgud într'un interview acordat ziarului „Observer", că dacă suferinţele prin care trece King Lear îl fac să-şi piardă mintea, el îşi recapătă luciditatea după ce tragedia cea mai grozavă aduce cataclismul cel mai extraordinar, iar după aceasta vine moartea extatică".

Tânărul actor nu se intimidează de dificultăţile ce trebuiesc învinse în interpretarea acestui formidabil rol, ci se îngrozeşte la gândul că, după ce va fi întrupat un erou ca acesta, va fi silit să reia din nou rolul vreunuia din tipurile meschine din celelalte piese moderne.

Deşi subiectul piesei acesteia pare a fi luat dintr'un basm, ea nu trebuie, cu nici un chip, jucată ca o feerie, nici chiar în primele scene. Chiar în actul întâi Lear, după ce se hotărăşte a-şi împărţi regatul, ţine o cuvântare publică prin care arată învoiala făcută cu fiicele sale mai mari şi aceasta apare ca un act politic. E greşită asemene interpretarea lui ca un bătrân slăbit şi căzut. El apare dimpotrivă lui Gieldgud, cu toţi cei opt zeci de ani ai lui, ca una din acele figuri plăsmuite de Michel Angelo, care apar în măreaţa lor bătrâneţe pline de vitalitate şi vigoare fizică. Ceiace e mai impresionant este faptul, că, chiar după ce îşi pierde minţile, trupul său rămâne în plină şi neşovăelnică putere, solid şi sănătos pe picioare.

Gieldgud preferă rolul lui Lear rolului lui Hamlet. Lear, zice el, este divin şi actorul trebuie să se lepede cu totul de personalitatea lui ca să realizeze personagiul acesta. Hamlet este mai uman şi partea personalităţii actorului este mult mai însemnată în interpretarea rolului.

In Anglia King Lear se va reprezenta şi pe scena teatrului Old-Vic şi pe aceia a teatrului Shakespeare din Stratford-upon-Avon. Ştim că acesta din urmă a fost reconstruit în urma unui incendiu, după un plan conceput de o femee arhitect, în urma unui concurs la care au participat cei mai mari architecţi din lumea anglosaxonă. — *I. S.*

Poşta Redacţiei

I. M. — Ţineţi foarte mult să vă publicăm sceneta. Iat'o:

Dragoste

Comedie tragică fără acte, fără scenă

SCALABRINO, şeful unei bande de tâlhari.
SCALABRINETTA şi SCALABRINETTO, membri ai bandei.

Timp frumos. Semi-văgăună de munte în Corsica. Peisaj sălbatec, încântător. Se înserează. In jurul unui foc puternic, toate personagiile piesei. Scalabrino spală nişte indispensabili, Scalabrinetto ascute un creion, Scalabrinetta e culcată cu faţa în jos, doarme.

SCALABRINETTO. — Şefule, îţi îndrăgesc fata. Când o iau de nevastă?

SCALABRINO *(cu aerul cel mai natural din lume)*. — N'ai s'o iei! Eu am îndrăgit'o înaintea ta. Eu am s'o iau de nevastă!

SCALABRINETO. — Eşti cam în vârstă! Şi pe urmă, cum ai să iei tocmai fata ta cea mare? Mai ai cealaltă! Ea numai pe mine mă vrea!

SCALABRINO. — Ei, îmi place fata asta! *(şoptindu-i la ureche)* Şi-apoi ea nici nu ştie că e fata mea! Crede că am înfiat'o! Şi încă un lucru să mai ştii: Tu eşti fratele ei!

SCALABRINETTO. — Eu?! *(Pauză)* N'are aface!

SCALABRINO. — De bună seamă că nu! Dar eu n'am păstrat'o virgină atâta vreme, ca acum să ţi-o dau ţie *(Pauză)* Ia-o tu pe cealaltă! Dar ştii că are doi copii, unul cu mine!

(Fata se trezeşte. Cască. E acceptabilă. 30 şi ceva de ani. Scalabrino şi Scalabrinetto se reped în acelaş timp)

SCALABRINO ŞI SCALABRINETTO. — Vrei să fii muerea mea?

(Fata îşi suflă nasul, se şterge de muşchiul de pe jos).

SCALABRINETTA. — Sunteţi amândoi nişte proşti! Mie îmi place fiul meu!

SCALABRINO şi SCALABRINETTO *(întărâtaţi* Ai un fiu?

SCALABRINETTA *(nepăsătoare)*. — El o să mă ieie. *(Pe şoptite)*. El nici nu ştie că e fiul meu. Crede că mi-e frate! El o să mă ieie!

SCALABRINO şi SCALABRINETTO *(întărâtaţi peste măsură)*. N'o să te ieie el! *(Scot fiecare câte-un pistol. Ea observă şi scoate şi ea unul din sân. Simultan ea trage în Scalabrino, Scalabrino în Scalabrinetto, Scalabrinetto în Scalabrinetta).*

(Cortina cade rece pe trei cadavre calde, după ce, o clipă încă se-aud ropote de ploaie, focul abia licăreşte, e noapte).

Viitorul Americii

Influenţa Negrilor asupra Americii, indiferent de starea lor politică şi socială actuală, este atât de mare, încât cu timpul ea se va resimţi asupra întregului continent.

Aceasta este părerea filozofului german, contele Hermann Kayserling, care-şi publică impresiile din America în marea presă de acolo şi apoi în volumul „Nordamerika".

El n'a ajuns la această concluzie din mare entuziasm pentru Negri şi cultura lor, ci din prea puţină însufleţire pentru rasa şi cultura Albilor din America. Spiritul american, spiritul albilor, e de fapt al Negrilor. Populaţiile albe au venit acolo fără spirit; dar fiind nevoite să umple cu ceva vidul lor spiritual, au adoptat spiritul Negrilor. Negrii sunt neîndoios mai emotivi şi au mai multă aptitudine pentru expresia artistică decât Albii. Iată de ce şi-au impus mai uşor sentimentul şi gustul artistic. America toată cântă motive negre şi dansează în acordurile jazz-ului Negrilor.

Nu intelectul, nu cunoştinţele tehnice, ci spiritul face pe om. De îndată ce America nu va mai produce decât invenţii tehnice, influenţa ei asupra lumii va fi de scurtă durată. Germania a inventat tiparul, dar lumea nu s'a germanizat pentru atâta lucru; ea ar fi fost de mult uitată dacă n'ar fi făcut nimic altceva. Invenţiile tehnice n'au spirit şi pot fi preluate de oricine, trecând în cele din urmă în domeniul acelora care i-l dau (spiritul).

Deaceia, Kayserling crede că nu exagerează când susţine că America datorează contribuţia ei la cultura universală fiilor ei Negri şi aceasta datorită prejudecăţilor Albilor faţă de aceştia: omul în vinele căruia curg numai câteva picături de sânge negru, e privit drept Negru. Rasa albă şi-ar mai putea menţine preponderenşa în America dacă numai adevăraţii Negri ar fi priviţi drept Negri. Dar în împrejurările actuale, când un procent destul de însemnat de albi e aruncat în casta Negrilor, se poate provedea că întrucât rasa albă s'a oprit în calea desvoltării sale emoţionale şi artistice, că spiritul creator al lumii noui aparţine Negrilor. E locul să amintim că bunicii lui *Alexandru Puşkin* şi *Alexandre Dumas* erau *Negri*.

După cum se vede, urmează Kayserling, timpul va lucra în favoarea păturii negre dintre cele două rase americane. Nu numai că rasa albă nu are spirit, dar îi lipseşte şi forţa fizică. Vitalitatea Americanilor de rasă albă este inferioară europenilor. Americanul alb, în mijlociu când trece de 40 de ani capătă o înfăţişare de fată bătrână. E foarte activ şi energic într'o anumită direcţie, dar îi lipseşte capacitatea de concentrare în alte domenii. E arareori creator. Faptul că poate suporta într'o măsură atât de mare viaţa de rutină e mai curând o dovadă că-i lipseşte forţa vitală. Aceasta se poate datora degenerării. Pionerii primei generaţii s'au extenuat prea mult cu ridicarea Americii, şi descendenţii lor actuali plătesc greşeala strămoşilor. Se poate însă datora şi solului continentului american, care, după cum s'a constatat, produce un tip de oameni cu mai puţină forţă vitală.

De îndată ce un întreg popor devine un popor de orăşeni, pentru care pământul nu mai înseamnă decât materie primă, perspectivele sale nu sunt prea strălucitoare. Oraşe au existat de când lumea, dar oraşele au fost din toate timpurile numai centre de *risipire*, nu de *creare a nouilor energii*. Oraşele se regenerează mereu cu sânge proaspăt dela ţară, dar acolo unde isvoarele de sânge proaspăt au secat, ne aflăm în faţa unui adevărat pericol de degenerare şi decadenţă.

America de azi, cu excepţia câtorva lanţuri de munţi, stă de fapt în faţa pericolului de prefacere într'un singur oraş uriaş. De pe acuma e greu de spus unde se sfârşeşte New-Yorkul şi unde începe Bostonul.

Standardizarea uşurează şi eftineşte din ce în ce mai mult viaţa în oraşele mari.

Negrii se găsesc involuntar pe o poziţie favorabilă prin faptul că sunt excluşi din societatea albilor; astfel ei suferă cu mult mai puţin de influenţa vătămătoare urbană. Ţinând seamă şi de emotivitatea lor superioară, sau superioritatea lor emoţională, precum şi de aptitudinile lor artistice, trebue să admitem că mai curând sau mai târziu vor domina întregul continent american. Rasa albă e condamnată pieirii.

Dar contele Kayserling ne dă şi argumente istorice. E fapt istoric de netăgăduit că continentul african era locuit în timpurile străvechi de popoare de rasă albă. Negrii de pe atunci erau în starea maimuţelor de astăzi. Dar Africa e azi continentul negru prin excelenţă. Rasa albă dominantă, de pe vremuri, pierzând vitalitatea, a cedat locul Negrilor. Dispariţia ei se datorează desigur faptului c'a trăit departe de natură. Şi Negrii, neţinând seamă de starea lor au avut, la urma urmelor, ultimul cuvânt .Ceiace s'a întâmplat în Africa se poate întâmpla cu timpul şi'n America. O atare schimbare nu poate surveni nici într'un deceniu, dar nici măcar într'un secol. E vorba, se'nţelege, — de un viitor mai mult sau mai puţin îndepărtat, atârnând în bună parte şi de nouile imigrări de albi, — şi viitorul după cum o ştie oricine, e nesfârşit. — *I. St. Sh.*

Ciocoii vechi şi noi

Colaboratorul nostru, d. *George Baiculescu*, bibliotecar la Academia Română, a lucrat pentru colecţia „Clasicii români comentaţi", tipărită la Craiova de editura Scrisul Românesc, o ediţie comentată a celui dintâi bun roman social românesc: *„Ciocoii vechi şi noi"* de *Nicolae Filimon*.

Ediţia este însoţită de un bogat studiu introductiv, în care se înfăţişează pentru prima oară, bazat pe acte şi documente inedite, viaţa atât de aventuroasă a lui Nicolae Filimon, împreună cu o cercetare critică şi literară a întregii opere a scriitorului, care a fost şi unul dintre cei dintâi foiletonişti muzicali români. Volumul mai cuprinde portretul inedit al lui N. Filimon, precum şi o completă bibliografie a operelor sale.

Romanul lui Nicolae Filimon, prezentat de George Baiculescu, va apărea în librării în primele zile ale lunei Mai.

O nouă colaboratoare

D-ra Zoica Darie, care a obţinut premiul I la concursul şcolar organizat de „Adevĕrul literar" printre absolvenţii clasei a VII-a de liceu, ne-a trimis bucata „Dridri" pe care o publicăm în numărul de faţă.

Teatru de păpuşi

In urma marelui succes obţinut cu „Motanul Incălţat", feerie în 8 tablouri şi un prolog, de Contele Franz Pocci (localizată de Ioana Bassarab) Teatrul de păpuşi îşi continuă, în sala Teatrului Majestic, seria de spectacole în zilele de Sâmbătă 25 şi Duminică 26 crt., numai în matineu, ora 4 d. a. cu preţuri populare

Mărunte

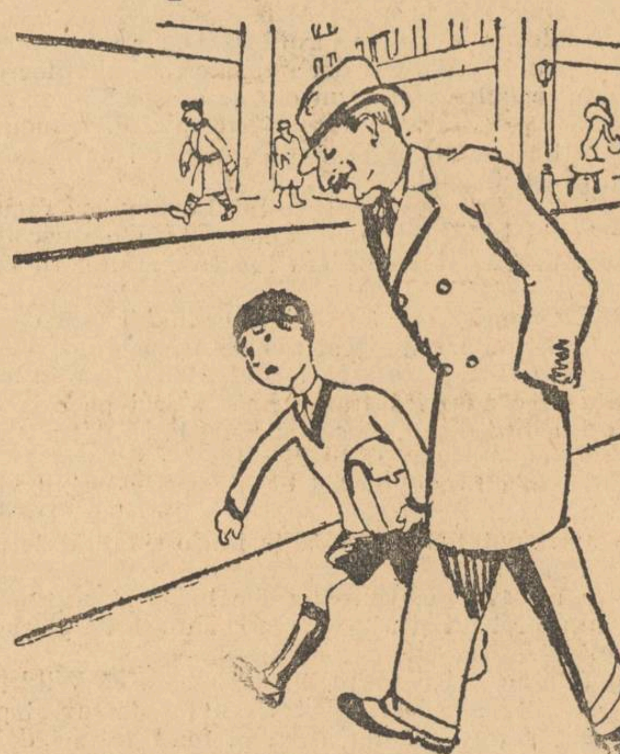
Zilele acestea a apărut în librărie un interesant volum de impresii de călătorie intitulat „Carnet de drum", datorit talentatului publicist Horia Oprescu. E o carte care se citeşte cu plăcere, fiind scrisă într'o formă colorată şi evocatoare.

Măsuri de prevedere

Mama. — Iată cum am soluţionat problema educaţiei copiilor între 16 şi 22 de ani.

Oportunism

— Şi... atunci, ce i-ai făcut?
— L-am iertat: e mai tare decât mine.

Logică

— Nu trebuia să cheltueşti atâţia bani cu cadoul; intenţia contează.
— Tocmai; e un cadou de mică valoare.
— A! Atunci poţi să-l păstrezi.

Noii îmbogăţiţi

La patinaj, lacheul poartă îndărătul noii îmbogăţite o pernă — pentru a face eventuala cădere cât mai puţin desagreabilă.

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11